

PERSFOCUS

ZESDE JAARGANG NUMMER 9 - SEPTEMBER 1990

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

PLUIS

FORUM 13-9-90

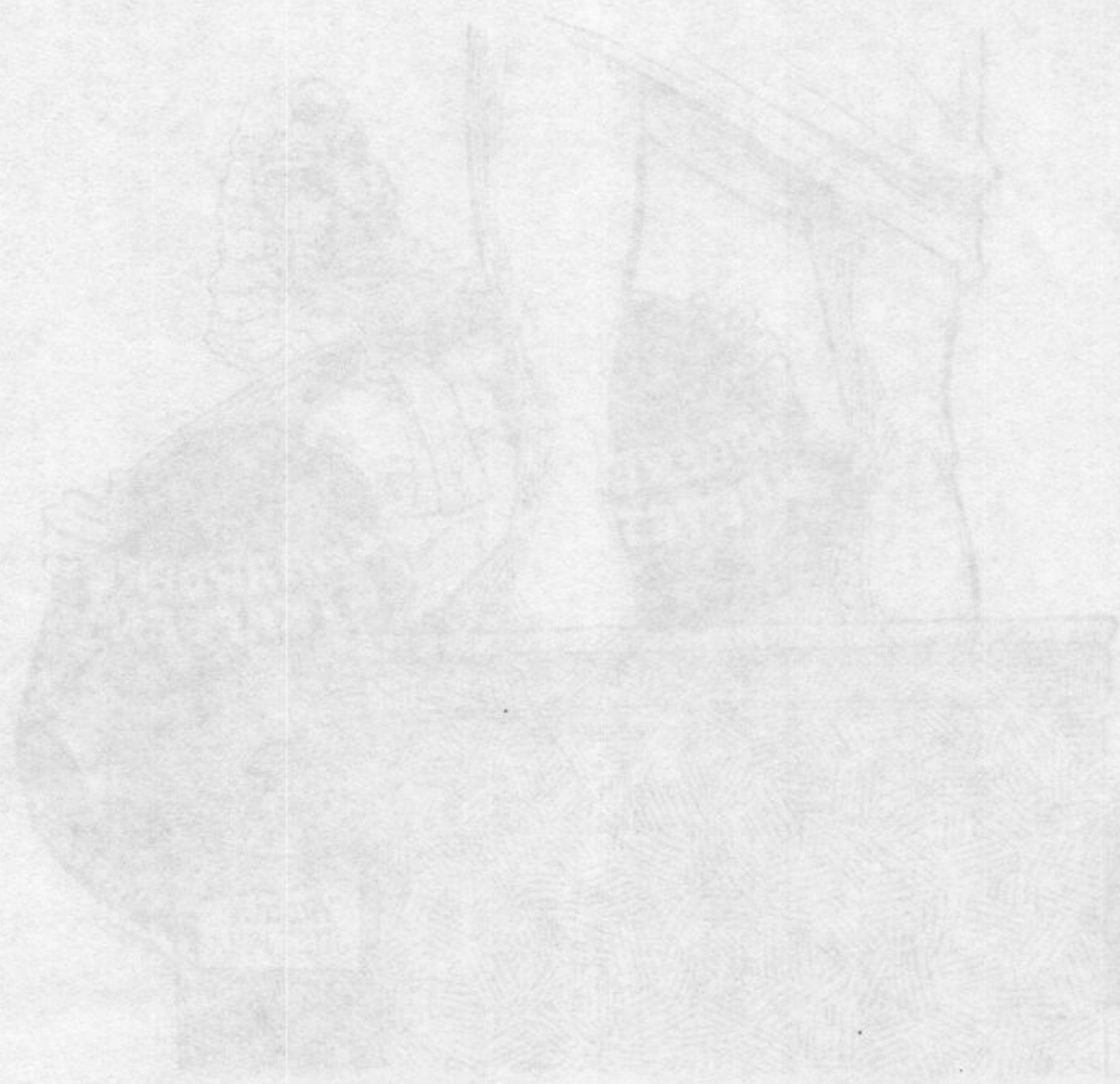
in dit nummer:

Ontzettend	pag. 2
Kinderpornojagers	pag. 7
De 'sex monsters' van Daily Mirror	pag. 9
Vervolg: Doucé/DNA/Snuff	pag. 10
Geen schandpaal in Roermond	pag. 11
Nederland is ziek!	pag. 12
Het betere speurwerk	pag. 15
Meanwhile in Germany	pag. 17
Ontucht van de maand	pag. 20
JZPers	pag. 23
Seksuele delinquenten	pag. 24
O.I. op school	pag. 26
Hoerenjongens	pag. 27
Gelijk behandelde homo's	pag. 29
Kindertop VN	pag. 31
Praten over mishandeling	pag. 32
Meanwhile abroad	pag. 34
Achtergrond	pag. 36

PERSEUS

Journal of the American Musicological Society

Volume 30, Number 1, February 1978

SIU
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

PERSEUS
VOLUME 30, NUMBER 1
FEBRUARY 1978

1-15
15-30
30-45
45-60
60-75
75-90
90-105
105-120
120-135
135-150
150-165
165-180
180-195
195-210
210-225
225-240
240-255
255-270
270-285
285-300
300-315
315-330
330-345
345-360
360-375
375-390
390-405
405-420
420-435
435-450
450-465
465-480
480-495
495-510
510-525
525-540
540-555
555-570
570-585
585-600
600-615
615-630
630-645
645-660
660-675
675-690
690-705
705-720
720-735
735-750
750-765
765-780
780-795
795-810
810-825
825-840
840-855
855-870
870-885
885-900
900-915
915-930
930-945
945-960
960-975
975-990
990-1005
1005-1020
1020-1035
1035-1050
1050-1065
1065-1080
1080-1095
1095-1110
1110-1125
1125-1140
1140-1155
1155-1170
1170-1185
1185-1200
1200-1215
1215-1230
1230-1245
1245-1260
1260-1275
1275-1290
1290-1305
1305-1320
1320-1335
1335-1350
1350-1365
1365-1380
1380-1395
1395-1410
1410-1425
1425-1440
1440-1455
1455-1470
1470-1485
1485-1500

PERSFOCUS, zesde jaargang, nummer 9, september 1990

Met knipsels uit:

NRC Handelsblad	NRC
De Volkskrant	Vk
De Telegraaf	Tel
Trouw	Tr
Het Parool	Par
De Alkmaarsche Courant	AC
Het Utrechts Nieuwsblad	UN
De Zwolsche Courant	ZC
Het Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Het Leids Dagblad	LD
Het Eindhovens Dagblad	ED
Het Zutphens Dagblad	ZD
Emmer Courant	
Vrij Nederland	VN
Forum	
Uitleg	
Trefpunt	
VPRO-gids	VPRO
Daily Mirror (GB)	
Magnus (D)	
Gazet van Antwerpen (B)	GvA

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-. Bezorging als brief is f 15,- duurder en komt op f 80,-.
Losse nummers f 8,-.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 43.548
1009 NA AMSTERDAM

TELEVISIE-INTERVIEW

De enige werkelijkheid van psychiater F.: 'Het verhaal is geloofd, maar daarmee hoeft het nog niet per se gebeurd te zijn'

Theo Finkensieper, de wegens meervoudige ontucht, verkrachting en mishandeling van minderjarigen tot zes jaar gevangenisstraf veroordeelde ex-directeur-psychiater van De Hellingstichtingen in Zetten, schuwt niet langer de openbaarheid. Volgende maand komt zijn zaak voor in hoger beroep bij het Arnhemse gerechtshof. Afgelopen zondagavond liet hij zich door Paul Witteman ondervragen in het Vara-programma Het Moment. Het werd een opmerkelijk interview – niet omdat de voormalige zenuwarts de feiten waarvoor hij werd veroordeeld toegaf, maar vanwege zijn stoïcijnse interpretatie van wat volgens hem één groot misverstand is. Hij ontkende alle beschuldigingen. Het vraaggesprek was voor veel kijkers aanleiding om verontwaardigd de Vara te bellen omdat de omroep de psychiater zo uitgebreid aan het woord liet. Hieronder volgen fragmenten uit het interview.

Mijnheer Finkensieper, u bent tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld. Dat is nogal een zware straf. Maar u zit niet in de gevangenis omdat u in hoger beroep bent gegaan. Volgens het rechtsgevoel van veel mensen is het een rare situatie dat u nog vrij rondloopt.

'Of het het rechtsgevoel aantast weet ik niet. Ik weet in ieder geval dat het volgens het recht is dat ik vrij rondloop.'

Maar kunt u begrijpen dat mensen denken dat u nu de gelegenheid hebt om uw straf nog te ontvluchten?

'Dat kan ik begrijpen, maar als ik had willen vluchten had ik dat natuurlijk op een veel eerder moment moeten doen. Ik heb trouwens geen enkele reden om dat te doen.'

U bedoelt dat u het vooruitzicht van zes jaar gevangenisstraf niet vervelend vindt?

'Er spelen twee dingen mee bij het vluchten. Ten eerste heb je geld nodig om te vluchten en ten tweede, en dat weegt misschien zwaarder: als je vlucht moet je weg blijven uit Nederland en sluit je eigenlijk jezelf op. Je verliest het contact met kinderen en kleinkinderen en met andere mensen waarmee je omgaat. Je plaatst jezelf in een soort isolement. Ook heb ik te enen male geen middelen om elders te leven, dus dat ligt niet binnen mijn mogelijkheden. Maar ook als het binnen mijn mogelijkheden lag zou ik het, denk ik, niet doen. Je veroordeelt jezelf tot een langdurig weg-

blijven van elke sociale relatie die ik tot nu toe had. Ik leef op het ogenblik van een uitkering en misschien komen we daar straks nog op terug: er is mij gisteren meegedeeld dat mijn uitkering die ik heb, dat daar een strafbepaling op is toegepast van dertig procent gedurende achttien maanden. Of dat dan inhoudt dat dat zo kan blijven met zo'n veroordeling of zonder, dat weet ik niet, maar dat moet je niet vragen.'

Zijn er eigenlijk nog andere mensen dan uzelf die aan uw onschuld geloven?

'Er zijn mensen, mijn kinderen en een enkele vriend, die zich tegenover mij blijven gedragen als tevoren.'

Vraagt u ze dan ook...

'Nee, dat vind ik een onzinnige vraag. Ik ben blij dat ze zich zo gedragen en ik weet ook niet precies hoe je zo'n gedrag moet duiden. Ik vind dat je dat ook niet moet vragen... ik denk dat de mensen daar misschien ook geen antwoord op weten. Het belangrijkste is dat ze je gewoon blijven zien als degene die je bent.'

Ik vraag me af of u het zichzelf, en de mensen in uw familie met wie u nog omgaat, niet erg moeilijk heeft gemaakt door alles te ontkennen. Ik bedoel, twintig meisjes hebben een verklaring afgelegd bij de politie. Vier van die verklaringen waren al voldoende om u tot zes jaar gevangenisstraf te veroordelen. Door te ontkennen bestempelt u al die meisjes ook achteraf nog eens tot leugenaarster.

'Dat is natuurlijk een heel merkwaardige uitspraak. Of ik het mezelf niet moeilijk heb gemaakt door te ontkennen. Ik ontken omdat ik de dingen die in de aanklacht staan niet gedaan heb. Dat is geen kwestie van moeilijk maken. Dat is natuurlijk een hele dwaze redenering.'

Maar begrijpt u dan niet dat u door te ontken-

'Ik heb mezelf gewoon als schietschijf aangeboden'

UN^{8/5}
Ex-psychiater van
Hellingstichting
failliet verklaard

ARNHEM (ANP) — De Arnhemse rechtbank heeft deze week de voormalig psychiater-directeur van de Hellingstichting, de 57-jarige H.T.O.F., failliet verklaard, zo heeft de curator in deze zaak, mr. P.J.H. van Ratingen uit Nijmegen, gisteren meegedeeld.

Volgens mr. Van Ratingen is het faillissement aangevraagd door vijf vrouwen, allen ex-pupillen van de Hellingstichting.

Zowel de Arnhemse rechtbank als het Hof veroordeelden de ex-directeur tot het betalen van een voorschot van vijftien-duizend gulden aan deze vijf vrouwen op een eventueel in een bodemprocedure vast te stellen schadevergoeding.

Ondanks herhaalde verzoeken van de advocaten van de ex-pupillen bleef betaling daarvan door de ex-directeur achterwege. Dat was voor de vijf vrouwen reden om naar de Arnhemse rechtbank te stappen voor een faillissementsaanvraag.

nen de meisjes die na zoveel jaren met heel veel moeite hun verhaal verteld hebben nog eens een trap na geeft?

'Ja, maar ik krijg ook trappen. Daar kan ik natuurlijk... ik ben niet schuldig aan de dingen die daar opgenoemd zijn. Dat is geen kwestie van... je hebt geen keuze om te ontkennen. Je gaat niet zitten denken: zal ik nou ontkennen of niet?'

Hoe is het mogelijk dat zoveel meisjes een dergelijke verklaring hebben afgelegd?

'Ik heb in die inrichting heel lang centraal gestaan. In al die jaren zijn de gedachten daarover natuurlijk veranderd. Zeker, in de jaren zeventig ben ik steeds aanwezig geweest bij isoleringen en conflicten. Meisjes die daar toen gezeten hebben, konden zeggen: als Finkensieper eraan komt dan is het mis. Ik heb daarvoor gekozen, maar misschien heb ik daar achteraf spijt van. In die jaren vonden we dat als er iemand geïsoleerd moest worden, we het beter zelf konden doen dan overlaten aan de politie. Zodoende heb ik dat veelvuldig uitgevoerd. Ik was niet alleen de boeman, maar had mezelf zo opgesteld dat ik heel centraal in de inrichting stond. Ik had zeer veel macht. Ik had een heleboel functies in mij verenigd.'

U zegt eigenlijk zelf: ik was een soort boeman voor de pupillen en daarom hebben ze nu dit soort verklaringen afgelegd. Dat er toen niet over seksueel misbruik werd gesproken kwam misschien omdat de meisjes dat toen niet durfden te vertellen.

'Ik was onder andere een boeman. Ik was niet alleen de boeman, maar ik had mezelf zo opgesteld dat ik wel heel sterk centraal in de inrichting stond. In een heleboel andere inrichtingen was de taak van behandelaar en directie wat meer verdeeld. De Hellingstichtingen hebben een sterk centralistische geschiedenis om het zo maar eens te zeggen. De directie woonde op het terrein. Het is van oorsprong een charitatieve instelling...'

Uw positie was dus niet te vergelijken met die van andere directieuren?

'Nee. Qua woning en qua centrale discipline... nee.'

U had dus een grotere macht dan de andere directieuren?

'Ik kan de macht van de andere directieuren niet beoordelen. Ik had zeer grote macht maar of die groter was dan van de anderen, daar wil ik af wezen. Ik had een heleboel functies in mij verenigd.'

Maar waarom heeft de politie de beschuldigingen van de meisjes de eerste en de tweede keer, de rechter-commissaris het de derde keer, de officier van justitie de vierde keer en de rechtbank uiteindelijk de vijfde keer wel geloofd?

'Het verhaal is geloofd, maar daarmee hoeft het nog niet per se gebeurd te zijn. Er zitten in de voorgeschiedenissen van die kinderen allerlei van dergelijke gebeurtenissen — dus ik zeg niet dat meisjes dingen verzonnen hebben. Ik zeg alleen, omdat ik daar zo centraal gestaan heb, en de manier waarop het onderzoek opgezet is, dat het zich op mij heeft gefocust. Ik denk dat er ook nog een derde punt is. Er zijn allerlei dingen met die kinderen gebeurd en pas de laatste jaren is er een heel ander klimaat

ontstaan over het vertellen van verhalen van seksuele mishandelingen. In de jaren ervoor... dat is nog iets anders dan dat ze toen niet durfden. Er is een heel ander klimaat over de betekenis van zulke verhalen ontstaan.

Is het misschien zo geweest dat er in de jaren zeventig een klimaat ontstond in de inrichting, waar u alle macht had, dat u dacht seksuele therapieën zijn nu in de mode, daarmee kan ik hier dus gaan experimenteren?

'Laten we daar nou even voor eens en altijd een streep onder trekken. Hetgeen waarvan ik word beschuldigd heeft niks met therapie te maken. Nooit. Dat is helemaal geen therapie en daar kan ook niemand iets over zeggen.

Ik word er niet van beschuldigd dat ik mogelijk dingen gedaan heb die je therapie zou kunnen noemen, ik word beschuldigd van ernstige, zware seksuele mishandelingen en dat is waarom ik zes jaar gekregen heb. En dát ontken ik.'

In het vonnis wordt genoemd het betasten van borsten van pupillen, ik noem maar wat.

Wat kon wel en wat kon dan niet? Waar ligt de grens volgens u?

'Ik denk dat in zo'n inrichting in de situatie van psychiater tot pupil dergelijke dingen helemaal niet kunnen, en bovendien is het ook duidelijk, de inspectie heeft dat hele terrein van zogenaamde seksuele therapieën tot verboden terrein verklaard.'

U bent ontslagen. Terecht of ten onrechte, dat laat ik buiten beschouwing, heeft een betrokken cliënte brieven van u naar buiten gebracht. Die zijn gepubliceerd in een weekblad. (Vrij Nederland - red.) Daaruit blijkt een zekere seksuele obsessie uwerzijds die u ook weer...

'U weet de context niet waarin ik die brieven geschreven heb en ik wil daar verder ook niet... dat is een context tussen mij en patiënte en dat is gebeurd maar of dat... ik denk dat u het zo niet kunt zeggen.'

Het is gepubliceerd en het heeft natuurlijk een rol gespeeld bij de vraag: zou mijnheer Finkensieper liegen of niet?

'Ik heb mezelf gewoon als schietschijf aangeboden.'

Uw slachtoffers hebben een soort steungroep gevormd. Die groep is buitengewoon actief geweest en heeft er uiteindelijk voor gezorgd - dat zal je ze moeten nageven - dat deze zaak voor de rechter kwam. Heeft u niet een beetje respect voor deze meisjes die vroeger in een afschuwelijke positie hebben gezeten - nog even los van wat u ze heeft aangedaan - meisjes die ontspoord waren en die nu op deze wijze van hun verleden loskomen.

'Ja, heb ik daar respect voor... ja... ik begrijp wat ze doen, maar ik ben natuurlijk zelf toch ook zo geraakt dat het heel moeilijk is om daar nog zo over te denken. Als ik buiten mezelf treed ja... maar of ik dat nog kan weet ik niet.'

Uw advocaat zei in het proces: mijn cliënt is onderwerp geweest van een volksgericht. Er kwam een verhaal over de invloed van de media waarbij ik, dat zeg ik eerlijk, als journalist dacht: ja luister eens even, als er dit soort feiten naar boven komen is het de taak van de media om te zeggen: die mijnheer F. is de motor van verschrikkelijke toestanden geweest. Is het niet een beetje raar om daar dan achteraf over te gaan klagen?

'Ik klaag niet, u vraagt mij iets.'

Er is geklaagd. Het is volksgericht genoemd.

'Jawel, maar of dat klagen is, weet ik niet. Het is ook een constatering. Er zijn een aantal kanten aan die publiciteit. Ten eerste is die publiciteit losgebarsten terwijl het onderzoek nog liep. En, daar heeft mijn advocaat zeer terecht op gewezen, dat heeft de waarheidsvinding bemoeilijkt.'

Maar is dat niet de taak van de journalistiek?

'Niet om de waarheidsvinding te bemoeilijken. Laat ik een voorbeeld geven. Er was een meisje waarvan betwijfeld... die zei dat ik verschrikkelijke dingen met haar gedaan had... er kon betwijfeld worden of ik haar überhaupt gezien had. Want er was in die

tijd een andere psychiater. Een fotoconfrontatie om dat helder te maken was niet meer mogelijk omdat mijn foto in de krant gestaan had.

Verder heb je het punt dat er over misstanden... maar er is niet over misstanden... er is over mij... hoe moet ik het zeggen... de menselijke kant of liever gezegd, de onmenselijke kant van mij is beschreven. Er zijn allerlei rare dingen geschreven. Mijn ex-echtgenote... laat ik het eens bij de naam noemen... mijn ex-echtgenote moest uit de krant lezen hoe groot mijn genitaal was. Dat gaat alle perken te buiten.'

Ik kan de ene publikatie niet met de andere vergelijken, dat heeft ook niet zoveel zin. Ik neem aan dat u kunt begrijpen dat wanneer er dit soort feiten boven komen over wat er met kinderen in een inrichting gebeurt, je de media in het algemeen niet kunt verwijten dat ze daar veel aandacht aan gaan besteden.

'Ik verwijt de media niet dat ze er aandacht aan besteden, ik verwijt de media dat ze het verengd hebben tot een louter persoonlijk element van mij. En dat met allerlei smerige details die puur gericht zijn op sensatie. Dat verwijt ik ze. En daar komt nog bij dat daardoor - en dan kan je zeggen: beklagt u zich? Nee - mensen die om mij heen staan, kinderen, mijn ex-vrouw en nog zo wat anderen, ook nodeloos geraakt worden. Dan denk ik: het gaat ver over de schreef. Het voorbeeld dat ik u net gaf, dat is heel slecht te verteren. Ik begrijp best dat er dingen gebeuren.'

Ik ben zo bang dat mensen zullen zeggen: met zo iemand hebben we geen medelijden.

'Is de taak van de publiciteit om over mensen waarmee men geen medelijden heeft, om dan dat niet-medelijden te voltrekken? Vindt u dat? Als dat zo is dan staat ons nog wat te wachten.'

U gaat in hoger beroep?

'Uiteraard.'

Hoezo?

'Als ik ontken ga ik in hoger beroep.'

U gaat in hoger beroep; afgaand op wat ik gelezen heb wat de rechters tot nu toe over u zeiden, denk ik dat u weer wordt veroordeeld. Hoe kijkt u aan tegen die lange gevangenisstraf, wat gaat u daarmee doen?

'Ik weet nog niet of die lang wordt. Er zijn van de vijf aanklachten vier vervallen. Ik weet niet wat er nog gebeurt. Ik weet ook niet of die gevangenisstraf langer... als ik daar over ga speculeren... de mogelijkheid van een gevangenisstraf bestaat.'

Wat gaat u daarmee doen?

'Wat kan je met een gevangenisstraf doen? Ik zal wel zien dat ik mijn bezigheden in de gevangenis vind. Ja... mogelijkheden om te gaan studeren om nog iets te gaan doen... maar dat is een heel gevecht, want ik heb dat wel gezien in het huis van bewaring... dat is een vreselijk gevecht...'

Zedenmisdadigers staan niet hoog aangeschreven.

'Nee, en psychiaters ook niet.'

En de combinatie zeker niet.

'Nee, je staat onder aan de ladder.'

Hoe lost u dat op?

'Dat weet je niet, dat hangt van het gezelschap af waar je in verkeert. Dat kan je niet zeggen, dat is een kwestie van de sociale constellatie van de gevangenis waar je... je begint onder aan de ladder. Ik wil niet zeggen dat dat blijft, maar je begint daar...'

Zou het niet mogelijk zijn en verstandiger dat u de feiten toegeeft en de periode die u rest gebruikt om de fouten te herstellen, al was het maar om met uzelf in het reine te komen?

'U denkt nog steeds dat ik die keus heb om te ontkennen. Dat is toch een heel raar uitgangspunt. U denkt gewoon dat ik uit tactische redenen zit te ontkennen. Dat is de enige conclusie die je kunt trekken. Ik zeg dat dat niet zo is. Dus dan houdt dit op, denk ik. Dit is geen tactiek van mij. Het is mijn werkelijkheid.'

Alleen die van u nog.

'Dat vrees ik ook ja. Maar daarom is ie nog wel van mij.'

'Iedereen vraagt zich af wat voor man Finkensieper is'

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM - Er zijn maar weinig mensen die Vara-journalist Paul Witteman uit principe niet als gast in één van zijn programma's zou willen hebben. Voormalig psychiater Finkensieper van de Helderingsstichting in Zetten, onlangs tot zes jaar cel veroordeeld wegens verkrachting, ontucht en aanranding van vier van zijn pupillen, hoort daar niet bij.

Zondag had Witteman in zijn praatprogramma Het Moment een uitgebreid vraaggesprek met de veroordeelde kinderpsychiater. Witteman had de twijfelachtige eer de eerste journalist te zijn die de psychiater mocht interviewen na diens aanhouding en veroordeling. Niet eerder is Finkensieper - die tot dit weekeinde slechts bekend was als 'F.' - met naam en toenaam op tv geweest, laat staan als studiogast opgetreden. Om begrijpelijke redenen ging de aandacht van de media de afgelopen maanden, voor en tijdens het dramatische proces voor de rechtbank in Arnhem, eerder uit naar de lange rij slachtoffers.

Hoe 'weezinwekkend' (woorden van de rechtbank) de door Finkensieper gepleegde feiten ook zijn, ze vormen geen aanleiding om de ex-psychiater voortaan consequent te mijden, vindt Paul Witteman. Hij reageert geprikkeld op vragen over de kwestie.

'Net zoals veel andere omroepen en kranten hebben wij destijds een verzoek om een interview ingediend bij de advocaat van Finkensieper. Daar is geen discussie aan vooraf gegaan. Iemand die zo lang in het nieuws is geweest, maar zelf nooit aan het woord is geweest, behalve in de rechtszaak, die wil je interviewen. Het is gewoon interessant om te weten hoe hij het voor elkaar krijgt om te blijven ontkennen dat hij de meisjes misbruikt heeft, terwijl de verklaringen zich opstapelen. Iedereen vraagt zich af wat voor man het is. Door hem te onderwerpen kun je als programmamaker proberen om je kijkers inzicht te geven in zijn psychologie.'

Reclamecampagne

Hooguit de formule voor het interview heeft bij de Moment-redactie ter discussie gestaan, zegt Witteman. Voorkomen moest worden dat de ex-psychiater van het gesprek een reclamecampagne voor zijn beverde onschuld zou kunnen ma-

ken. Volgens Witteman is dat gelukt. En de enige die Witteman nooit zou willen interviewen heet Janmaat.

Anders dan wellicht de bedoeling was van de Vara is ook de geïnterviewde zelf tevreden over zijn televisieoptreden. Volgens zijn advocaat mr. Sutorius was het juist de 'relatief veilige' formule van het programma Het Moment die Finkensieper ertoe heeft bewogen om een interview af te staan. 'De Vara en de Tros hadden gevraagd om een gesprek, maar ik vroeg me af of dat voor mijn cliënt niet te riskant zou zijn. Televisie is een eng medium, je weet nooit hoe iets uitpakt. Maar deze formule durfde ik wel aan. Paul Witteman zou niet ingaan op de zaak, maar alleen op de persoon erachter. Voor één keer kon mijn cliënt dus iets terugzeggen.'

Uitgekookt

Volgens de slachtoffers van de psychiater moeten journalisten, ook als ze van het kaliber Paul Witteman zijn, uitkijken dat ze zich niet late misbruiken door de psychiater. 'Deze man is uitgekookt genoeg om te beseffen dat hij in een vraagantwoordgesprek op televisie alle ruimte krijgt om met een uitgestreken smoel de zielepiet uit te hangen. Hij kon bijvoorbeeld ongestraft beweren dat hij volgens het recht als vrij man rondloopt in afwachting van het hoger beroep, terwijl dat gewoon het gevolg is van een fout in de dagvaarding', zegt Annie Bijnoord van het 'Steunpunt machtsmisbruik in de hulpverlening', de nieuwe naam voor het steunpunt van slachtoffers van 'Zetten'. 'Het zijn maar kleine dingen, maar ze zijn wel belangrijk voor de beeldvorming. Ik vrees dat sommige kijkers nu toch zijn gaan geloven in zijn ontkenningen.'

Het steunpunt is twee dagen voor de uitzending door de Vara op de hoogte gesteld van het geplande tv-optreden van de psychiater. Veel te kort van tevoren, oordeelt de organisatie. De ene telefoonlijn van het steunpunt was gisteren onafgebroken bezet. Veel slachtoffers van seksueel misbruik vroegen om hulp ná het zien van het interview. 'Gelukkig hebben we nog wat mensen kunnen waarschuwen, maar sommige waren niet voorbereid. Voor veel vrouwen was het de eerste keer na jaren dat ze Finkensieper weer zagen en hoorden. Probeer je eens voor te stellen hoe dat moet voelen', zegt Bijnoord.

Nieuwe slachtoffers dr. F. melden zich 20

DEN HAAG - Naar aanleiding van het gisteravond uitgezonden VARA-interview met de tot zes jaar cel veroordeelde psychiater dr. F. hebben zich vier nieuwe slachtoffers van de ex-directeur van de Helderingsstichting gemeld.

Het 'Steunpunt Zetten', dat zich inzet voor de slachtoffers van seksueel geweld door de arts, gaat persoonlijke gesprekken met de mensen voeren en daarna wordt bepaald

of de informatie naar justitie wordt doorgegeven.

De Stichting Correlatie had gisteravond elf telefoonlijnen met hulpverleners klaarstaan voor mensen die wilden reageren. De lijnen waren constant in gesprek. In totaal reageerden zo'n zeventig mensen op het interview.

Een eerste indruk van de gesprekken was volgens de woordvoester van Correlatie dat een fors aantal bellers boos is, omdat de VARA de psychiater in het programma Het Moment zo uitgebreid aan het woord liet.

NRC

29 SEPTEMBER 1990

Drs H.O.Th. Finkensieper (56) was directeur van de Heldringstichtingen in Zetten. Hij werd tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens seksueel misbruik van pupillen. Finkensieper ontkent de beschuldigingen - zijn zaak dient 30 oktober in hoger beroep.

De hoofdpersoon in dit zedenschandaal over zijn machtspositie in Zetten en zijn ervaringen als aangeklaagde. "Ik ben nog niet aan m'n end."

Frits Abrahams

Een sober gemeubileerde flat in een groene buitenwijk van Nijmegen. Aan de muur een poster waarop in grote letters de beginlinea van Kafka's *Die Verwandlung*: "Toen Gregor Samsa op een morgen uit onrustige dromen ontwaakte, ontdekte hij dat hij in zijn bed in een monsterachtig ongedierte was veranderd. Hij lag op zijn hardgepantserde rug, en zag, als hij zijn hoofd enigszins optilde, zijn gewelfde bruine, door boogvormige geleidingen verdeelde buik..."

"Zo is het ook mij vergaan", zegt Theo Finkensieper, "op een dag was ik voor mijn omgeving opeens een beest geworden." Hij is een kleine man met een dun baardje en een zeer dwingende spreektrant. Het kost hem moeite lang stil te zitten, het liefst zou hij tijdens het gesprek blijven ijsberen. Hij verontschuldigt zich voor zijn voortdurende pijproken. "Ik moet iets in mijn hand hebben." De cassette-recorder op tafel? Hij vraagt zich af of hij zijn neiging zal kunnen onderdrukken, om steeds op het tafelblad te trommelen.

Bij het arrangeren van het interview had hij minder reserve getoond dan zijn advocaat, mr E. Sutorius. Eerder liet hij zich voor de televisie ondervragen in VARA's *Het moment*. Waarom? "Ik dacht vroeger dat je als crimineel geen openbaar bezit bent. Maar ik merkte dat ik door de vele publiciteit over mij toch een soort publieke figuur was geworden. Iedereen praatte en schreef maar over mij. Daarom voelde ik me gedwongen mijn eigen gezicht te laten zien en mijn eigen verhaal te vertellen."

Is het effect u meegevallen?

"Ach, wat merk je ervan? Ik ben veroordeeld wegens weersinwerkende misdaden, ik weet niet wat je dan mag verwachten. Als een of twee mensen je schrijven dat ze het goed hebben gevonden - is dat veel of weinig?"

Tijdens het kennismakingsgesprek had hij gezegd: "Ik begrijp de media niet, al die aandacht voor een plattelandspsychiater-tje." Als ik daar nu op terugkom, zegt hij: "Is mijn zaak opzienbarend dan de schilderijenroof van Van Gogh of een of andere moord? Het valt me op hoe simpel dergelijke zaken worden afgedaan, vergeleken met de mijne."

U begrijpt toch wel dat de beschuldigingen van dien aard zijn dat men er terecht veel ophef van maakt?

"Dat inrichtingswezen en misschien ook psychiatrische aspecten op tafel moeten komen, is mij duidelijk. Maar dan hoeven toch niet al die persoonlijke dingen vermeld te worden?"

Als voorbeeld komt hij met hetzelfde detail dat hij ook in *Het moment* noemde: de vermelding door een krant van de grootte van zijn genitaliën. "Dat heb ik, ook bij zedenzaken, nog nooit zien gebeuren." Hij voegt eraan toe: "Ik ben door de grote kranten, met name *De Telegraaf*, *Algemeen Dagblad* en de *Volkskrant* niet fatsoenlijk behandeld. *Algemeen Dagblad* heeft zelfs een paginagroot artikel over mij gepubliceerd met foto's van mij en mijn toenmalige vrouw."

Op 27 februari 1989 werd Theo Finkensieper in het huis van zijn moeder aangehouden. "Ze zeiden: wilt u inpakken en meekomen. Goed, denk je dan, laten we meegaan en eens kijken hoe dat gaat. Ik wist dat ze al twee maanden aan een onderzoek werkten. De arrestatie verbaasde mij in zoverre dat ik erop gerekend had dat ik een uitnodiging zou krijgen om op het bureau een verklaring af te leggen. Ik dacht dat ze me daarna weer zouden laten lopen omdat ze me in die twee maanden ook niet hadden opgepakt."

"Maar nadat ze me verhoord hadden in Westervoort, werd ik overgebracht naar het bureau in Duiven om te slapen. Op weg daarheen kreeg ik *handboeien* om. Dat werkte zeer vervreemdend. Ik had het gevoel dat ik meedeed in een stukje *Tatort*."

Wat mij ook vreselijk hinderde en wat ik eveneens als een drukmiddel heb ervaren, was de behandeling in het politiebureau in Doorwerth. Ik heb daar 23 dagen in een cel gezeten met het licht en een tv-camera constant aan. Het motief was dat mijn broer een paar jaar geleden suicide had gepleegd. En ook al zei ik dat ik niet extreem geagiteerd of depressief was - het moest zo."

Hoe heeft u zich tijdens de verhoren opgesteld?

"De recherche wilde maar één ding: een bekentenis. Men was ervan overtuigd dat ik het gedaan had. Ze konden ook moeilijk anders. Twee maanden lang hadden ze kinderen over mij horen klagen - en toen zagen ze me zelf. Dan kun je toch niet meer onbevooroordeeld zijn. Ik denk dat het met politiemensen hetzelfde is als met psychiaters, personeelschefs en andere mensen die iemand moeten beoordelen: het oordeel valt in de eerste vijf minuten. Alleen de hele goeden zijn dan nog in staat een andere hypothese op te stellen."

"Vier mensen verhoorden me, ze wisselden elkaar in koppels af. Elk koppel bevatte een vrouwelijke onderzoeker. Eén van hen was bijzonder op mij gebeten. Die sloeg op tafel, snauwde tegen me: 'Je bent een mierzerig mannetje, je hebt het gedaan, zeg het nou maar'. Aanvankelijk bleven ze heel vaag over wat precies in de aangiften stond. Ze noemden ook geen namen. Ik moest maar vertellen wat ik 'allemaal gedaan had'. Toen daar niets uitkwam, noemden ze namen. Als ik bevestigde dat ik iemand gekend had, zeiden ze: 'Ja, dat zal wel, want je hebt er van alles mee gedaan'. Als ik zei dat ik het me niet meer herinnerde - want ik heb in 23 jaar 1500 meisjes gezien - geloofden ze me niet."

"Zo ontstond van hun kant een cirkelredenering: alles wat ik zei, werd tegen me gekeerd. Op een gegeven moment heb ik geweigerd nog iets te zeggen. Ik ging boeken zitten lezen, wat ze razend maakte. Ik noemde de situatie 'Kafkaesk' en stond erop dat dat woord in het proces-verbaal werd opgenomen, wat ze eerst niet wilden."

Na de verhoren werd Finkensieper naar het Huis van Bewaring

in Zwolle overgebracht. Hij verbleef er driehalve maand. Toen moest hij door een fout in de dagvaarding op vrije voeten worden gesteld. Inmiddels heeft de rechtbank in Arnhem hem tot zes jaar gevangenisstraf veroordeeld. De rechtbank achtte zes van de tien ten laste gelegde feiten - afkomstig van vier ex-pupillen - bewezen. Er waren meer aanklachten, maar die konden vanwege de verjaringstermijn - twaalf jaar - niet worden behandeld.

Sinds wanneer leeft u gescheiden van uw vrouw?

"Ik heb in november '88 het huis verlaten, in september '89 is de scheiding uitgesproken. Als je van zoiets beschuldigd wordt, en dan ook nog weet wat mij buiten de Stichtingen overkomen is of wat ik gedaan heb, dan is dat voor een echtgenote niet meer te verdragen."

U doelt nu op de buitenechtelijke relatie met een ex-patiënte - uw vrouw heeft daar nooit iets van geweten?

"Nee. Ik had overigens geen slecht huwelijk. We hebben ook nog contact."

Binnen enkele maanden waren uw privéleven en uw maatschappelijk leven volledig ingestort - hoe verwerkte u dat?

"Mijn privéleven vormde één geheel met mijn werk aan de Stichtingen, dat is altijd zo geweest. Mijn hele sociale leven lag in Zetten, ik zat in allerlei verbanden. Alles heb ik opgezegd. Ik kan er nu niet meer over straat lopen. Ik wil de mensen die me goed kennen, niet dwingen om positie te kiezen."

"Mijn kinderen hebben mij gevraagd: 'Kun je er tegen of bestaat er een mogelijkheid dat je er een eind aan gaat maken?' Ik heb gezegd dat ik dat niet van plan ben. Dan sta je voor een situatie waarin je een weg moet zien te vinden. Dat betekent dat je alle energie inzet voor de instandhouding van het dagelijks leven: huishouden, boodschappen, op straat lopen en merken dat mensen je soms herkennen. Als je dat lukt, krijg je de rare reactie: het kan hem niets schelen. Terwijl je alleen maar je uiterste best doet om nog een kern van het bestaan overeind te houden!"

"Als je besluit om door te gaan, moet je niet huilend in een hoekje gaan zitten. Af en toe heb ik wel eens die buien, maar dan trek ik de telefoon eruit en dan is het nog wel te overmeesteren. Het klinkt misschien vreemd, maar ik zie dit alles als het zwaarste examen dat ik moet doen."

Waarom verscheen u zelf voor de rechtbank? U had kunnen zeggen: dit kan ik niet aan.

Stilte. Een kort lachje: "Eigenlijk gun ik het mijn tegenstanders niet... Ik heb gedacht: het moet. Als ik het niet hou, komt het echt over me heen. Het was verschrikkelijk. Het kost energie, hoor, zo'n zaal achter je."

"Ik krijg ook steeds meer de neiging om me op te winden en te zeggen: dat kan toch eigenlijk niet wat me nu overkomt. Ik ben inmiddels failliet verklaard en ik zit nu in een gevecht met de wv, de wao, de bijstand en met de Katholieke Universiteit Nijmegen waar ik filosofie wil studeren."

Medestudenten dreigden onlangs met acties toen ze Finkensieper herkenden; de collegeleiding verzocht hem vervolgens af te zien van een voordracht die hij in een werkcollege zou houden, al erkende men zijn recht op universitair onderwijs. "Ik zou een stuk tekst verklaren. Dat betekende

dat men naar mij moest luisteren. Dat is het breekpunt geweest."

"Ik zal mijn uiterste best doen om filosofie te studeren, in welke modificatie dan ook. Mijn belang daarbij is enorm. Filosofie heeft altijd mijn interesse gehad, ik heb vroeger al mijn kandidaats gehaald. Verder is het goed om weer wat te doen. Ik heb twee jaar niet over problemen buiten mezelf nagedacht, dat is slecht voor een mens. Het is een manier om jezelf te handhaven. Ik had ook gehoopt dat ik via die studie heel voorzichtig iets van een sociale wereld zou kunnen schepken. Maar het is een studie die je heel goed met boeken kunt doen, dus ik kan het mogelijk in de gevangenis redelijk opzetten."

Ondervindt u nog enige morele steun?

"Ik beleef het als morele steun wanneer mensen met mij omgaan moeder was ook druk met de Stichtingen en kerkclubs."

Uw vader moet een dominante man zijn geweest.

"De hele gemeenschap keek ontzettend tegen hem op, maar ik heb hem niet als bedreigend ervaren."

Het verhaal gaat dat uw ouders weinig aandacht voor u hadden.

"In de oorlog had mijn vader het veel te druk. Mijn grootmoeder heeft mij toen voor een groot deel opgevoed. Na de oorlog ben ik naar het gymnasium in Nijmegen gegaan en vervolgens medicijnen gaan studeren. Ik heb me niet verwaarloosd gevoeld, ik heb een prettige jeugd gehad. Ik had geen sterke band met mijn ouderlijk huis, het was geen gesloten familie, maar je leefde in een gemeenschap waarbij je heel gemakkelijk toegang had tot andere gezinnen."

Het viel mij op dat uw moeder in de rechtszaal zat.

"En ze gaat straks weer. Ze zegt: ik wil dat zien. Natuurlijk is het moeilijk voor haar, maar het is niet haar aard om weg te blijven. Uiterlijk lijkt ik vreselijk op mijn vader, maar qua karakter meer op mijn moeder."

Al in 1974, enkele jaren nadat u de leiding had gekregen over de jeugdpsychiatrie in Zetten, kwam het eerste zwartboek uit van de Belangenvereniging Minderjarigen. Het handelde over de zware dwangmaatregelen. Er was daarin nog geen sprake van seksuele mishandeling, één meisje vertelde toen al wel dat u haar vragen stelde over haar seksuele beleving, nadat ze zich voor het lichamelijke onderzoek had moeten uittleden. Waarom deed u dat onderzoek zelf?

"Dat vloeiende voort uit wat ik bij prof. Prick, mijn hoogleraar psychiatrie in Nijmegen, geleerd had. In zijn kliniek was het ook gebruikelijk. Hij was iemand die wilde hulp bieden aan vooral ongehuwde moeders en prostituees met als voornaamste oogmerk: bekering."

De Stichtingen vormden een hechte geloof-, werk- en leefgemeenschap. Pas in de jaren vijftig kwam er een kentering naar professionaliteit. Na de dood van Finkensieper sr in 1960 ontwikkelden de Stichtingen zich tot een behandelingsstehuis voor meisjes (later ook jongens) met ernstige gedragsstoornissen. Theo Finkensieper werd in 1971 benoemd tot directeur van de jeugdpsychiatrische afdeling; in 1985 werd hij algemeen behandelingsdirecteur."

"Ik heb tot mijn negentiende in Zetten gewoond. Ik ben helemaal opgegroeid in het charismatische klimaat van de inrichting waarvan de dominee - mijn vader

- tevens de directeur was. Het hele leven draaide om de Stichtingen. Als mijn vader jarig was, kwamen er meer dan honderd mensen over de vloer. De Helderlinggemeenschap heeft een zwaar stempel op Zetten gedrukt. De Helderlingstichtingen hadden hun eigen kerk, de Vluchttheuvelkerk, die zich weliswaar bij de Nederlands Hervormde Kerk had aangemeld, maar zich van de regels niet teveel wilde aantrekken. Zo werden de Helderlingstichtingen een soort vluchtgemeente voor iedereen in de buurt die ook eens wat anders wilde horen."

"Mijn vader was een redelijk theoloog en goed prediker. Ik heb jarenlang in de kerk gezeten en elke zondag zijn preek gehoord."

Werd u streng opgevoed?

"Juist heel tolerant. Maar wel draaide alles om de Stichtingen. De scheiding tussen privéleven en werk was bij mijn vader helemaal weggevoerd - en later bij mij voor een groot deel. Het werk deed hij thuis - als hij niet op reis was door het land. Mijn

zoals ze vroeger deden. Ze hoefden zich daarbij niet uit te laten over mijn schuld of mijn stomiteiten. Als ze maar gewoon met je praten en ingaan op je interesses. Er zijn nog mensen die dat doen, maar alleen - en dat is een typisch effect - onder vier ogen. Dat is jammer, want ik was een sterk groepsmens."

"Wat ik mensen kwalijk neem, is dat ze niet willen of kunnen zien dat een mens méér is dan zijn misdaad. Zelfs als ik het gedaan zou hebben, zelfs als ik gezegd zou hebben dat ik het gedaan had - dan nog ben je méér dan je misdaad. Je hoeft het iemand niet te vergeven, maar je moet wel zien dat ie méér is."

Uw hele gezin wordt in uw val mee-gesleurd.

"Dat komt ook door die naam. Een opvallende naam. Mijn grootvader was een Duitse handelaar in garen en band die zich in Nederland vestigde. Mijn kinderen waren trots op die naam. Want zoals mijn vader wat voor mij betekende, betekende ik ook wat voor hen. Dat wordt nu heel moeilijk voor ze. Twee werken er in het buitenland, de jongste heeft het er het moeilijkste mee. Voor mijn ex-vrouw en voor mijn zus die ook in dit werk zit, scheidt het ook grote problemen. Mijn vrouw zat in de feministische beweging: bijbelegese op feministische grondslag. Daar zeiden ze: je moet hem aanpakken, jij bent zijn eerste slachtoffer. Dat heeft ze niet gewild, hoewel ze inderdaad een slachtoffer is, alleen niet in absolute zin."

Finkensieper was vijf jaar toen zijn vader zich - in 1939 - in het Betuwse kerkdorpje Zetten vestigde als predikant en directeur van de Helderlingstichtingen. In 1847 waren de Stichtingen ontstaan uit het sociaal pionierswerk van de Nederlands Hervormde predikant O.G. Helderling. Hij geloofde in de samenhang van lichaam en ziel. Hij heeft zich ook sterk verzet tegen de splitsing van neurologie en psychiatrie."

"Een aantal meisjes kwam in Zetten terecht omdat ze uit hun lichaam gegroeid waren: 14-jarigen met een 18-jarig lichaam. Op dat laatste werden ze aangesproken waardoor ze in allerlei verwickelingen terecht kwamen. Als ik dat door onderzoek constateerde, was mijn advies: je moet ze opvoeden, twee jaar in Zetten houden, totdat hun psychische leeftijd en kalenderleeftijd samenvallen."

Was het niet verstandiger geweest om dat gedeelte door de huisarts te laten doen?

"Achteraf: ja. Maar gezien vanuit de diagnostiek heeft het winst opgeleverd. Na die eerste klachten heb ik er ook wel wat aan gedaan. Ik ben toen tijdens het onderzoek een witte jas gaan dragen. Voor meer duidelijkheid."

Was het nodig om die meisjes zo indringend te ondervragen over hun seksuele gewoonten - een klacht tegen u die later voortdurend zal terugkeren?

"In de jaren zeventig hadden we in het observatiehuis dertig procent incestkinderen, veelal door stiefvaders. Niemand wist wat je ermee aan moest. Veel meisjes zaten er omdat ze met jongens weggingen, zonder goedkeuring van hun ouders. Om dat te weten te komen, moest je vragen stellen. Ik merkte ook dat er door de meisjes onderling veel over seksualiteit gepraat werd. Ik ben er toen toe overgegaan om er in hun eigen termen over te praten, iets wat me ook is kwalijk genomen. Ik vroeg: neuk je wel eens? Als je de term 'naar bed gaan' gebruikte, konden ze je met grote ogen aankijken, want sommigen deden het ook wel in de berm."

Drong u er ook wel op aan - zoals sommige beschuldigingen luiden - dat ze zich bevredigden in uw aanwezigheid?

"Nee. Ik heb wel gezegd dat zelfbevrediging geen probleem was. Soms zeiden kinderen: ik heb er zo'n behoefte aan. We hebben niet voor niks voor alle kinderen eenpersoonskamers gebouwd. Kijk, in deze charitatieve gemeenschap van Zetten was seksualiteit altijd een groot taboe geweest - dat heb ik opengemaakt. Ook door voorlichtingsboekjes van de NVSH uit te delen."

Uw advocaat, mr Sutorius, heeft voor de rechtbank verklaard dat er niet of zelden aan seksuele therapie werd gedaan. Het gebeurde dus wel?

"Niet seksuele therapieën in die zin, maar we hebben wel een paar hele moeilijke... Ik heb te maken gehad met een kind dat transseksuele problemen had. Daar heb ik inderdaad iets in die richting gedaan. En ook met een ander kind, dat geen aanklacht heeft ingediend, heb ik zoiets gedaan, maar met iemand erbij en in overleg met de ouders."

Maar het zwemmen met dat transseksuele meisje dat daarbij haar borsten moest ontbloten, heeft u alleen gedaan.

"Ik had er beter iemand kunnen bijhalen. Het was een heel extreme zaak. Ze was niet meer in de inrichting, ze kwam vrijwillig bij me. Ze wilde haar borsten eraf laten halen. Toen heb ik een poging gewaagd die achteraf gezien belastend is geweest."

Een ander geval waarvoor u veroordeeld bent: dat van de nagespeelde verkrachting - was dat ook als seksuele therapie bedoeld?

"Het was als een katharsis bedoeld."

U zou haar de kleren van het lijf hebben gerukt.

"Dat is niet juist. Ze is me wel aangevlogen, we hebben wel wat geworsteld, maar ik heb haar niet de kleren van het lijf gescheurd. Ik heb haar tot rust laten komen en vastgehouden. Ik zat in een zeer moeilijke positie. Ze moest bij ons weg vanwege haar sociale gedrag. Toen kwam ze met het verhaal dat ze vroeger verkracht was en met het verwijt dat ik daar niks aan deed. Ik heb niet gezegd: we gaan een verkrachting naspelen. Ik heb gezegd: vertel nou eens precies wat er gebeurd is. Met je emoties erbij. In die emoties is het tot 'holding' - vasthouden - gekomen."

Dat valt niet buiten de regels van het spel. Je kunt je twijfels erover hebben, maar in dit geval dacht ik: ja. Op dat moment was het een reële beslissing. Om daar zes jaar gevangenisstraf voor te krijgen, dat gaat me te ver."

Dit was niet de enige aanklacht, maar los daarvan: u gebruikte verder geen vormen van seksuele therapie?

"Nee! Ik heb daar nooit iets in gezien. Ik word ook niet vanwege seksuele therapieën aangeklaagd, maar vanwege zware, seksuele mishandeling. En dat zie ik veel meer als een aanklacht tegen machtsmisbruik dan als iets anders."

U doelt nu op de machtspositie die u in Zetten jarenlang bekleedde. De aanklachten van uw ex-pupillen zijn, volgens u, een wraakoefening vanwege machtsmisbruik?

"Wraak... wraak... misschien is het een manier om erkenning te krijgen van het feit dat het niet goed met je gegaan is. Dat wat ik gedaan heb, niet goed gewerkt heeft. Dat denk ik, ja. En je weet ook dat wanneer je in deze tijd zo'n verhaal van seksuele mishandeling vertelt, er beter naar je geluisterd wordt."

Hij laat zijn handen zien. Kleine littekens. "Beten van meisjes." Dan: "Als ik echt zei: ophouden, en ze dan beetpakte, was het meestal uit. Ik zeg niet dat ik me heel rustig heb gedragen. Ik heb wel degelijk gevochten met meisjes. Ik zeg alleen dat ik niet de dingen heb gedaan waarvan ik nu beschuldigd word."

U was voorstander van een harde, gedragstherapeutische aanpak. De zogenaamde 'conditionering': goed gedrag belonen, slecht gedrag bestraffen.

"Ik ben niet met de psychoanalyse opgegroeid, Prick geloofde er niet in. In zo'n inrichting is die methode ook niet haalbaar. Ik heb heel lang gedacht dat je de psychiatrie kon opdelen tussen Freud en Pavlov, en ik geloof dat misschien nog wel. Maar van die conditionering ben ik snel teruggekomen. Als je dat goed wilt doen, moet je het veel rigouze aanpakken, een totaal andere wereld scheppen. Wel heb ik altijd gezegd: sociale aanpassing staat voorop. Ze moeten zich wassen, eten, naar school gaan. Als je daarover steeds moet ruziën, kom je niet meer toe aan behandeling."

Er is lange tijd stevig gestraft: isoleercellen, platspuiten. Daar gingen de zwartboeken van de Belangenvereniging Minderjarigen steeds over. Ook de commissie Dijkhuis die de Helderingsstichtingen in 1976 onderzocht, was daar kritisch over.

"Ik heb iets gedaan waarvan ik achteraf zeg... het is zo moeilijk... spijt? Ik heb het gedaan omdat het met de tijd te maken had en omdat ik als psychiater helemaal met de Stichtingen verweven was. Agressieve kinderen die enorm te keer gingen, anderen aanvielen, met de kop tegen de muur bonkten, werden in andere inrichtingen afgevoerd. Ik heb gezegd: we houden ze toch. Ik kon iemand zonder risico's platspuiten omdat ik op het terrein woonde en ik de zaak voortdurend zelf in de gaten kon houden."

"Als alles goed liep, zag niemand mij: Dat was bij het merendeel van de kinderen. Maar bij die tien procent waar problemen mee was, werd ik steeds gehaald. Vergeet niet dat ze niet voor niks naar Zetten kwamen, Zetten was een inrichting voor inrichtingen. We kregen soms kinderen van veertien die dertien keer overgeplaatst waren. Die zeiden: jij krijgt me ook niet klein."

En dan spoot u ze klein.

"Ja, want als je dat goed doet, lukt het je wel om ze kalm te krijgen. Maar daarmee heb ik in het pedagogische veld een psychiatrische macht gegoooid. Ik denk achteraf dat dat hele vreemde gevoelens heeft opgeroepen. Ik ben ervan overtuigd dat de groepsleiding met mij dreigde: als je niet ophoudt, ga je naar Finkensieper. Ik heb ook veel isolaties zelf gedaan."

Waarom heeft u niet meteen aan die situatie een einde gemaakt toen de eerste klachten opdoken?

"Dan had ik moeten gaan, en dat heb ik niet kunnen opbrengen. "Inmiddels wordt er al jaren niet meer geïsoleerd op de orthopedagogische afdeling. Bij de psychiatrie kan het echt nodig zijn. De laatste jaren heb ik ook niet meer gespoten. Met alle problemen vandien. Want het probleem is niet opgelost als je niet meer isoleert of spuit. Die kinderen gingen toen naar het politiebureau, of ze moesten op straat worden gezet waar ik vreselijke moeite mee had."

Veel van de klaagsters tegen u zijn na twintig jaar nog steeds in behandeling.

"Ja, die hebben geen goed leven. We hebben op ze gedruwd - al of niet met spuiten -, we hebben getracht ze op te voeden, en het is naar als dat niet lukt."

U heeft verklaard dat vóór 1985 nooit seksuele mishandeling door u ter sprake is gekomen. Dat vind ik een halve waarheid. Volgens verklaringen van derden hebben meisjes al vanaf de beginjaren zeventig hierover geklaagd. Het is alleen niet in de openbaarheid gekomen.

"Dat is vooral een kwestie van: die zegt tegen die wat er gebeurd is. Daar verzet ik me tegen. Veel mensen die centraal staan in de inrichting - de huisarts, enkele paviljoenshoofden - zeggen dat ze nooit iets gemerkt hebben. Ook in het rapport van de commissie Dijkhuis die uitgebreid met de kinderen gepraat heeft, staat niks."

Heeft u het gevoel dat er een campagne tegen u gevoerd wordt?

Fluisterend: "Ja... ja... heel duidelijk. Bij een van de laatste demonstraties tegen mij, in 1985 toen ik algemeen directeur was geworden, riep een groep uit Nijmegen tegen mij: 'We zullen je nog wel krijgen'. Ik weet ook zeker dat sommige klaagsters elkaar kennen uit de inrichting. Ik kan het niet hard maken, maar als al die klachten opeens tegelijk loskomen, denk je: het is wel toevallig. Ik ben de klaagsters steeds meer als één blok tegenstanders gaan zien, met Annie Bijnoord als woordvoerder. Ik kan me haar niet echt herinneren uit de inrichting, en feiten in haar boek kloppen ook niet."

Uw positie wordt extra verzwakt doordat u een relatie met een patiënte uit uw privépraktijk blijkt te hebben gehad. Ze heeft brieven van u laten publiceren waarin u zichzelf 'verslaafde Theo' noemt: verslaafd aan seksspelletjes.

"Ik had het niet moeten doen, ik heb geprobeerd me daaraan te onttrekken, maar dat is niet gelukt. Ik was moe, doodmoe. Door de voortdurende strijd rond de Stichtingen. Ik had in '85 niet meer aan dat algemeen directeurschap moeten beginnen. Wat betreft die brieven: ik wil in het midden laten waarom ik ze geschreven heb. Je schrijft brieven om een bepaalde reden, maar dat betekent nog niet dat dat alles over je zegt. Dat zij ermee naar de pers is gelopen, was een wraakactie voor wat er verder tussen ons gebeurd is."

"Ik weet dat ik me hierdoor bijzonder kwetsbaar heb gemaakt. Maar ik hou vol dat ik niet gedaan heb waarvan ik strafrechtelijk beschuldigd word. Ik ben niet geheel verbaasd dat ik veroordeeld ben, ik ben wel verbaasd over de hoogte van de straf."

Ik heb begrepen dat u met meer ex-patiënten relaties bent aangegaan.

"In de krant staat dat ik vele relaties gehad heb... Ik wil daar omwille van mensen niet verder op ingaan... nee. Ik weet niet of je dat kunt omschrijven als ex-patiënten..."

Heeft u een beeld van uw toekomst?

"Ik wil beroepsfilosoof worden. Ik kan gaan schrijven. Ik ben nog niet aan m'n end, al zijn er een hoop mensen die dat hindert. Ik vind het verschrikkelijk wat me gebeurt, het is ook jammer dat ik mijn goede diagnostische en gezinstherapeutische vaardigheden niet meer kan gebruiken. Maar dat is nu eenmaal zo: dat heb ik mezelf uit handen geslagen."

Van een onzer verslaggevers TR 12 ARNHEM - De Arnhemse advocaat-generaal mr. W. Sorgdrager wil voor de behandeling van het hoger beroep in de strafzaak tegen de ex-psychiater Th. Finkensieper, de zeven slachtoffers oproepen. Zij zullen tijdens de openbare terechtzitting op 30 en 31 oktober door het gerechtshof in Arnhem worden gehoord.

De rechtbank in Arnhem zag in mei tijdens de behandeling van de zaak af van het horen van getuigen. De rechters baseerden zich toen in hun vonnis op wat de slachtoffers eerder hadden verklaard bij politie en rechter-commissaris. Bij dat verhoor zijn overigens zowel de officier van justitie als de advocaat van Finkensieper aanwezig geweest.

De Nijmeegse advocate mr. A. van Bon-Moors, raadvrouw van een van de slachtoffers, heeft inmiddels protest aangetekend bij de strafkamer van het hof. "Dit is een onmogelijke eis," zegt zij. "Een nieuw verhoor zal geen nieuwe feiten opleveren. Het zal alleen onnodig extra leed toevoegen."

De advocaat van Finkensieper, mr. E. Sutorius, is verrast door het voorname van het openbaar ministerie. "Tot dusver had ik geen plan om de aangevers op te laten roepen, maar als nu blijkt dat het openbaar ministerie zelf tot het horen van getuigen wil overgaan, moet ik mijn positie heroverwegen. Ik zal me er eens rustig op bezinnen."

Finkensieper werd door de rechtbank veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes jaar wegens verkrachting, ontucht en aanranding van pupillen van de Helderingsstichtingen in Zetten, waar hij jarenlang directeur/psychiater was.

Sutorius wijst er op dat hij, met het oog op de slachtoffers, in eerste aanleg af heeft gezien van het oproepen van de getuigen. "Het gaat uiteindelijk toch om mensen die psychisch gekneusd zijn. Maar als het nu toch deze kant uitgaat, dan stel ik vast dat het voor de waarheidsvinding niet nadelig hoeft te zijn als de getuigen tijdens de terechtzitting worden gehoord."

Advocaat-generaal Sorgdrager kon gisteren geen toelichting geven op haar beslissing. Volgens een medewerkster van het parket in Arnhem is ze enkele dagen onbereikbaar. Haar voornemen kan er op wijzen dat het openbaar ministerie behoefte heeft aan versterking van de bewijspositie.

Advocate Van Bon geeft toe dat het soms wenselijk is getuigen (meestal de slachtoffers) in een strafzaak nog eens te horen om achter de waar-

heid te komen. "Maar hier gaat het om een zeer ernstig misdrijf, waarbij vast staat dat de slachtoffers grote psychische schade lijden; ze zijn gekrenkt in het meest intieme en persoonlijke wat zij hebben."

In haar brief aan het hof wijst Van Bon erop dat het voor slachtoffers doorgaans bijzonder moeilijk is om over die persoonlijke en intieme details te spreken. "Zelfs in gesprekken met wederzijds vertrouwen is dat al moeilijk, laat staan in de imponerende en angstaanjagende sfeer van een rechtszaal, waar rechters vol kritische achterdocht hun vragen stellen."

Slachtoffers hebben, aldus Van Bon, binnen het strafproces in Nederland amper rechten, maar "minimaal hebben zij toch recht op een menswaardige behandeling. Er behoort hen niet meer leed te worden toegevoegd dan strikt noodzakelijk is." Volgens de Nijmeegse advocate zal de waarheidsvinding niet gediend zijn met het opnieuw horen van de getuigen.

Zij beroept zich bovendien op de richtlijn slachtofferbeleid van de procureurs-generaal, die op 17 februari 1986 in de Staatscourant is gepubliceerd. Daarin vragen de PG's aan politie en openbaar ministerie onder meer aan slachtoffers geen vragen te stellen die niet in het strikte belang zijn van het strafproces.

Getuigen zijn overigens verplicht gevolg te geven aan een bevel tot het verschijnen voor de rechter. Bij weigering kunnen ze desnoods door de politie worden opgehaald. "Natuurlijk zal ik mijn cliënte adviseren om te gaan," zegt mr. K. Spaargaren, die ook een van de slachtoffers bijstaat. "Het zou de zaak geen goed doen om weg te blijven. Maar ik zal, zodra de oproeping binnen is, een formeel protest indienen. Deze vrouwen hebben al genoeg meegemaakt, het is allemaal al ellendig genoeg geweest."

Van Bon vraagt het hof om - als het dan toch moet - de getuigen opnieuw te laten horen door de rechter-commissaris. Als het openbaar ministerie zijn voornemen tot het oproepen van de slachtoffers voor de openbare behandeling uitvoert, zal zij het hof voorstellen het verhoor achter gesloten deuren te houden. In dat geval zouden volgens haar publiek, pers, maar ook Finkensieper zelf, de zaal moeten verlaten.

Slachtoffers nu toch voor rechter

OM roept slachtoffers ex-psiater niet voor hof

Van een onzer verslaggevers
ARNHEM - De Arnhemse advocaat-generaal mr. W. Sorgdrager ziet af van haar voornemen de zeven slachtoffers op te roepen voor verhoor tijdens de behandeling van het hoger beroep in de strafzaak tegen ex-psiater Th. Finkensieper. Zij heeft dat gisteren besloten.

Volgens W. Hoogendoorn, plaatsvervangend kabinetschef van het parket van de procureur-generaal in Arnhem, is het voornemen tot dagvaarding voortijdig naar buiten gekomen. „Er was nog geen besluit genomen over wel of niet oproepen van getuigen. Slechts het voornemen is kenbaar gemaakt aan de advocaat van een slachtoffer.“

Die advocaat, mr. Van Bon-Moors uit Nijmegen, heeft een andere indruk van haar contact met het Arnhemse openbaar ministerie. „Ik ben opgebeld door een medewerker van het parket, waarbij mij werd meegedeeld dat mr. Sorgdrager het stellige voornemen had de getuigen op te roepen. Dat gesprek was niet bedoeld om mijn mening te polsen. Ik ben er wel ontzettend blij mee dat het OM afziet van het horen van de getuigen ter zitting.“

Volgens Hoogendoorn is bij de voorbereiding van de beroepszaak tegen Finkensieper „de afweging gemaakt die altijd wordt gemaakt in dit soort zaken: is het zinnig getuigen, die vaak ook slachtoffer zijn, op te roepen om hun verklaringen af te zetten tegen die van de verdachte. Dat kan bijvoorbeeld nodig zijn om het bewijs sterker te maken.“

Finkensieper heeft de beschuldigingen van ex-pupillen van de Helderingsstichtingen in Zetten tegenover de rechtbank stelselmatig ontkend. Hij werd tot zes jaar veroordeeld wegens verkrachting, ontucht en aanranding, meermalen gepleegd. Daartegen heeft hij beroep aangetekend. Die zaak dient op 30 oktober.

Hoewel het volgens Hoogendoorn in dit geval om 'een precare zaak' gaat, is door mr. Sorgdrager niettemin serieus overwogen de getuigen op te roepen. „Maar er is nu besloten dat voornemen niet tot uitvoer te brengen.“

Overigens bestaat nog altijd de kans dat het hof besluit de getuigen voor verhoor op te roepen. Ook de advocaat van Finkensieper, mr. E. Sutorius, kan dat het hof vragen.

• Pagina 3: Korte bezetting in Zetten

Korte bezetting in Zetten

door Joop Bouma

ZETTEN - Vrijwilligers van de Stichting steunpunt Zetten gaan dinsdag met het bestuur van de Helderingsstichtingen in Zetten praten over de affaire rond ex-psiater/directeur Finkensieper. Ze willen dat het bestuur verantwoordelijkheid erkent in de zaak-Finkensieper.

De stichting, die belangen behartigt van (ex-)tehuisbewoners, heeft het gesprek gisteren afgedwongen na een korte bezetting van het centraal gebouw van de Helderingsstichtingen. Officier van justitie mr. N. Leeman, die in mei voor de Arnhemse rechtbank zes jaar eiste tegen de uit zijn beroep gezette kinderpsiater, trad op als onderhandelaar namens het bestuur van de Helderingsstichtingen.

De officier zegde de 15 actievoerders toe dat ze niet vervolgd zullen worden vanwege de bezetting en dat de directie van de Helderingsstichting geen aangifte zal doen.

De vrijwilligers zullen met het bestuur onder meer praten over de huidige gang van zaken in de inrichting en over de verantwoordelijkheid van het bestuur ten tijde van het directeurschap van ex-psiater Finkensieper.

Volgens bestuursvoorzitter W. Bakker was een bezetting niet nodig geweest om een gesprek te forceren. „Ik kreeg eind augustus van de Stichting steunpunt Zetten het verzoek om een onderhoud. Ik heb toen toegezegd dat ik dat verzoek in de eerstvolgende bestuursverga-

dering zou brengen, komende dinsdag. Uit contacten met individuele bestuursleden had ik al begrepen dat er geen bezwaar bestond tegen zo'n gesprek. Daarom kon ik tijdens de bezetting zonder ruggespraak instemmen met hun eis.“

Het is de vraag of de actievoerders veel wijzer zullen worden van het onderhoud met het bestuur van de Helderingsstichtingen. Geen van de huidige bestuursleden zit langer

als kinderpsiater. De Beaufort herinnerde zich dat er door de pupillen veelvuldig werd geklaagd over het beleid van de psiater. De man stond bekend om zijn voorkeur voor het toedienen van kalmerende middelen en het gebruik van koude douches en isolatiecellen bij wijze van therapie.

„Er waren dus klachten“, aldus de ex-voorzitter, „maar daarnaast moet niet uit het oog worden verloren dat het in Zetten ging om een heel apart soort meisjes. Het klinkt niet aardig, maar ze konden van alles verzinnen. Het is heel moeilijk om in dit soort zaken de waarheid van de onwaarheid te onderscheiden.“

'Verantwoordelijkheid erkennen'

dan vijf jaar. De feiten waarvoor Finkensieper door de Arnhemse rechtbank werd veroordeeld dateren uit de periode 1975-1985.

Strikt genomen valt De Lingewal, de jeugdpsychiatrische inrichting in Zetten waar Finkensieper zich volgens de rechtbank meermalen aan pupillen vergreep, niet meer onder het bestuur van de Helderingsstichtingen. De Lingewal is enkele jaren geleden ondergebracht bij de Gelderse stichting 'Kinder- en jeugdpsychiatrie', waarvan directeur De Hoog van de Groesbeekse Tehuizen voorzitter is.

Bakker wil liever niet vooruitlopen op het gesprek van dinsdag. Maar hij zegt wel: „Wij hebben binnen het bestuur uiteraard in een eerder stadium gepraat over onze verantwoordelijkheid. Je kunt je afvragen in hoeverre het huidige bestuur betrokkenheid kan worden verweten voor zaken die onder een ander be-

beschuldigde dat hij tijdens zijn behandeling een seksuele relatie met haar was aangegaan.

Kort daarna kwamen bij de politie ook de eerste concrete aangiften binnen van seksueel misbruik. Direct daarop is Finkensieper geschorst en kort daarna ontslagen.

Ook voormalige bestuursleden zeggen dat zij, behalve in de geruchtsfeer, nooit concrete beschuldigingen over seksuele misdragingen hebben vernomen. „Het was ons natuurlijk bekend dat er aanmerkingen waren op zijn behandelmethoden, maar als bestuur hebben wij van seksuele misdrijven nooit iets geweten“, zei mr. M. E. de Beaufort barones de Vos van Steenwijk, maart vorig jaar in Trouw. De Beaufort was langdurig voorzitter van het bestuur, zij had die positie al toen Finkensieper begin jaren zeventig in Zetten werd aangesteld

15/9

Verzoek op te houden

Maja, Sanne en Monique, drie meisjes die momenteel verblijven in Zetten, hebben gisteren de bezetters van het centraal gebouw van de Helderingsstichtingen gevraagd hun actie direct te beëindigen. In een verklaring die aan de actievoerders werd uitgereikt, zeggen zij dat ze zich bedreigd voelen door de bezetting.

„Wij begrijpen dat jullie ontdaan zijn over wat er gebeurd is. Maar dat is tien tot twintig jaar geleden. Wij vinden het onterecht dat jullie onze stichting in zo'n kwaad daglicht zetten. Wij weten wat dr. F. heeft gedaan, maar dat gebeurt nu absoluut niet meer. Isolerellen, dat woord kennen we wel van vroeger, maar tegenwoordig zijn ze er niet meer.“

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM - Het Steunpunt Slachtoffers Zetten beraadt TR zich op een manier om het bestuur van de Helderingsstichtingen te dwingen af te treden. Dit zegt woordvoester Annie Bijnoord van het Steunpunt naar aanleiding van het gesprek dat zij en haar mede-Steunpunt-leden dinsdagavond met het bestuur hadden.

Over het verloop van dat gesprek zijn de vrijwillers 'woedend en verbijsterd'. Zij voelen zich 'vernederd' door het bestuur, omdat na ruim drie uur praten, toen het Steunpunt zich ging beraden over een eventueel gezamenlijk communiqué, bleek dat voorzitter W. Bakker 's middags al een persbericht had verstuurd met de bestuursstandpunten.

In dat persbericht kondigde het bestuur onder meer aan initiatieven te willen steunen om de problemen op te lossen die de slachtoffers van ex-psiater en ex-directeur van de Helderingsstichtingen Finkensieper nog steeds ondervinden. Tevens

werd de instelling van een externe klachtencommissie gemeld en het scheppen van faciliteiten voor externe supervisie. Met het verzenden van dit persbericht werd de indruk gewekt dat het bestuur dit 's avonds ook tegen de leden van het Steunpunt zou zeggen.

Volgens Annie Bijnoord was dat echter niet het geval. Pas toen de Steunpuntleden om half elf schorring vroegen om zich te beraden, hoorden zij van een journaliste die vóór de brandweerkazerne stond welke standpunten het bestuur 's middags al naar buiten had gebracht. „Wij dachten“, zegt een boze Annie Bijnoord, „dat ons gezamenlijk doel was om over en weer standpunten uit te wisselen, maar op dat moment bleek dat wij ruim drie uur voor jan joker hadden zitten vergaderen.“

Bestuursvoorzitter Bakker gaf gisteravond toe dat hij het Steunpunt niet over het verstuurd persbericht had ingelicht. „Maar vorige week tijdens de bezetting van het hoofdkantoor van de Helderingsstichtingen hebben zij ook hun actiepunten

naar buiten gebracht zonder ons daar in te kennen.“

Volgens Annie Bijnoord blijkt uit dit alles dat het bestuur zijn houding nog steeds niet gewijzigd heeft. „Wat Finkensieper twee weken geleden op de Vara-tv voor een miljoenenpubliek deed: de pers gebruiken om zijn leugens te kunnen vertellen, doet dit bestuur nu exact zo.“

„Het bestuur heeft in zijn persbericht nota bene ook nog de indruk gewekt dat wij het met hun standpunten eens waren. Dit is nooit meer goed te breien.“

Steunpunt wil bestuur dwingen af te treden

'Zetten' veroordeelt delicten F.

ZETTEN (ANP) - In een schriftelijke verklaring heeft het bestuur van de Helderingsstichting de praktijken van de veroordeelde ex-directeur dr. F. gisteravond ten sterkste afgekeurd. Het bestuur kwam met die verklaring naar aanleiding van het gesprek in een brandweerkazerne te Zetten met vijftien actievoerders van het Steunpunt Slachtoffers Zetten.

De actievoerders hadden afgelopen vrijdag met een bezettingsactie een gesprek afgedwongen met het bestuur van de Helderingsstichting. Zij eisen van het bestuur dat het zijn verantwoordelijkheid erkent ten tijde van het directeurschap van F. Die werd in mei door de Arnhemse rechtbank veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf wegens seksueel misbruik van aan zijn zorg toevertrouwde pupillen. In een onlangs door de Varatv uitgezonden gesprek ontkende hij dat echter.

In zijn verklaring noemt het bestuur de praktijken waarvoor de ex-directeur werd veroordeeld des te verwerpelijker „als het gaat om jongeren die zijn aangewezen op de zorg en behandeling van de instelling.“ Volgens het bestuur heeft de schorsing van F. als directeur in november 1988 en de aangifte van vermoede misdrijven, alsmede het ontslag van de man duidelijk gemaakt dat het bestuur zijn verantwoordelijkheid heeft genomen.

De medewerkers van het Steunpunt Slachtoffers Zetten vinden dat het bestuur de verklaring te vroeg naar buiten heeft gebracht en daardoor uiterst onzorgvuldig heeft gehandeld. De medewerkers hadden gisteren aan het eind van de avond na afloop van het overleg gezamenlijk een communiqué willen opstellen.

Geen colleges voor Finkensieper

Studenten filosofie verdringen ex-psiater van Nijmeegse universiteit

Van een onzer verslaggevers

NIJMEGEN - Ex-psiater Th. Finkensieper, wegens zedenmisdrijven tot zes jaar cel veroordeeld, heeft van de filosofische faculteit in Nijmegen het advies gekregen geen colleges meer te volgen aan de Katholieke Universiteit. Mede-studenten hadden de gewezen directeur van de Helderingsstichtingen met een ultimatum uit de collegebanken verdrongen.

Dit staat in het jongste nummer van het universiteitsblad. Finkensieper heeft jaren geleden het kandidaats filosofie gehaald, en volgt nu aan de Nijmeegse universiteit doctoraalcolleges filosofie. Vorige week vrijdag herkende studente Claudia Dra-

bik tijdens het college 'moderne wijsbegeerte' Finkensieper van zijn tv-optreden in het Vara-programma Het Moment.

De studente raakte in tweestrijd, vertelt ze in het universiteitsblad. „Hoe kan ik blijven zitten terwijl ik weet wat hij gedaan heeft.“ Toen kort daarna bleek dat Finkensieper diezelfde middag een referaat zou houden, stelden de studenten hun docent, prof. dr. L. Heyde, voor een keuze: Finkensieper weg of zij zouden opstappen. Finkensieper besloot na een gesprek met Heyde uit vrije wil te vertrekken, maar liet de hoogleraar wel namens hem mededelen dat hij het volste recht had het college bij te wonen.

Finkensieper had overigens twee dagen eerder, zonder protesten, een college sociale en politieke filosofie bijgewoond. Het bestuur van de filosofische faculteit heeft Finkensieper na het incident van vorige week vrijdag verzocht geen colleges meer te volgen.

„Rechtmatige studenten, waarvan de heer Finkensieper er één is, moeten kunnen studeren. Voor sommige studenten is dat door de aanwezigheid van Finkensieper moeilijk“, aldus de decaan van de faculteit, prof. dr. P. van Tongeren in het universiteitsblad.

Finkensieper zal zijn studie in Nijmegen buiten de collegebanken wel voortzetten.

22/9

Spoken bij bestrijding kinderpornonetwerken

Forum 13 september 1990

(OOK IN : HOMOLOGIE SEPT/OKT '90)

Dit jaar viert het jongste artikel van de zedelijkheidswetgeving zijn eerste lustrum. De Nederlandse justitie zou de kinderporno wel eens hard gaan aanpakken. De twijfelachtige eer om als eerste gestraft te worden, valt – oh ironie! – waarschijnlijk te beurt aan een Amerikaanse fotograaf. Deze had de euvele moed om foto's van blote jongens te exposeren in een homoboekhandel. Hij is het proefkonijn van oververhitte justitie-ambtenaren.

• Door MARC VAN BIJSTERVELDT
en MARTIN MAASSEN •

„Pornoluchtbrug eerste bewijs rol Nederlanders”, kopte Neerlands grootste ochtendblad twee jaar geleden triomfantelijk. Met de nodige superlatieven verkondigde de krant dat „het onomstotelijk bewijs” was geleverd dat onze grote bondgenoot de Verenigde Staten gelijk had: Nederland speelt een sleutelrol in de vervaardiging en verspreiding van kinderporno.

De luchtbrug verbindt ons land met Groot-Brittannië. Een Londense ziekenbroeder wordt op het vliegveld van zijn woonplaats betrap met een koffer vol vieze plaatjes. Jarenlang blijkt de vriendelijke broeder Engelse schooljongens naar Nederland te hebben gevoerd. Daar moesten de jochies poseren voor pornofoto's en -films. Speurwerk van Scotland Yard leidt tot de arrestatie van twee Nederlandse mannen. Daarbij neemt de politie enkele honderden videobanden en duizenden dia's en foto's in beslag. Nederland schrikt: is het dan toch waar wat de Amerikanen beweerden?

Al snel verklaart de Utrechtse politie dat het in beslag genomen materiaal maar voor een klein gedeelte van pornografische aard is. Bovendien is de porno niet op grote schaal verkocht, maar slechts in beperkte kring geruimd. De Telegraaf gooit niettemin nog wat olie op het vuur en suggereert dat „volgens een voorzichtige tussenstand” meer dan honderd kinderen door de pornobende zijn misbruikt.

Onmiddellijk steekt bij politie en justitie het law-and-order virus de kop op. De wetshandhavers dienen een grotere vrijheid te krijgen in de speurtocht naar pornonetwerken, menen zij. De strafmaat die bij het kinderporno-artikel in de zedenwet hoort (drie maanden) is te laag. Verdachten kunnen daardoor niet in voorlopige hechtenis worden genomen en de telefoon kan niet worden afgetapt. Een doorn in het oog van de Utrechtse officier van justitie, mr. Behling, die 'het hele circuit' bloot wil leggen. „Het verspreidingsgebied, de omvang, de vorm, de frequentie, het doel; ik wil er veel meer over weten”, vertelt hij aan het Utrechts Nieuwsblad.

Zijn Amsterdamse collega mr. de Wit had in 1985 als voorzitter van de justitiële Werkgroep Kinderpornografie nog geconcludeerd dat in Nederland van commerciële kinderpornoproduktie geen sprake is. Toch onderschrijft hij de pleidooien voor meer opsporingsbevoegdheden. „Alleen dan is de commerciële handel op de korrel te nemen”, aldus De Wit.

Intussen heeft de politie nog twee verdachten aangehouden in de luchtbrugzaak. Bij deze mensen wordt voor de zekerheid een inval gedaan om drie uur 's ochtends. Kinderporno spoeit je nu eenmaal niet zo gemakkelijk door de WC. De aanklacht: ontucht met minderjari-

gen, handel in of het in voorraad hebben van kinderporno en koppelaar – en wel van minderjarigen onderling. De laatste aanklacht is er één uit de oude doos; het vervolgen van koppelaar is al lang in onbruik geraakt.

De affaire houdt de gemoederen bezig. Erudiete dames en heren geven commentaar op de psyche van de kinderpornografen. Hoe komt het toch dat 'dat soort wezens' kickt op vieze plaatjes van kinderen? Ariane Amsberg verklaart het uit „onvrede met normale seksuele relaties”. Het is nieuw en spannend, maar je hebt steeds meer nodig. En het eindstation is volgens haar een film als *Salo* van Pasolini, waarin „jongetjes seksueel gemarteld worden”. Kinderporno als symptoom van een doodzieke seksualiteit en de pedofiel als ongeneeslijke onpersoon die eigenlijk levenslange quarantaine behoeft.

De spreekwoordelijke Sterke Arm neemt de rol van redder in nood op zich. Kunstig bespelen vertegenwoordigers van het justitiële apparaat het publiek en zij weten de zaak effectief te criminaliseren. Door driftig te strooien met termen als 'ontucht' en 'seksueel misbruik' wakkeren zij de morele paniek die ontstaat verder aan. Niemand weet wat we onder een term als 'ontucht' precies moeten verstaan, maar het gaat dan ook vooral om de negatieve bijklank van het woord. Men roept dat 'het' heel vaak voorkomt en dat iedereen dader kan zijn. Alleen een machtig en rijk met bevoegdheden bekleed politieapparaat is in staat om alle gruwelen enigszins te bedwingen.

Mr. De Wit grijpt de luchtbrugzaak dankbaar aan om in het

Deze op het eerste gezicht indrukwekkende lijst van schandalen zou een daadkrachtig optreden van justitie en politie moeten rechtvaardigen. Maar wie de affaires nader bekijkt, ontdekt dat wat met veel bombarie aan het publiek is voorgeschoteld als een schokkend zedenmisdrif, vaak een grote zeebel blijkt.

Van Oude Pekela weten we dat het lucht was, een uit de hand gelopen paniekvraag waarbij de kruisridders voor de goede zeden elkaar de loef afstaken in publieke verontwaardiging over zoveel pervers kleutermisbruik. Nooit is ook maar één steekhoudende aanwijzing gevonden dat dat misbruik ook werkelijk heeft plaatsgevonden. De 'bewijsstukken' lijken zich uitsluitend te bevinden in de hoofden van een aantal officieren van justitie en – uiteraard – van de verslaggevers van de 'gezond verstand-krant'. De Telegraaf stort zich wellustig op zedenzaken, waarbij de sporen naar het Groningse veendorp zouden leiden.

Met een paginabrede kop suggereert de Telegraaf aan het begin van 1988 een verband met Oude Pekela, wanneer de krant bericht over een pornovangst in Wijk bij Duurstede. Ruim zeventig kinderpornofilms en een grote hoeveelheid foto's zijn bij een 62-jarige ex-politieman – liefdevol 'ome Keesje' genoemd – in beslag genomen. De recherche wil gaan bekijken of de decors, waarin de afgebeelde vuzigheden zich afspelen, overeen komen met de locaties die destijds door de Pekelder kleuters waren aangewezen.

Bij nader inzien blijkt het meeste materiaal echter uit het buitenland te komen. Maar de politie stuit ook op de huisvlijt van de verdachte; deze blijkt een video-opname te hebben gemaakt van een seksueel contact met zijn buurmeisje. Vanwege het strafbare feit 'ontucht met minderjarigen' wordt de man ingesloten. Ogenscheinlijk een betrekkelijk 'gewone' zedenzaak, maar het Openbaar Ministerie grijpt het voorval dankbaar aan en presenteert het als de zoveelste aanwijzing voor netwerkgewijze kinderpornoproduktie. Het OM denkt „mede gelet op Oude Pekela, dat zich op dit moment in ons land *klaarblijkelijk* een belangrijk distributiepunt van grote hoeveelheden verboden kinderporno bevindt”.

Wijk bij Duurstede bestaat als

stad heeft bij de centrale foto's van 'naakte kinderen' laten afdrucken. Voor de politie is dat aanleiding om de fotograaf nauwlettend te volgen. Hoewel de man „zich rustig houdt” besluiten rechercheurs al snel tot huiszoeking, waarbij zij meer dan duizend foto's in beslag nemen.

Bij deze 'kinderpornovangst' blijkt het te gaan om plaatjes van kinderen die geen seksuele handelingen verrichten en die in veel gevallen nog

Het scenario
zou door
Kafka geschreven
kunnen zijn

wat kleren dragen. „Geen grove kinderporno”, volgens De Wit, maar wel „kennelijk bedoeld om de zinnen te prikkelen”, dus volgens deze nijvere voorvechter van een straffe norm toch porno genoeg om er achteraan te gaan. En ook hier plengt De Wit zijn krokodilletranen. Hij kan de fotograaf niet vastzetten vanwege de lage strafmaat en ontucht valt nu eenmaal niet uit de foto's af te leiden. Op bevel van de rechter-commissaris moet hij de verdachte dan ook laten gaan.

Een zaak die veel langer sleept is de Belgische Cries-affaire. Begin 1987 melden verschillende Nederlandse kranten dat de Brusselse politie een „bende heeft opgericht” die een groot „kinderpornonetwerk” had opgezet. Het netwerk zou onder meer opereren vanuit de burelen van de onverdachte kinderpornoproduktie Unicef. Een werknemer van het VN-kinderfonds zou met behulp van de computer van zijn baas een geillu-

Men roept dat 'het' heel vaak voorkomt
en dat iedereen dader kan zijn

Utrechts Nieuwsblad een aantal 'kinderporno-zaken' te memoreren. Natuurlijk noemt hij Oude Pekela („Volgens een ingewijde zijn nu nog altijd OP'tjes te koop in speciaal-zaken”). Ook verwijst De Wit naar een pornograferende ex-politieman uit Wijk bij Duurstede. Hij noemt een fotograaf uit de Amsterdamse Bijlmermeer en tenslotte de Delftse connectie in de Belgische Unicef-zaak, bij onze zuiderburen bekend als de Cries-affaire.

schandaal slechts bij de gratie van Oude Pekela. De affaire verdwijnt geruisloos uit de media en de verdachte wordt even geruisloos opgenomen in de anonieme statistieken der zedendelinquenten. En de toon is weer gezet: er bestaat een 'circuit' en als we maar hard genoeg zoeken, komt het vanzelf boven water.

Vlak voor de zomer van 1988 waarschuwt een Amsterdamse foto-ontwikkelcentrale de hoofdstedelijke zedenpolitie. Een inwoner van de

streerde catalogus hebben gemaakt met kinderen die voor seks 'beschikbaar' waren.

Het netwerk kent 'internationale vertakkingen' en het spoor leidt naar de woning van een 54-jarige Delftenaar. Deze man wordt gearresteerd en de politie neemt duizenden foto's en films in beslag. Het Algemeen Dagblad publiceert een foto, waarop een ernstig kijkende rechercheur naast „een berg kinderporno” zit. Herkenbaar op de foto zijn een ex-

emplaar van O.K., ledenblad van de Nederlandse pedo-vereniging Martijn, en een aflevering van l'Espoir, het tijdschrift van Martijns Belgische zusterorganisatie Cries (Centre de recherche et d'information sur l'enfance et la sexualité).

De Belgische pers geeft in bloemrijke taal lucht aan haar walging over de activiteiten die aan Cries worden toegeschreven. De toon wordt gezet: de vereniging is een „wijdvertakt en winstgevend netwerk dat kinderen ronselde om te verhuren aan de 400 leden die de organisatie telde”. Men houdt elf personen aan en het onderzoek breidt zich uit tot vijftien landen, waarheen de Belgische justitie signalementen stuurt.

De Belgische krantelezer heeft een vette klui aan de berichtgeving over de affaire. De media zijn niet van zins om het door henzelf geschetste spookbeeld, dat langzamerhand door de feiten wordt achterhaald, te vervangen door een meer genuanceerde tekening. Stemmingmaken lijkt het credo. De BRT toont een foto van een misbruikt kind. Het plaatje komt uit een dossier uit 1971...

Alleen De Morgen, een krant met een progressieve signatuur, neemt gas terug en probeert een vinger achter de waarheid te krijgen. Geschrokken meldt het blad dat één van de gearresteerde verdachten zich prompt in zijn cel heeft verhangen; wanhopig slachtoffer van de heksenjacht.

Het scenario van het proces dat vanaf januari 1988 zijn beslag krijgt, zou door Kafka geschreven kunnen zijn. De verdachten zijn met de hulp van psychiaters eigenlijk al veroordeeld en wel als geestelijk gestoorde die met hun „pedofiele daden” kinderen „tot krankzinnigheid brachten”. De uitgesproken straffen zijn waanzinnig; ze lopen uiteen van vier tot tien jaar.

En wat gebeurt er intussen met de 'buitenlandse vertakkingen' van het netwerk? Vlak voor de ontknoping in België wordt de Delftse connectie veroordeeld tot 24 dagen onvoorwaardelijk, een straf die gelijk is aan het voorarrest van de beschuldigde. De aanklacht: simpele ontucht, onder meer bewezen omdat foto's van de verdachte en minderjarigen via een vriend in Cries-verband opdoken. Van 'grootscheepse pornohandel' is geen sprake meer.

Het Belgische showproces betekent voor de gewone man een afrekening met een seksuele variant die de bekrompenheid recht in het hart raakt. Het oordeel is genadeloos. Zoals de Gazet van Antwerpen stelt: „De pedofilie wakkert de homofiele neigingen aan en verschillende slachtoffers zijn als volwassenen niet meer in staat een normaal leven te leiden.”

Met de Cries-affaire nog vers in het geheugen komen in juni 1988 21 ministers van justitie van de landen aangesloten bij de Raad van Europa, in Lissabon bijeen om te praten over de bestrijding van kinderhandel, porno en prostitutie. Een Noors rapport spreekt van een miljoen kinderen die jaarlijks over de hele wereld worden ontvoerd of verkocht om onder dwang de seksuele behoeften van volwassenen te bevredigen. Het rapport gaat over de handel in jonge meisjes, een probleem van een andere orde dan de zedenzaken die Nederland in de greep houden.

Onze toenmalige liberale bewindsman Korthals Altes neemt niettemin de gelegenheid te baat om in gespierde taal te spreken over de strijd tegen de kinderpornografen. Hij juicht de krachtenbundeling in de strijd tegen het misbruik, zoals de ministers in Portugal overeenkomen, van harte toe. „Wat we nodig hebben is een betere internationale samenwerking, zoals Nederland die bijvoorbeeld heeft met de Amerikanen en de Engelsen op het gebied van de kinderporno”, vertelt de minister bij thuiskomst aan de Volkskrant. Die samenwerking bestaat uit een wekelijks contact met de ambassades van de VS en van Engeland. Justitie wordt bovendien gewaarschuwd, wanneer er in die landen „iets aankomt uit Nederland”.

En hoe vergaat het de kinderpornografen die een luchtbrug tussen Utrecht en Londen hadden opgezet? Vlak voor Kerst 1988 horen de drie verdachten respectievelijk drie, twee en één jaar tegen zich eisen. Het gaat dan uitsluitend om de door de drie mannen gepleegde ontucht. De kinderporno-aanklachten worden later behandeld. Officier van justitie mr. Behling: „Ik ga er met mijn collega's nog altijd van uit dat we de kinderen tegen ontuchtige handelingen moeten beschermen. De effecten kunnen pas veel later blijken.”

De officier gaat voor het gemak maar even voorbij aan verklaringen van enkele 'slachtoffers'. Een paar jongens zijn uitgesproken positief over de contacten die zij per sé willen voortzetten. Eén van hen spreekt zelfs over „de mooiste relatie” van zijn leven (Haagsche Courant, 21-12-1988). De straffen die begin 1989 worden uitgesproken, zijn voor Nederlandse begrippen hoog: ze variëren van acht tot twintig maanden, steeds voor een deel voorwaardelijk.

Inmiddels heeft de publiciteitsstorm van pornoschandalen behoorlijk aan kracht ingeboet. Het publiek wordt er misschien ook een beetje

moe van. Maar op beleidsniveau heeft het criminaliseringsvirus haar werk effectief gedaan. Dat blijkt het duidelijkst in de zaak rond de inbeslagname van een aantal foto's die de Amsterdamse homoboekhandel Intermale eind 1987 exposeerde. De Amerikaanse fotograaf Don Mader volgde een aantal jongens in hun ontwikkeling en legde hun volwassenwording in enkele naaktfoto's vast. De jongens zijn inmiddels meerderjarig en hebben hun toestemming gegeven voor de expositie.

Don Mader kon in het puriteinse Amerika zijn foto's zonder problemen tonen, maar in het rosse Amsterdam krijgt de exposant prompt de zedenpolitie over de vloer. Rechercheurs nemen bij Intermale volgens ter plaatse vastgestelde criteria enkele foto's mee. Pikkies zonder schaamhaar zouden wel toebehoren aan een persoon die nog geen zestien is: kinderporno dus!

Mader wordt gedagvaard op grond van overtreding van artikel 240b, het

splinternieuwe kinderporno-artikel uit het Wetboek van Strafrecht. Volgens de dagvaarding zijn de foto's afbeeldingen van jongens onder de zestien die „poseren op zodanige wijze dat hun geslachtsdelen nadrukkelijk in beeld gebracht worden op een wijze die kennelijk bedoeld is om seksuele prikkeling op te wekken”. Don Mader neemt een advocaat in de hand en dient een bezwaarschrift in bij de rechtbank. Hij vindt dat de uitleg van artikel 240b

in de dagvaarding te ver afwijkt van de wetstekst en verzoekt om buiten vervolging gesteld te worden.

De rechtbank verwerpt het bezwaarschrift en Mader gaat in hoger beroep. Maar ook het gerechtshof in Amsterdam vindt de klacht van de fotograaf onterecht. Artikel 240b verbiedt onder meer het tentoonstellen van afbeeldingen van seksuele gedragingen waarbij personen onder de zestien zijn betrokken. Met de rechtbank is het Hof van oordeel dat daaronder ook moet worden verstaan „de afbeelding in een zodanige houding dat daarmee kennelijk het opwekken van seksuele prikkeling wordt beoogd”.

Deze uitleg van de wetstekst komt uit de koker van de al eerder genoemde Amsterdamse officier van justitie mr. De Wit. In 1985 - een jaar nadat Amerika de beschuldiging uitte dat Nederland kinderporno-land nummer één was - mocht De Wit van Korthals Altes gaan uitzoeken wat er nu waar was van die

aantijgingen. En, zo moest De Wit concluderen, er was nauwelijks iets van waar. Wat er aan kinderbloot te vinden was, bleek of oud, of buitenlands en bovendien verrichtten de modellen zelden seksuele handelingen. Jammer, want dat was nu juist wat volgens het net ingevoerde kinderporno-artikel niet mocht.

Kennelijk vond De Wit het wat magertjes zo en hij kreeg een gouden ingeving. Als Mohammed niet naar de berg komt, dan maar andersom,

moet hij gedacht hebben. Als we geen kinderporno volgens 240b kunnen vinden, dan moeten we de wet zo gaan uitleggen dat blote plaatjes van kinderen er sowieso onder vallen.

Deze uitleg werd door De Wit in volzinnen gegoten, die door het Hof in de verwerping van het bezwaarschrift van Mader bijna letterlijk zijn overgenomen. En dat terwijl Korthals Altes nog in de Kamer had gezegd dat het „enkele bloot zijn” zeker geen seksuele gedraging in de zin van het wetsartikel kon worden genoemd. Ook had hij geen afstand genomen van de opvatting van kamerlid Louise Groenman (D66) dat „pedofielen in de gelegenheid moeten blijven te genieten van foto's van blote kinderen die zij mooi vinden”. Artikel 240b was immers bedoeld om het afbeelden van seksueel misbruik van kinderen tegen te gaan en niet om te voorkomen dat mensen geprikkeld raken door plaatjes van minderjarigen.

Mader grijpt naar het laatste middel in de eerste ronde van zijn gevecht met de Sterke Arm. Hij gaat in cassatie bij de Hoge Raad en probeert daar alsnog zijn bezwaar tegen de wetstoepassing erkend te krijgen. In maart van dit jaar verwerpt ook de Hoge Raad het beroep van de fotograaf. Volgens de Raad „geeft het Hof geen blijk van een onjuiste rechtsopvatting” bij de uitleg van 240b. Conform de beschikking van het Hof zal Mader dan ook voor de rechter moeten verschijnen.

Het is nog onduidelijk hoe dat gaat aflopen, maar verontrustend is het in ieder geval dat een aanvechtbare uitleg van een wetstekst, geopperd door een functionaris uit het vervolgingsapparaat, vrijwel letterlijk wordt overgenomen tot op de hoogste niveaus van de rechterlijke macht. Procureur-Generaal bij de Hoge Raad, mr. Leijten, filosofeert in zijn conclusie over de zaak Don Mader over de terminologie. Ook hij vindt dat een 'houding' een 'seksuele gedraging' kan zijn, want „een houding is de uitdrukking van een of meer handelingen”. En om in de

houding van een kind het seksueel prikkelende tot uiting te laten komen zullen „vaak niet zichtbare, althans aanvechtbare middelen moeten worden gebruikt”.

Maar hoe zou hij de 'houding' van een gefotografeerd kind in een naturalistisch blad inschatten? Of een kind onder de douche? En hoe zit het met het 'seksueel prikkelende' van plaatjes in een voorlichtingsboek? Het is duidelijk dat de edelachtbare heren en dames daar nog weinig over nagedacht hebben.

Ondanks zijn instemming met de ruime uitleg van 240b laat mr. Leijten ook enige twijfel doorschemeren over de noodzaak om zo hard op te treden tegen fotografen als Don Mader. „Ik wil toch niet nalaten te zeggen”, meldt hij in zijn conclusie, „dat naar mijn smaak, als ik de foto's in deze zaak bezie, de beleidsvrijheid van het openbaar ministerie om tot vervolging over te gaan wel tot het uiterste toe schijnt te zijn uitgerekt.”

Het is te hopen dat de strafrechter deze uitspraak ter harte neemt en met zijn vonnis jagers als officier De Wit wat wind uit de zeilen zal nemen. Als de foto's van Don Mader porno met een ster moeten heten, dan weten wij nog genoeg mensen met hete familie-albums aan te wijzen. En voor de huidige minister van justitie Hirsch Ballin zou het een teken zijn om het chequeboek te voorschijn te halen. Een extra leger-tje officieren De Wit zou dan immers onontbeerlijk blijken.

U KUNT ZICH NU ABONNEREN OF DEZE HERFST GENIETEN VAN EEN PROEFABONNEMENT

**Justitie loert op
blote jongetjes,
Forum rapporteert
de heksenjacht**

Ik wil graag een:

0 Proefabonnement, 3 maanden voor 25 gulden

0 Halfjaar-abonnement (f 70,-)

0 Jaarabonnement (f 135,-)

Opsturen naar Forum, Anwoonnummer 2518, 1000 PA Amsterdam, postzegel niet nodig.

Forum 13 september 1990

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

Telefoon:

NO HIDING PLACE

PLACE

Euro cops hunt down child-sex monsters

PORN SHOP: The shady Amsterdam office worker
Picture: CHRIS GRIEVE

EXCLUSIVE
By GEORGINA WALSH

SEX perverts who prey on children will soon no longer be able to escape justice by fleeing to Europe.

Secret documents obtained by the Daily Mirror show that they are to be hunted down and taken to court. The crackdown has been ordered by European Justice Ministers united in

their determination to leave the vile racketeers NO HIDING PLACE.

New laws are expected to be in force next year. They will give police powers to prosecute even when an offence has been committed OUTSIDE their country.

So Holland, now a haven for child-sex perverts because of its liberal sex laws, will no longer be an escape route. And Britain's other European partners are also pledged to step up the battle against the monsters who ensnare children for prostitution and pornography.

The crackdown follows fears of an explosion on the sexual exploitation of youngsters.

Secret reports prepared for Government heads show that every year one million children worldwide are kidnapped, sold or forced into the sex market.

The vile trade nets

nearly £300billion. And some experts say the problem is far worse.

The job of drawing up new laws has been given to the crime committee of the Council of Europe - the advisory group to all European governments.

Among the committee's proposals

- Customers of child prostitutes should be punished.
- "Snatch squads" should be set up to rescue children from the streets and
- Closer links should be established between police forces.

like Amsterdam the police and judiciary do not enforce the strict letter of the law."

Prison sentences of three months are usual for these offences.

In the shabby office, a man with lank, greasy hair, who refused to give his name, said:

"The pictures are put in OK Magazine to excite grown-ups and let them fantasise. Britain's laws are crazy about these relationships.

There should be no stopping adults having sex with children unless violence or coercion is used.

Murders

I wouldn't report anyone who had sex with, say, an eight-year-old. He needs psychiatric help, not punishment.

If British men are escaping from child sex charges, we will provide them with a lawyer so they know their right to avoid extradition.

All of them enjoy the idea of having sex with youngsters, of having them in their power.

Dutch detectives have teamed up with Scotland Yard to probe the abduction and possible murder of more than 20 British youngsters.

Officers have been warned that at least two victims were killed during orgies to make "snuff movies" showing their final agonising moments on film.

Police fear the films are selling underground for up to £2,000.

When we called at Roel Tjeerdsma's third-floor flat, he had disappeared abroad.

Neighbours knew nothing of his seedy secret world.

One woman said: "Children get singing lessons from him and there's always a lot of noise coming from the flat."

THIS block of flats in a quiet Amsterdam suburb is the home of evil Roel Tjeerdsma.

Neighbours know him only as a children's singing teacher. But his third-floor flat has now been exposed as the centre of an international network of corruption.

LAIR OF A PORN BROKER

Shocking facts behind the Child Sex Scandal SINGING TEACHER WHO RUNS PERVERTS 'SCHOOL'

A CHILDREN'S singing teacher runs a vile sex ring used by British perverts who prey on youngsters as young as eight, the Daily Mirror can reveal today.

His bachelor flat in Amsterdam echoes with the innocent sound of young voices. But the Mirror has discovered the shocking truth behind 41-year-old Roel Tjeerdsma's private school.

He heads a sinister organisation which peddles photos and videos of naked boys and girls.

And British fugitives are being shielded by his organisation.

Tjeerdsma's name is on a list of suspected paedophiles held by Dutch detectives.

He runs the Martin Association which uses an Amsterdam post office box number.

Sick

He and five others are behind a publication called OK - "the magazine for adult-children relationships."

Perverts contact the Martin Association through the Dutch Society for Sexual Reform, a so-called psycho-sexual counselling unit.

Group discussions are held in a small canal-side office packed with sex aids.

OK Magazine, costing £4, is openly on sale and there are leaflets and other free sheets on paedophilia.

In its advice to foreign tourists, the society states: "It may be the contacts here are as difficult to make as they are in your own country.

"Perhaps the only possible difference you should expect is that Dutch children are not usually taught to be frightened of contact with strangers.

"Whilst it is illegal to have sex with young people under 16, in cities

From TIM MILES in Amsterdam

In militante en homokringen populaire Belgische dominee al maanden spoorloos Verdwijning predikant van seksuele minderheden blijft mysterie

Homo-pastor Doucé prooi van werkloze Franse BVD

JR 15/9
Van onze kerkredactie
PARIJS - De bekende Franse homo-dominee Joseph Doucé, die al twee maanden wordt vermist, zou zijn vermoord; dat sterke vermoeden bestaat onder degenen die zich met het onderzoek bezighouden. Het verhaal is een nog uiterst onduidelijk geheel vol speculaties, maar één ding staat vast: er is sprake geweest van geweld en grove intimidatie van ambtenaren van de Franse geheime dienst. Een aantal van hen is aangehouden en onder toezicht gesteld.

gezet te gaan spioneren bij de boekhandel van Doucé. Hij moest daar een internationale kinderpornolijf zien te ontdekken.

Deze zelfde agenten, onder wie hoofdinspecteur J. M. Dufourg, hebben zich in juni eveneens met geweld en intimidatie tot huize Doucé gewend. De gewone politie kwam toen tussenbeide. Later is Doucé inderdaad verdwenen, naar verluidt meegenomen door weer dezelfde heren en is sindsdien niet meer gezien.

Volgens drs. J. B. Weenink, die nog onlangs contact met het centrum had, heeft het optreden van de RG alles te maken met het feit dat dit corps na de omwenteling in Oost-Europa eigenlijk weinig meer om handen heeft. Zonder veel structuur en leiding zouden RG-ers nu hun eigen hobby's najagen. Voor de Franse geheime dienst zou de wereld van seksuele minderheden griezelig, onbegrijpelijk en daarom aantrekkelijk zijn.

Pedofilie

Voor het feit dat Doucé een boek over pedofilie heeft uitgegeven trok de aandacht. Dit boek is, aldus Weenink, te vergelijken met het boek dat indertijd het Eerste-Kamerlid dr. E. Brongersma over dit onderwerp geschreven heeft. Het feit dat in Nederland zo iemand lid is van de senaat en het feit dat Doucé contacten onderhoudt met datzelfde Nederland zou de RG-ers tot extra opwinding en nog brutelere actie hebben gebracht. De Franse visie op seksuele zaken is simpel: wat afwijkt van het bekende patroon zal ook wel alles te maken hebben met,

of een dekmantel zijn voor kinderporno en drughandel.

Voor de Franse televisie eiste Guy Bondar dat het onderzoek zou worden voortgezet; zelf wil hij niet rusten voordat duidelijk is wat er precies gebeurde op die 19de juli, toen Joseph Doucé verdween en daarna, en waarom. Ook wordt gesuggereerd dat Doucé's verdwijning of dood te maken heeft met zijn pastorale werk, waardoor hij op de hoogte zou zijn geraakt van dingen die voor hooggeplaatste politici uiterst pijnlijk zouden zijn, als ze bekend worden.

Aids

Weenink is van plan, met de groe-

pen die Doucé en diens werk steeds een goed hart hebben toege dragen bij buitenlandse zaken aandacht op de kwestie te vestigen; een dergelijk flagrante schending van de mensenrechten zou binnen Europa toch onbestaanbaar moeten zijn en is in elk geval niet te dulden.

Doucé heeft met zijn soms wat vierkante, Vlaamse, boerse aanpak in Frankrijk niet alleen vrienden gemaakt. Weenink begrijpt dat wel. Maar hij wijst erop dat Doucé veel goed werk heeft gedaan, bijvoorbeeld ook onder zo'n 200 aids-patiënten in Parijs voor wie niets bestaat. Bondar is overigens van plan het Centre du Christ Libérateur open te houden en Doucé's werk zoveel mogelijk voort te zetten.

■ PARIJS - De Parijse politie heeft weinig hoop de verdwenen Belgische dominee Joseph Douce nog levend terug te vinden. De in Frankrijk als 'predikant van seksuele minderheden' bekend staande Douce werd op 19 juli uit zijn woning in Parijs meegenomen door twee mannen in het bezit van politiekaarten. In verband met de zaak is een hoofdinspecteur van de recherche in voorlopige hechtenis genomen.

Door Bob van Huët EMMER COMPANI

De mysterieuze verdwijning van Douce (45) wordt door sommige Franse kranten al vergeleken met die van Ben Barka, de Marokkaanse vakbondsleider die in 1965 spoorloos verdween na in Parijs te zijn aangehouden door Franse politiemannen. Sinds Douces verdwijning doen talloze geruchten de ronde over een duister dubbel leven van de militante en in homokringen populaire dominee. Zo zou de politie hem al lange tijd in de gaten hebben gehouden op verdenking van betrokkenheid bij een netwerk van pedofielen en kinderporno, dat zich zou uitstrekken tot Nederland. Guy Bondar, de 28-jarige vriend van Douce zegt "doodziek" te worden van dergelijke "verdachtmakingen". "Het zou hetzelfde zijn als Kouchner (de Franse staatssecretaris van mensenrechten, BvH) verdween en nu alleen maar gespekuleerd wordt over zijn betrokkenheid bij de wapenhandel vanuit Libanon. Al het goede werk dat hij voor Artsen Zonder Grenzen heeft gedaan wordt besmeurd door loze beweringen".

Toevluchtsoord

Bondar, die samen met Douce het centrum 'Christus Verlosser', een toevluchtsoord voor seksuele minderheden, en een boekhandel, 'Andere Culturen', bemande vreest zijn vriend nooit meer terug te zullen zien. "Anders had hij al lang iets van zich laten horen".

Steeds meer elementen lijken in de richting te gaan van een 'bavure' of politievergissing. De inmiddels aangehouden hoofdinspecteur van de

Parijse recherche zou berucht zijn vanwege zijn eigenzinnige en nogal gespierde manier van werken. Vlak voor Douces verdwijning hebben drie politie-inspecteurs een luidruchtige poging gedaan tot een illegale inval in het centrum 'Christus Verlosser'. De zich bedreigd voelende dominee waarschuwde zelf de politie die de mannen aanhield, maar liet gaan toen het rechercheurs bleken. Een paar dagen later maakte het drietal amok in Douces boekhandel, waar klanten werden beledigd.

Chantage

Volgens de krant Liberation was Douce niet de enige die onder druk stond van de rechercheurs. Een ooit zijdelings bij het huren van een schuilplaats voor Spaanse terroristen betrokken Parijzenaar zou door de politie zijn gechanteed om te infiltreren in de kennissenkring van de Belgische dominee. Toen de man dit niet deed bezochten de rechercheurs hem thuis, waarbij twee kogels door de voordeur werden geschoten. Uit angst voor de op zijn deur beukende agenten probeerde de Parijzenaar zelfmoord te plegen. Volgens de door Liberation gevonden getuige speelde de scene zich af enige uren voor de verdwijning van Douce.

Als reden voor hun bizarre gedrag hebben de agenten opgegeven die avond te diep in het glaasje te hadden gekeken. Voor de verdwijning van de dominee is tot nog toe geen verklaring gevonden, hoewel de rechercheurs hem dag en nacht in de gaten hielden.

Openlijk

Douce, kort geleden tot Fransman is genaturaliseerd, studeerde - dankzij een studiebeurs van de Raad van Kerken in Genève - psychologie en seksuologie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Hij is voorzitter van verschillende belangengroepen van seksuele minderheden. In Frankrijk baarde de predikant veel opzien door openlijk uit te komen voor zijn seksuele geaardheid en als eerste 'huwelijken' tussen homofielen in te zegenen.

Gerechtshof spreekt verdachte van VK 22 verkrachting vrij

DEN BOSCH (ANP) - Het gerechtshof in Den Bosch heeft vrijdag de 43-jarige M. S. uit Kerkrade vrijgesproken van verkrachting wegens gebrek aan bewijs. Om het bewijs tegen de verdachte rond te krijgen, had de officier van justitie bij de rechtbank in Maastricht gevraagd een DNA-afdruk te mogen laten maken met bloed of wangslim van de man, om dat te vergelijken met de DNA-print van het sperma op het clownspak dat de verkrachter had gedragen.

De verdachte weigerde. De Maastrichtse rechtbank en later de Hoge Raad gaven hem daarin gelijk. De Raad bevestigde dat een verdachte zijn "lichamelijke integriteit" niet hoeft op te geven. De officier vond dat er niettemin voldoende bewijs was tegen S. en eiste zes jaar cel. Toen de rechtbank de verdachte vrij sprak, tekende het openbaar ministerie daartegen beroep aan bij het hof in Den Bosch.

S. werd verdacht van verkrachting van twee zestienjarige meisjes in Kerkrade. Op 16 juli 1988 en op 11 juni 1989 werden ze door een man in clownspak van hun fiets gesleurd en in de bosjes getrokken. Hun ogen en mond werden dichtgeplakt, de polsen gebonden en zij werden verkracht. S. werd enige tijd later opgepakt. De verdenking viel op hem, omdat het clownspak van hem is.

DNA-test wordt mogelijk al in '93 verplicht

AC 25/9
(Van onze verslaggever)

HEERLEN/DEN HAAG - Het is zeer goed mogelijk dat de DNA-test, waarmee chromosomenpatronen van verdachten van ernstige misdrijven als verkrachting en moord vergeleken kunnen worden, in 1993 verplicht wordt. Op dit moment is de commissie-Moons op het ministerie van justitie nog in afwachting van onderzoeksresultaten, die al dan niet moeten aantonen dat de test voor 100 procent betrouwbaar is. Als de commissie overtuigd raakt van de betrouwbaarheid van de proef, zal een positief advies aan de minister van justitie worden uitgebracht.

Vermoorde jongen niet seksueel misbruikt

(van één onzer verslaggevers)

LELYSTAD - De 10-jarige Salim Thattil uit het Duitse Neustadt (een plaatsje onder de rook van Ludwigshafen), die donderdagmorgen 16 augustus gewurgd werd aangehouden op een parkeerplaats bij Lelystad-Noord, is waarschijnlijk niet seksueel misbruikt.

"Tot nu toe zijn daar geen aanwijzingen voor", aldus politiewoordvoerder A.J. Mastenbroek. In een landelijk ochtendblad werd hij als zagsman opgevoerd die het tegendeel beweerde. Mastenbroek zegt het bericht met 'stijgende verbazing' te hebben gelezen. "Het oplossen van een moord op een kind wordt zo breed mogelijk opgezet. We sluiten daarbij geen enkele mogelijkheid uit, ook seksueel misbruik in relatie met pornofilms niet. De betreffende journalist heeft die opmerkingen vrij vertaald en er een dusdanige wending aan gegeven dat het in de sensatiesfeer is getrokken", aldus woordvoerder Mastenbroek.

"Ook een woordvoerder van de Bundes Kriminal Amt in West-Duitsland, dat samen met het Nederlandse Recherche Bijstandsteam, de moord in onderzoek heeft, noemt de berichtgeving 'zuiver suggestief'. "Er wordt in dit soort zaken met alles rekening gehouden, maar de bewering dat het hier mogelijk zou gaan om een moord, waarbij verband zou bestaan met enige vorm van kinderporno is puur uit de lucht gegrepen. We hebben 'nog geen enkele aanwijzing die daar op duidt'. "Salim Thattil, een jongen van Indiase afkomst, verdween woensdagavond half zeven toen hij in z'n woonplaats aan het spelen was, waarna hij de volgende morgen vermoord in de bosjes bij een parkeerplaats in Lelystad werd gevonden. Tot nu toe ontbreekt van de dader(s) elk spoor.

Man verdacht van moord VK 29

LELYSTAD - Het Recherche Bijstandsteam Overijssel heeft in samenwerking met de politie uit het Westduitse Neustadt donderdag een 25-jarige Amsterdamer in zijn woonplaats aangehouden. De man wordt verdacht van de moord op een tienjarige jongen van Indiase afkomst uit Neustadt. Het lichaam van het slachtoffer werd 16 augustus langs de A6 bij Lelystad gevonden.

Justitie wil in twee dagbladen tegen verdachte waarschuwen

VK 20 Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Als het aan de officier van justitie in Roermond ligt, wordt de Limburgse bevolking per advertentie gewaarschuwd tegen een dertigjarige inwoner van het plaatsje Helden. De advertentie zou naam en adres van de verdachte moeten bevatten, en vermelding van het delict.

De inwoner wordt ervan beschuldigd vorig jaar „vleselijke gemeenschap” te hebben gehad met een toen vijftienjarige meisje. De rechtbank in Roermond doet op 25 september uitspraak in de zaak. De eis van de officier omvat plaatsing van de advertentie.

Justitie weigert toelichting te geven zo lang de zaak onder de rechter is. De verdachte is niet eerder voor een dergelijk vergrijp veroordeeld.

De officier zou de advertentie geplaatst willen zien in De Limburger en het Dagblad voor Noord-Limburg. De laatstgenoemde weigert vooralsnog tot plaatsing over te gaan. Directeur J. Gerits meent dat de privacy van de verdachte ernstig zou worden geschaad. Hij verwijst naar recente uitlatingen van minister Hirsch Ballin van Justitie die vindt dat de pers terughoudender moet omgaan met informatie over verdachten. Gerits meent bovendien dat de advertentie geen geschikt middel is om de bevolking te beschermen. „Als de verdachte inderdaad zo gevaarlijk is, dan is iedereen die de krant toevallig niet leest vogelvrij.”

De Limburger heeft nog geen besluit genomen. Directeur A. Dekker: „In algemene termen is ons gevraagd of wij daartoe bereid zijn. Dus hebben we in algemene termen geantwoord dat dat niet is uitgesloten. Het hangt af van de uitspraak van de rechter, en van de inhoud van de advertentie.”

Advocaat mr W. Meulenkamp, deken te Roermond, kan zich voorstellen dat de rechter op zeker moment besluit tot een dergelijke maatregel, maar vindt het wel een heel hard middel”.

Dagblad wil vonnis justitie niet plaats

UN 20

(Van onze Haagse redactie)
DEN HAAG/VENLO — De directeur van het Dagblad voor Noord-Limburg J. Gerits heeft principiële bezwaren tegen de plaatsing van een advertentie in zijn dagblad, waarin de rechtbank de straf openbaar maakt die een dertigjarige inwoner van het Limburgse plaatsje Helden wegens een zedenmisdrijf mogelijk zal krijgen. Volgens Gerits gaat het niet aan dat iemand op een dergelijke manier „aan de schandpaal wordt genageld”.

De officier van justitie had de publikatie van het vonnis als bijkomende straf geëist tegen de Limburger, die ervan verdacht wordt met een vijftienjarige meisje vleselijke gemeenschap te hebben gehad. De rechtbank in Roermond doet op 25 september uitspraak in de zaak.

Volgens een woordvoerder van het ministerie van Justitie kan de directie van het Dagblad voor Noord-Limburg er moeilijk onderuit kunnen komen om de advertentie op te nemen. „Als de

rechtbank de eis van de officier overneemt, zal de krant dat rechterlijke vonnis moeten accepteren. Aan zo'n uitspraak zit je gewoon vast”.

De woordvoerder wil verder niet ingaan op de kwestie totdat de rechtbank in Roermond uitspraak heeft gedaan. Wel wil hij kwijt dat de uitspraken van Hirsch Ballin over privacy-bescherming van verdachten niet op deze zaak van toepassing zijn. „Het ging in dat geval om verdachten. Als straks de rechtbank een vonnis heeft uitgesproken, gaat het duidelijk om iemand die schuldig is bevonden aan een misdrijf. Dat is dus een heel ander verhaal”.

Het is in de Nederlandse rechtspraak vrij uniek dat bij een zedenzaak het vonnis wordt gepubliceerd. Bij economische delicten komt dat vaker voor.

De directie van het dagblad De Limburger zegt in principe geen moeite te hebben met de eis van de officier, „al naar gelang de uitspraak van de rechter en de inhoud van de advertentie”.

Eis in Roermondse zedenzaak is een grote

Het Openbaar Ministerie in het arrondissement Roermond heeft een zeldzame blunder gemaakt.

door
 gijs schreuders

UN 26

juridisch medewerker

In een rechtszaak over een zedendelict eiste de officier van justitie mr. H. Droesen behalve een gevangenisstraf de bijkomende straf van openbaarmaking van het vonnis. Een uittreksel daarvan zou, compleet met de naam van de veroordeelde, per advertentie in twee Limburgse bladen moeten verschijnen.

De wet laat een dergelijke straf echter niet toe. De rechtbank hoefde in het vonnis (vier maanden gevangenis waarvan drie voorwaardelijk) niet eens te motiveren waarom de verlangde openbaarmaking achterwege blijft. Het mag eenvoudig niet.

Dat het Openbaar Ministerie hieraan voorbij heeft gezien, is zo onbegrijpelijk, dat het nauwelijks te geloven valt. Het Wetboek van Strafrecht is over dit onderwerp volmaakt helder. De wet

kent hoofdstraffen (vrijheidsbeneming, geldboete) en zogeheten bijkomende straffen. De bekendste bijkomende straf is de verbeurdverklaring van voorwerpen. Een andere, nogal in onbruik geraakte bijkomende straf, is de ontzetting uit bepaalde rechten, met name het kiesrecht.

Openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak kan bij een veroordeling wegens enkele specifieke delicten eveneens als bijkomende straf worden opgelegd, maar uitsluitend als de wet dat met zoveel woorden bepaalt.

Voorbeelden van misdrijven waarbij die mogelijkheid is geschapen, zijn verduistering en bedrog. Bij een veroordeling wegens dood door schuld kan de openbaarmaking als extra straf alleen worden opgelegd, indien het misdrijf is gepleegd tijdens de uitoefening van een ambt of beroep. In de praktijk komt de gerechtelijke openbaarmaking van het vonnis zelden voor, hoogstens bij bepaalde economische delicten of heel soms als een arts wordt veroordeeld wegens grove en fatale medische fouten.

Verreweg de meeste titels in het Wetboek van Strafrecht, of het nu moord, diefstal of een vergrijp tegen de zeden betreft, sluiten expres uit dat de bijkomende straf van openbaarmaking van het vonnis kan worden opgelegd. De officier van justitie in Roermond heeft te weinig respect getoond voor het legaliteitsbeginsel, de hoeksteen van ons gehele strafrecht. Wil een feit strafbaar zijn, dan moet het vallen onder een wettelijke strafbepaling. Strafvoor-

dering heeft alleen plaats 'op de wijze bij de wet voorzien'.

Het gaat om de rechtszekerheid. Daarom hanteert de strafrechter een strikte uitleg van de wet en geldt de miskenning van het legaliteitsbeginsel als een doodzonde.

Volgens de deken van de orde van advocaten in Roermond, mr. W. Meulenkamp, zijn we getuige geweest van een door de officier van justitie bewust opgelaten proefballon. Dat betekent: geen toevallige flater, maar bewust beleid. In dat geval is de kwestie niet de wereld uit, al heeft de rechtbank de ballon resoluut doorgeprikt. De vraag blijft open wat het Openbaar Ministerie in Roermond heeft bezielde.

Volgens de officier van justitie was het zijn bedoeling vrouwen onder de zestiende jaar te waarschuwen tegen de veroordeelde en te verhinderen dat hij meisjes zou kunnen ronselen voor prostitutie. De veroordeling zelf heeft betrekking op vleselijke gemeenschap met een 15-jarig meisje, een delict dat op klacht van het slachtoffer of haar ouders wordt vervolgd. Voor de beveliging van de gemeenschap — en de speciale preventie van zedendelicten — zijn echter vele andere methoden voorhanden. De eis was wel degelijk gericht op publiciteit als een vorm van strafverzwaring.

Deze benadering is behalve onwettig, tevens tekenend voor een gebrek aan beschaving. Dat is misschien wel het ergste.

Het prijsgeven van delinquenten aan de publieke verachting en hoon, hoort

bij een in essentie middeleeuws strafstelsel, dat het veemgericht, de schandpaal en de publieke geseling kende. De invoering in 1886 in ons strafrecht van het onderscheid tussen hoofdstraffen en bijkomende straffen, hing juist samen met de afschaffing van de zogeheten 'onterende straffen'.

Bij de invoering van het wetboek in de vorige eeuw sprak de toenmalige minister Modderman een wijs woord: „Het misdrijf, niet de straf onteert”. Onterende straffen — wat is een advertentie inclusief de naam van de betrokkene anders dan een moderne schandpaal? — horen in de tegenwoordige beschaving niet thuis.

Op zichzelf werkt ook een vrijheidsstraf al stigmatiserend. De ex-gevangene wordt nagewezen, krijgt moeilijk werk, wordt als burger gedegradeerd en raakt in een sociaal isolement. Deze werking van de straf is soms onvermijdelijk, maar altijd onbedoeld. Het is een schaduwkant van de openbare rechtspraak die we wegens het belang van de openbaarheid op de koop toenemen. Alle rechtszittingen zijn toegankelijk voor publiek en pers, tenzij de rechter 'om gewichtige redenen' (veelal in zedenzaken) de deuren laat sluiten. Het vonnis wordt altijd in het openbaar gewezen.

Ook hierdoor kan de privacy van de verdachte of de veroordeelde, maar bovendien het belang van slachtoffers en getuigen, in de knel komen. Voor bescherming tegen dit ongewenste neveneffect is men aangewezen op de tenuitvoerhouding van de media. Openbare rechtszittingen dienen echter niet om het publiek te attenderen op de identiteit van verdachten en veroordeelden. Het doel van de openbaarheid is de rechtspraak zelf onder publieke controle te brengen, zodat partijdigheid en willekeur niet onopgemerkt blijven.

De ironie wil dat de Justitie sinds kort uit bezorgdheid over de privacy richtlijnen hanteert om de pers informatie over de identiteit van verdachten te onthouden. Het is een raadsel hoe dit te rijmen valt met de houding van het Openbaar Ministerie in de Roermondse zaak. De publikatie van een vonnis heeft weliswaar betrekking op een veroordeelde, dus niet langer een verdachte, maar de beoogde stigmatisering wordt daarmee niet minder afkeurenswaardig.

De zorg voor bescherming van de privacy is blijkbaar in betere handen bij de kranten die al bij voorbaat weigerden de door de officier van justitie verlangde advertentie te plaatsen. Dit voor het geval de rechter de onwettigheid van de eis niet zou afstraffen. Volgens de wet bepaalt de rechter hoe de bijkomende straf van openbaarmaking van het vonnis eventueel ten uitvoer moet worden gelegd. Publikatie in de Staatscourant is altijd mogelijk. Maar voor de rest is de Justitie in zo'n geval volledig afhankelijk van de medewerking van de media. Het is aardig te constateren dat deze op het gebied van de privacy minder lichtzinnig omspringen met hun verantwoordelijkheid dan het Roermondse parket.

flater

Rechter wijst publikatie naam veroordeelde af

Van onze correspondent VK 26
ROERMOND — De rechtbank in Roermond heeft de eis van de officier van justitie om de naam van een verdachte te publiceren, afgewezen. De man is dinsdag door de rechtbank veroordeeld wegens gemeenschap met een meisje van vijftien jaar. Naam en toenaam van de veroordeelde hoeven echter niet te worden gepubliceerd, omdat deze aanvullende straf bij het tenlaste gelegde delict niet mogelijk is. Justitie gaf dinsdag toe dat de geëiste straf inderdaad niet kan worden opgelegd.

De eis van de officier van justitie om naam en toenaam van de veroordeelde te publiceren in twee Limburgse kranten heeft veel kritiek losgemaakt. Directeur J. Gerits van het Dagblad voor Noord-Limburg liet meteen weten dat zijn krant zou weigeren de advertentie te plaatsen, mocht de rechter tot zo'n uitspraak komen. De Federatie van Reclameringsinstellingen noemde de eis een moderne versie van de schandpaal en waarschuwde voor terugkeer van middeleeuwse toestanden. Deken W. Meulenkamp van de Orde van Advocaten in Roermond betwijfelde dat de rechter een dergelijke straf zou opleggen in een tijd dat justitie veel nadruk legt op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

„Geen commentaar”

Persofficier Van der Bijl in Roermond wilde niet reageren op de vraag of de officier niet wist dat hij een straf eiste die wettelijk niet mogelijk was bij dit delict. „Geen commentaar”, aldus Van der Bijl. In een schriftelijke verklaring liet zij dinsdag alleen weten dat de constatering van de rechtbank dat de geëiste straf niet mogelijk is, juist is. „De rechtbank heeft dus terecht deze bijkomende straf niet uitgesproken.”

De officier ging over tot vervolging van de 30-jarige verdachte uit het Noordlimburgse Helden na een klacht van de vader van het meisje, dat zelf had ingestemd met de seksuele omgang met de verdachte. De rechtbank veroordeelde de man dinsdag tot vier maanden gevangenis, waarvan drie voorwaardelijk, en 1500 gulden boete.

Van onze verslaggever
JOHN WANDERS

DEN HAAG — De econoom Lubbers is een veelzijdig mens die zich met liefde begeeft op het terrein van de rechtspraak, normaal voorbehouden aan juristen. Deze week hervatte de minister-president in Nijmegen in een rede ter gelegenheid van het nieuwe academische jaar zijn zoektocht naar de samenhang in de maatschappij die lijkt te „verflodderen”.

Hoe ver kan een politicus penetreren in het domein van de rechterlijke macht? Die vraag voert terug naar april 1987. Lubbers houdt dan op een avond in het Noordhollandse plaatsje Noord-Scharwoude een verhaal over normvervaging en overmatig gebruik van nieuw verworven rechten door de burgers. De democratische verworvenheden dreigen volgens de premier „plat gezegd uit de klauwen te lopen”.

Een pasklaar antwoord op dit „brede maatschappelijke kwaad” heeft de regering niet, maar Lubbers voelt veel voor verhoging van de strafmaat. „Tegen strenger straffen zeg ik ja, maar dat maakt de regering niet uit”, zo drukt hij zich destijds uit.

Twee dagen later gaat Lubbers een stap verder. Op zijn wekelijkse persconferentie houdt hij een pleidooi om per delict minimumboetes in de wet op te nemen. Er volgt een stortvloed aan kritiek op dit „onzinnige idee”. Lubbers heeft als medewetgever het voor hem „verboden” gebied van de rechtspraak betreden en moet maken dat hij daar wegkomt. Het voorstel van Lubbers om per delict een minimumboete vast te stellen is niet minder dan revolutionair, want het komt neer op een beperking van de beleidsvrijheid van de rechter. Het is nu juist een van de verworvenheden van het Nederlandse recht dat het aan de rechter is om van geval tot geval te oordelen, en afhankelijk van de omstandigheden te straffen.

Twee weken na Noord-Scharwoude reageert Lubbers in een nadere uitwerking van zijn voorstel op zijn vele critici uit de juridische wereld. Hij doet dit in een rede ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van de Harmonisatieraad, met als thema „De overbelaste democratie”.

„Recentelijk heb ik in verband met het vraagstuk van de vele overtredingen gewezen op het verschijnsel, respectievelijk de noodzaak van wat hogere boetes. Reacties daarop in de trant van: laten we toch voortgaan met de goede traditie van Nederland waarbij de rechter de straf bepaalt en dat doet met wetten die slechts uitermate lage minimumstraffen kennen, hebben mij eerlijk gezegd wat doen glimlachen.

„Waarom zou ik als medewetgever geen bespiegeling mogen houden over strafminima; evenzeer overigens als

over de strafmaxima en de daaraan verbonden vragen hoe deze in de praktijk door de rechters gehanteerd worden en hoe dit weer inwerkt op de praktijk van het maatschappelijk leven?”

In zijn deze week gehouden speech ter gelegenheid van de opening van het academisch jaar in Nijmegen is Lubbers voorzichtiger. Zijn voorbereiding is deze keer ook grondiger geweest. Lubbers heeft zijn verhaal van tevoren gecheckt op het departement van Justitie, en er uitvoerig over gesproken met partijgenoot Hirsch Ballin, de minister van Justitie. Het omstreden idee van de minimumstraf per delict ontbreekt geheel en in die zin is het verhaal een afzwakking van zijn eerdere betoog ten overstaan van de Harmonisatieraad.

„Het is een veel genuanceerder betoog dan het verhaal dat hij drie jaar geleden hield”, vindt de Nijmeegse hoogleraar straf- en strafprocesrecht, G. Corstens. „Minimumstraffen per de-

Pleidooi voor hogere boetes komt niet uit de lucht vallen

lijkt dat werkt niet in de praktijk. Het is buitengewoon moeilijk om te zeggen: je moet voor dat specifieke delict minstens zoveel straf opleggen. Maar daar praat hij nu niet meer over en dat vind ik op zichzelf een winstpunt.” Dat Lubbers zich beperkt tot de problemen rond de veel voorkomende criminaliteit komt zijn betoog eveneens ten goede, meent Corstens.

Lubbers heeft natuurlijk gelijk als hij zegt dat de strafrechtspleging een crisis doormaakt. Er is geen jurist die dit zal ontkennen. Slechts een klein deel van de geregistreerde misdrijven leidt uiteindelijk tot veroordeling. Het aantal opgehelderde misdrijven daalde in afgelopen vijftien jaar van 33 naar 23 procent. De snelheid van optreden loopt terug: in 1980 duurde het gemiddeld 181 dagen voordat een misdrijf door de rechtbank was afgedaan, in 1988 is die tijdsduur opgelopen tot gemiddeld 277 dagen.

Corstens, auteur van een dit jaar in het vaktijdschrift *Delikt en Delinkwent* verschenen artikel onder de pakkende titel „De creeping-crisis van de strafrechtspleging”, vindt dat Lubbers zich in zijn hoedanigheid van politicus zeer zeker met dit vraagstuk mag bemoeien.

„Het is vaak onsamenhangend wat Justitie doet”, benadrukt Corstens. „Er liggen daar behoorlijk wat problemen.” Kortom, voldoende redenen voor een premier om die problemen aan de orde te stellen. Corstens is het ook eens met

Lubbers dat er in de juridische wereld de laatste jaren niet meer zoveel geschreven wordt over straftoemeting.

Niettemin vindt de hoogleraar dat Lubbers het vraagstuk opnieuw te veel als econoom benadert; verhoog de straf, dan wordt het delict onaantrekkelijker. Corstens: „Het is een eenzijdige benadering om alleen te spreken over de straf-toemeting. Je mag in algemene termen best over de straftoemeting spreken, maar het is te gemakkelijk om te denken dat het allemaal wel goed komt als de straffen omhoog gaan.”

Uit vrijwel alle reacties op de Nijmeegse rede van Lubbers blijkt dat de premier in zijn speech één belangrijk aspect onderbelicht: de mogelijkheden van politie en justitie om overtreders van de wet, vooral bij lichte vergrijpen, in de kraag te vatten en daadwerkelijk te straffen. Die mogelijkheden zijn volstrekt onvoldoende.

Lubbers voert sinds 1982 kabinetten aan, die deze crisis bij het opsporingsapparaat hebben laten voortbestaan, zo niet hebben versterkt. De premier richt nu eenzijdig de beschuldigende vinger naar de rechterlijke instanties. Zij zouden de publieke discussie over de zwaarte van de sancties moeten aansnijden. Lubbers: „Aldus onderstrepend de waarde van de publieke discussie is het intussen wel vruchtbaar en doelmatig als hier geappelleerd wordt aan de eigen verantwoordelijkheid van de organen van rechtspleging. Het zou hun bijdrage moeten zijn aan de maatschappelijke politiek.”

Lubbers zou zich echter allereerst moeten afvragen of de beleidskeuzes van zijn achtereenvolgende kabinetten op het justitiële vlak de juiste zijn geweest; de personeelsgroei bij de politie kwam de laatste jaren vrijwel tot stilstand, terwijl het aantal misdrijven toenam van 453 duizend geregistreerde gevallen in 1975 tot 1,1 miljoen in 1988. Buiten dat is er nog het normvervaging effect dat uitgaat van Den Haag zelf. De politiek kreeg de laatste jaren te maken met een aaneenschakeling van affaires, zoals de vis- en de bouwfraude.

In juridische kring wordt veel meer belang gehecht aan het geld en het apparaat waarover politie en justitie kunnen beschikken, dan aan de hoogte van de straffen. Immers, als het apparaat beter is toegerust, wordt de pakkans groter. De zorg van de premier omtrent de normvervaging leeft in de samenleving in brede kring. Maar het is te simpel om dit probleem door te schuiven naar de rechter, zeker waar de politiek in het bijzonder de verantwoordelijkheid draagt voor de toerusting van het justitiële apparaat.

„Het is een beetje het afschuiven van verantwoordelijkheid”, vindt het D66-kamerlid G.J. Wolffensperger. De verantwoordelijkheid van de rechterlijke macht kan volgens Wolffensperger niet anders zijn dan ondergeschikt aan de verantwoordelijkheid die de overheid

heeft voor de capaciteit nodig om de wet te handhaven. Wanneer de politie structureel te weinig personeel heeft om overtreders aan te pakken en het Openbaar Ministerie de toevloed aan zaken niet kan verwerken, wordt het nooit wat en glijdt de rechtsstaat steeds verder af.

Dan beland je in de vicieuze cirkel waarover Lubbers al in 1987 sprak. „Met die vicieuze cirkel bedoel ik dat het natuurlijk niet alleen gaat om normvervaging, maar dat burgers zich uiteraard ook minder aan normen zullen houden als we de veel voorkomende criminaliteit niet weten te voorkomen of als we er niet meer tegen optreden.

Dan ontstaat een keten van criminaliteit, normvervaging, stijgende criminaliteit. Daar niet meer tegen op kunnen, lokt nieuwe criminaliteit uit.”

De overheid moet zorgen dat er straf volgt op alle overtredingen (als dat niet mogelijk is in ieder geval op bijna alle), en die sanctie moet snel volgen, vindt Wolffensperger. De premier slaat een stap over als hij suggereert dat, indien de overheid niet de garantie kan geven dat er sanctie volgt, de oplossing maar gezocht moet worden in de hoogte van de straf.

Wolffensperger: „Het is geen schande om over de hoogte van de strafmaat te spreken, en voor mij is het ook niet

onbespreekbaar, maar het is wel het sluitstuk van de redenering. Als je met de huidige opsporingsmogelijkheden weet dat je bij te hard rijden ooit het risico loopt een boete te krijgen van 750 gulden is dat veel minder een prikkel om je aan de snelheidslimieten te houden dan wanneer je bij elke overtreding consequent wordt beboet met 150 gulden.”

Ook het VVD-kamerlid B. Korthals is van mening dat Lubbers de zaken omdraait door naar de rechter te wijzen, terwijl de overheid faalt in het opsporen en aanhouden van wetsovertreders. Korthals: „Toch is het een goed verhaal, maar ik denk wel: Jezus, man, dat had je

in '83 moeten zeggen. Dan hadden we daar samen iets van kunnen maken.”

Het aantal geregistreerde misdrijven in Nederland verschild naar verhouding de laatste jaren niet zo sterk meer met de cijfers van andere Westeuropese landen. Het aantal veroordelingen is in Nederland veel lager dan in de meeste ons omringende landen. In 1987 werden in Nederland per honderdduizend inwoners 324 personen veroordeeld. Ter vergelijking: in Denemarken waren dat er 705, in Engeland 631, in West-Duitsland 653 en in Frankrijk 726. De cijfers zijn afkomstig uit het deze week gepresenteerde jaarrapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Toch is er sinds 1986 sprake van een omslag in de houding van de overheid tegenover wetsovertreders, constateert het Sociaal en Cultureel Planbureau in 1988. „Na een tamelijk terughoudend beleid in de jaren zeventig en begin jaren tachtig, met een brede toepassing van de mogelijkheden om van vervolging af te zien en met weinig concrete verwachtingen van het strafrechtelijk overheidsoptreden, werd de verontrusting over het snel gegroeiende criminaliteitsniveau halverwege de jaren tachtig aanleiding tot een veelomvattender en een vastbesloten opstelling van de overheid.”

De *law & order*-discussie is niet meer louter voorbehouden aan rechts Nederland. Ook in de sociaal-democratie begint die discussie inmiddels voorzichtig uit te groeien tot een heus debat. De meer repressieve houding van de overheid komt ook tot uiting in de toegenomen strafmaat. De gemiddelde strafduur bedroeg in 1982 nog 3,2 maanden; maar dit cijfer is in 1988 opgelopen tot 5,6 maanden. Ook de boetes worden hoger: voor bijvoorbeeld zwartrijden in het openbaar vervoer zijn ze recentelijk verviervoudigd, van 25 naar honderd gulden.

De hogere straffen zijn ook opgemerkt door de vijftig HALT-bureaus. Die bureaus houden zich bezig met de opvang van jeugdige delinquenten die van de rechter alternatieve straffen opgelegd kregen. Het gaat hier vooral om vandalisme, winkeldiefstal en andere soortgelijke veel voorkomende criminaliteit.

Landelijk coördinator A. van Hees van de vijftig HALT-bureaus verzekert dat de straffen, die worden opgelegd aan de jongeren waarmee de bureaus te maken krijgen, bepaald pittig zijn. „Als een veertienjarige driehonderd gulden moet betalen voor het herstel van een vernieldeabri en bovendien drie dagen bij het gemeentelijke vervoerbedrijf moet werken als alternatieve straf, wordt dit door de betrokkenen beslist als een strenge straf ervaren.”

Maar ook Van Hees stelt met klem dat de voornaamste zorg van de politiek niet de hoogte van de straf moet zijn, maar het gegeven dat nog veel te veel wetsovertreders de dans ontspringen.

In zijn Nijmeegse rede vorige week heeft premier Lubbers een situatie geschetst van een Nederlandse samenleving die aan het „verflodderen” is omdat de mensen vooral letten op hun rechten en niet op hun plichten. Hij riep de mensen en instanties op hun eigen verantwoordelijkheid te nemen en niet alles aan de staat over te laten. Daarbij maakte hij ook opmerkingen over de strafrechtspleging. Hij meende dat er een publiek debat gevoerd moet worden over de hoogte van de straffen.

Dit laatste punt heeft tot veel discussie in de kranten geleid, hoewel dit slechts een onderdeel was van het hele betoog. In deze bijdrage willen we laten zien dat er niet zo zeer een publiek debat nodig is over de hoogte van de straffen maar een debat onder juristen en andere academici. Een publiek debat zou moeten worden gevoerd over de wijze waarop de kans op een veroordeling moet worden verhoogd en welke bijdrage de samenleving aan het handhaven van de normen moet leveren.

Steekproef

In juni is door het Nederlands Instituut voor Maatschappij en Markt Onderzoek (NIMMO) van de Universiteit van Amsterdam een onderzoek gedaan naar de ervaringen die mensen in 1989 hebben gehad met misdrijven en naar de zwaarte van de straffen die gegeven zouden moeten worden voor verschillende misdrijven. Dit onderzoek heeft telefonisch plaatsgevonden bij een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking. De mening is gevraagd van 3546 personen.

Allereerst blijkt dat het aantal gemelde misdrijven weer hoger was dan in mei gepubliceerd is in het kader van een vergelijkend onderzoek over 1988. Vervolgens hebben we de mensen gevraagd of zij vonden dat de criminaliteit moest worden bestreden door de pakkans te

verhogen en/of de straffen te verhogen. Over het verhogen van de pakkans bestaat bij de mensen absoluut geen twijfel: 92 procent is daarvoor. Ook voor het verhogen van de straffen is een ruime meerderheid van de bevolking, namelijk 68 procent.

Omdat het Centraal Bureau voor de Statistiek de gemiddelde straffen heeft gepubliceerd die voor verschillende misdrijven worden gegeven, kunnen we ook nagaan in hoeverre het oordeel van de mensen daarmee overeenkomt. We hebben oordelen gevraagd over een aantal zeer concrete misdrijven. Die zijn als zodanig niet terug te vinden in de officiële cijfers, maar wij hebben de cijfers genomen van het misdrijf dat het meest overeenstemt met de door ons voorgelegde misdrijven. Hieruit blijkt dan iets opmerkelijks.

De mensen die vinden dat de straffen niet verhoogd moeten worden, geven gemiddeld een meer dan twee maal zo hoge gevangenisstraf voor misdrijven als door de rechters werd opgelegd in 1989 volgens het CBS. Bijvoorbeeld voor diefstal met braak werd in 1989 een gemiddelde straf gegeven van 4,1 maanden. Volgens de mensen die de straffen niet willen verhogen zou dit 12 maanden moeten zijn.

Voor diefstal met geweldpleging werd 12 maanden gegeven door de rechters in 1989, de mensen die vinden dat er niet zwaarder moet worden gestraft vonden dat de straf 44 maanden zou moeten zijn. Voor dealen in hard drugs was de gemiddelde straf 14,4 maanden en volgens de mensen die geen verandering willen zou het 26 maanden moeten zijn.

Het is duidelijk dat de mensen niet bekend zijn met de straffen die gegeven worden, maar als het aan hen ligt dan worden er veel zwaardere straffen gegeven. Dit geldt al voor de mensen die vinden dat de straffen niet verhoogd hoeven te worden (hetgeen dus eigenlijk niet waar is).

Gezien deze oordelen van 32 procent van de mensen die geen veranderingen willen in de straffen, kan men zich afvragen wat de mensen dan willen die wel voor hogere straffen zijn. Ruwweg kunnen we zeggen dat deze mensen nog eens twee maal zo hoge straffen willen dan de mensen die geen verhoging van de straffen willen. Dit betekent dat deze mensen (68 procent van de bevolking) straffen willen die minstens vier keer zo hoog liggen als de straffen die in 1989 zijn uitgedeeld door de rechters.

Nijmeegse rede van premier Lubbers over tekort schietende rechtspraak met scepsis ontvangen

„Alsof het allemaal wel goed zal komen met hogere straffen”

Allereerst blijkt uit deze cijfers dat Lubbers zeker niet alleen staat in zijn pleidooi voor hogere straffen. In feite staat bijna iedereen achter hem, terwijl 68 procent zelfs vier keer zo zware straffen wil dan nu worden uitgedeeld. Het is dus niet zo als de hoogleraar in straf- en strafprocesrecht De Doelder suggereerde dat „hogere straffen opleggen de burger kan vervreemden van de straforganen” (de Volkskrant 5 september).

Men kan zich eerder afvragen hoe het mogelijk is dat de straforganen zo vervreemd zijn van de mening van de bevolking. Dat dit zo is, kan men de laatste dagen eenvoudig registreren in de kranten. Sommige juristen doen de mening van Lubbers af als borrelpraat. Andere juristen nemen zijn mening meer

serius, maar oordelen dat de zaak genuanceerder ligt. Bijvoorbeeld De Doelder zegt dat „het nog niet is aangetoond dat de zwaardere straffen werken”.

Vast staat wel dat het de overheid meer geld gaat kosten als hogere gevangenisstraffen worden gegeven. Bovendien is er het probleem van de ongelijkheid die ontstaat door de lage pakkans: degene die toevallig wordt gepakt, wordt zwaar gestraft, maar degene die niet gepakt wordt, krijgt helemaal niets.

De juristen staan niet helemaal alleen in dit opzicht. Uit ons onderzoek blijkt een zeer sterk verband tussen het percentage mensen die voor zwaarder straffen zijn en de hoogte van de opleiding. We hebben dit verband weergegeven in de onderstaande tabel.

HOOGSTE OPLEIDING	% voor zwaarder straffen	totaal aantal respondenten
basis-onderwijs	80	456
lagere beroepsopl.	78	682
middelbaar algemeen	70	591
middelbaar beroeps	70	600
voortgezet algemeen	69	407
hoger beroepsopleiding	51	566
universitair	38	185

Uit deze tabel blijkt dat vooral de academici een zeer afwijkende mening hebben. Alleen in deze groep is geen meerderheid voor zwaardere straffen te vinden. Onze gegevens laten niet toe deze groep weer uit te splitsen in juristen en anderen. Gezien de commentaren in de kranten is het echter waarschijnlijk dat bij de juristen het aantal voorstanders van hogere straffen nog veel lager is.

Hierbij doet zich dan de interessante vraag voor of deze mensen, die beroepsmatig veel met straffen te maken hebben, het bij het rechte eind hebben dat zware straffen niet helpen of de overgrote meerderheid van de bevolking die meent dat er veel zwaarder gestraft moet worden.

Dit soort dilemma's doet zich vaker voor. De deskundigen op het gebied van de kernenergie hebben lang als enigen volgehouden dat kernenergie volledig veilig was tegen de mening van de bevolking in. Het is ook nog niet wetenschappelijk bewezen dat koolwaterstoffen de ozonlaag aantasten en dat roken kanker veroorzaakt.

In het geval van de strafmaten lijkt het ons dat de mening van de bevolking niet zo maar genegeerd kan worden. Iedereen heeft met straffen te maken. Iedereen heeft er tijdens zijn eigen opvoeding mee te maken gehad. Sommigen hebben er nog dagelijks mee te maken in de opvoeding van kinderen, anderen worden incidenteel nog steeds door de overheid opgevoed. Het lijkt ons bijvoorbeeld eenvoudig aan te tonen dat mensen hun auto niet meer dan twee keer laten wegvaren voor fout parkeren als ze daarvoor 287 gulden en 13 cent moeten betalen, nog afgezien van het ongemak dat dit oplevert. Je moet wel erg rijk zijn of een goede regeling met je bedrijf hebben om voor een dergelijke straf niet gevoelig te zijn.

Criminologen

Hiermee willen we aangeven dat iedereen ervaring heeft met straffen en de effecten daarvan. Wanneer de overgrote meerderheid van de mensen denkt dat zwaarder straffen wel zal helpen, geeft dit te denken voor de theorie van de criminologen. Misschien klampen ze zich wel vast aan een soort wetenschappelijke zuiverheid die soms te ver gaat.

Het is duidelijk dat dit soort onderzoek complex is en dat de pakkans ook een zeer belangrijke rol speelt. Maar het gaat misschien iets te ver om op basis daarvan te zeggen dat de zwaarte van de straf geen invloed heeft. Hierover zou

een debat onder de juristen geen kwaad kunnen.

Dit brengt ons automatisch bij de vraag of de pakkans niet verhoogd moet worden. Dit punt ligt heel duidelijk in ons onderzoek en in alle publikaties van de laatste tijd. Het is ook theoretisch duidelijk dat hoge straffen zonder een redelijke kans dat je die straf ook krijgt, niet werken. Dit is waarschijnlijk het probleem bij alle effectstudies. Wanneer de pakkans te klein is, heeft het verhogen van de straf nauwelijks zin.

Het is dan efficiënter om geld te investeren in het verhogen van de pakkans. Dat deze kans zo laag ligt, is zeker een probleem. Van de andere kant is er uiteraard ook het probleem dat het verhogen van de pakkans de problemen voor de overheid alleen nog maar vergroot. Men heeft daarvoor niet alleen meer politie nodig, maar ook meer mensen voor de afwikkeling van de processen en ook meer mensen om de straffen ten uitvoer te brengen en de mensen daarna weer in de samenleving terug te brengen.

Het zou kunnen zijn dat door een dergelijke tijdelijke hoge investering, gepaard gaande met zwaardere straffen, de criminaliteit gaat dalen en daardoor de kosten teruglopen. Al te optimistisch kan men daarover echter niet zijn. Waarschijnlijk heeft Lubbers wel gelijk als hij zegt dat meerdere instanties en groepen hun verantwoordelijkheid serieus moeten nemen.

Burgerwachten

Het inzetten van de politie zal altijd maar een druppel op een gloeiende plaat blijven. De politie kan niet overal zijn waar iets vernield wordt, een verkeersregel wordt overtreden, een tas wordt gestolen of ingebroken. Ook burgerwachten hebben dit probleem. Daarom zal het aantal duidelijk te constateren wetsovertredingen dat iedereen dagelijks om zich heen kan constateren, zeer groot blijven. Er is tegenwoordig bijna niemand meer die van dergelijk gedrag, als medeburger, iets zegt of durft te zeggen. Hierdoor ontbreekt de sociale controle die noodzakelijk is om de normen in stand te houden op allerlei gebied en wordt wetsovertreding tot een relatief normaal gedrag.

Hoe men de ontbrekende sociale controle weer kan terugkrijgen of kan vervangen, is een probleem dat uitgebreide studie vereist. De oplossingen lijken niet al te duidelijk. Er ligt zeker een taak voor de burgers maar in welke vorm? Dit lijkt een mooie vraag voor een publieke discussie. De discussie over de straffen lijkt voornamelijk belangrijk voor de juristen.

PROF. Dr W. E. SARIS

† DRS A. SCHERPENZEEL
Respectievelijk directeur
en medewerkster van het NIMMO

Gevangenisstraf VK 22

Een ruime meerderheid van de bevolking wil zwaardere straffen, aldus prof. dr W. E. Saris en drs A. Scherpenzeel in Open Forum van 12 september.

Als een van de enquêteurs die aan het onderzoek hebben meegewerkt wil ik een kanttekening plaatsen bij de opzet van het onderzoek. Aan de respondenten werd gevraagd hoe hoog de gevangenisstraf zou moeten zijn voor een aantal concrete misdrijven. Prof. Saris beweert dat men minstens twee- tot viermaal hogere straffen zou willen geven dan in werkelijkheid gebeurt.

Mij is echter opgevallen dat een aanzienlijk aantal respondenten veel meer heil zag in het geven van alternatieve straffen. Deze voorkeur kon echter door de vorm en inhoud van de gebruikte enquête niet verwerkt worden. De respondenten moesten ervan uitgaan dat alleen gevangenisstraf gegeven kon worden en noemden dan maar een gevangenisstraf.

De vraag is uiteraard hoeveel zo'n antwoord nog waard is.
AMSTERDAM J. M. Winder

Van onze verslaggever VK 17

AMSTERDAM — Met Openbaar Ministerie krijgt een steeds sterkere greep op de straftoemeting door de rechter. Hierdoor dreigt de rechterlijke onafhankelijkheid af te zwakken. Het is dringend gewenst dat de zittende magistratuur (de rechters) zelf richtlijnen afspreekt voor de straftoemeting bij een groot aantal delicten.

Dit schrijft de Groningse hoogleraar in het straf- en strafprocesrecht D. de Jong in het dinsdag verschenen nummer van het tijdschrift Delikt en Delinquent. De eerste stap zal moeten zijn

OM beveelt meer alternatieven aan voor gevangenisstraf

Van onze verslaggever
DEN HAAG — Ook voor personen die tot middellange gevangenisstraffen zijn veroordeeld, moeten alternatieven worden ontwikkeld voor de huidige gevangenisstraf. Te denken valt aan uitbreiding van experimenten met het verblijf in de gevangenis overdag (dagdetentie) of werkprojecten. VK 6

Deze aanbeveling doen de gezamenlijke procureurs-generaal in hun woensdag gepubliceerde jaarverslag over 1989 van het Openbaar Ministerie. Daarin wordt de zorg geuit dat de dit jaar te realiseren uitbreiding van celcapaciteit ontoereikend is in de praktijk.

Het aantal keren dat een verdachte vanwege gebrek aan celruimte moet worden heengezonden, is de tweede helft van vorig jaar weer toegenomen. Over het gehele jaar is nog wel een

daling te zien, maar dat komt vooral door een gunstige ontwikkeling in de eerste helft van 1989. Bovendien stelt de rechter steeds strengere eisen aan de duur van een verblijf in een politiecel.

Door uitbreiding van de gevangenis-capaciteit hoopt Justitie dat dit jaar in de huizen van bewaring meer ruimte vrijkomt om verdachten op te nemen. Volgens het verslag van het OM echter zijn er aanwijzingen dat de lengte en het aantal van de in 1989 opgelegde vrijheidsstraffen veel sterker zijn gegroeid dan waar rekening mee is gehouden bij het plannen van de extra celcapaciteit die nu wordt gerealiseerd.

Uit het jaarverslag blijkt dat het aantal misdrijven dat ter kennis van de politie komt in 1989 met 2 procent is gestegen tot ruim 1,1 miljoen. De stijging per 100 duizend inwoners bedraagt 1,5 procent. Procentueel is het aantal misdrijven dat wordt opgelost gedaald van 22,6 naar 22,3 procent, in absolute zin is 0,5 procent meer aan misdrijven opgelost.

Nota justitie goed ontvangen in Kamer

DEN HAAG (ANP) — De plannen van minister Hirsch Ballin van Justitie, neergelegd in de nota Recht in beweging zijn goed ontvangen in de Tweede Kamer. PvdA-fractiespecialiste Kalsbeek uit zich in eerste reactie waarderdend over de aangekondigde initiatieven, terwijl

CDA-Kamerlid Van der Burg spreekt van „een ambitieus beleidsplan”, dat „moedig” is „steun verdient”. Kalsbeek vindt dat door de nota in menig opzicht invulling wordt gegeven aan het begrip sociale vernieuwing. „De strijd tegen de verloederdheid wordt aangegaan”, zo meent zij. De PvdA-fractie vindt het goed dat het aantal delicten waarvoor de politie een boete kan opleggen wordt uitgebreid. Dat geldt ook voor de aankondiging dat de lik-op-stuk benadering een wettelijke basis zal krijgen en op termijn ook voor eenvoudige diefstallen zal gelden. De PvdA is tevreden over de vergroting van de aandacht voor slachtoffers van criminaliteit.

Van der Burg karakteriseert de nota als „baanbrekend op weg naar een krachtige aanpak van de criminaliteit in al haar vormen”. Om de plannen van de minister een kans te geven gaat de CDA-fractie er van uit dat de begroting van justitie de komende jaren een groeiende begroting zal zijn.

Van der Burg vindt het een goede zaak dat de politie in de strijd tegen de criminaliteit meer bevoegdheden krijgt, zoals het aftappen van telefoons en het gebruiken van richtmicro-

foons bij af luisteren. De CDA-fractie is teleurgesteld over het aantal nieuwe cellen in het gevangeniswezen dat de komende jaren wordt voorgesteld.

De VVD is heel wat zuiniger in zijn reactie dan de coalitiepartners. Er staat weinig nieuws in, zo is de teneur van de VVD-reactie. De nota van Hirsch Ballin heeft dan ook minder van doen met een beleidsplan dan met een meerjarenraming van het ministerie, zo meent de VVD. Op slechts drie punten heeft de VVD iets nieuws in de plannen kunnen ontdekken. Het gaat daarbij om het instellen van een terugkeerbureau voor afgewezen vreemdelingen, het toestaan van het gebruik van richtmicrofoons aan de politie en de toetsing van nieuwe wetsvoorstellen op handhaafbaarheid en uitvoeringskosten.

D66 vindt dat de „terecht geconstateerde aantasting van de rechtsstaat” te eenzijdig wordt toegeschreven aan het gedrag van het individu en voorbijgaat aan de verantwoordelijkheid van de overheid in dit opzicht.

Het Nederlands Centrum Buitenlanders (NCB) is minder goed te spreken over de nota dan de Kamer. Het NCB stelt dat justitie de buitenlanders de zwarte piet toespeelt. Het centrum is teleurgesteld dat het ministerie de al tien jaar beloofde wetgeving voor gelijke behandeling van buitenlanders geen prioriteit geeft. Justitie zegt discriminatie te willen bestrijden, maar kondigt ook een intensivering en verscherping van de controles op legaal verblijf aan.

Sluitstuk

De Jong merkt op dat in de visie van het OM de strafrechter als een mechanisch sluitstuk fungeert. Hij wijst in dit verband op het oprukken van het afdoen van misdrijven door transactie. Dat is het betalen van een door het OM

voorgesteld bedrag, waardoor verdere vervolging wordt voorkomen. „Was het vroeger zo dat het door het OM aan de burger voorgestelde transactiebedrag een afgeleide was van de straf die de rechter naar verwachting zou opleggen, inmiddels is de omgekeerde situatie nagenoeg bereikt.”

Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de strafrechter in toenemende mate wordt geconfronteerd met strafzaken tegen *first offenders* (mensen die voor het eerst van hun leven met het strafrecht in aanraking komen), waarin diefstal van een pakje kauwgom of iets dergelijks wordt ten laste gelegd. De reden daarvan is dat winkeldiefstal sinds enige tijd strenger wordt aangepakt, waarbij transactie een belangrijk wapen is. In de gevallen waarin de verdachte niet op het transactie-aanbod ingaat, wordt zo consequent mogelijk gedagvaard.

„Dat is vanuit het perspectief van het OM logisch. Het stelt de rechter evenwel voor een probleem”, aldus De Jong. Deze krijgt immers te maken met lichte vergrijpen van verdachten met een blanco strafblad.

Hoogleraar dringt aan op meer afspraken rechters over straffen

Artikel 140 centraal in 'Mariënburcht'

De krakers in de omstreden processen rond de voormalige krakersbolwerken De Mariënburcht en het Wolters Noordhoff Complex kennen illustere voorgangers.

door **marie-anne van stijgeren**

redacteur anp

UN 15

Zo stonden Domela Nieuwenhuis en Sukarno eerder terecht op verdenking van overtreding van artikel 140 wetboek van strafrecht. De Hoge Raad wijst, als niet weer uitstel volgt, maandag 17 september arrest in de zogeheten Mariënburcht-zaak.

In dat lang verwachte 'Mariënburcht-arrest', genoemd naar het voormalig Nijmeegse krakersbolwerk De Mariënburcht, staat het omstreden artikel 140 wetboek van strafrecht centraal dat deelneming aan een organisatie met als oogmerk het plegen van strafbare feiten verbiedt. De ruime toepassingsmogelijkheden van het artikel stuiten op fel protest van veel actiegroepen, politieke groeperingen en juristen.

„In feite is artikel 140 de sleutel van de deur naar de politiestaat in het klein. Artikel 140 heeft vergaande consequenties voor iedereen die wel eens een protestvergadering bezoekt of een demonstratie voorbereidt". Die uitspraken zijn typerend voor tegenstanders van de toepassing van artikel 140 zoals het openbaar ministerie anno 1990 graag wil zien.

Artikel 140 komt oorspronkelijk uit het Franse recht en was daar in de vorige eeuw vooral bedoeld om bendes mee te vermorzen waarvan de leden de kost wonden middels plunderingen en diefstallen. Na 1886, toen het wetboek van strafrecht en daarmee artikel 140 in Nederland werd ingevoerd, volgde een aantal wetswijzigingen met betrekking tot dat artikel. In 1976 werd de term deelneming aan een „vereniging" met criminele oogmerken vervangen door „rechtspersoon" en in 1988 weer vervangen door „organisatie".

Het artikel is in Nederland vooral bedoeld ter bestrijding van fraude en drugs misdaden. De eerste keer, na Domela en Sukarno, dat artikel 140 op grote schaal in een „politiek" proces is toegepast, was in de zaak tegen de krakers van de Mariënburcht in Nijmegen. In de vroege morgen van 17 januari 1987 werd gestart met de ontruiming van het gekraakte Shell-kantoor.

De ontruiming ging gepaard met omvangrijke barricaden, protesten en vernielingen. In oktober van dat jaar stonden acht Mariënburcht-krakers terecht voor de rechtbank; op hun dagvaarding prijkte onder meer artikel 140. „Deze artikel 140-zaak is bepalend voor de toekomstige werkwijze van de politie in Nederland", stelde verdediger P.H. Bakker Schut vast tijdens het proces. Volgens het openbaar ministerie bepaalden de acht verdachten de kern van de voorbereidingen tegen de ontruiming en waren ze vanaf het begin betrokken bij het verzet daartegen. Hoofdinspecteur W. Velings, leider van het Gelderse rechechteam, verklaarde op de zitting dat de politie anderhalve maand na de ontruiming en de onge-regeldheden nog steeds geen arrestaties had kunnen verrichten, en daar wringt hem de schoen.

De politie kon, op grond van verdenking van artikel 140, telefoons gaan aftappen, informanten gebruiken en kraakpanden gaan observeren. Die opsporingsmiddelen zorgden volgens politie en openbaar ministerie voor voldoende bewijs tegen de acht krakers zodat tot arrestatie kon worden overgegaan. De krakers werden door de rechtbank veroordeeld tot acht maanden celstraf, waarvan vier voorwaardelijk, na een eis van negen maanden, wegens onder meer poging tot doodslag en brandstichting, maar werden vrijgesproken van overtreding van artikel 140. Volgens de magistraten kon er op dit punt geen veroordeling vol-

gen omdat slechts sprake was van een éénmalige gebeurtenis van beperkte duur en dus geen duurzaam samenwerkingsverband (vereniging).

Om principiële redenen werd door het achtal hoger beroep aangetekend bij het gerechtshof in Arnhem. Ze waren van mening dat het vonnis van de rechtbank hen, ondanks de vrijspraak op artikel 140, collectief verantwoordelijk stelde voor de rellen bij de ontruiming zonder onder-

scheid des persoons. „Artikel 140 is als dekmantel gebruikt voor een diepgaand onderzoek in krakerskringen. Iedereen heeft dezelfde straf gekregen, dat betekent dat bijvoorbeeld degenen die koffie hebben gezet tijdens de kraakactie ook tot vier maanden cel veroordeeld kunnen worden", aldus een fel protesterende woordvoerder van de krakers.

In tegenstelling tot de rechtbank veroordeelde het hof de krakers wel op grond van artikel 140. Volgens het hof was sprake van een „op een vereniging lijkend samenwerkingsverband" en gepleegde misdrijven zodat een veroordeling te rechtvaardigen viel. In een reactie op het arrest schreef raadvrouw T. Prakken: „De brede politieke opzet van het op actievergaderingen voorbereide protest wordt in de bewijsvoering omgesmeed tot het feit dat meerdere misdrijven tot de doelstelling van de organisatie hoorden. Grovere criminalisering van voorbereiding van politieke actie is niet denkbaar", aldus Prakken.

De gezamenlijke advocaten toonden zich zeer verontwaardigd over de uitspraak en zeiden zich zorgen te maken over de reikwijdte van deze beslissing. Het arrest zou alle poli-

tieke protestvergaderingen en alle actie-overleg binnen de sfeer van het strafrecht halen. Cassatie-beroep werd aangetekend.

Deze zomer stonden in Groningen 137 krakers terecht op verdenking van overtreding van artikel 140. Het verzet tegen de ontruiming van het Wolters Noordhoff Complex in Groningen leidde tot het grootste naoorlogse strafproces. De Groningse rechtbank sprak de krakers vrij overtreding van het omstreden artikel.

Hoewel voor de rechtbank vaststond dat sprake was van een „georganiseerd gestructureerd samenwerkingsverband", was volgens de Groningse magistratuur niet te bewijzen dat de groep het oogmerk heeft gehad misdrijven te plegen. Het openbaar ministerie kondigde aan het „principeel oneens" te zijn met het vonnis. „Onze tenlastelegging spoorde met het arrest van het hof in Arnhem", aldus persofficier van justitie M. Geerds. „De rechtsorde is teveel geschokt. We kunnen met deze veroordelingen (zes weken waarvan twee voorwaardelijk) geen genoegen nemen", aldus de woordvoerder van het OM.

Advocate T. Prakken, die verdachten in onder meer de Mariënburcht-zaak verdedigde en betrokken was bij de verdediging van de WNC-krakers, ziet een groot gevaar in artikel 140. „Mensen die sympathiseren met bepaalde politieke groeperingen kunnen met gebruik van dit artikel strafbaar worden verklaard. In Nijmegen zijn mensen veroordeeld die niet aan geweldadigheden hebben meegedaan. Het grootste gevaar met dit artikel is echter dat de politie de kans krijgt om overal haar neus in te steken", aldus Prakken.

Wanneer een redelijk vermoeden van schuld bestaat dat een persoon deelneemt aan een criminele organisatie kunnen telefoons worden afgeluisterd en bijvoorbeeld infiltranten worden ingezet of personen geobserveerd. „Dat kan dus iedereen gebeuren die politiek actief is. Als puntje bij paaltje komt, en er genoeg bewijs tegen een persoon verkregen is, laat het OM artikel 140 zelfs vaak weer vallen. Dit is een griezelige manier van werken. Wij kijken met spanning uit naar de uitspraak van de Hoge Raad omdat die de reikwijdte van het artikel moet aangeven", aldus de advocate.

Justitie bepleit uitbreiding bevoegdheden politie Kabinet wil honderden cellen extra bouwen

Van onze verslaggever **VK 28**

DEN HAAG — Het kabinet wil de komende jaren 770 cellen extra bouwen. Het betreft 570 plaatsen in reguliere gevangnissen, honderd cellen voor jeugdige criminelen en honderd plaatsen voor terbeschikkinggestelden. Met de uitbreiding is een bedrag van ongeveer 200 miljoen gulden gemoeid.

Minister Hirsch Ballin en staatssecretaris Kosto van Justitie hebben dat donderdag laten weten in een nota over het justitiële beleid in de jaren negentig. „Recht in beweging". De nota borduurt in grote lijnen voort op de trendbreuk die de vorige minister van Justitie, Korthals Altes, in 1985 inzette met het beleidsplan „Samenleving en Criminaliteit". Daarin werd een driesporenbeleid bepleit: bestrijding van zware criminaliteit, tegengaan van veelvoorkomende criminaliteit door preventie, en uitbreiding van de celcapaciteit.

De hernieuwde uitbreiding van het aantal cellen komt vrijwel overeen met eerdere ambtelijke aanbevelingen die een tekort aan celcapaciteit voorspelde voor de eerste helft van de jaren negentig. De afgelopen jaren is een eerder celtekort voor honderden miljoenen gulden al weggewerkt.

Voor de PvdA-fractie in de Tweede Kamer staat de noodzaak van de uitbreiding echter niet op voorhand vast. „De formulering in de nota laat de mogelijkheid open dat de uitbreiding wellicht niet nodig is. Voor ons is ze in ieder geval geenszins vanzelfsprekend", aldus de Justitie-specialiste Swildens-Rozendaal.

Ze vindt uitbreiding mogelijk wel acceptabel wanneer dat tot effect heeft dat de omstandigheden in de inrichtingen kunnen worden verbeterd. Coalitie-partner CDA heeft begin dit jaar, bij de behandeling van de begroting voor 1990, al laten weten een verdere uitbreiding van de celcapaciteit onontkoombaar te achten. Het CDA krijgt daarbij de steun van de VVD.

De nota is in de Tweede Kamer goed gevallen. De VVD ziet er een voortzetting in van het beleid van de vorige minister van Justitie, de VVD'er Korthals Altes. Ook de PvdA ziet er meer hooguit een intensivering van bestaand beleid in, dan een trendbreuk, aldus Swildens.

„Op een aantal punten is het concreet ingevuld, maar een trendbreuk is het niet. De aandacht voor betere rechts-handhaving is positief, alsmede de noodzaak op tal van terreinen tot kwaliteitsverbetering te komen."

Hirsch Ballin en Kosto willen, zo blijkt uit de nota, de bevoegdheden van de politie uitbreiden, vooral in de bestrijding van de zware criminaliteit. Korthals Altes had daarvoor ook al wat maatregelen genomen. De huidige bewindslieden willen het voorbereiden van misdrijven strafbaar gaan stellen. Een wetsontwerp daarover komt volgend voorjaar gereed. Ook zal het gebruik worden toegestaan van richtmicrofoons, apparatuur waarmee op afstand gesprekken kunnen worden afgeluisterd.

Het strafbaarstellen van voorbereidingshandelingen is in de juridische wereld een omstreden zaak.

Vervolg van pagina 1 **VK 28**

Minister Korthals Altes zag er na forse kritiek uit diverse geledingen van af. In het huidige strafrecht moet een misdrijf eerst plaats hebben gevonden, alvorens van een strafbaar feite sprake is. Volgens Hirsch Ballin zijn deze zeer ingrijpende maatregelen echter onontkoombaar om de zware misdaad nog goed tegenspel te kunnen bieden.

Hirsch Ballin: „De georganiseerde misdaad kan met moderne technieken steeds beter in het verborgene ernstige delicten voorbereiden. Politie en justitie worden daarbij op achterstand gezet. De overheid mag de kop niet in het zand steken. Ze moet ook de mogelijkheid hebben de crimineel reeds in het verborgene te treffen, zodat wellicht een belangrijk deel van de zeer ernstige feiten verijdeld kan worden."

De bewindslieden vinden verder dat de politie meer aandacht moet gaan geven aan recherche-werk. Daarvoor is ook extra geld beschikbaar. Ook worden experimenten gesteund voor kwaliteitsverbetering bij de recherche. Anderzijds vinden de bewindslieden dat de politie-organisatie „aan de onderkant" moet worden uitgebreid met functionarissen die met een korte opleiding en tegen geringere betaling relatief eenvoudig politiewerk kunnen doen.

De politievakbonden hebben zich jarenlang verzet tegen wat zij zien als een uitholling van de arbeidsvoorwaarden bij de politie en de politietaken, maar volgens Hirsch Ballin is daarin een kentering opgetreden. „De gedachte is beter bespreekbaar dan ze in het verleden is geweest", aldus de minister. „Dat komt wellicht omdat we de bonden hebben weten te overtuigen dat het niet gaat om vervanging van het gewone politiepersoneel." In Helmond loopt al een proef met politie-assistenten.

De bewindslieden stellen in hun nota ook voor op boetes een verhoging van 5 procent te leggen waaruit hulp aan slachtoffers van misdrijven kan worden gefinancierd. Deze zogenaemde slachtoffertax moet het mogelijk maken dat de slachtoffers een financiële genoegdoening krijgen voor het hen aangedane leed. Uit onderzoek blijkt dat dit een positief effect heeft op de verwerking bij slachtoffers.

Commissie-Moons brengt eerste verslag uit aan minister van Justitie

„Onbeperkt aftappen telefoon inperken”

Vk 7
DEN HAAG — Het aftappen van telefoongesprekken door de politie, moet aan strengere voorwaarden worden verbonden. Zo mag het aftappen niet meer voor onbeperkte tijd gelden zoals de wet nu toelaat, maar voor (telkens) hooguit vier weken. Ook zouden taps in het vervolg alleen mogen worden toegestaan bij zware misdrijven, die „een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren”.

De voorstellen zijn afkomstig van een commissie onder leiding van het oud-lid van de Hoge Raad, mr Moons, die zich sinds 1988 buigt over de herziening van het wetboek van strafvordering. Veel bepalingen uit dit wetboek, dat dateert uit het begin van de jaren twintig, zijn verouderd en achterhaald. De commissie-Moons, die in het bijzonder kijkt naar de bestaande regelgeving over het gerechtelijk vooronderzoek en de voorlopige hechtenis, bracht deze week een eerste tussentijds verslag uit aan de minister van Justitie.

Het aftappen van telefoons door de politie is de laatste jaren sterk toegenomen, vooral bij onderzoeken in drugszaken en naar vermogensdelicten (zie bijgaand staafje). De cijfers over 1989 waren donderdag nog niet bekend op het ministerie van Justitie, maar algemeen worden aangenomen dat de telefoontap vorig jaar wederom op grote schaal is toegepast.

In 1976 werden er in heel Nederland nog maar 187 machtigingen voor het aftappen van telefoongesprekken afgegeven door rechter-commissarissen. In 1985 steeg dit cijfer tot boven de duizend, en in 1988 werd 1625 keer toestemming verleend.

Overigens zeggen deze cijfers weinig over het precieze aantal afgeluisterde telefoonlijnen. Want in de meeste gevallen heeft één machtiging betrekking op verschillende aansluitingen. Dat kan

wel eens oplopen tot tien of meer nummers per machtiging. Het ministerie van Justitie weigert — uit strategische overwegingen — informatie hierover te verstrekken.

Het aftappen van telefoons wordt beschouwd als een zwaar opsporingsmiddel, waarvan toepassing met de nodige zorgvuldigheid dient te worden omgeven. Vandaar dat de politie toestemming van een rechter-commissaris nodig heeft om via het PTT-net inbreuk te maken op de privacy van verdachten.

Onthullende conversaties

Duurde een tap vroeger meestal niet langer dan een week of vier à vijf, tegenwoordig hangt de politie soms vele maanden een spraakgestuurd bandrecorderje aan een telefoonnummer, hopen op onthullende conversaties. Er zijn gevallen bekend van taps die langer dan een jaar in stand bleven.

Het oprekken van de afliuisterperiode heeft te maken met het steeds oplettender worden van de misdadige tegenpartij — men is over het algemeen wat voorzichtiger, want het is algemeen bekend dat de politie kan meeluisteren — maar is ook het onvermijdelijke gevolg van de veranderde aard van de criminaliteit. Vooral een fraudezaak kan ingewikkeld en ondoorzichtig zijn, waar-

door de politie meer tijd nodig heeft om mogelijke betrokkenen en onderlinge verbanden in kaart te brengen.

Toch bestaat bijvoorbeeld binnen de advocatuur ook wel het vermoeden dat er door de politie langer dan nodig is wordt afgeluisterd onder het motto: je weet maar nooit wat het oplevert. Want als eenmaal toestemming voor het aftappen van een telefoon is gegeven, kan een korps in principe nog een tijdje blijven meeluisteren, ook als al lang vaststaat dat het oorspronkelijke onderzoek op niets is uitgelopen. Het is natuurlijk niet uitgesloten dat in een later stadium nieuwe strafbare feiten zich alsnog via de telefoon aandienen.

Onbepaalde duur

De commissie-Moons heeft voorgesteld in het vervolg geen toestemming meer te verlenen voor taps van onbepaalde duur. In plaats daarvan zou bijvoorbeeld om de vier weken moeten worden bekeken of het gebruik van dit zware middel nog wel zo noodzakelijk is. Op die manier lijkt oneigenlijk gebruik uitgesloten.

Ook oppert de commissie in haar deze week gepubliceerde tussenrapport het aftappen van telefoons alleen maar toe te staan wanneer sprake is van „misdrijven die een ernstige inbreuk op de

rechtsorde opleveren”. Kennelijk vinden de leden dat de politie nu soms te snel naar het opsporingsmiddel grijpt. Ook daarvan zijn voorbeelden bekend.

Zo besloot een niet nader aangeduid politiekorps in het arrondissement Den Bosch de telefoon af te luisteren van een man die vier jaar eerder mogelijk betrokken was bij een niet opgehelderde bankoverval. De kans dat de verdachte zoveel jaar na dato in gesprekken over dat onderwerp zou beginnen, was klein. Daar had de politie het volgende op gevonden; opvallend vaak stapvoets door de straat rijden met de politieauto, zijn vrouw op straat aanhouden voor een kapot fietsachterlichtje en de man met een smoesje op het politiebureau ontbieden.

Deze zenuwen-orlog werkte, want de verdachte begon nerveus te worden. Zo nerveus, dat hij telefonisch bij anderen informeerde of ze misschien ook de laatste tijd door de politie in de gaten werden gehouden. Zou het, vroeg hij zich hardop af, misschien iets met die zaak van vier jaar geleden te maken kunnen hebben? Toen de politie eenmaal wist wie de mogelijke mede-daders waren geweest, kon de overval alsnog worden opgelost. Of in dit geval een tap gerechtvaardigd was, is een andere vraag.

Terwijl de commissie-Moons voorstelt het gebruik van de telefoontap aan banden te leggen, moet de Tweede Kamer zich vermoedelijk nog dit jaar uitspreken over een wetsvoorstel van de minister van Justitie, dat de toepassing van het aftappen juist aanzienlijk vermindert. Nu nog mogen alleen telefoongesprekken door de politie worden afgeluisterd. De minister, en met hem waarschijnlijk een meerderheid in de Kamer, zou graag zien dat voortaan ook de telex, de fax en het telefonisch dataverkeer tussen computers mag worden getapt.

Overzicht van het aantal machtigingen voor het aftappen van telefoongesprekken. Bron: ministerie van Justitie

	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Opiumwet	345	438	412	405	444	501	712
Vermogensdelicten	148	199	248	248	256	344	483
Gewelds- en levensdelicten	87	116	115	199	139	238	151
Valsheidsdelicten	64	68	97	87	100	189	137
Vuurwapenwet	61	83	73	53	52	48	42
Brandstichting	43	44	49	57	73	38	52
Diversen	121	31	25	38	24	64	48
Totaal	869	979	1019	1087	1088	1422	1625

Er is een antwoord op de vraag die dertig dagen benauwde. De vraag: hoe is dit mogelijk? Hoe is het mogelijk dat iemand op klaarlichte dag een 9-jarige jongen die met zijn neefje op een grasveld in Santpoort-noord speelt, door messteken om het leven brengt? In een volledige bekentenis tegenover het recherche-bijstandsteam op het politiebureau van Velsen, heeft een 25-jarige man uit Zandvoort het antwoord gegeven. Het was de aandrang om kinderen van rond die leeftijd te doden. Voorzover bekend viel in Santpoort zijn eerste slachtoffer. „Een volkomen willekeurig iemand”, zegt G. J. Hoek, hoofd van de justitiële dienst gemeentepolitie Velsen en een van de leiders van het recherche-bijstandsteam. „Het had ieder ander kind kunnen zijn”.

WN 15

van onze correspondent

ZANDVOORT — In Zandvoort - groot van naam, klein van gemeenschap - leeft de vraag door. Hoe is dit mogelijk? Hij... zo'n keurige jongen, uit een gezin van drie kinderen van wie hij de middelste is. Een voorbeeld-familie. Warm, hartelijk, zorgzaam, praktiserend in het geloof. Al die eigenschappen droeg de verdachte uit. Daarom is het ook zo onbegrijpelijk. Vorige week nog stond hij in het kerkblad als kandidaat-ouderling.

Een bescheiden jongen aan wie twee dingen opvielen: zijn grote bereidheid om te helpen waar geholpen moest worden, en zijn motorische stoornis. In combinatie met opvallend dikke brilleglazen - een herkenning die afgelopen zondag tot zijn aanhouding leidde - wakte hij door een 'houterige' gang een letwat ziellijge indruk, zodat de omgeving zich wel eens afvroeg 'of hij wel alles op 'n rijtje had'. Dat had-je. Vlot door de mavo, daarna een baan als administratief medewerker; hij bleef die na zijn daad gewoon vervullen. „Een jongen”.

zegt politiefunctie Hoek, „die in een gesprek absoluut niet opvalt als wat men abnormaal noemt”.

Waar zijn naaste omgeving zich zorgen over maakte, was zijn isolement. Hoek typeerde hem na de eerste verhoren als 'een eenzame jongen'. Geen vrienden en vriendinnen. Op geen van de suggesties zich aan te sluiten bij een vereniging, of om eens met een groep op vakantie te gaan, ging hij in. Hij leefde, zoals iemand dat noemt, aan de kant van de maatschappij. „Erg op zichzelf, de indruk wekkend geen behoefte te hebben aan gezelschap”.

Een van zijn grootste liefhebberijen is fietsen. Urenlang en alleen.

Daar begint het drama.

Ook het neefje

Het is vrijdag 3 augustus, een van de warmste dagen in een gloeiende zomertijd; 32 graden. In een parkgebied met vijver aan de Valckenhoeflaan in Santpoort-noord vermaken zich twee neefjes die bij hun grootouders logeren - 200 meter daarvan. Rond het middaguur

Politie-onderzoek leidt steeds vaker tot afluisteren telefoon

Vk 11
 Van onze verslaggever JOS SLATS

DEN HAAG — De politie luistert steeds vaker de telefoon af. Dat blijkt uit nieuwe gegevens van het ministerie van Justitie, die volgende week in de begroting worden gepubliceerd. Het aantal machtigingen voor telefoontaps dat door rechters-commissarissen werd afgegeven, steeg van 1625 in 1988 tot 1851 vorig jaar.

Deze cijfers geven overigens geen getrouw beeld van het werkelijke aantal afgeluisterde telefoonaansluitingen. Dat is vele malen groter, want één enkele machtiging kan betrekking hebben op meer nummers, in sommige gevallen meer dan tien.

Evenals in voorgaande jaren werden ook in 1989 de meeste telefoons (794 machtigingen) afgeluisterd in het kader van onderzoeken inzake verdovende middelen. Diefstal en heling — de categorie vermogensdelicten — staan met 513 machtigingen op de tweede plaats, gevolgd door gewelds- en levensdelicten (202), valsheidsdelicten (162), vuurwapenwet (49) en brandstichting (41). De overige, niet nader omschreven onderzoeken, zijn ondergebracht in de rubriek diversen (90).

Niet alleen de politie maakt dankbaar gebruik van de aftapfaciliteiten in de centrales van PTT Telecom. Ook de Binnenlandse Veiligheidsdienst, de BVD, luistert telefoongesprekken af. Hoe vaak dat gebeurt, is niet bekend. Informatie hierover wordt beschouwd als staatsgeheim.

Anders dan bij de politie, heeft de BVD geen permissie nodig van een rechter-commissaris. Ook is „een redelijk vermoeden van een strafbaar feit” geen absolute voorwaarde om telefonisch te mogen meeluisteren.

„De BVD kan dus in een vroeger stadium telefoons aftappen dan de reguliere politie”, zegt de woordvoerder van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het hoofd van de BVD, mr A. Doctors van Leeuwen, liet zich eind vorig jaar op een besloten bijeenkomst al eens ontvallen dat wat hem betreft de geheime dienst voortaan ook zou moeten worden ingeschakeld bij de bestrijding van de georganiseerde misdaad en corruptie.

Voor de politie heeft toen al gewaarschuwd tegen het inzetten van de BVD op die terreinen. In dat verband is gewezen op de veel verdergaande bevoegdheden van de veiligheidsdienst, bijvoorbeeld als het gaat om het aftappen van telefoons. Hierdoor kunnen

verdachten in hun rechtspositie worden aangetast, aldus de critici.

Toch kan de Binnenlandse Veiligheidsdienst niet maar raak telefoons aftappen. Om wildgroei en misbruik tegen te gaan, heeft de BVD wel een reeks handtekeningen nodig van hooggeplaatste personen alvorens met het afluisteren mag worden begonnen.

Niet alleen is de toestemming vereist van de minister van Binnenlandse Zaken, maar ook die van de ministers van Justitie en Verkeer en Waterstaat. „En van de minister-president niet te vergeten.”

Elk afluisterverzoek van de BVD wordt, vertelt de woordvoerder, door het hoofd van de geheime dienst in een gesprek met de ministers „persoonlijk toegelicht”. Inderdaad nogal arbeidsintensief, erkent ze, maar het gaat nu eenmaal om gewichte zaken. „En we willen geen Big Brother-achtige toestanden.”

De BVD mag bovendien niet onbeperkt afluisteren. Na drie maanden moet een gewenste verlenging van de afliuisterperiode opnieuw met redenen omkleed, worden aangevraagd bij de ministers en de premier. Van deze hindernis heeft de politie geen last, want als de rechter-commissaris eenmaal heeft ingestemd met aftappen, dan geldt de toestemming voor onbeperkte tijd. Er zijn voorbeelden bekend van onderzoeken, waarbij de politie langer dan een jaar telefoongesprekken van verdachten afluisterde.

Vorige week adviseerde de commissie-Moons ook de politie bij haar afliuisteractiviteiten enigszins aan banden te leggen. De commissie, die op verzoek van de minister van Justitie studeert op een aanpassing van het verouderde Wetboek van Strafvordering, vindt dat telefoontaps om de vier weken moeten worden beoordeeld op hun noodzakelijkheid. Minister Hirsch Ballin lijkt veel meer te voelen voor een uitbreiding van de bevoegdheden van de politie. Deze zomer stuurde hij een wetsontwerp naar de Kamer, dat ook het aftappen van fax, telex en computercommunicatie mogelijk moet maken.

komt iemand aanfietsen die pardoos op een van de jongens insteekt. De ander rent weg om zijn opa te waarschuwen. Politie-man Hoek wil het niet zeggen, maar zijn aarzeling op de vraag maakt duidelijk: goed dat het neefje is gevlucht, de verdachte had ook hem als slachtoffer op het oog.

Op het politiebureau van Velsen komt de eerste melding binnen via een automobiliste. Ze is daarvoor naar het 100 meter verder gelegen stationnetje gereden om te signaleren dat er een jongen uit een boom is gevallen. Later zal blijken dat het slachtoffer, bloedend, zich verplaatst heeft van het open grasveld naar

waar de automobiliste hem ontdekte.

Politie en ambulance-dienst zijn binnen enkele minuten ter

plaatse. Ze treffen de grootvader in een reanimatie-poging die niet mag helpen; veertig minuten na opname in het IJmuidense Zeeuwziekenhuis overlijdt - onder de handen van het operatieteam - het slachtoffer, enig kind van in Den Bosch woonachtige ouders.

Uit verklaringen van het neefje is de politie intussen duidelijk geworden dat het geen ongeluk betreft. Er wordt groot alarm ge-

VERVOLG VAN 15

geven, maar zonder direct resultaat. De verdachte is wat de politie noemt 'gewoon doorgefietst'. Hij ging op zijn vrije dag richting Heemskerk, een route die door fiets-natuurgebied voert; derhalve ontoegankelijk voor de parouillewagens.

Rond vier uur zijn de eerste leden van het nadien 20 man sterke recherche-bijstandsteam (samengesteld uit manschappen van regio-korpsen) in actie. Hun belangrijkste houvast toen en later: de verklaringen van het neefje van het slachtoffer. Het signalement dat hij verstrekt is zeer precies en naar nu blijkt: op één detail na klopt het.

Hoek: „De opmerkingsgave van kinderen rond de tien is groot. Speel maar eens een spelletje Memory met ze. Voor je het weet ga je gillend onderuit”. Waar het signalement even gehaperd blijkt te hebben is de schatting van de leeftijd. Niet tussen de 15 en 20 jaar (door de politie in het onderzoek ruim genomen vanaf 12 jaar) maar 25.

Hoek na de confrontatie: „Die vergissing is heel logisch. Verdachte oogt - zeker wanneer je hem van opzij waarneemt - jonger dan hij is”.

Geen misdadiger

Zijn omgeving beschrijft hem als 'iel', absoluut geen geweldenaar en vooral - dat maakt het zo onbegrijpelijk - iemand die 'geen vlieg kwaad kon doen'. Hoe is dit mogelijk? „Ik ben geen psychiater” zegt Hoek, „maar aan de hand van de verklaringen kan ik geen andere conclusie trekken dan dat er geestelijk iets mis is. In de zin van het woord heeft hij geen motief. Niet uit op roof, niet handelend vanuit seksualiteit”.

Een Zandvoorter uit de directe omgeving van de verdachte: „Deze jongen is geen misdadiger. Deze jongen is ziek en dat heeft in deze ernstige vorm niemand in de gaten gehad. Ook zijn ouders niet. Hij heeft recht op steun, recht op medelijden, en niet op een publieke veroordeling, hoe afschuwelijk de zaak ook is”.

In de jacht op de dader spreekt het recherche-bijstandsteam tijdens het onderzoek van 'stug ouderwets speuren'. Aan de basis daarvan ligt buurtonderzoek. Het levert niets op. Een eerste verklaring is te zoeken in de lokatie; de dichtstbijzijnde huizenrij ligt verschoen achter bomen, en de meest nabijge straat (waar de grootvader van het slachtoffer woont) geeft weinig uitzicht.

Dan is er nog 'De Santpoortse Speeltuin', een vermaak dat achter het toegangshek aan het oog ligt ontrokken. Hier hangt - in het niets - de barometer van de

buurtangst. Het bezoekersaantal is sterk afgenomen. Ouders durven niet meer. Daar heeft de arrestatie van de verdachte niets aan veranderd.

De opluchting over de aanhouding is groot, maar wat overheerst is de gedachte dat in die vriendelijk groene zone een volgende kan toeslaan. En nog verder gedacht (ook dat leeft in de buurt): wat straks als deze verdachte weer vrij is? De filosofie van straffen die zwaar zijn, maar voor verontwaardigde en veronturste ouders te licht. „Over een paar jaar kan hij hier weer rondfietsen”.

Niks bruikbaar

Waarom het buurtonderzoek niet tot aanknopingspunten leidde, is uit de verklaring van de verdachte duidelijk geworden. Hij heeft bewust gewacht op een moment dat er - buiten het neefje - geen getuigen waren. Daarbij speelden drie factoren in zijn voordeel.

Een: het moment lag rond twaalf uur 's middags. Etenstijd.

Twee: de gang van wandelaars richtte zich op een nabij gelegen jaarmarkt.

Drie: de extreem hoge temperatuur van die dag weerhield veel vaste bezoekers ervan naar het park te gaan, zoals later uit buurtonderzoek bleek.

In de maand die verstreek tussen het misdrijf en de aanhouding klampte het recherche-bijstandsteam zich vast aan drie kernpunten, waarvan er twee werden aangedragen in de verklaring van het neefje van het slachtoffer. Meer was er niet en is er nooit geweest. De mededelingen in de publiciteit daarover zijn - zegt Hoek - altijd oprecht geweest en in geen geval om de dader te misleiden.

„We hadden gewoon niet meer. Dat maakte ons werk ook zo moeilijk. In een zaak als deze krijg je over het algemeen gedurende het onderzoek aanvullende informatie waarmee je vooruit kunt. Nu niet. Wel veel telefoontjes van mensen, veel reacties ook na een oproep via de televisie, maar niks echt bruikbaar. Ook achteraf niet. Er is geen enkele melding binnengekomen waarvan we nu zeggen: dat zat in de buurt. Zou de tip niet zijn binnengekomen die tot de aanhouding heeft geleid, dan hadden we nog lang bezig kunnen zijn”.

Tijdrovend

De drie punten waar het recherche-bijstandsteam zich op concentreerde: de geschatte leeftijd van de dader, zijn type rijwiel (informatie van het neefje) en de sporen van een opvallend exclusief schoenprofiel. „Stug, ouderwets redden”, aldus Hoek. „Niet spectaculair, wel zeer tijdrovend. We hebben met twintig man veel overuren gemaakt”.

Bij de gemeente Velsen werd een computer-uitdraai opgevraagd van alle jongens tussen de 12 en 20 jaar. Dat leverde een bestand op van rond de 3500 namen. Op het moment van aanhouding waren een paar honderd adressen bezocht, op zoek naar fiets, speciaal soort schoen,

en persoonsbeschrijving (ongeveer 1.70 groot, half lang donkerblond haar, bril met grijs metalen montuur, dikke brillenglazen). Een moeder: „Ze waren wel aardig hoor, die van de politie, maar je staat toch even raar te kijken als ze je zoon komen inspecteren”.

Een geel registratiekokertje onder de zadelpen van de fiets leidde tot onderzoek bij verzekeraars. In overleg met justitie richtte de aandacht zich 'op Velsen en aanliggende gemeenten'. Ten tijde van de aanhouding van de verdachte was het onderzoek nog niet gevorderd tot Zandvoort. Wel afgewerkt: Velsen en Bloemendaal; bijna 10.000 fietsen.

Een bijzondere voetafdruk op de plaats van het misdrijf leidde naar de fabrikant van een exclusieve schoen. Directie en personeel, met vakantie, kwamen terug voor medewerking die bestond uit informatie over kleuren, modellen, gangbare maten en vooral het adresbestand van winkeliers. Belangrijk omdat door het karakter van de schoen (orthopedisch aspect) registratie van de koper veelal aanwezig is. Niet echter - blijkt achteraf - van de verdachte. Leden van het recherche-bijstandsteam trokken het bestand van zo'n honderd schoenzaken in Noord- en Zuid-Holland na.

Bedenkingen

De Stichting Waakzaamheid Persoonsregistratie (SWP) heeft grote moeite met deze vorm van onderzoek. „Ik vind het een te grote inbreuk op de privacy”, zegt voorzitter Jan Holvast. Politiefunctaris Hoek verwijst in dat verband naar het overleg dat hierover is gevoerd met de officier van justitie.

Hoek: „We doen dit niet zo gauw, maar gezien de ernst van de situatie... De onrust in de buurt... Geen andere mogelijkheden om dicht bij de dader te komen... Het was toelaatbaar. En: aan alle bestanden is een reglement van privacy gehangen. Een van de punten daaruit betreft vernietiging. Dat is intussen voor het grootste deel al gebeurd; wat er nog ligt, verdwijnt zeer binnenkort”.

SWP-voorzitter Holvast: „De computer-uitdraai uit het bevolkingsregister vind ik een grensgebied. Wij zijn daar niet vóór, maar in bijzondere gevallen - zoals nu moord - moet je de normen ruimer zien. Wel heb ik grote bedenkingen tegen het langs de deuren gaan. Dan zeg ik: is dat tegenover ouders en kinderen wel zorgvuldig genoeg? Het opvragen van het bestand bij fietsverzekeraars en schoenwinkels is absoluut te veroordelen. Een paar jaar geleden is er iets vergelijkbaars geweest met het bestand van een uitleenbibliotheek; dat hebben we toen scherp veroordeeld. In onze ogen kan dat niet en mag dat niet. Het zou wat anders zijn wanneer de politie een of twee uitgesproken verdachten heeft en gericht die gegevens benut voor een belangrijke check. Nou zegt men misschien: wat kletst die Holvast, de verdachte van deze moordzaak is toch gepakt... Oké, maar dat wettigt niet alle middelen die daarbij zijn gebruikt”.

Dat de verdachte terecht kwam in een politiecel te Velsen waar hij wacht op overbrenging naar het huis van bewaring,

is te danken aan de chef van een benzinstation langs de rijksweg in Santpoort. Zijn opmerkingsgave noemt hij intuïtie; hij wil het verder niet uitleggen.

Spijt heeft hij al van het kort na de aangifte te woord staan van de pers. Toen: „Ik stond iemand bij de gaspomp te helpen en ineens voelde ik: hier is iets loos. Ik draai me om en ik zie een fietser met dikke brillenglazen. Ik dacht: dat is de dader van de 'steekpartij. Eindelijk”.

En nu: „Ik zou over dat speciale gevoel meer kunnen vertellen, maar dat doe ik niet. Het is achteraf bekeken al vervelend genoeg dat ik de publiciteit haalde. Ik wil niet over zo'n drama heen in de belangstelling komen”.

Intussen staat zijn huis vol met bloemen van bekenden en onbekenden wier kaartjes in verschillende bewoordingen hetzelfde zeggen: „Bedankt”.

De agenda van het recherche-bijstandsteam ligt op zondag 2 september als de pompbediende alarm slaat op het bureau in Velsen. Het is tegen vier uur in de middag. Een gealarmeerde surveillance-wagen houdt de verdachte aan ter hoogte van het landgoed Beekestijn. Het kon bijna niet missen: dikke brillenglazen en - zag een agent meteen - schoenen van het type waar naar gezocht werd.

Aleen het signalement van de fiets klopte niet. Hij bleek er meer dan één te hebben; de fiets werd aangetroffen bij zijn ouders (waar hij woonde) die, overrompeld door het droeve bericht, zich buiten Zandvoort hebben teruggetrokken.

Opluchting

In de eerste minuten van wat toen nog een routine-vraaggesprek was, kwam de bekentenis. Daarbij: het overhandigen van het mes waarmee hij een maand tevoren de dodelijke steken toebrecht. Geen vervaarlijk uitzienend wapen; een eenvoudig houten handvat, een lemmet van ongeveer tien centimeter.

„Ik denk” zei Hoek de dag na de arrestatie „dat dit een hele opluchting voor hem was. Hij wekte de indruk er dagenlang mee geworsteld te hebben”.

Hoek drukte zich daarmee voorzichtig uit. De verdachte zei het immers zelf. Hoek, een paar dagen later: „De verdachte maakte duidelijk dat hij al een paar dagen rondreed in de buurt, in de hoop gepakt te worden. Hij kon, zei hij, de moed niet opbrengen zichzelf bij de politie te melden”.

Na het afwikkelen van de laatste punten („het nagaan van de gangen van verdachte, kijken wie er bedankt moet worden, het regelen van de nazorg”) is het recherche-bijstandsteam midden deze week ontbonden.

Dat de verdachte niet door een lid van het team is opgespoord, ervaart Hoek allerminst als vervelend. „Wij zijn een onderdeel van de maatschappij. En de maatschappij heeft deze zaak opgelost. Dat stemt tot grote tevredenheid”.

Inwoner Zandvoort bekend doodsteken negenjarige jongen

Van onze correspondenten VK 4

VELSEN — Een 25-jarige inwoner van Zandvoort heeft de moord bekend op een negenjarige jongen uit Den Bosch. De politie kwam de Zandvoorter op het spoor na een tip van een inwoner van Velsen die de man zag fietsen langs de Rijksweg in Santpoort en hem herkende aan de hand van een gepubliceerd signalement.

Bij de aanhouding zag de politie dat de schoenen van verdachte overeen kwamen met sporen op de plaats van het misdrijf. Ook droeg hij een mes bij zich.

Volgens de politie in Velsen bekende de verdachte onmiddellijk na zijn aanhouding. De dader zei niet waarom hij het jongetje heeft doodgestoken. De politie wilde niet zeggen of verdachte eerder gewelddadigheden heeft begaan.

Het slachtoffer speelde op 3 augustus met zijn negenjarige neefje bij een visvijver nabij het station van Santpoort-Noord. De dader liep op de jongen af en stak met een mes op hem in. Het neefje vluchtte en waarschuwde zijn opa en oma, bij wie beide jongens logeerden. Het slachtoffer overleed onderweg naar het ziekenhuis.

Ficken, Lecken, Blasen – Bald ohne Paragraphen?

MAGNUMS SEPT

1989 schaffte die DDR die strafrechtliche Verfolgung homosexueller Handlungen, den § 151, ersatzlos ab. Wenn nun im Laufe dieses Jahres beide deutschen Staaten ein gemeinsames Parlament wählen werden und damit die Vereinigung nach Artikel 23 des Grundgesetzes höchst offiziell vollzogen sein wird, kommt den DDR-Schwulen auf dem Umweg über die staatliche Einheit die strafrechtliche Verfolgung homosexueller Handlungen wieder ins Haus, wie den DDR-Frauen ein Paragraph 218, für den es ebenfalls kein Pendant im DDR-Strafgesetzbuch (mehr) gibt, künftig das Leben schwerer machen wird. Da es aufgrund dieser übereilten „Wiedervereinigung“ zu einer Reform des Paragraphen 175 und 218 in der BRD gar nicht mehr kommen kann, hat die DDR einzig die Möglichkeit strafrechtsverschärfende Vorschriften für eine Übergangszeit auszusetzen. Vorläufig also werden die Schwulen in der DDR und der BRD mit zweierlei Maß gemessen werden.

„Immer werden für ein Rechtsgut, das geschützt wird, eines oder mehrere andere preisgegeben; es fragt sich nur, welches relevanter ist: das einer „Sittlichkeit“, deren Gefährdung keines Menschen Auge beleidigt, oder das der Freiheit, des Seelenfriedens und der wirtschaftlichen Sicherheit. Vor solche Wahl gestellt, müßte jeder Gesetzgeber, der den Mut seiner Einsicht hätte, sich sofort etwa für die Straflosigkeit homosexuellen Verkehrs entscheiden.“

Karl Kraus

Weshalb an diesem Paragraphen noch so krampfhaft festgehalten wird, ist vielen unverständlich. Längst, so denkt man, müßte diese Gesellschaft reif sein, ihr Demokratieverständnis in bezug auf die Gleichberechtigung der Geschlechter ebenso umzusetzen wie auf die Gleichbehandlung von Heterosexuellen und Homosexuellen. Vorgeschobenes Argument der Befürworter des § 175 ist immer wieder der „Schutz männlicher Jugendlicher vor Schädigung ihrer Entwicklung als Folge bestimmter sexueller Kontakte“ (so die Formulierung in einer Stellungnahme des Bundeskanzleramtes 1987).

„Der Schwulenparagraph ist“, so Günter Dworek in seiner Broschüre „Selbstbestimmt schwul – § 175 ersatzlos streichen“, eine ideologische, politische Vorschrift. Geschützt wird damit die patriarchale Verfaßtheit der Gesellschaft. Aufrechterhalten werden sollen traditionelle Männerrollen und die gerne angeführte Chimäre von der naturhaften „heterosexuellen Gesellschaftsstruktur“. Konserviert wird unter Mißbrauch des Schutzarguments die Sexualmoral, das Interesse der Herrschenden, gegebenenfalls geeignete Sündenböcke zur Kanalisierung gesellschaftlicher Aggressionen bereitzuhalten.“

Funktionen des § 175

Der § 175 in der heutigen Fassung als spezieller Schwulenparagraph tradiert nicht nur staatlich festgesetzte Diskriminierung gegenüber Homosexuellen, sondern auch die leidige „Verführungstheorie“, die nun inzwischen durch wissenschaftliche und juristische Erkenntnisse wahrlich überholt ist.

486 Fälle „homosexueller Handlungen“ wurden 1989 noch aufgrund des § 175 strafrechtlich verfolgt. Die Wirkung des Paragraphen reicht aber weit über die direkte Strafverfolgung hinaus:

- Er erschwert den Prozeß der Selbstfindung und Selbstakzeptanz nicht nur jugendlicher Schwuler (und Lesben).
- Er festigt im Bewußtsein der (heterosexuellen) Öffentlichkeit durch die Kriminalisierung der Homosexualität den „Beigeschmack des Verbotenen“. Die Homosexualität ist bereits an sich des Kriminellen verdächtig und in die Nähe des Sozialschädlichen gerückt. Die Folgen sind die fortdauernde Ächtung der Schwulen und Feindbilder wie des schwulen Verführers und Kinderschänders. Wohin dies unter anderem führen kann, zeigte die Berichterstattung in den Medien im Mordfall Sedlmayr, bei der allzugerne das „homosexuelle Milieu“ herangezogen wurde, in dem der Täter zu suchen sei.
- Die Polizeibehörden zogen den § 175 zu gerne als Grundlage von Ermittlungen gegenüber Schwulen heran. Im Sinne der „präventiven Verbrechensbekämpfung“ wurden in der Vergangenheit Treffpunkte und Szene-Lokale beobachtet, von Razzien

heimgesucht, Datenmaterial in Form von „Rosa Listen“ gesammelt und systematisch ausgewertet.

● Nicht nur einmal haben Kommunalbehörden Informationsveranstaltungen, Infotische und ähnliche Aktionen von Schwulengruppen mit Verweis auf den Paragraphen und die „Jugendschädlichkeit“ untersagt.

„Der Jugendschutz dient als Vorwand für politische Zensur, das Verbot sexueller Beziehungen wird zur sozialen Kontaktsperre ausgeweitet.“ (Dworek)

Die männliche Homosexualität nimmt im deutschen Strafrecht eine Sonderstellung ein: Es bestehen unterschiedliche Altersgrenzen, ein unterschiedlicher Strafrahmen; überhaupt wird die männliche Homosexualität als besondere strafrechtliche Kategorie aufgeführt (die weibliche Homosexualität ist bekanntlich straflos, d.h. sie wird überhaupt nicht erwähnt). Begründet wird der Sinn

„Die gesetzliche Grundlage ist zwar da, der Paragraph aber wird kaum angewandt; von daher bräuchte man aus meiner Sicht den 175er nicht. Nach meiner privaten Meinung kann man mit dem Schutzalter auf 14 Jahre runter.“

Hans Zerner, Sittenpolizei Berlin

des § 175 mit konventionell moralischen Anschauungen und Argumenten des Jugendschutzes. Fest steht aber, daß die strafrechtliche Sonderbehandlung sexualwissenschaftlich nicht zu halten ist. Der Gesetzgeber gibt im Bereich der männlichen Homosexualität eine Schutzbedürftigkeit vor, die er bei der Heterosexualität nicht für nötig hält. Sind Mädchen also weniger schützenswert als Jungs?

1989, bei einer erneuten Gesetzesinitiative der GRÜNEN, ließ sich ein Konsenz bei CDU, SPD und FDP zumindest erahnen, und damit war eine Streichung des § 175 in sichtbare Nähe gerückt. Bei den Koalitionsverhandlungen zwischen AL und SPD in West-Berlin wurde eine Bundesratsinitiative zur Streichung des Paragraphen vereinbart. Es sollte aber gleichzeitig ein allgemeiner Jugendschutz: zwischen 14 und 16 Jahren eingeführt werden. Ähnlich wurde auch die Empfehlung zur Streichung im Aids-Enquete-Bericht des Deutschen Bundestages 1988 erweitert. Es solle eine „Einführung einer einheitlichen Schutzvorschrift für männliche und weibliche Jugendliche“ geprüft werden. Darauf hatten sich die CDU-, SPD- und FDP-Abgeordneten verständigt. Lediglich der CSU-Vertreter konnte dem nicht zustimmen. Die GRÜNEN forderten weiterhin die ersatzlose Streichung, ohne die Formulierung einer sogenannten Jugendschutzvorschrift.

„Der Paragraph 175 beleidigt nicht nur die Homosexuellen. Er beleidigt alle aufgeklärten Menschen in beiden deutschen Staaten. Er ist ein Fossil aus einer vordemokratischen Zeit, und, wie es mein Kollege Martin Dannecker einmal sagte, zugleich ein Symbol archaischer Homosexualitätsangst und als solches eine unerträgliche Schande für eine demokratische Gesellschaft am Ende des 20. Jahrhunderts.“ Er gehört abgeschafft, und zwar unverzüglich.“

Dr. Günter Grau (1990)

Hinter dieser Schutzvorschrift steht der Gedanke der Neufassung (Zusammenlegung) der Paragraphen 175 und 182. Während § 175 bekanntlich homosexuelle Handlungen zwischen einem Mann über und einem Mann unter 18 Jahren unter Strafe stellt, ist es beim § 182 die sogenannte „Verführung“ von Mädchen zwischen 14 und 16 Jahren. Schwulen droht die Höchststrafe von 5 Jahren Freiheitsentzug, dem „heterosexuellen Verführer“ bis zu einem Jahr Gefängnisstrafe. Ein weiterer entscheidender Unterschied ist jedoch: „Die Verführung der Tat ist ausgeschlossen, wenn der Täter die Verführte geheiratet hat“, und: die Strafverfolgung nach § 182 wird nur auf Antrag des Erziehungsberechtigten eingeleitet, Vergehen nach § 175 müssen auf alle Fälle von der Justiz verfolgt werden.

Die Schutzvorschrift stellt die Juristen vor einen Berg von Problemen. So ist nach § 182 beispielsweise nur der Vollzug des Beischlafs kriminell. Sogenannte „sexuelle Handlungen“, ob Petting, Lecken oder Fummeln, bleiben straffrei. Diese aber werden zwischen Männern geahndet (irgendwie logisch, denn den „richtigen“ Beischlaf kann es dort nicht geben). Soll also die Formulierung des „vollzogenen Beischlafs“ aus § 182 durch „sexuelle Hand-

lungen“ ersetzt werden? Und wie wäre das dann bei Lesben? Dürfen Frauen straffrei 14jährige Mädchen „verführen“?

Reform-Stückwerk?

Als die GRÜNEN im Bundestag ihre letzte große Gesetzesinitiative einbrachten, ging es um das Sexualstrafrecht im gesamten. Nicht der § 175 isoliert sollte abgeschafft, das Sexualstrafrecht in Gänze sollte neu überdacht werden und vor allem aus der Opfer-Täter-Mentalität und der Rolle als Sittenwächter der Moral herauskommen und hin zu einer größeren sexuellen Selbstbestimmung verändert werden.

Strafbar sollten Gewalt und Nötigung sein, und nicht die Sexualität selbst. Erstmals berücksichtigt werden sollte die Vergewaltigung in der Ehe, ebenso die Frage der Freiwilligkeit sexueller Handlungen auch zwischen Kindern und Erwachsenen. Damit packten die GRÜNEN ein heikles Thema an. „Die GRÜNEN wollen Kindersex erlauben!“, schrie es durch die Gazetten. Bei der großangelegten Initiative „Den 175 ersatzlos streichen – jetzt!“ 1989 hatte man sich daher bewußt auf den 175 beschränkt. Die Proteste der Pädosexuellen blieben nicht aus. Aber auch von anderer Seite wurde kritisiert, daß alle Straftatbestände die einvernehmliche Sexualität kriminalisierten, gleichermaßen und in einem Zug beseitigt werden müßten. Die Befürworter der Teil-Reform versprachen sich von einem ersten Erfolg, der Abschaffung des 175, daß das Sexualstrafrecht als Ganzes neu überdacht und verändert werden würde.

„Dem Mißbrauch jugendlicher Unerfahrenheit muß entgegengetreten werden. § 183 StGB ist sowohl im Hinblick auf ein Minimum an Jugendschutz als auch dem Aspekt der Wahrnehmung der sexuellen Selbstbestimmung auch weiterhin erforderlich. Mit einer Diskriminierung homosexueller Männer haben diese Vorschriften nichts zu tun.“

Bayerische Staatskanzlei (August 1990)

Neue Anläufe

1989 wurde durch die Bundesratsinitiative Hamburgs ein erneuter Vorstoß zur Abschaffung des § 175 unternommen. Ob von einem (Teil-)Erfolg gesprochen werden kann, steht noch dahin. Als es darum ging, vor allem von den SPD-regierten Ländern ein eindeutiges Ja für die Abschaffung zu erhalten, stellten sich plötzlich einige Probleme ein (siehe dazu den Beitrag von Jörg Rowohl).

Während die Frauenbewegung in Ost und West bereits frühzeitig und lautstark für die Abschaffung des Abtreibungsparagraphen 218 kämpfte, war die Schwulenbewegung bislang eher zurückhaltend. Es schien sich der Eindruck zu bestätigen, daß sich für den 175, außer den alten Bewegungsschwestern, niemand mehr so richtig interessierte und die (heterosexuelle) Medienöffentlichkeit auch nicht viel mehr.

Um die vereinzelt Aktionen gegen den § 175 zu bündeln, ruft nun die Deutsche Aids-Hilfe zu ei-

„Ich finde, für ein freies Land mit freien Bürgern ist die jetzige Bestimmung, daß 18jährige als volljährige Bürger frei darüber bestimmen können, wie sie sich sexuell verhalten wollen, eine richtige Regelung. Ich halte es nicht für richtig, in bezug auf die Frage der Homosexualität diese Altersgrenze unter 18 Jahre abzusenken. Wir werden das auf gar keinen Fall tun, und ich erwarte ... auf lange Sicht keine Mehrheit im Deutschen Bundestag auf eine derartige Änderung der Gesetzgebung.“

Helmut Kohl (1982)

ner zentralen Demonstration und einer kulturellen Großveranstaltung am 27. Oktober in Berlin auf (siehe Aufruf). Unterstützt wird die Kampagne bislang vom Berliner Schwulen-Verband (BSV), dem Schwulenverband in Deutschland (SVD), der Berliner Aids-Hilfe, dem Bundesverband Homosexualität (BVH) und *magnum*.

In den Konzepten der D. A. H. zur Prävention wird stets betont, daß die Akzeptanz der unterschiedlichen Lebensweisen Grundvoraussetzung für ein angemessenes Umgehen der Schwulen mit den Safer-Sex-Regeln sei.

Für die D.A.H. ist dies der entscheidende Ansatz, sich als Teil der schwulen Bewegung zu verstehen und sich entsprechend in die aktive schwulenpolitische Auseinandersetzung einzubringen.

Geplant sind am Wochenende 27.-28.10. neben der Berliner Demo deutsch-deutsche Aktionstage; die regionalen Aids-Hilfen und Schwulengruppen wurden angeregt, eigene Aktionen durchzuführen.

Axel Sebeck

Ein Kommentar von Albert Eckert

Der 175er muß weg! Um diese Homo-Binneweise ist in der deutschen Geschichte der Schwulenbewegung viel diskutiert worden. Dabei wurde deutlich, daß Schwulenfeindlichkeit in der Regel mit einem allgemeinen Konservatismus, mit Frauen- und Sozialunterdrückung einhergeht. Wer gegen Abtreibung ist, zieht zu meist auch gegen Exhibitionismus, gegen Lesben und Schwule zu Felde. Was nicht der heterosexuellen Ehe-Kleinfamilien-Norm entspricht, gilt schnell als verdächtig.

Die Einsicht in diesen sexualpolitischen Zusammenhang hat schon in den siebziger Jahren zu einer feministischen Strömung innerhalb der Schwulenbewegung geführt. Die gemeinsame Unterdrückungsgeschichte, das gemeinsame Leiden an der Starrheit tradierter Geschlechterrollen wurden

„In einer Zeit, in der man den Triumph von Demokratie und Freiheit feiert, muß auch die nach wie vor bestehende Ungleichbehandlung von Homosexuellen und Heterosexuellen bei uns wieder in die Diskussion kommen. Es ist Zeit, daß sich der Gesetzgeber dieses Themas annimmt und der Gerechtigkeit und der gewachsenen Toleranz in unserer Gesellschaft Rechnung trägt. Immer deutlicher zeichnet sich heute ein breiter gesellschaftlicher Konsenz dafür ab, den § 175 als Sondernorm abzuschaffen und eine einheitliche Schutzaltersgrenze für Heterosexuelle und Homosexuelle – wie sie auch in anderen europäischen Ländern gilt – einzuführen.“

Walter Momper (1990)

damals Thema. Zwar profilierten auch die schwulen Männer, was Bewegungsfrauen ihnen verständlicherweise vorwerfen, partiell von den Männer-Privilegien. Doch die Rebellion gegen eine herkömmlich männlich-durchherrschte Mann-Frau-Zweierkiste verbindet sie allemal, zumindest gedanklich. Dachte ich.

Heute scheint das anders zu sein. Bereitwillig werden alte Positionen geräumt, Rede und Denkwörter schleichen sich ein. Die begründete Angst davor, bei allzu zögerlichem Verhalten im deutschen Einigungsprozeß den § 175 StGB wieder nicht loszuwerden (bzw. für die DDR: ihn wieder zu bekommen), darf nicht zu einer Panik im Denken führen. Daß wir als Schwule bei der Rechtsangleichung zuallererst an die Abschaffung des 175 denken, leuchtet ein. Daß wir dabei aber zu denken aufhören sollten, will mir nicht in den Kopf.

Die Forderungen nach Entkriminalisierung exhibitionistischer Handlungen, nach Entkriminalisierung einvernehmlicher Sexualität von Kindern und Erwachsenen sind heute Tabus. Selbst die frauenbewegte Forderung nach liberalen Abtreibungsregelungen findet sich kaum noch in schwulenbewegten Flugblättern. Oft taucht nicht einmal

die patriarchale Zumutung des § 182, wonach die Vergewaltigung einer Minderjährigen letztlich keine ist, wenn das Mädchen geheiratet wird, dort noch auf. Schon wird selbst die Forderung nach ersatzloser Streichung des § 175 (Schutzalter 14 Jahre) mancherorts geopfert, das heißt, mit einem gleichen Schutzalter für Homo und Hetero von 16 Jahren ließe man sich abspesen.

„Auch wenn nach neueren Erkenntnissen die Entwicklung der Sexualität wesentlich durch frühzeitige Prägungen bestimmt sein mag, besteht weiterhin das Bedürfnis, homosexuelle Kontakte von Jugendlichen fernzuhalten. Solche Kontakte können erfahrungsgemäß, zumal wenn sie von Erwachsenen ausgehen, junge Menschen psychisch traumatisieren und sie bei ihrer Selbstfindung in schwere Skrupel stürzen.“

Ministerium für Justiz, Bundes- und Europaangelegenheiten Baden-Württemberg (Juli 1990)

Sicher, wer im politischen Meinungsstreit etwas erreichen will, muß seine Forderungen zuspitzen und kann nicht alles auf einmal bekommen. Die ersatzlose Streichung von §§ 175 und 182 aber ist die Mindestforderung als Einstieg in eine Revision des Sexualstrafrechts. Wer von vornherein zu erkennen gibt, daß jedes Zuckerl ihn freuen wird, der ist leicht zu verhöhnen.

Albert Eckert

Sexualstrafrecht wird gesamtdeutsch entschieden – später...

Solche Schweinereien seien mit ihm nicht zu machen, erklärte Nordrhein-Westfalens Ministerpräsident Johannes Rau im „Kindersex-Skandal“ des 1985er Landtagswahlkampfes. Fünf Jahre später begründen Düsseldorf Ministeriale damit die Ablehnung der Bundesratsinitiative Hamburgs zur ersatzlosen Streichung der §§ 175 und 182 StGB durch NRW. Dies negative Votum bedeutet vermutlich das Scheitern des Vorstoßes – trotz sozialdemokratischer Mehrheit läuft im Bundesrat nichts ohne Nordrhein-Westfalen. Im Oktober, wenn die neuen DDR-Länder Sitz und Stimme bekommen, könnte sich das ändern.

Trotzdem, so ist aus der Hamburger Justizbehörde zu hören, soll es bereits im September einen neuen Vorstoß der Hanseaten geben. Zustimmung-

„Die Straftatbestände des § 175 StGB und des § 182 StGB sind durch das 4. Strafrechtsreformgesetz im Jahre 1973 mit dem Ziel wesentlich eingeschränkt worden, nur noch sozial-schädliche Verhaltensweisen unter Strafe zu stellen. Für eine Weiterführung dieser Reform hat unser Haus bisher – auch speziell hinsichtlich der nur noch Jugendschutzatbestände darstellende §§ 175, 182 StGB – keinen Handlungsbedarf des Gesetzgebers gesehen. Wenn auch neuere Erkenntnisse der Sexual- und Sozialwissenschaften darauf hindeuten, daß insbesondere die Determinierung zur Homosexualität bereits in der frühen Kindheit oder sogar vor der Geburt stattfindet, so ist doch nicht auszuschließen, daß noch nicht in voller Selbstverantwortung handelnde Jugendliche bei homosexueller Betätigung in erhebliche psychische Konflikte geraten. Auch die ungestörte Entwicklung des Jugendlichen bedarf nach unserer Ansicht des strafrechtlichen Schutzes.“

Hessisches Ministerium der Justiz
(August 1990)

„Wenn jemand beim Knaben schläft wie beim Weibe, die haben einen Greuel getan und sollen beide des Todes sterben, ihr Blut sei auf ihnen.“

So droht die Bibel mit den Worten Luthers. Der Artikel 116 der Constitutio Criminalis Carolina von 1532 schreibt den Feuertod bei „widernatürlicher Unzucht“ zwischen zwei Männern oder bei Unzucht mit Tieren vor. Ob Unzucht, Wollust, Sodomiterei, Homosexualität, Knabenschänderei, beischlafähnliche Handlungen – gemeint ist stets Sex zwischen Männern und immer heißt dies von Kirche oder Staat verhängte Strafe, mal zum Tode, mal Kerkerstrafe, Geldbuße oder Verbannung. Bei der Beurteilung Homosexueller waren sich weltliche und kirchliche Machthaber in den vergangenen Jahrhunderten einig. Kamen die einen auf den Scheiterhaufen, weil sie „dem Herrn ein Greuel“ waren, mußten die anderen hinter Schloß und Riegel, weil sie das „gesunde Volksempfinden“ zu sehr störten.

Der wechselhaften Geschichte der Strafverfolgung Homosexueller geht eine Ausstellung (und ein Katalogbuch) der „Freunde eines schwulen Museums in Berlin e.V.“ nach, die am 17. 5. (!) im Rathaus Schöneberg eröffnet wurde. Künftige Stationen sollen unter anderem Frankfurt und Bonn sein.

„Möge die Geschichte des Paragraphen 175 ein rühmliches Ende finden!“ Die Worte der Justizsenatorin

„Nach meiner Auffassung vollzieht sich die sexuelle Entwicklung in ihren Grundzügen bereits in sehr frühem Alter. Deshalb glaube ich nicht, daß sexuelle oder heterosexuelle Entwicklung erst im Alter zwischen 14 und 18 Jahren geprägt wird. Diese Entwicklung beginnt früher. Da ich auch von einer unterschiedlichen Behandlung der beiden Geschlechter nichts halte, gehe ich davon aus, daß eine sinnvolle gesetzliche Regelung keine geschlechtsspezifische Differenzierung enthalten darf und daß die Altersgrenze deutlich gesenkt werden muß (z. B. auf 14 Jahre). Auf eine genaue Altersgrenze kann ich mich persönlich im Augenblick nicht festlegen und denke, daß dies noch einmal einer intensiven Diskussion bedarf.“

Oskar Lafontaine (1985)

de Signale meint man aus allen anderen SPD-Ländern empfangen zu haben – eben bis auf NRW. Deshalb will der Hamburger Justizsenator Wolfgang Curilla (SPD) erneut mit seinem Düsseldorfer Kollegen Rolf Krumsiek (auch SPD) sprechen. Nach der Sommerpause soll es dann zur Abstimmung kommen – auch um zu zeigen, wo die Fronten verlaufen, so die Hamburger.

Zwei Probe-Abstimmungen über den Hamburger Streichungsantrag hatte es in den Ausschüssen des Bundesrats bereits gegeben. Im Mai, im Rechtsunterausschuß, hatten neben Hamburg noch Bremen, das Saarland und das CDU/FDP-regierte Rheinland-Pfalz der Entkriminalisierung von Homosexualität zugestimmt. Als im Rechtsausschuß Anfang Juni nur noch Bremen mit Ja votierte, beantragte Hamburg zwecks Vermeidung einer peinlichen Niederlage die Vertagung der eigenen Initiative. Der in der Begründung enthaltenen Feststellung, § 175 trage „zur strafrechtlichen Diskriminierung homosexueller Männer bei“ und solle „deshalb aufgehoben“ werden, stimmten außer Bayern, Baden-Württemberg und Hessen alle Bundesländer zu. Allerdings seien „weitere Überlegungen sachdienlich“, die sich am geschlechtsneutral formulierten und mit einer qualifizierten Altersgrenze von 16 Jahren bewährten DDR-Paragraphen 149 orientieren könnten.

Beide denkbaren Ergebnisse, die die Bundesratsabstimmung im September bringen könnten, zeigen aber negative Perspektiven: Sollte sich eine Mehrheit für die Streichung oder Veränderung der Paragraphen finden, vielleicht mit Hilfe von Rheinland-Pfalz, das gegenüber dem „Verband von 1974“ (Vv '74) angekündigt hat, „noch bestehende Bedenken wegen einer möglicherweise entstehenden Strafbarkeitslücke ausräumen und sodann eine bisher nicht zu erzielende Mehrheit im Bundesrat gewährleisten“ zu wollen, wäre nach dem parlamentarischen Procedere der Bundestag gefragt, der sich wegen der bevorstehenden Wahlen mit der Vorlage nach aller Wahrscheinlichkeit aber nicht mehr beschäftigen würde. Der schöne Bundesrats-Beschluß

torin Jutta Limbach (SPD) in der Politiker Ohren. Das Strafrecht sei nicht dazu in der Lage, Intimbeziehungen befriedigend regeln zu können, erklärte sie in ihrer Eröffnungsansprache. Bewußt aber vermied sie es zu fordern, den Paragraphen ersatzlos zu streichen. Man müsse „geduldig auf die Ängste der Eltern eingehen“, eine Schutzaltersgrenze entsprechend dem Verführungsparagraphen 182 sei für sie die naheliegendste Lösung. Das Rathaus als Ort der Ausstellung hatte man gewählt, damit die Politiker, die tagaus tagein in die heiligen Hallen des Berliner Abgeordnetenhauses schreiten, sich zumindest optisch mit der strafrechtlichen Verfolgung und Diskriminierung auseinander setzen müssen.

Zur umfangreichen, informativen und mit spannendem Material bestückten Ausstellung ist ein lesenswertes, reich illustriertes Begleitbuch erschienen. In neun Aufsätzen wird die Geschichte der Strafverfolgung Homosexueller vom *Senatus consultum de Bacchanalibus* 196 v. d. Z. bis zur Situation der „Wiedervereinigung“ der beiden deutschen Staaten nachgezeichnet.

Das Preußische Allgemeine Landrecht bestrafte beispielsweise mit dem § 1069 die „Sodomiterei und andere dergleichen unnatürlichen Sünden“ durch Zuchthausstrafe mit anschließender Verbannung. Mit diesem Strafmaß war Preußen nach Österreich und Frankreich immerhin der dritte europäische Staat, der für die Sodomiterei keine Todesstrafe mehr verhängte. Die Pariser Nationalversammlung von 1791 hatte sogar den Straftatsbestand homosexueller Handlungen gänzlich aus dem Strafrecht gestrichen.

Bayerns liberaler Vorstoß

Der *Code pénal* (1810), den einige Rheinstaaten und französische besetzte Gebiete von Frankreich übernommen hatten, bestrafte die widernatürliche Unzucht nur noch dann, wenn sie öffentlich, gewalttätig oder an Jugendlichen unter 15 Jahren begangen worden war.

Dem bayerischen Justizbeamten Paul Johann Anselm Ritter von Feuerbach ist schließlich maßgeblich der immer noch bahnbrechende Gesetzentwurf für das Strafbuch des Königreichs Bayern (!!) zu verdanken, in dem für die widernatürliche Unzucht keinerlei Strafmaß mehr vorgesehen wird.

bliebe folgenlos. Lehnt die Länderkammer ab, ginge davon eine negative psychologische Wirkung aus, die auch die Entscheidung des gesamtdeutschen Parlaments über einheitliche Strafvorschriften zur Homosexualität beeinflussen könnte.

Diese Entscheidung steht früher oder später

„Die Aufhebung des bisherigen § 151 StGB der DDR im Jahre 1988 war eine notwendige Konsequenz aufgrund neuerer Forschungsergebnisse auf dem Gebiet der Sexualwissenschaft über die Ursachen der Homosexualität. Sie war gleichzeitig ein Schritt zur juristischen Gleichstellung homosexueller Bürger in der Gesellschaft. Wir halten diese Regelung nach wie vor für notwendig und werden bemüht sein, sie in die Rechtsangleichung mit der Bundesrepublik einzubringen.“

Staatssekretär des Ministerpräsidenten de Maizière, Dr. sc. Nissel (17. 5. 1990)

ohnehin an. Allzu lange kann der verfassungsrechtlich bedenkliche Zustand unterschiedlicher Regelungen im gleichen Rechtsgebiet nicht aufrechterhalten werden. Entsprechend hat das Bonner Justizministerium dem Bundesverband Homosexualität mitgeteilt, „angesichts der kontrovers geführten Diskussion über eine Abschaffung des § 175“ sei es „nicht möglich, eine einheitliche Lösung bis zur Vereinigung der beiden deutschen Staaten zu finden“. Andererseits hält die DDR an der 1988 erfolgten Aufhebung des dortigen § 151 als einem „Schritt zur juristischen Gleichstellung homosexueller Bürger“ fest, so das Ostberliner Justizministerium in einem Schreiben an Vv '74. Entsprechend dem Bonner Wunsch ist deshalb im Beitrittsvertrag mit der DDR das unterschiedliche Recht festgeschrieben worden – die Entscheidung bleibt dem gesamtdeutschen Parlament vorbehalten.

Jörg Rowobit

Der Entwurf eines neuen Strafgesetzes für die Preußischen Staaten von 1833 setzte für eine Bestrafung die „körperliche Vereinigung“ voraus. Zudem sollte die Strafverfolgung vom Antrag des Verletzten abhängig sein. Der § 143 des Preußischen Strafgesetzbuches von 1851 ging dann als § 175 in das Reichsstrafgesetzbuch des Vereinigten deutschen Reiches ein.

Bayern und das Rheinland wehrten sich erfolglos gegen eine Aufnahme von Sodomistatbeständen in das Strafrecht. Der königlich-bayerische Appellationsgerichtsrat von Stenglein argumentierte in seinem *Gutachten über den Entwurf eines Strafgesetzbuches für den Norddeutschen Bund*: „Widernatürliche Unzucht ist an sich kein strafbares Delikt. Sie bedroht weder die Rechtsordnung des Staates, noch dessen sittliche Wohlfahrt, wie dies Blutschande und andere die Familienbande zerstörende Delikte tun. Wäre es möglich, die Sittlichkeit durch Strafgesetze zu schützen, so müßte offenbar viel weiter gegangen und jegliche Unzucht bestraft werden.“

Von Stengleins Einwände blieben ohne Wirkung. „Das Rechtsbewußtsein des Volkes beurteilt diese Handlungen nicht bloß als Laster, sondern als Verbrechen, und der Gesetzgeber wird wenig Bedenken haben müssen, diesen Rechtsanschauungen entgegen Handlungen für straffrei zu erklären, die der öffentlichen Meinung glücklicherweise als strafwürdig gelten.“

► Eher zufällig ging im Eifer des Gefechts um die Neufassung die weibliche Homosexualität unter; künftig also war nur noch der Sex zwischen Männern vom strafenden Arm der Justiz bedroht.

Um die Jahrhundertwende setzte ein erneuter Kampf um die Homosexualität und den § 175 ein. Die Wissenschaftler stritten sich, ob die Homosexualität eine angeborene, krankhafte Veranlagung bzw. zu unterdrückendes Laster, oder aber eine normale Variante des Sexualtriebes, eine „konträre Sexualempfindung“ sei. Der Sexualforscher Magnus Hirschfeld gründete sein „Wissenschaftlich-Humanitäres Komitee“ und versuchte, wie schon drei Jahrzehnte vor ihm der Jurist und Autor Karl Heinrich Ulrichs, nicht nur die Homosexuellen zu organisieren, sondern auch gegen die Bestrafung homosexueller Handlungen zu kämpfen.

Die verpaßte Chance

Im Herbst 1929 schien es soweit zu sein: mit 15 zu 13 Stimmen beschloß der Rechtsausschuß des Reich-

„Straff der Vnkeusch, so wider die Natur beschicht. Item so ein mensch mit einem Viehe, Man mit Man, Weib mit Weib Vnkeusch treibenn, die habenn das lebenn Verwurckt, Vnd man solle sy, der gemeynen gewohnheit nach, mit dem leute vom lebenn zum tode richtenn.“

§ 116 Constitutio Criminalis Carolina 1532

„Sodomiter und andere dergleichen unnatürliche Sünden, welche wegen ihrer Abscheulichkeiten hier gar nicht genannt werden können, erfordern eine gänzliche Vertilgung des Andenkens. Es soll daher ein solcher Verbrecher, nachdem er ein- oder mehrjährige Zuchthausstrafe mit Willkommen und Abschied (= Prugel) ausgestanden hat, aus dem Orte seines Aufenthaltes, wo sein Laster bekannt geworden ist, auf immer verbannt... werden.“

§ 1069 im Allgemeinen Landrecht für die preußischen Staaten

„Die widernatürliche Unzucht, welche zwischen Personen männlichen Geschlechts oder von Tieren mit Menschen verübt wird, ist mit Gefängnis von 6 Monaten bis zu 4 Jahren sowie mit zeitiger Untersagung der Ausübung der bürgerlichen Ehrenrechte zu bestrafen.“

§ 143 des preußischen Strafgesetzbuches 1851

§ 175

„Die widernatürliche Unzucht, welche zwischen Personen männlichen Geschlechts oder von Menschen mit Tieren begangen wird, ist mit Gefängnis von 6 Monaten bis zu 4 Jahren sowie mit zeitiger Untersagung der Ausübung der bürgerlichen Ehrenrechte zu bestrafen.“

Fassung des § 175 von 1871

§ 175

1) Ein Mann, der mit einem anderen Mann Unzucht treibt oder sich von ihm zur Unzucht mißbrauchen läßt, wird mit Gefängnis bestraft.

2) Bei einem Beteiligten, der zur Zeit der Tat noch nicht einundzwanzig Jahre alt war, kann das Gericht in besonders leichten Fällen von Strafe absehen.

§ 175a

Mit Zuchthaus bis zu zehn Jahren. Bei mildernden Umständen mit Gefängnis nicht unter 3 Monaten wird bestraft.

1) ein Mann, der einen anderen Mann mit Gewalt oder durch Drohung mit gegenwärtiger Gefahr für Leib und Leben nötigt, mit ihm Unzucht zu treiben, oder sich von ihm zur Unzucht mißbrauchen zu lassen;

2) ein Mann, der einen anderen Mann unter Mißbrauch einer Dienst-, Arbeits- oder Unterordnungsverhältnis begründeten Abhängigkeit bestimmt mit ihm Unzucht zu treiben, oder sich von ihm zur Unzucht mißbrauchen zu lassen;

3) ein Mann, über einundzwanzig Jahre, der eine männliche Person unter einundzwanzig Jahren verführt, mit ihm Unzucht zu treiben oder sich von ihm zur Unzucht mißbrauchen zu lassen;

4) ein Mann, der gewerbsmäßig mit Männern Unzucht treibt oder von Männern sich zur Unzucht mißbrauchen läßt oder sich dazu anbietet

§ 175 (Fassung vom 28. 6. 1935)

„Homosexuelle Handlungen:

Ein Mann über achtzehn Jahre, der sexuelle Handlungen an einem Mann unter achtzehn Jahren vornimmt oder von einem Mann unter achtzehn Jahren an sich vornimmt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft. Das Gericht kann von einer Bestrafung nach dieser Vorschrift absehen, wenn

1) der Täter zur Zeit der Tat noch nicht einundzwanzig Jahre alt war oder wenn

2) bei Berücksichtigung des Verhaltens desjenigen, gegen den sich die Tat richtet, das Unrecht der Tat gering ist“

§ 175 in der heute gültigen Fassung des StGB

„Nach meiner privaten Meinung, die man aber nicht als offizielle Meinung der Polizei verstehen darf, hätte ich nichts gegen die Abschaffung des § 175. Mit dem 175 ist immer ein bißchen Diskriminierung dabei. Aus rein psychologischen Gründen wäre es sinnvoll, ihn abzuschaffen, wobei man über die Altersgrenze reden müßte. Damit könnte man mit der Altersgrenze auf 16 Jahre runter, obwohl davon vielleicht viele Eltern nicht begeistert wären.“

Kriminaloberrat Kurt Richter, Leiter der Direktion M III (Sittenpolizei) Berlin

stages mit den Stimmen von KPD, SPD und DSVF (der rechtsliberalen Deutschen Volks-Partei) den § 175 abzuschaffen und damit die einfache Homosexualität straffrei zu machen. Der Ausschußantrag konnte aber nicht mehr ins Plenum des Reichstages zur Verabschiedung gelangen: infolge der Weltwirtschaftskrise zerbrach die Reichsregierung, löste sich das Parlament auf. Die Zahl der Verurteilungen nach § 175 stieg in den folgenden Jahren sprunghaft

Oscar Wilde als Salomé.
Ein Londoner Gericht verurteilte den britischen Dichter am 25. Mai 1895 wegen schwulem Sex zu zwei Jahren Gefängnis und Zwangsarbeit. Von dieser Mißhandlung des weltberühmten Literaten gingen auch auf Deutschland Impulse aus, das Schwulenstrafrecht in Frage zu stellen. Abbildung aus „Geschichte des § 175“.

geht weiter. Damit wurde auch den Schwulen und Lesben, anders als bei anderen verfolgten Gruppen, wie etwa die Juden, jegliche Wiedergutmachungsleistung durch die Bundesrepublik verweigert.

Während die DDR zur Fassung des § 175 der Weimarer Zeit zurückkehrte, entschied der Bundesgerichtshof am 13. 3. 1951, trotz Eingaben etwa der „Deutschen Gesellschaft für Sexualforschung“ und Empfehlungen des Deutschen Juristentages: „Gegen die Fortgeltung des § 175 ... bestehen keine Bedenken. Das Gesetz vom 28. 6. 35, durch das § 175 StGB seine neuen Fassung erhielt, ist in ordnungsmäßiger Form zustande gekommen.“ 1957 erklärte das Bundesverfassungsgericht, daß die Verschärfung des Paragraphen 1935 nicht in dem Maße nationalsozialistisch geprägtes Recht (sei), daß (ihr) in einem freiheitlich demokratischen Staate die Geltung versagt werden müsse.“ Und weiter: „Gleichgeschlechtliche Betätigung verstößt eindeutig gegen das Sittengesetz.“ 1969 wird der § 175 neu gefaßt. Die völlige Kriminalisierung wurde aufgehoben, die Ungleichbehandlung aber blieb. Im Zuge der Reform aber konnte sich wieder eine Schwulensbewegung und beispielsweise auch eine schwule Presse herausbilden. Das vierte Gesetz zur Reform des Strafrechts von 1973 schließlich schied das noch heute gültige Schutzalter von 18 Jahren fest. In der DDR wurden 1968 mit der Einführung eines neuen Strafrechts ebenfalls homosexuelle Handlungen bei Männern über 18 Jahren nicht mehr bestraft. 1988 wurde dieser § 151 gänzlich abgeschafft. Seither gilt in der DDR eine Schutzaltersgrenze für sexuelle Handlungen von 14 Jahren, bei Ausnutzung von Unreife eines Jugendlichen 16 Jahren, bei Schutzbefohlenen 18 Jahren.

Axel Schack

an. Waren es in den Jahren 1920-23 jährlich etwa 500, zählte man 1924 bereits 850, 1925 und 1926 jeweils 1226 Verurteilte.

Verfolgung und Vernichtung im „Dritten Reich“

Die Verschärfung des § 175 und die Verschlechterung der Situation der Homosexuellen nach der Machtübernahme durch die Nationalsozialisten zeichnete sich recht bald ab. „Eine Welle organisierter Aktionen gegen Homosexuelle setzte ab Juni/ Juli 1934, unmittelbar nach der sogenannten Röhm-Affäre ein - jener von den Nazis in der Öffentlichkeit mit großem propagandistischen Aufwand als Kampagne gegen die ‚Seuche Homosexualität‘ in der SA getarnten Mordaktion“ (Günter Grau in seinem Aufsatz im Begleitbuch „Die Geschichte des § 175“).

Es folgten Razzien in Lokalen und anderen schwulen Treffpunkten, Vereine und Verbände wurden zerschlagen. Im September 1935 trat eine Änderung des § 175 in Kraft: die bisherige Beschränkung der Strafbarkeit auf beischlafähnliche Handlungen entfiel; künftig galten auch die gegenseitige Onanie, Umarmungen, Küsse und dergleichen als unzüchtig. Ab 1936 wurden Schwule mit dem Rosa Winkel versehen in Konzentrationslager verschleppt. Sie sind dort die Häftlingsgruppe mit dem niedrigsten Status. Etwa 50.000 Homosexuelle wurden während des Dritten Reiches nach dem § 175 verurteilt, die Mehrzahl der etwa 15.000 in KZs Inhaftierten kamen ums Leben.

Eine neue Republik – ein altes Gesetz

Die Hoffnung der wenigen Überlebenden, daß ihnen nach der Zerschlagung des Faschismus Gerechtigkeit widerfahren würde, ist nach '45 sofort erloschen. Die Verschärfung der § 175 ff. von 1935 wird von der BRD-Justiz als nicht typische NS-Bestimmung angesehen, sie bleibt sogar im neuen Staat in Kraft – die strafrechtliche Verfolgung der Schwulen

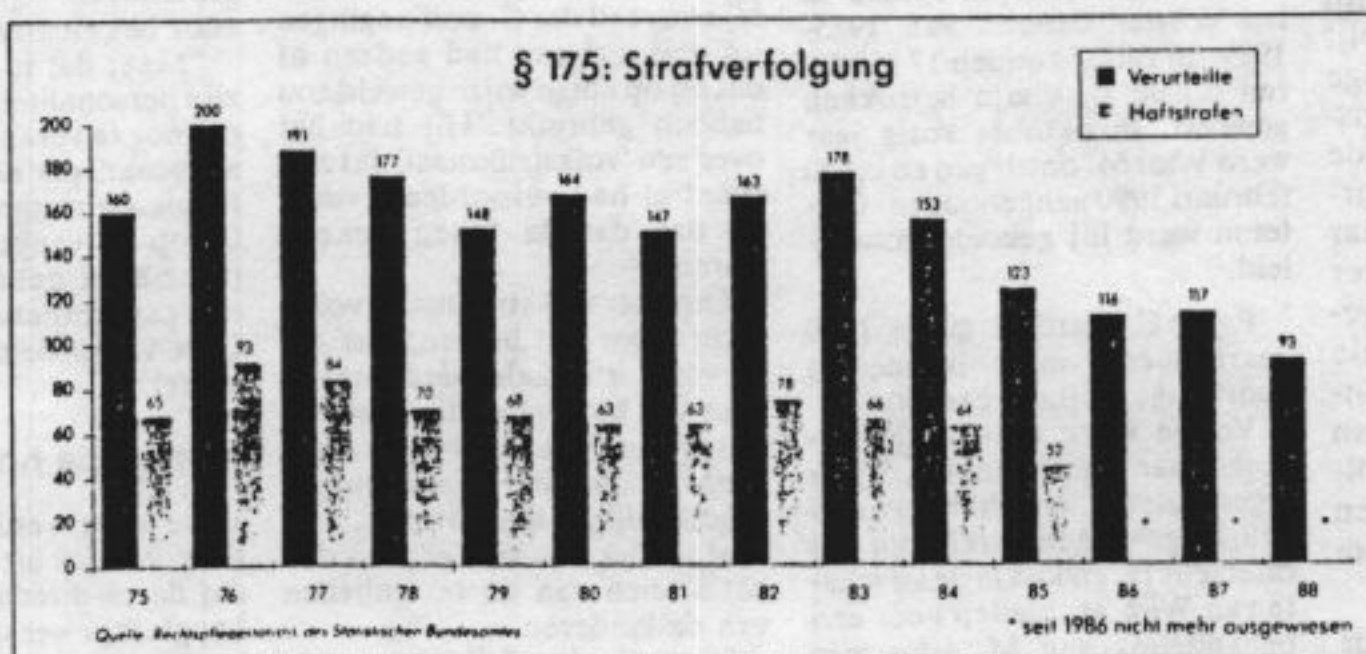
Straftaten nach § 175 im Jahre 1989

Verteilung nach Bundesländern

Bundesland	Fälle
Baden-Württemberg	93
Bayern	59
Berlin	14
Bremen	10
Hamburg	30
Hessen	47
Niedersachsen	41
Nordrhein-Westfalen	140
Rheinland-Pfalz	30
Saarland	3
Schleswig-Holstein	19
Bundesrepublik Deutschland	486

Quelle: Polizeiliche Kriminalstatistik des BKA

„Freunde eines Schwulen Museums in Berlin e.V. in Zusammenarbeit mit Emanzipation e.V. Frankfurt“ (Hrsg.): „Die Geschichte des § 175 – Strafrecht gegen Homosexualität“. Bernd Ulrich Hegermüller „Von Senatus consultum de Sordialibus bis zum Allgemeinen Landrecht für die Preussischen Staaten“. Manfred Herzer „Deutsches Schwulenstrafrecht vor der Gründung des zweiten Kaiserreichs“. Günter Dwork „Justiz, Sexualwissenschaft und schwule Emanzipation 1871-1896“. Jörg Hüster „§ 175 im Zweiten Deutschen Reich“. Bodo Mendt „Die antihomosexuelle Gesetzgebung in der Weimarer Republik“. Günter Grau „Verfolgung und Vernichtung 1933-1945“. Ralf Doss „Der § 175 in der Bundesrepublik Deutschland“. Bert Thinius „Verwandlung und Fall des § 175 in der DDR“. Manfred Braun „Das Sexualstrafrecht und der Jugendschutz“. Verlag Rosa Winkel Berlin 1990. 175 Seiten, 17,50 DM.

Strengere straffen geëist tegen twee pedofiele leraars

22-9-90
GvA

Proces gestart voor rechtbank van Brussel GvA. 13.9.90

Twee leraars beschuldigd van pedofilie

Voor de correctionele rechtbank is woensdag het proces gestart tegen twee voormalige leerkrachten van het Sint-Jan Berchmanscollege in Brussel. Zij worden beschuldigd van seksuele omgang met minderjarigen. Een oud-directeur van de school staat terecht voor aantasting van de openbare zeden en het niet verlenen van bijstand aan personen in nood. De feiten gebeurden tussen 1985 en 1989 en zo'n 40 kinderen zouden slachtoffer geworden zijn van deze praktijken.

Woensdagvoormiddag ondervroeg voorzitter Verminnen de beschuldigten en hielden enkele burgerlijke partijen hun uiteenzetting. Vrijdag 21 september wordt de zaak voortgezet. Beide leerkrachten riskeren straffen tot tien jaar opsluiting.

W.M. wordt beschuldigd van poging tot verkrachting van kinderen onder de tien. Net als in de andere beschuldigingen geldt het feit dat de beklagden gezegd hadden over hun slachtoffers als verzwarende omstandigheid. W.M. wordt ook beschuldigd van het toebrengen van opzettelijke slagen en verwondingen evenals van diefstal van documenten uit een dossier dat op de school over hem bewaard werd.

Pater E.C., de tweede leerkracht, wordt aanranding van de eerbaarheid ten laste gelegd met als verzwarend element het feit dat hij zich met de minderjarige in de klas had opgesloten. Beide

leerkrachten worden voorts beschuldigd van aanranding met geweld en bedreiging, evenals van openbare zedenschennis.

Ontkend

W.M. ontkende ter zitting de poging tot verkrachting. "Ik zag de kinderen veel te graag om ze pijn te doen", aldus W.M. Hij gaf wel toe dat hij "een drang" bezat die hij niet steeds kon onderdrukken. Ook Pater C. ontkende alle aantijgingen.

Oud-directeur D. stelde dat hij nooit vermoed heeft dat er achter het vriendelijk gedrag van beide leerkrachten strafbare feiten schuilgingen. M.D. maakte W.M. wel regelmatig opmerkingen over diens te familiäre omgang met de kinderen. In de zes jaar dat W.M. les gaf op het college waren er slechts uitzonderlijk klachten geweest van ouders of leerlingen. Die waren telkens overgemaakt aan de inrichtende overheid. Wel werden ten aanzien van beide leerkrachten gaandeweg een aantal restricties ingevoerd.

De drie advocaten van de burgerlijke partijen legden de nadruk op de trauma's die de kinderen tot op vandaag ondervinden. Ze haalden ook scherp uit naar de school omdat die haar eigen reputatie hoger achtte dan het welzijn van de kinderen en in al die jaren nooit de geschikte maatregelen nam.

Van onze redacteur

Procureur Roland Debruyne heeft vrijdag voor de Correctionele Rechtbank van Brussel zware straffen gevorderd tegen twee ex-leraren van het St.-Jan Berchmanscollege in Brussel die beschuldigd worden van pedofiele handelingen waarvan enkele tientallen kinderen — jongens en meisjes tussen 8 en 12 jaar — de trieste slachtoffertjes werden.

Tegen de gewezen onderwijzer Wim M. (30) werd 7 jaar geëist en tegen de 65-jarige pater jezuiet Raymond C., 5 jaar. Hij had al lang de reputatie pedofiel te zijn.

Voor de derde beklagde Maurice D., de directeur van de lagere afdeling van het college, vroeg de procureur principieel een voorwaardelijke gevangenisstraf, waarvan hij de duur aan de wijsheid van de rechters overliet. "Zijn eerbaarheid in het algemeen wordt niet in twijfel getrokken", aldus de procureur, "maar deze man mag niet vrijuit gaan want ondanks talrijke klachten van ouders nam hij geen passende maatregelen".

Hoewel de zedelijke ontsporing vijf jaar onafgebroken duurde — tussen 1984 en 1989 — hield de directeur het bij "vaderlijke vermaningen en binnenskamers gesprekken in afwachting van betere gevoelens". De reden lag voor de hand: de reputatie wou eerst en vooral de reputatie van de school hooghouden.

De procureur zei dat niet woordelijk maar alludeerde er zijdelings op: "dit is geen proces tegen een school, wel tegen individuele personen".

Bijna Assisenhof

Ondanks het delicate karakter van het proces werd de zaak met open deuren behandeld en werd het publiek dus toegelaten. Maar zowel de aanklager als de verdediger van Wim M., mr. Denise Bruneel — de verdedigers van de twee andere beklagden komen pas volgende week vrijdag aan bod — bleven de hele tijd erg sereen, spraken soms haast met enige gêne en lieten de omschrijvende "details" zoveel mogelijk onbesproken zodat de sfeer juridisch-zakelijk bleef en er geen plaats was voor enige vulgariteit of ongezonde nieuwsgierigheid.

"Het klimaat is al delicaat en dramatisch genoeg", aldus de aanklager, "omdat de rechters in feite moeten polsen naar de menselijke psychologie van de slachtoffers — de kinderen — en van de daders. Het is moeilijk voor hen een vonnis te vellen".

Wim M., die volgens de procureur technisch-juridisch aan de rand van een proces voor een Assisenhof heeft gebalanceerd, wordt beschuldigd van twee pogingen tot verkrachting, aanranding van de eerbaarheid, zedenschennis, toebrenging van slagen aan een kind en diefstal (hij drong het bureau van de directeur binnen om een bezwarend stuk uit zijn dossier weg te nemen). Die beschuldigingen hebben betrekking op 17 kinderen. De eigenlijke verkrachting is niet doorgestaan omdat de kinderen zich verweerden, vandaar dat "poging tot verkrachting" weerhouden werd.

De zaak ging voorgoed aan het rollen toen twee ouderparen klacht neerlegden bij de politie van Meise. Daarop — 20 oktober van verleden jaar — werd Wim M. ontslagen en op 20 februari 1990 aangehouden. Toen eenmaal algemeen geweten was dat er zedenfeiten gepleegd waren in het college, was het hekken van de dam: het regende klachten en

al de opgekropte onzekerheid, verontwaardiging en frustratie kwamen los bij een hele reeks ouders.

Uit de resultaten van de verhoeren besluit procureur Debruyne dat het "nog maar de top van de ijsberg was, maar die top op zichzelf was al impressionant genoeg". De klachten van de kinderen waren in de trant van "meester Wim ging met zijn hand in mijn onderbroekje en deed me soms pijn. Soms drie keer op een week zelfs".

"De kinderen waren een puur object voor Wim, aldus de procureur. Alle gelegenheden werden aangegrepen, tot in de refter toe. Zijn collega's wezen hem terecht, maar het hielp niet. Pedofilie is een perversiteit die deze man verbergt achter woordenkramerij als knuffelarij, affectiviteit, verliefd zijn".

Pater C., beschuldigd van aanranding op de eerbaarheid en zedenschennis, is op zijn 65ste al een even triest figuur. Alhoewel

hij reeds met één been buiten de school stond, kon hij zijn ongezonde neigingen niet bedwingen en ging zelfs mee naar de zwemlessen, al had hij daar niets te maken. De moeder van één van de kinderen, die door de pater als het ware "achtervolgd" werd, ging vol verontwaardiging naar de directeur, maar die zei: "ik weet het, ik weet het, maar ik kan niets doen, ik heb geen bewijzen". Die moeder haalde haar kindje prompt van school.

De pater, die ooit les gaf in Antwerpen, werd vandaar naar het St.-Jan Berchmanscollege verplaatst. OP 7 maart 1990 werd hij gearresteerd, op 17 mei voorlopig vrijgelaten. Hij is nu verbonden aan een ziekenhuis voor bejaarden in Antwerpen. Bij een huiszoeking vond de gerechtelijke politie een groot aantal dia's, boeken en toto's met veelal naakte kinderen. Sommige foto's waren door hem genomen tijdens de turnles in wat, althans voor hem, suggestieve houdingen waren.

Kans op genezing

Mr. Denise Bruneel, als verdediger van Wim M., hield een rustig en goed gedocumenteerd pleidooi "hoe moeilijk mijn taak ook is, want de pers heeft mijn cliënt reeds veroordeeld".

Zij stelt dat de nieuwe wet van 4 juli 1989 in deze zaak van groot belang is. In de oude wet was slechts sprake van verkrachting als er geslachtelijke penetratie was geweest, de verruimde wet stelt nu dat penetratie met om het even welk middel voldoende is om de kwalificatie "verkrachting" te krijgen. Belangrijk is nu dat een aantal beschuldigingen betrekking hebben op feiten die nog onder de oude wetgeving vallen. Overigens heeft haar cliënt nooit een poging tot penetratie gedaan omdat deze beklagde niemand pijn heeft willen doen. De verslagen van de wetsdokers zijn in dit opzicht verhelderend.

De advocaat heeft ook ernstige bedenkingen bij de twee gevallen van kinderen die het slachtoffer zouden zijn geweest van een poging tot verkrachting. Op het commissariaat van politie te Meise zou de ouders gezegd zijn dat het — met de nieuwe

"Ik was me van geen kwaad"

GvA 29-9

Van onze redacteur

"Ik was me van geen kwaad bewust. Dat inzicht is er pas gekomen na inzage van mijn dossier. Ik heb er nu spijt van." Dat zei de 62-jarige pater jezuiet Raymond C. gisteren, op het einde van de zitting van de Brusselse correctionele rechtbank, waar hij samen met onderwijzer Wim M. (30) terechtstaat wegens het plegen van pedofiele handelingen met hun leerlingen van de basisschool van het Sint-Jan Berchmanscollege in Brussel. De gewezen directeur Maurice D. is becht van nalatig verzuim.

Ook Wim M. betuigde na de pleidooien zijn spijt over wat is gebeurd. De inmiddels pensio-

neerde directeur ten slotte bezwoer de voorzitter van de rechtbank dat hij nooit op de hoogte is geweest van de pedofiele activiteiten.

De feiten waarvan sprake in het dossier dateren van 1985-1989. In totaal zouden 17 kinderen bij de zaak zijn betrokken geweest. In oktober vorig jaar werd Wim M. ontslagen en op 20 februari 1990 aangehouden. Gisteren werd hij geboeid voorgeleid.

Pater C. werd in maart 1990 gearresteerd, maar in mei in voorlopige vrijheid gesteld.

Vorige week eiste de procureur 7 jaar tegen Wim M., 5 jaar tegen pater C. en een voorwaardelijke gevangenisstraf voor ex-directeur D. en kwam de advocaat van Wim M. pleiten voor een behandeling van M. voor zijn pedofiele afwijking.

Gisteren was het de beurt aan

de verdedigers van pater C. en ex-directeur D.

De verdediger van pater C. stelde dat zijn cliënt de limiet heeft bewandeld en die af en toe eens heeft overschreden. Maar hij bestreed dat C. ooit pogingen tot verkrachting had gedaan of dat hij op enige wijze geweld zou hebben gebruikt. Hij had het over een 'volkstribunaal' dat zijn cliënt al had veroordeeld vanaf de dag dat de feiten bekend waren.

Om dat 'volkstribunaal' vollediger voor te lichten, las hij vervolgens enkele verklaringen voor van kinderen, die de procureur vorige week niet had aangehaald. Uit die verklaringen moest blijken dat pater C. niet veel verder zou zijn gegaan dan het strelen van de bovenbenen van de kinderen.

"En voor deze feiten vraagt de procureur vijf jaar effectief. Dat is buiten elke normale verhou-

ding", riep de verdediger van C. Hierna weidde hij uit over de jeugd van C. en diens zoektocht naar genegenheid. Het psychologisch verslag over de pater was grotendeels gunstig, behalve voor het element spijt.

"Maar dat is normaal, gezien zijn personaliteit. En hij is te oud om nog te veranderen", aldus de advocaat, die nog stelde dat de religieuze congregatie in staat is C. op te vangen. Ook zou de pater al in behandeling zijn bij een psychotherapeut. Hij vroeg C. te veroordelen tot 3 jaar met uitstel.

Niet op de hoogte

De twee verdedigers van D. sloofden zich uit om aan te tonen dat de ex-directeur nooit op de hoogte is geweest van de pedofiele activiteiten van M. en C. Tegen M. waren wel klachten geuit, door leraren en ouders, maar die

sloegen op een te familiär omgaan met de kinderen, zoals handjes vasthouden en kusjes geven aan de schoolpoort.

Directeur D. zou M. hiervoor enkele keren op het matje hebben geroepen en zou de inrichtende macht van de school hebben geïnformeerd.

"Psycholoog Vanderbrugge van de PMS-dienst heeft verklaard dat hij nooit had kunnen vermoeden dat de gedragingen van M. tot perversiteiten zouden leiden. Hoe kon mijn cliënt D. dat dan wél vermoeden?", aldus de advocaat. Ter verdediging van D. stelde hij dat de directeur de pater verbood nog mee te gaan naar het zwembad en de basketles voor de meisjes afschafte toen hij vernam dat C. de meisjes begluurde bij het omkleden.

De tweede verdediger van D. ging op het elan van zijn collega verder en zei dat zijn cliënt zich

Zes jaar celstraf voor incest

ZWOLLE/STAPHORST - De 46-jarige R.K. uit Staphorst is gistermorgen door de rechtbank in Zwolle tot zes jaar cel veroordeeld wegens het jarenlang misbruiken en verkrachten van zijn schoonzusje en zijn eigen twee dochters. Vorige week werd dezelfde gevangenisstraf geëist.

De incest had in de meeste gevallen op zondagmiddag plaats als zijn vrouw naar de kerk was. De man is afkomstig uit een streng christelijk milieu.

NV/h N 28-9-90

wetgeving voor ogen — volderde was dat de kinderen zouden verklaren dat de leraar hen pijn had gedaan om meteen een verwijzing naar het Assisenhof te verkrijgen, "en dan komt hij niet meer vrij". Als de kinderen daartegen gewoon maar zouden spreken van "aanraking" zou de leraar al na vier maanden vrij kunnen zijn.

Vandaar dat de vraagstelling aan de kinderen zo suggestief was dat er meer dan gegronde reden tot twijfel bestaat over de waarde van deze getuigenissen, wat de advocaat er toe brengt een herkwalficatie te vragen van deze twee punten van beschuldiging.

"De kernvraag is echter of Wim M. behandeld kan worden voor zijn pedofiele afwijking. Volgens de gerechtsexpert Dr. Lindemans is hij een psychopaat en is de prognose voor de toekomst ongunstig. Maar deze dokter met zijn team heeft de beklagde amper 160 minuten onderzocht. Uit respect voor de wetenschap heb ik gevraagd om de aanstelling van een tweede deskundige en ik dank het Openbaar Ministerie omdat het daarin toestemde. Welnu, Wim M. werd drie weken opgenomen in een instelling en uitgebreid onderzocht door Dr. Vandeputte. Zijn diagnose is dat de beklagde zwaar neurotisch gestoord is, vooral op seksueel gebied. Hij is niet a-sociaal, superieur intelligent, eenzaam en weerloos, maar geen psychopaat. Zonder behandeling zal hij hervallen, met aangepaste behandeling in een ziekenhuis in St. Truiden — minstens gedurende een jaar in een gesloten afdeling — kan hij genezen. De kansen bedragen, volgens de ervaring, 97 %.

Mr. Bruneel vraagt met aandrang daarmee rekening te houden in het vonnis en deze beklagde de kans op genezing te gunnen — wat in ieder geval verkieslijker is boven een langdurige opsluiting en dan iemand vrij te laten die toch herbegint.

"Dat het aangerichte leed enorm is, dat weet ik ook, zegt ze. Daar heb ik meer dan begrip voor. Ik ben zelf moeder van drie kinderen".

Johan STAES

bewust"

niet schuldig had gemaakt aan verzuim. Dat laatste veronderstelt immers de kennis van een groot reëel gevaar en het bewuste verzuim te doen wat geboden is. Dit is hier niet het geval geweest, aldus de verdediger, die daarom de vrijspraak vroeg.

De advocaten van de burgerlijke partij toonden zich vervolgens geschokt door de manier waarop de verdediging de feiten had geminimaliseerd. De slachtoffertjes waren niet ter sprake gekomen, waardoor een van de advocaten sprak van een pleidooi van navelstaren en van 'wir haben es nicht gewusst'. Het afschaffen van de baskettes door D. noemde hij een bestraffing van de meisjes, in plaats van een terechtwijzen van pater C.

"Ik betreur dat de betichten de ernst van de feiten niet inzien", aldus de burgerlijke partij.

Vonnis op vrijdag 26 oktober.
Ivan DECLERCQ

Dienstverlening voor Alphenaar na ontucht met 13-jarige

DEN HAAG/ALPHEN AAN DEN RIJN - "Als ik had geweten dat de jongen in een inrichting verbleef, was ik er nooit aan begonnen", zei de 45-jarige Alphenaar gisteren voor de Haagse rechtbank. Hij stond terecht wegens het meerdere keren ontucht plegen met een 13-jarig stadgenootje. De rechtbank veroordeelde hem daarvoor tot 200 uur dienstverlening.

De man besefte achteraf ook dat hij fout had gehandeld om de jongen in juni vorig jaar in huis te halen. Ze hadden elkaar ontmoet in een park en het initiatief had vanaf het begin bij de jongen gelegen, zo zei de man. Ook de seksuele contacten kwamen op aandringen van de jongen tot stand. Deze verklaring kwam in grote lijnen overeen met

die van de 13-jarige, die volgens de verdachte een seksueel volwassen indruk maakte.

Volgens officier van justitie mr. I. Klopper had de man, die homofiel geaard is maar nooit eerder pedofiele contacten heeft gehad, echter als volwassen man beter moeten weten. "U had moeten beseffen dat het niet goed was wat u deed. Het is duidelijk dat u zich heeft laten leiden door andere motieven dan die van vriendschap". Naar het zich laat aanzien heeft de jongen van de ontucht, die volgens de officier tot het uiterste is gegaan, geen schadelijke gevolgen ondervonden.

Volgens het rapport van de reclassering is de verdachte een normaal persoon en wordt de kans op herhaling gering geacht. Ook had de man nog een blanco strafblad.

De officier van justitie kon daarom wel instemmen met het verzoek van de raadsman om dienstverlening. Deze stelde dat zijn cliënt in september van het vorig jaar na lange werkloosheid weer een vaste baan had. Deze baan zou door gevangenisstraf in gevaar komen. Hij wees er ook op dat de ontucht voornameel was gepleegd in een periode dat de man zonder werk zat.

Twee arrestaties in ontuchtzaak van drie jaar oud

LEIDEN - De politie heeft gisteren twee Rotterdamse jongens aangehouden in verband met een ontuchtzaak van drie jaar geleden.

Een 13-jarige Leidse jongen vertelde zijn ouders de laatste tijd verhalen over seksuele handelingen die hij rond 1987 moest verrichten bij twee jongens met wie hij indertijd vaak speelde.

De Rotterdamse jongens, indertijd 13 en 14 jaar oud, dwongen hem tijdens bezoeken aan hun Leidse familie regelmatig ontuchtige handelingen te plegen.

De Leidse jongen hield hierover altijd zijn mond, maar biechtte onlangs het hele verhaal op aan zijn ouders. Die besloten met wat versterking meteen actie te ondernemen en gingen op zoek naar twee daders.

In Rotterdam vernamen ze dat een van hen, inmiddels 17 jaar oud, in Delft was. Ze reden daar gisterochtend naartoe en wachtten hem op. Volgens de politie nam de jongen 'min of meer vrijwillig' plaats in de auto, die rechtstreeks naar het Leidse politiebureau reed.

Daar werd de jongen afgeleverd en na verhoor officieel aangehouden door de politie. Via zijn vader werd ook de broer opgespoord, die zich gisteravond meldde. Beiden zitten nog vast en worden verder aan de tand gevoeld.

L.D. - N.O. 19-9-90

Jongens krijgen celstraffen wegens verkrachten jogger

NEW YORK (Reuter) - Een rechtbank in New York heeft dinsdag drie jongens veroordeeld tot straffen oplopend tot tien jaar gevangenisstraf. De drie jongens, vijftien en zestien jaar oud, werden schuldig bevonden aan de gewelddadige verkrachting van een vrouwelijke jogger in het Newyorkse Central Park in april vorig jaar.

De rechter legde de jongens celstraffen variërend van 6,5 jaar tot tien jaar op. Rechtbankfunctionarissen zeiden echter op dat de jongens vanwege hun leeftijd al over vijf jaar op vrije voeten worden gesteld. De drie jongens ontkenen dat zij de vrouw hadden verkracht. De vrouw heeft aan de aanval blijvend hersenletsel overgehouden.

De jury had vorige maand na tien dagen beraadslagen de jongens al schuldig bevonden. De verdediging vocht het oordeel echter aan en verweet de juryleden raciale en religieuze vooringenomenheid. De drie jongens hadden een zwarte of latino achtergrond, het slachtoffer was blank.

VK 12

Jongens bekent 80 zedendelicten

Van een onzer verslaggevers LEIDEN, dinsdag

Een 16-jarige jongen uit Leiden heeft 80 openbare schennisplegingen en aanrandingen bekend. Hij werd aangehouden toen hij een 25-jarige joggende vrouw lastigviel.

Krimpen a/d IJssel

Onzedelijk betasten

Op dinsdag 4 september 1990 omstreeks 17.53 uur werd op de Nieuwe Tiendweg te Krimpen aan den IJssel een 34-jarige vrouw uit Krimpen aan den IJssel onzedelijk betast door een jonge man van ongeveer 13 jaar oud, lengte ongeveer 1.75 meter, donker bruin/zwart kort haar en donkere ogen. De dader droeg een blauw stoffen jack met een gele streep rondom de borsthoogte. Hij bereed een donker bruine herenfiets. Het moet niet uitgesloten worden geacht dat iemand van dit voorval getuige is geweest. De politie verzoekt eventuele getuigen zich te melden. Uw informatie zal vertrouwelijk worden behandeld.

Ontucht Steenwijker bestraft met schadevergoeding en combinatiestraf

ZWOLLE - Omdat hij vijf jaar lang stelselmatig misbruik heeft gemaakt van twee zusjes, heeft de Zwolse rechtbank 34-jarige A.S. uit Steenwijk veroordeeld tot twaalf maanden gevangenisstraf waarvan vijf maanden voorwaardelijk. Ter vervanging van zes maanden 'zitten' mag hij 240 uur dienstverlening verrichten.

S. moet bovendien aan ieder van de meisjes, die hij bij hem thuis of op de camping ontmoette, een schadevergoeding van 1500 gulden betalen. De maand effectieve celstraf mag de Steenwijker eventueel in zijn vakantie uitzitten, zo overwoog de rechtbank. Daarmee hield zij rekening met het gezin van S., dat zwaar zal lijden onder een lange gevangenisstraf van de man.

Officier van justitie mr. B.W.F. van Riemsdijk had tegen de man achttien maanden gevorderd waarvan zes voorwaardelijk. Ook de 38-jarige Zwolenaar A.J.M. stond terecht. De rechtbank achtte het bewezen dat hij zijn 20-jarig nichtje had misbruikt. Men nam de conclusie uit een psychiatrische rapportage niet over dat M. ontoerekeningsvatbaar was geweest toen hij zijn nicht in haar flat overmeesterde. M. kreeg acht maanden waarvan vier voorwaardelijk. Ook hij moet 1500 gulden schadevergoeding betalen aan het slachtoffer. Tegen hem had officier mr. H. A. Hoogland, die de Zwolenaar 'Macho-M.' noemde, een jaar onvoorwaardelijk geëist.

Man veroordeeld tot zes jaar voor anale verkrachting

Van onze verslaggeefster ZWOLLE - De 29-jarige F. P. uit Zwolle is donderdag door de rechtbank veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf. Hij stond twee weken geleden terecht voor aanranding, hoewel het in feite om een anale verkrachting ging.

Doordat een dergelijke verkrachting voor de wet nog niet als een verkrachting geldt, kon de officier van justitie hem alleen aanranding ten laste leggen. De rechtbank veroordeelde P. conform de eis van de officier.

In haar vonnis zegt de rechtbank dat het juridisch gezien dan wel om aanranding ging, maar dat het feit zonder meer met verkrachting gelijk is te stellen. Voor verkrachting geldt een maximumstraf van twaalf jaar. Verder houdt de rechtbank er rekening mee dat P. op het moment van zijn aanhouding op 25 juli van dit jaar van plan was opnieuw een vrouw te verkrachten en haar man zododig te vermoorden.

De rechtbank hield er ook rekening mee dat er ernstig gevaar voor herhaling van het delict bestaat. Daarom moet de maatschappij door een langdurige gevangenisstraf tegen P. worden beschermd, aldus de rechtbank. TBS is in dit geval niet mogelijk en een eerdere TBS — van 1982 tot 1988 — heeft niet geholpen.

Een wetswijziging waarin anale en orale verkrachting op één lijn worden gesteld met vaginale verkrachting is klaar voor behandeling in de Tweede Kamer.

Minderjarige Eindhovenense getuigen hebben alles uit de duim gezogen ED 13

Van ontucht verdachte man vrijgesproken

Steenwijker 'kickte' op jonge meisjes

ZWOLLE - 'Deze man heeft bij herhaling gekickt op hele jonge meisjes. De relatie met de oudste van de twee mag dan, ook in het psychiatrisch rapport 'bijna normaal' worden genoemd; dit verschilt wel degelijk met een enkel contact met een bakvis', aldus officier van justitie mr B.W.F. van Riemsdijk.

Hij verdenkt de 34-jarige Steenwijker A.S. van ontucht met twee zusjes over een lange periode vanaf 1984 tot augustus vorig jaar. Op grond daarvan stelde hij de rechtbank voor S. achttien maanden gevangenisstraf op te leggen waarvan zes maanden voorwaardelijk. Daarnaast zou de Steenwijker aan ieder van de meisjes 1500 schadevergoeding moeten betalen.

De 'relatie' met de oudste van de twee meisjes begon toen ze veertien was, nu vijf jaar geleden. Als dochters van de vriendin van zijn zwager zag S. de zusjes geregeld, of thuis of op de camping waar beide gezinnen regelmatig kwamen. Hij vervulde een soort 'vaderrol' voor hen die uit de hand zou zijn gelopen.

'Het is toch een hele stap voordat je overgaat tot seksuele handelingen met kinderen', zo hield de voorzitter van de rechtbank, mr M.H.S. Lebens-de Mug S. voor.

De ontuchtige handelingen stopten toen het meisje op zestienjarige leeftijd verkering kreeg en niet meer 'wilde'. Volgens S. zou dit stoppen zijn gebeurd 'in overleg'. Niet lang daarna werd het jongere zusje, toen zeven jaar oud, slachtoffer van haar oom. Zij durfde haar moeder niet te vertellen wat er gebeurde uit angst dat haar oom haar pijn zou doen. Een arts die dit nu tienjarige meisje heeft onderzocht, sluit niet uit dat er toch gemeenschap heeft plaatsgevonden, ondanks de ontkenning van S. Zowel de reclassering als raadvrouw M.C. Blomme-Onderwater stelden voor de Steenwijker dienstverlening op te leggen. Dit omdat de kans op recidive 'nihil' wordt geacht en het gezin van S. na een moeilijke periode net weer een beetje 'op poten' is.

Mr Van Riemsdijk stelde dat hij in zijn eis geprobeerd heeft het midden te vinden tussen 'onaanvaardbaar mild' zijn en de molensteen om de nek van S. binden en hem daarmee in het diepe gooien. Een alternatieve straf noemde hij 'onaanvaardbaar' en 'onbegrijpelijk voor de omgeving'.

Nichtje

Tegen de 38-jarige Zwollenaar

A.J.M. vorderde officier H.A. Hoogland een jaar onvoorwaardelijk op verdenking van seksueel misbruik vorig jaar van zijn 20-jarig nichtje. Eerder al zou M., die met zijn gezin in dezelfde flat woonde als het meisje, toespelingen hebben gemaakt op seksuele handelingen die hij met haar op het oog had. Weken later 'besprong' M. zijn nicht in haar woning en dwong haar met geweld ontuchtige handelingen te ondergaan. Op het moment dat hij zijn broek open had, ging de deurbel.

Achteraf houdt de Zwollenaar het op een 'vraag van verstandsbijstering'. Hij zou het meisje zeker niet hebben willen verkrachten; hij zou haar schrik aan hebben willen jagen omdat hij zich machteloos voelde tegenover haar en zijn eigen vrouw, die tegen M. samen zouden spannen. Ook dit slachtoffer vorderde 1500 gulden smartegeld.

Zij zou zo bang zijn geworden door dit gebeuren dat het Openbaar Ministerie heeft geprobeerd voor M. een flatverbod te krijgen toen zijn voorlopige hechtenis werd opgeheven.

Eventuele verminderde toerekeningsvatbaarheid, zoals niet helemaal duidelijk werd uit een psychiatrisch rapport, legde de officier rigoreus terzijde. 'Dat zijn mooie woorden om de seksuele drift van deze macho M. een wetenschappelijke achtergrond te geven. Hier is sprake van 'puur zelf willen' door verdachte'.

Raadvrouw mr E.P.W.A. Bink bepleitte een voorwaardelijke straf voor haar cliënt. Volgens haar heeft de man zijn lusten niet gebotvierd op het meisje maar is zij 'de druppel' geweest in een verwarde situatie waarin M. verkeerde. Uitspraak in beide zaken op 6 september.

Opnieuw straf na misbruik jongens

AMSTERDAM - De Amsterdamse rechtbank heeft gisteren een jaar cel opgelegd aan de 42-jarige W.M.B. wegens het plegen van ontucht met zes jongens van negen tot vijftien jaar tussen maart 1988 en mei dit jaar.

Er was vijftien maanden geëist. De rechtbank hield rekening met het feit dat B. al vijf keer eerder voor eenzelfde delict was veroordeeld. Hij zat op het moment dat hij de seksuele handelingen met de jongens pleegde, nog in een proeftijd. De rechtbank wees de eis tot een alternatieve straf af. (ANP)

Eis 14 jaar voor ontucht met jongetje

LEEUWARDEN - Tegen de 32-jarige R.S. uit Harderwijk is gisteren voor het Leeuwarder gerechtshof veertien jaar celstraf geëist wegens poging tot doodslag en aanranding.

Op 18 mei 1988 zou hij een 8-jarig jongetje uit Almere in zijn auto hebben meegelokt en vervolgens in een bos ontucht met hem hebben gepleegd. Daarna sneed hij het jongetje met een stanleymes in de hals. Het kind werd later zwaar gewond in het bos aangetroffen.

Procureur-generaal mr W.R. Rosingh stelde voor het gerechtshof dat het jongetje zeer ernstig geestelijk en lichamelijk letsel is aangedaan. Het slachtoffer verbleef 2,5 maand in het ziekenhuis en moet door de mishandelingen met een stoma verder leven.

S. werd op 6 oktober 1988 door de rechtbank in Zwolle tot drie jaar cel en tbs met verpleging veroordeeld. Hij weigert iedere psychiatrische behandeling. Het hof wijst over veertien dagen arrest. (ANP)

Afschuw over valse getuigenissen in Tongelrese ontuchtzaak

„Het klonk zo geloofwaardig”

(Door Jeroen van Sambeek)

EINDHOVEN - Blij voor de man, afschuw over de valse getuigenissen, de hoop op eerherstel voor de betrokkene en schuldgevoel omdat de buurt hem heeft laten vallen. Gevoelens van mensen uit de buurt Haagdijk in de Eindhovenense wijk Tongelre waar een 42-jarige man woonde, die deze week in hoger beroep is vrijgesproken van ontucht met kinderen. De man woont inmiddels elders in de stad.

Een buurtbewoonster: „Ik vind het verschrikkelijk wat de man heeft moeten doorstaan. Achteraf vind ik het heel erg dat niemand de moeite heeft genomen om een keer met hem te praten over de roddels die over hem de ronde deden. Ik hoop dat hij ontzettend veel geld krijgt als schadevergoeding. Maar aan de andere kant is niet goed te maken wat hem is aangedaan”.

Ze gaat verder: „Ik kon in het begin niet geloven wat er over hem gezegd werd. Ik woonde al tien jaar bij hem in de buurt. We kenden hem allemaal als een aardige man met wie een goed ge-

sprek te voeren was. De eerste verhalen over de afschuwelijke dingen die hij met jonge meisjes zou hebben gedaan, geloofde ik dan ook niet. Ik ging pas geloven dat de man schuldig was, toen mij verteld werd wat hij allemaal gedaan had met een negenjarig jongetje uit de buurt.”

Twijfels

Een andere buurtbewoonster zegt dat zij aanvankelijk ook haar twijfels had toen de praatjes begonnen. „Mijn dochttertje kwam vaak bij hem, maar er is nooit iets gebeurd. Op een keer kwam de politie aan zijn deur kort nadat de man uit voorlopige hechtenis was ontslagen. Toen een agent zei dat hij toch weer een meisje had lastig gevallen, dacht ik: heb ik me dan zo vergist?”

De massale verontwaardiging die ontstond toen de vermeende ontuchtpleger uit voorarrest kwam, vinden de twee vrouwen achteraf niet goed maar wel heel begrijpelijk. „Ik weet niet meer of ik destijds heb meegedaan aan de handtekeningenactie om hem weer in de gevangenis te krijgen; het

(Van een onzer verslaggevers)

DEN BOSCH - Het gerechtshof in Den Bosch heeft een 42-jarige Eindhovenenaar in hoger beroep vrijgesproken van verkrachting en ontucht met minderjarigen. Tijdens de zitting, die deze week achter gesloten deuren plaatsvond, bleef niets overeind van de eerdere verklaringen van twee jeugdige kroongetuigen. Dat hebben de raadsman van de Eindhovenenaar, L. Neeleman, en de procureur-generaal, mevrouw A. Franken, meegedeeld. Deze vermeende ontuchtzaak veroorzaakte twee jaar geleden grote onrust onder ouders in de wijk Tongelre.

„Tijdens de zitting bleek dat een getuige toegaf dat de beschuldigingen volledig uit de duim gezogen waren en een andere getuige gaf te kennen dat wel negentig procent verzonnen was”, aldus de procureur-generaal. „Ik heb vrij-spraak geëist en het hof nam dat over. Het sprak de stellige overtuiging uit dat de Eindhovenenaar in zijn ogen onschuldig is. Het hof heeft de man geadviseerd om een schadeclaim in te dienen. Als ooit zo'n procedure kans maakt om te slagen, is het wel in dit geval.”

Zowel mevrouw Franken als Neeleman zeggen dat het uitzonderlijk is dat een gerechtshof in zijn uitspraak zegt dat de betrokkene in zijn ogen onschuldig is en adviseert om een schadeclaim te eisen. De raadsman neemt dat advies over en hij denkt er verder over om een aanklacht in te dienen tegen een van de moeders van de minderjarige getuigen wegens het aanzetten tot het afleggen van valse getuigenissen.

Een schadeprocédure is volgens Neeleman volledig op zijn plaats omdat zijn cliënt vorig jaar ten onrechte vier maanden voorlopige hechtenis heeft moeten ondergaan en in mei vorig jaar tot achttien maanden gevangenisstraf waarvan zes voorwaardelijk werd veroordeeld door de arrondissementsrechtbank. „Mijn cliënt geniet nu van een vakantie. Daar was hij wel aan toe.”

Neeleman zegt dat hij na verloop van tijd volledig overtuigd was geraakt van de onschuld van zijn cliënt. Twee jaar geleden, kort na de arrestatie van de betrokkene, zei de raadsman tegen een verslaggever van deze krant dat zijn cliënt van 'zonder meer weerzinwekkende' ontuchtige hande-

lingen met kinderen werd verdacht en dat hij de commotie bij ouders in de buurt volledig kon begrijpen. De zaak kwam toen in de publiciteit kort nadat de verdachte was aangehouden. De commotie in de wijk ontstond toen de voorlopige hechtenis van de ver-

dachte werd geschorst. Buurtbewoners schreven toen een protestbrief naar de rechtbank in Den Bosch. De Officier van Justitie ging indertijd tegen de invrijheidstelling in beroep. De verdachte werd echter al weer vlug opgepakt omdat hij meteen na zijn vrijkomen contact zou hebben gezocht met een van de zogenaamde slachtoffertjes. „Dat meisje heeft nu toegegeven dat ook dat gelogen was”, aldus Neeleman.

Hoe het mogelijk is dat pas deze week tijdens de behandeling van de beroepszaak de getuigen à charge door de mand vielen, is voor de raadsman uit Eindhoven niet helemaal duidelijk. Wel zegt Neeleman dat de zeer gerichte vraagstelling tijdens de rechtzaak deze week een grote rol speelde. In ieder geval is opvallend dat de minderjarige getuigen niet onderuit zijn gegaan tijdens eerdere verhoren en gesprekken met hulpverleners en politiemensen. De advocaat: „De minderjarige getuigen hebben onder een geweldige dwang gestaan. Aan de ene kant was daar een van de moeders, die zeer dominant is, en aan de andere kant voelden de getuigen zich gedwongen om steeds verder te liegen om de leugens te dekken.”

Neeleman: „Over het motief van deze mensen om mijn cliënt volledig kapot te maken, heb ik wel mijn gedachten maar het is niet helemaal duidelijk. Hij is een alleenstaande man die kinderen uit de buurt de gelegenheid gaf om bij hem thuis te spelen. Zoiets begint ermee dat een jongen of meisje een boodschap doet voor zo'n persoon en mag blijven spelen. Dat groeit uit en vriendjes en vriendinnetjes komen er na een tijdje ook. Waarschijnlijk zijn er fantasieverhalen ontstaan en is deze fictie om wat voor redenen dan ook opgeklopt. Uit het onderzoek dat verricht zal worden na een eventuele aanklacht tegen een van de moeders zal duidelijkheid moeten komen over het hoe en het waarom de zaak zo uit de hand kon lopen”.

14-9-90 ED

kan best zijn”, zegt een van hen. „Je krijgt dan ook gedachten als 'iedereen zegt het van die man' en 'kinderen kunnen toch zo iets niet verzinnen'. Je doet dan mee met de buurt omdat je ervan uit gaat dat het allemaal wel waar zal zijn. We hebben hem veroordeeld.”

De verontwaardiging waarvan twee jaar geleden de toen 40-jarige Tongelreenaar het slachtoffer werd, richt zich nu tegen de personen die verantwoordelijk zijn voor de valse getuigenissen. „Hoe kan een mens een ander mens in godsnaam op een dergelijke manier kapot maken”, vraagt een van de buurtbewoners zich af. „Een lage streek”, zegt een andere.

De waarheid

Een van de getuigen, die in eerste instantie de man valselijk beschuldigde, heeft volgens haar moeder altijd al willen zeggen dat zij loog. Het minderjarige meisje was een van de jongeren die deze week door de mand vielen tijdens het hoger beroep van de strafzaak. „Mijn dochter was voor de rechtszaak al van plan om de waarheid te vertellen”, zegt haar

moeder. Volgens de vrouw heeft haar dochter haar gezegd: „Ik kan er niet meer mee leven dat ik gelogen heb. Ik zeg de waarheid al moet ik dan misschien naar de jeugdopvang gaan. Ik heb al een paar keer op het punt gestaan om naar de politie te gaan om alles eerlijk op te biechten.”

De moeder van het meisje zegt, dat haar destijds 14-jarige dochter in het begin dacht dat het allemaal zo'n vaart niet zou lopen. „Het kind dacht: we horen er toch niets meer van. Toen er papieren van de rechtbank binnen begonnen te komen, kwam ze er pas achter dat haar leugens ook ernstige gevolgen zouden hebben voor haar.”

De moeder vertelt dat haar dochter evenals andere kinderen sterk onder de invloed stonden van een andere moeder uit de wijk. „Veel mensen in de buurt en ik ook hebben de verhalen over de zedenmisdriften geslikt, omdat ze geloofwaardig klonken.” De advocaat van de Eindhovenenaar, mr. L. Neeleman overweegt de betrokken vrouw aan te klagen wegens het aanzetten tot het afleggen van valse getuigenissen.

Jeugdpolitie Groningen kiest andere aanpak

Een spreekkamer in het districts-bureau van de rijkspolitie in Groningen. Een computer op de grond, witte muren, witte tafel, blauwe stoelen. Schoon en nieuw, maar niet echt gezellig. Een poster op de muur, 'Er leuk uitzien, wil niet zeggen dat je met iemand naar bed wilt', maakt duidelijk voor welke afdeling de spreekkamer is: Jeugdzaken. De officiële naam 'jeugd- en zedenzaken' dekt de la-

**Van onze verslaggever
Frits Poelman**

ding beter. In de praktijk houden de vier onderzoekers zich voor driekwart van de tijd bezig met zedenmisdrijven. De spreekkamer gebruiken ze haast nooit. Gesprekken met slachtoffers worden in principe bij hen thuis of op beschermd terrein gevoerd, als het even kan niet in een politiebureau.

"In de eerste plaats hebben we oog voor de belangen van het slachtoffer. We gaan niet als blinde paarden op zoek naar een verdachte," zegt Tom van der Velde. Hij is waarnemend hoofd van de afdeling jeugdzaken bij de rijkspolitie in Groningen. "De afdeling bestaat in de huidige vorm sinds 1976, toen in elk district vier mensen werden aangesteld. Jeugdzaken werd daarmee een zelfstandige recherche-afdeling. Tegelijk werd het vrouwenmonopolie opgeheven. Dat bestond sinds 1951, toen Nederland jeugdpolitie kreeg. Er werden in het hele land vijf vrouwelijke officieren aangesteld, later kreeg elk district een vrouwelijke officier en een assistente. Men dacht dat vrouwen bange kinderen beter op hun gemak konden stellen dan geüniformeerde politie-agenten."

"Bij ons werken al jaren uitsluitend mannen bij jeugdzaken. Dat is zo gebleven toen eind jaren zeventig seksueel geweld actueel werd, en jeugdzaken het bureau voor zedendelicten werd. Het levert nooit problemen op. Voor ons is het geen belemmering om met slachtoffers te praten omdat we man zijn. Dat heeft alles te maken met onze instelling. Je moet je voor dit werk kunnen verplaatsen. Als slachtoffers toch met een vrouw willen praten, dan bieden wij een vrouw aan. In het district hebben 45 agenten, van wie de helft vrouwen, een training gevolgd voor de opvang van kinderen en slachtoffers van zedendelicten. Deze agenten helpen waarschijnlijk ook bij het onderzoek, dat altijd in samenwerking met de plaatselijke politie wordt verricht."

De afdeling van Van der Velde maakte de afgelopen jaren een gestage en soms stormachtige ontwikkeling door. "De uitbreiding tot bureau zedenzaken is officieel nog nooit geformaliseerd, maar inmiddels bestaan verreweg het grootste deel van onze werkzaamheden daar wel uit." Met (jeugd)hulpverlening houdt de afdeling zich nog wel regelmatig bezig. "Dat betekent dat we bemiddelen bij bezoeken die niet goed lopen na een scheiding. We houden ons soms bezig met weglopers en we treden op als kin-

deren in bedreigende situaties terecht komen. Als ze met hun zedelijke of lichamelijke ondergang worden bedreigd, zoals zo mooi in de wet staat. Voor dat maatschappelijke werk hebben we een brandweervunctie, mensen bellen nou eenmaal snel de politie. Wij hebben voor dit soort zaken nauw contact met de Raad voor de Kinderbescherming en het bureau vertrouwensarts."

Onderzoek

Het onderzoek naar jeugdcriminaliteit (strafrechtelijke procedures met verdachten tot 18 jaar), waarvan zo'n 400 keer per jaar sprake is in de provincie Groningen, wordt tegenwoordig meestal overgelaten aan de plaatselijke politie. "Alleen als er ook nog andere problemen zijn, bijvoorbeeld met het gedrag van de dader, doet men nog wel eens een beroep op ons. Als een kind een misdrijf pleegt, is dat altijd een signaal.

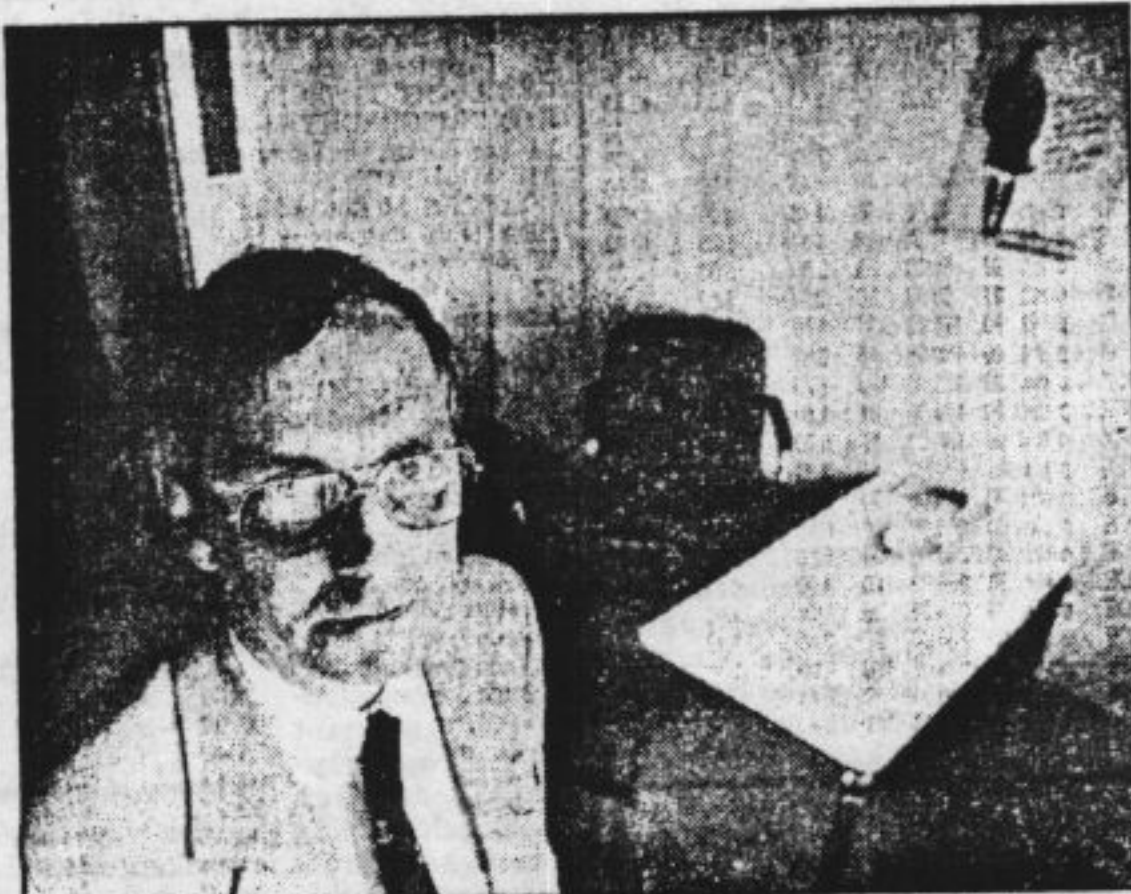
Dat kan een heel eenvoudig signaal zijn, zoals van: ik wil het hebben. Maar het kan ook een relatiestoornis zijn die niet gemakkelijk te onderkennen is. Soms kunnen wij de ouders daarbij een stukje op weg helpen."

Zodra er sprake is van meldingen van seksueel geweld wordt het bureau jeugd- en zedenzaken in principe altijd ingeschakeld, met uitzondering van meldingen over potloodventerij (schennisplegen). Het maakt niet uit of de slachtoffers volwassenen zijn, of jonge kinderen. "We praten in elk geval met de slachtoffers, daar zijn we speciaal in getraind. Het aantal varieert. We hebben ons vorig jaar met 77 zaken beziggehouden, maar dan bedoelen wij 77 daders of dadergroepen, geen slachtoffers. Die zaken liepen uiteen van één slachtoffer en één dader tot acht of meer slachtoffers met meerdere daders of combinaties daarvan." Het aantal zaken was ten opzichte van 1988 ongeveer gelijk, maar tweemaal zoveel als een jaar daarvoor. "Er komen steeds meer gevallen. We hebben bovendien geconcludeerd dat steeds meer slachtoffers jonger zijn dan achttien jaar, en dat de slachtoffers steeds jonger worden. Het is voorbarig om te concluderen dat er vaker sprake is van seksueel geweld en lichamelijke mishandeling van jonge kinderen, je kunt wel aannemen dat het uit de taboesfeer is gehaald."

Videostudio

De politie bleek in de praktijk moeite te hebben de verhalen van met name jonge slachtoffers naar waarde te beoordelen. Het was nog moeilijker om er juridisch mee aan de slag te kunnen. In Leeuwarden werd vorige maand een videostudio geopend die de politie bij het verhoor behulpzaam moet zijn. Rechercheurs krijgen voortaan een speciale opleiding in het interviewen ("verhoren klinkt zo hard") van kleine kinderen.

"De cursus is door de rijkspolitie in Amsterdam met hulp van specialisten opgezet naar Engels voorbeeld. Uit het hele land krijgen politiemensen, die al bij jeugdzaken werken, bijscholing over het gedrag en het invoelingsvermogen van kleine kinderen.

● Van der Velde: "We gaan niet als blinde paarden op zoek naar een verdachte." (Foto: Johan Berrevoets)

De ervaringen zijn tot dusver positief en het maakt het inroepen van externe deskundigen overbodig. Die waren dun gezaaid, duur en lang niet altijd op het gewenste tijdstip beschikbaar. Het Openbaar Ministerie bepaalde bovendien dat het horen van getuigen een politiezaak is, en dat we ons daar maar in moesten bekwaamen."

De ontwikkelingen bij de jeugdpolitie zijn door de affaire Oude Pekela in een stroomversnelling geraakt. Op de vraag of de politie in die gerucht makende zaak wat aan de studio en de speciale interviewtechnieken zou hebben gehad, durft Van der Velde niet direct een antwoord te geven. "Ik weet het niet. We zouden vast wel met een aantal kinderen naar de studio zijn gegaan. Of dat iets anders had opgeleverd als nu, waag ik te betwijfelen. Ons grote probleem in Oude Pekela was het grote aantal kinderen dat slachtoffer was en de grote verscheidenheid aan gegevens die uit de verhoren van die kinderen werden geanalyseerd. De gegevens waren zo verschillend, dat je er onderzoekstechnisch te weinig mee

kon. Ze waren eigenlijk te beperkt, te weinig gedetailleerd. 'Een man met grijs haar', daar kun je niet op Rechercheren."

Druk

"Tijdens een onderzoek met kinderen, merken we steeds weer dat de druk die op het kind ligt, mede bepalend is voor de rust en daarmee voor de kwaliteit. Ik denk dat de druk in Oude Pekela groot is geweest. We hebben daar ook niet voor honderd procent kunnen uitsluiten dat er tussen de verhoren van de verschillende kinderen beïnvloeding mogelijk was. Daar kun je niets tegen doen. Een studio zou ook niet garanderen dat dat niet gebeurt. Er zijn op scholen in Oude Pekela kringgesprekken geweest over dit onderwerp, voordat het politie-onderzoek begon. Dan wordt het heel moeilijk om uit te zoeken of kinderen wat ze zeggen zelf hebben meegeemaakt of van anderen hebben gehoord."

Het onderzoek naar de kinders seks-affaire in Oude Pekela wordt volgens Van der Velde voortgezet. "We blijven daar gespitst op. De feiten die we zoeken, hoeven ons

echt niet op een presenteerblaadje worden aangeleverd. Als er ergens in Nederland of in het buitenland sprake is van kinderpornofilms, zoals onlangs in Rotterdam en Londen, dan lopen wij daar achteraan. Daar hoeft niemand ons voor aan te sporen."

"We zijn in Oude Pekela voor het eerst massaal geconfronteerd met slachtoffertjes op een leeftijd waarop een kind nog maar heel moeilijk kan uitleggen wat er is gebeurd. Dat heeft ons met de neus op de feiten gedrukt. We hebben er uit geleerd dat we onze kennis moeten verdiepen en doorontwikkelen. Maar het is niet zo dat we helemaal geen kennis in huis hadden. Ik zie Oude Pekela dan ook niet als een mislukking in die zin dat het voor mij een goed onderzoek is geweest waar ontzettend veel energie in is gestopt. De zaak blijft je achtervolgen, er wordt ook in politiekringen veel over gesproken. Maar collega's passen er wel voor op om te zeggen dat ze het anders hadden gedaan."

De politie is er inmiddels van overtuigd dat volwassenen meer geloof moeten hechten aan de verklaringen van jonge kinderen. "Maar al te vaak worden die als fantasie afgeschilderd. Seksueel misbruik bestaat voor veel mensen helemaal niet, behalve als het om hun eigen kinderen gaat en de dader een vreemde is," zei districtscommandant J. Schmidt van de rijkspolitie in Friesland bij de opening van de studio. Grote affaires, zoals die rond de directeur van de Zettense inrichtingen, Oude Pekela en de onderwijzer in Leek hebben bewezen dat kinderen seksueel worden misbruikt. "Die zaken haalden de krant, maar ze vormen geen doorsnee," aldus Van der Velde. "Een zaak die veel kleiner is, kan veel gemeener en smeriger zijn. De reacties van het publiek ten aanzien van de dader of daders verschilt als er sprake is van een bekende dader, of een buitenstaander. Als de dader van Oude Pekela gepakt zou worden, wordt 'ie vandaag nog gelynch't."

Kinderpolitie blij met chef Georgine Acton.

UN 8 (Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — De politie heeft een aparte afdeling die zich bezighoudt met kinderen. Of ze hebben zelf iets misdaan of ze zijn ergens het slachtoffer van geworden. Deze afdeling heeft deze week een nieuwe chef gekregen. Zij heet Georgine Acton en werkt al ruim tien jaar bij de politie.

Dat er een vrouw tot chef is benoemd op deze afdeling is niet zo bijzonder, want ook drie van de vier vorige chefs waren vrouwen. Wel bijzonder is dat Georgine Acton van allochtone afkomst is, wat wil zeggen dat ze niet in Nederland is geboren. Op haar achttiende kwam ze vanuit Suriname naar Nederland om hier te studeren.

Omdat in Nederland intussen heel wat mensen wonen die in andere landen zijn geboren, wil de politie ook graag meer van deze allochtone mensen in dienst nemen. Immers, een agent die zelf bijvoorbeeld in Marokko is geboren, begrijpt vaak toch iets beter wat een landgenoot denkt en voelt dan een collega uit Nederland. Hoewel de politie dus best

meer allochtonen in het korps zou willen hebben, wil dat om allerlei redenen nog niet zo lukken.

Juist omdat er nog maar zo weinig allochtonen bij de politie zijn, valt het op als zo iemand tot chef wordt benoemd. Zelf vindt Georgine Acton het feit dat ze buiten Nederland is geboren maar bijzaak. "Ik weet ook zeker dat de leiding van de politie niet voor een allochtone vrouw heeft gekozen, maar voor Georgine", zegt ze.

In ieder geval vinden de mensen die bij de kinderpolitie werken het heel leuk dat zij chef is geworden. Ze hebben de baas van de politie zelf gevraagd of hij Georgine wilde benoemen. Misschien komt dat wel omdat zij niet iemand is die de hele dag de baas loopt te spelen.

Nu/h N 13-9-90

Een andere kijk op incestplegers

Hulpverleners lopen in het algemeen met een grote boog om hen heen. Vervuld van walging over de afschuwelijke verhalen die ze horen. In Rotterdam gebeurt dat niet. Daar hebben justitie, Riagg en reclassering een experiment op poten gezet waarbij incestplegers kunnen kiezen tussen gevangenisstraf en therapie. Morgen vormt dit unieke project een van de onderwerpen op een congres over de daders van seksueel geweld. Het „dubbellevens” van doorsnee-Nederlanders van wie iedereen zegt: dat had ik nooit achter hem gezocht.

VK 27

door Weert Schenk

Zijn zoon brengt lege flessen weg, de jongste dochter speelt op straat en de oudste komt vertellen dat ze gaat tennissen. Achter de rug van Ruud Bullens hangt een mooi schilderij van het drietal. Hij kijkt er vertederd naar en zegt: „Je kan toch niet geloven dat mensen zulke stukjes geluk seksueel misbruiken.”

Zeggen incestplegers dat niet net zo? Bullens glimlacht: „Dat doen ze zeker. Ze leiden een ongelofelijk dubbellevens. De mensen die wij nu behandelen, zijn de doorsnee-Nederlander. Mensen van wie iedereen zegt: 'Dat had ik nooit achter hem gezocht'. En dan gaat het allemaal om incest binnen het gezin. Opa, vader, stiefvader, oom, huisvriend, die op vreselijke wijze seksueel misbruik maakten van meisjes en jongens, in leeftijd variërend van baby tot achttien, twintig jaar. In veel gevallen blijkt het gezin de meest onveilige plaats voor een kind.”

Bullens is een van de weinige hulpverleners in Nederland die aandacht hebben voor de plegers van incest. In Rotterdam is hij nauw betrokken bij een experiment van justitie, Riagg en reclassering, waarbij incestdaders kunnen kiezen tussen gevangenisstraf en therapie. Inmiddels hebben twintig daders zich onder behandeling gesteld van het team van veertien hulpverleners dat Bullens leidt. Dit unieke project is vrijdag in Ede een van de gespreksonderwerpen op een congres over ple-

gers van seksueel geweld.

De hulpverlening in Nederland loopt over het algemeen nog met een grote boog om de incestplegers heen. De afschuwelijke verhalen over seksueel misbruik van kleine kinderen roepen een dermate grote walging op, dat slechts weinigen de daders willen helpen. „Maar aan onze weerzin heeft de pleger niets”, zegt Bullens. „Ze zijn heel gevoelig voor afwijzing. Je moet ze als persoon met respect benaderen. Dat is een voorwaarde om de incest te kunnen stoppen.”

Een andere eis moet volgens hem de justitiële stok achter de deur zijn. Uit ervaring met therapieën op vrijwillige basis weet hij dat de plegers weglopen als de pijn te hevig wordt. De incest kan dan gemakkelijk doorgaan. De kans dat ze de behandeling afmaken, is groter als ze weten dat het alternatief de gevangenis is. In het arrondissement Rotterdam is met justitie overeengekomen dat incestplegers die worden veroordeeld tot maximaal anderhalf jaar gevangenisstraf, mogen kiezen voor het alternatief van behandeling. Daders die zwaardere straffen krijgen, kunnen niet ambulante worden behandeld. Voor hen is er nog niets.

Het doel van het project is het blijvend stoppen van de incest. Zonder therapie, zo blijkt uit Amerikaans onderzoek, ligt de kans op herhaling van de incest ergens tussen de 40 en 80 procent. Als de dader wel een behandeling heeft ondergaan, wordt de mogelijkheid dat hij nieuwe slachtoffers maakt, geschat op maximaal 20 procent. Een aan het Rotterdams project gekoppeld wetenschappelijk onderzoek moet aantonen wat de effecten van het Nederlandse experiment zullen zijn.

Het is voor het slachtoffer beter als de dader wordt behandeld, zegt Bullens. Vandaar dat justitie ook met dit experiment akkoord is gegaan. „Enkel gevangenisstraf betekent vaak slechts onderbreking van de incestcarrière. De man heeft zijn seksuele fantasieën behouden, omdat er geen prikkels zijn geweest om die te veranderen. Door behandeling van de dader kan het slachtoffer ook de eigen schuldgevoelens kwijt raken. De loyaliteit tegenover de dader wordt niet op de proef gesteld, en er hoeven geen verwijten te komen van andere gezinsleden.”

Het drie jaar durende experiment in Rotterdam is in april pas echt goed begonnen. Verwacht wordt dat jaarlijks ongeveer veertig plegers in therapie zullen gaan. Om in aanmerking te komen voor deelname aan het project, moeten daders Nederlands spreken en een IQ van minstens tachtig hebben. Verslaving aan alcohol of drugs maakt hen ongeschikt, evenals een zware psychische stoornis. De incestpleger moet op zijn minst een deel van de incest hebben toegegeven.

„De daders kunnen de incest wel voor de rechtbank hebben bekend”, zegt Bullens, „maar dat is wat anders dan bekennen in psychologische zin. De meeste plegers zitten tussen ontkennen en bekennen. Ze zeggen: 'Ik weet dat ik incestpleger ben, maar toch ben ik het niet'. Dat heeft alles te maken met het dubbellevens dat ze leiden. Voor de buitenwereld is het een normale man. De incest speelt zich af in het geniep.”

Bullens vertelt dat de daders keien zijn in het uitwissen van sporen. „Hoe bestaat het anders dat een dader zijn dochter elke week verkracht, zonder dat de moeder iets in de gaten heeft? Het misbruik is geïncarneerd, en ze houden dat jarenlang vol.” De behandeling is erop gericht dat ze verantwoordelijkheid

Rotterdams experiment stelt dader voor de keus: gevangenis of therapie

nemen voor dat gesplitste leven. Om dat te bereiken, moet duidelijk worden hoe de zogenoemde misbruik-keten in elkaar steekt.

„De plegers willen doen geloven dat het hun is overkomen. Zo dokteren ze het ook precies uit, maar achteraf kun je zeggen dat het zorgvuldig is gepland. Het bewijs daarvoor is dat incest altijd stiekem gebeurt, op momenten dat de pakkans het kleinst is.”

De slachtoffers worden onder druk gezet. Dat kan op een harde manier, in de geest van: als je dit vertelt, moet je het huis uit, en daar is het veel slechter. Maar vaak gebeurt het subtiele: „Dit doen alle papa's, maar het moet wel ons geheimje blijven.” Bullens: „Hoe het ook gebracht wordt, bij alle mooie praatjes voelen kinderen aan dat het niet klopt. Er is schaamte. Op dat moment stopt de emotionele groei en begint de verwoesting van hun leven.”

De daders blijken volgens Bullens meestal vanuit een soortgelijke achtergrond tot incest te komen. Ze hebben een zielige, rotte jeugd achter de rug. Ze konden nooit iets goed doen. Kregen te weinig warmte en geborgenheid. Ze hebben een negatief zelfbeeld: ik ben niemand. Ze zoeken momenten van warmte en tederheid. Bullens: „In het kind zien ze zichzelf vaak terug. Ze projecteren hun eigen behoefte op het kind. Mannen die met hun emoties in de knoop komen, zoeken via sex een uitweg. Hun behoefte aan warmte wordt versexueeliseerd.

In dat proces zijn anderen slechts objecten.”

Zelf beweren de incestplegers dat hun daden niets te maken hadden met eigen seksuele verlangens. „Ze zeggen: 'Ik heb het gedaan uit liefde voor het kind'. Het is moeilijk om hun duidelijk te maken dat incest niet te maken heeft met liefde, maar met eigenliefde. Ze kunnen zich totaal niet inleven in de gevoelens van anderen.” Bullens noemt als voorbeeld de man die voor zijn gevoel rekening hield met het kind. „Als het kind twee van de tien keer zei: ik wil niet, deed hij niets. Aspecten van macht worden ontkend. Ze gaan ook uit van gelijkwaardigheid op seksueel gebied. Maar een kind van vier jaar lokt geen geslachtsgemeenschap uit bij het aanraken van de penis.”

Daders schuiven elke verantwoordelijkheid weg. Bullens: „Ze hebben allerlei 'goedpraters' klaar om de verantwoordelijkheid elders te leggen: 'Ik moest wel met mijn dochter, want mijn vrouw was zwanger'. Dat is toch van de ratten gebeten, maar ze geloven er werkelijk in.” Omdat de daders hun aandeel ontkennen en zelf geen pijn voelen, beginnen ze niet gemotiveerd aan de behandeling. De hulpverleners hebben de taak om de weerbarstige cliënten in een anderhalf jaar durend vijfstappenplan verantwoordelijkheid en schuldbesef bij te brengen. De incestplegers moeten daarbij hun hele ziel en zaligheid, het diepste in hen, op tafel leggen.

„Het is voor ons belangrijk dat ze man en paard noemen, met Hollandse woorden. Hoe vaak ze het deden, onder welke condities, in welke omstandigheden. Ze moeten alles vertellen over hun seksuele fantasieën. Doe dat maar eens. Ze moeten de schaamte voorbij, want het is niet fraai als een grote kerel moet vertellen hoe die met die grote penis zijn drie- of vierjarig dochtertje misbruikte.”

De behandeling is erop gericht om bij de plegers invoelingsvermogen aan te kweken. Ze moeten zich ervan bewust worden dat hij en die ander twee verschillende personen zijn. Vervolgens wordt geprobeerd om bij de incestdaders een positief zelfbeeld te creëren. Ze moeten leren dat kritiek niet meteen betekent: jij bent een slecht mens.

Het behandelprogramma garandeert geen succes. Vast staat dat daders die al tijdens de behandeling recidiveren, direct naar de gevangenis gaan. Degenen die de therapie voltooien, kunnen eventueel terug naar hun gezin, maar dat hangt geheel af van het slachtoffer en de overige gezinsleden.

Bullens zegt na het al jarenlange contact met incestplegers begrip te hebben gekregen voor hun levensloop, maar in geen enkel opzicht voor wat ze met de kinderen hebben gedaan. „Ik vergoelijk hun daden niet. Maar ik help ze, in het belang van de slachtoffers.”

Onderzoek van Utrechts seksuologisch bureau Justitie wil vaker therapie voor dader van zedendelict

AC 28-9 (VOORPRAKIA)

(Van onze verslaggever)

ALKMAAR — De meeste officieren van justitie en strafrechters vinden het wenselijk dat daders van seksuele misdrijven een therapeutische behandeling ondergaan in plaats van — of als aanvulling op — gevangenisstraf. Nu komen alleen bekende daders van minder ernstige zedenmisdrijven in aanmerking voor zo'n behandeling als zij de bereidheid tonen hun gedrag te veranderen. Dit blijkt uit een enquête door het Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek (Nisso) in Utrecht.

Volgens officier van justitie Stokman is het juist dat in het arrondissement Alkmaar daders van zedenmisdrijven naast een gevangenisstraf vaker een therapeutische behandeling wordt aanbevolen. Dat gebeurt echter alleen wanneer de dader meewerkt. „Daarnaast hebben we in het kader van een terbeschikkingstelling de mogelijkheid een gedwongen verpleging op te leggen. Maar dat is bij ons meer uitzondering dan regel, omdat het afhangt van de ernst van de zaak.”

In die ernstige gevallen gaat justitie in Alkmaar af op het advies van de gedragswetenschappers. „Dat

psychische plaatje van de dader kan ons dan brengen in de richting van een tbr met een gedwongen verpleging. Maar dan zit je altijd met de moeilijke vraag moet je daar dan ook nog een al dan niet langdurige gevangenisstraf aanhangen? Meestal komt het op een combinatie uit”, aldus Stokman.

De onderzoekers van Nisso interviewden vijftig functionarissen van justitie en 105 mensen die werkzaam zijn in de hulpsector. Daarbij bleek dat de meeste strafrechtjuristen vinden dat via hulpverlening beter kan worden voorkomen dat daders van seksuele misdrijven in

herhaling vervallen dan via het oplossen van straf. Zij stellen wel als voorwaarde dat de persoon in kwestie een voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd moet krijgen. Blijft hij of zij weg van de behandeling, dan moet de voorwaardelijke celstraf worden omgezet in een onvoorwaardelijke.

Slachtoffer

Een minderheid van de strafrechtjuristen stelt zich terughoudend op tegenover therapeutische behandeling als alternatieve straf. Zij vinden dat het strafrecht vooral

rekening moet houden met het slachtoffer. Het 'optische effect' is volgens hen dat het slachtoffer wordt veronachtzaamd en de dader alle aandacht en hulp krijgt.

De gevangenisstraf moet volgens deze juristen ook worden gezien als een vergelding die de schok moet herstellen die de samenleving is toegebracht. Stokman is het daar mee eens. „Een zedendelict is per definitie ernstig. We mogen de slachtoffers dan ook zeker niet uit het oog verliezen. Maar gelukkig hebben we daar het bureau slachtofferhulp voor, dat zeker in deze zaken uitstekend werk doet.”

'Sensatie in media doet aangiften incest dalen'

Van onze correspondent
DEN BOSCH — Doordat diverse media „te sensatiegericht” over incest berichten, daalt het aantal meldingen van incest. En dit nadat het aantal meldingen de laatste tijd juist was gestegen. Dat zegt G. van der Laarn, lid van het Provinciale Incest Team (PIT) in Noord-Brabant.

„Incestslachtoffers kruipen weer in hun schulp”, zei Van der Laarn gisteren bij de presentatie van het eerste beleidsplan van die organisatie. Het PIT, opgericht in 1986, is tot dusverre de enige organisatie in Nederland die zich op provinciaal niveau met de incestproblematiek bezighoudt.

Bij de overhandiging van het beleidsplan aan de Brabantse gedeputeerde van welzijn, T. Huberts-Fokkelman, sprak voorzitter H. Kemps van het PIT over een „alarmerende problematiek”. „Uit onderzoek blijkt dat één op de zeven meisjes en één op de honderd jongens beneden de zestien jaar wordt geconfronteerd met seksueel misbruik door verwanten. Wanneer men bedenkt dat bij dit aantal slachtoffers een evenredig aantal plegers en daarnaast een even groot aantal moeders en andere gezinsleden betrokken is, toont dat wel de omvang van het probleem.”

Sinds 1987 valt er, volgens PIT, een fikske toename van het aantal gemelde gevallen te constateren, maar het blijft nog maar het topje van een ijsberg. Ruim zesennegentig procent van de slachtoffers verzwijgt de ervaringen met incest. Teveel „ongezonde aandacht” door de media zou er volgens PIT de oorzaak van zijn dat het aantal incestslachtoffers dat de problematiek voor zich houdt, opnieuw toeneemt. „En dat doet de zaak geen goed.”

Signalement / Piet Vroon

Hulpverlening

VK 22

Wij schrijven 1987. Het ruim twee jaar oude meisje Sheron C. zou zijn mishandeld door haar moeder en seksueel misbruikt door haar vader. Zij wordt geplaatst in het gezin van de arts dr J. Wind. De familie heeft vaker met dit bijltje gehakt: afgezien van het eigen kroost is in de loop van de jaren een tiental pleegkinderen verzorgd.

Zo nu en dan komen maatschappelijk werkers op bezoek teneinde te bezien of alles wel goed gaat. Als mevrouw Wind na een paar maanden zegt dat het best lukt met Sheron, wordt genoteerd dat mevrouw de ernst van het trauma onvoldoende inziet. Als Sheron behoorlijk begint te praten (aanvankelijk heeft zij een achterstand), schrijft een werkster afkeurend dat mevrouw Wind zich 'mama' laat noemen.

Na een half jaar komen de kinderbeschermers tot de slotsom dat Sheron uit het gezin Wind moet worden gehaald. Zij zou beter in een tehuis passen. Als wetenschappelijk verantwoord motief wordt opgegeven: „kind afbreken en weer opbouwen”. De arts van het gezin en een kinderpsychiater vinden dat idee onzinnig.

Begin 1988 beslist de kinderrechtter dat Sheron maar eens grondig door de psychiatrische molen moet. Het onderzoeksbureau concludeert dat Sheron het gezin enige tijd dient te 'ontwennen' in een tehuis, en dat zij daarna in een ander pleeggezin moet worden ondergebracht. Motief? Mevrouw Wind ziet de ernst van de situatie nog steeds niet in, en zij laat zich alsmaar 'mama' noemen.

Een psychiater schrijft de kinderrechtter dat Sheron in het gezin moet blijven. Het mag niet baten. Vier politieagenten en twee werkers proberen Sheron uit het huis te slepen. Dat mislukt omdat een kort geding is aangespannen. De rechtter besluit dat Sheron mag blijven, maar ook dat een nieuw, nog onafhankelijker onderzoek moet worden ingesteld. Aldus geschiedt.

Februari 1989. Een kinderpsychiater brengt een rapport uit dat de familie Wind niet mag lezen. Niettemin beschikken wij over tekst. De psychiater vraagt Sheron een poppetje te tekenen. Het kind weigert. Geen nood, psychiaters zijn ook kunstzinnig. „Het wordt een vrouw met krulletjes, ogen, neus, mond met tanden, zijwaarts gestrekte armen, gespreide benen, navel en billen”, aldus het rapport. Naar aanleiding van deze suggestieve prent zegt Sheron niets belangwekkends.

Dan maar een tweede poging. „Ik teken nog een poppetje en vraag haar hoe ik een piemel moet tekenen en hoe groot een piemel is. De getekende pie-

mel moet groot, hard, en omhoog getekend worden.” (cursivering van mij). En ja hoor, even later is de diagnose een feit: seksueel misbruik! Over de dader(s) ontbreekt echter zekerheid.

Ondanks deze twijfels zegt de psychiater dat Sheron uit huize Wind moet worden geplaatst. Zij weigert met het echtpaar te praten alvorens zij haar rapport naar de kinderrechtter stuurt. Wind neemt dit niet en dient een klacht in bij het Medisch Tuchtcollege. De psychiater krijgt een berisping wegens weinig verheffende diagnostiek en onfatsoenlijk gedrag. Buitenstaanders op het gebied van de psychiatrie en de psychologie spreken zich op een vergelijkbare manier uit. Het resultaat?

De kinderrechtter accepteert het rapport. Zij beveelt dat Sheron nog tijdens de zitting door twee politieagenten en drie sociale werkers wordt weggehaald en afgevoerd naar een tehuis. Hoezo, trauma? Bent u het al vergeten? „Kind afbreken en weer opbouwen.”

Wind heeft een pittig artikel over deze problematiek geschreven dat tevens getuigt van afstandelijkheid (*Can child protection lead to violation of human rights?*).

Nederland loopt voorop in het geklaag over mensenrechten in andere landen, maar vergeet de hand in eigen boezem te steken. Het woord 'kinderbescherming' klinkt sympathiek, maar is veelal een legitimering van machtsmisbruik, incompetentie en willekeur. De regenten, in casu vooral sociale werkers, schrijven met socpel gemak rapporten waarin psychologische en psychiatrische diagnoses staan waarvoor zij nimmer hebben doorgeleerd. Niettemin wordt hun gepraat als regel door kinderrechtters geaccepteerd.

De kinderrechtter zelf combineert twee rollen, namelijk die van aanklager en van rechtter, met als gevolg dat hij zonder vorm van proces mag doen wat hem goeddunkt. Protesten kunnen maar beter achterwege blijven. De procedures moeten worden gericht tegen talloze instanties, en bijna niemand kan de kosten van een advocaat opbrengen. Bovendien duren de zaken zo lang dat, ongeacht de uitkomst, aanzienlijke schade wordt aangericht.

Er is inmiddels een groep ontstaan die hier iets aan probeert te doen ('ouders voor kinderen'). Veel mensen willen hun naam echter niet op de ledenlijst zien staan. Voormalige werkers hebben hen daarvoor gewaarschuwd. Twee kinderrechtters zouden zelfs hebben gezegd dat plaatsing op de lijst tot gevolg zal hebben dat zij nog meer in de tang worden genomen.

Nederland, herfst 1990. Wij hebben het over visfraude.

Kinderbescherming

In zijn Signalement van 22 september schrijft Piet Vroon over de lotgevallen van het meisje Sheron, het pleeggezin waarin zij werd geplaatst en het functioneren van de kindbescherming. Hij stelt dat Nederland voorop loopt in het geklaag over mensenrechten, maar vergeet de hand in eigen boezem te steken.

De Bijzondere Kamercommissie voor het Jeugdwelzijnsbeleid en de Vaste Commissie voor Justitie van de Tweede Kamer hebben echter begin dit jaar een subcommissie kindbescherming ingesteld die tot taak had een onderzoek te doen naar aanleiding van het aantal en de aard van de klachten over het functioneren van de kindbescherming. Begin oktober zal het onderzoeksrapport verschijnen.

DEN HAAG Margo Vliegthart
Voorzitter subcommissie
kinderbescherming Tweede Kamer

Er tekent zich in hulpverlenerskringen (ruwweg aangeduid) een merkwaardig probleem af. Er begint een misvatting op te bloeien, die ernstige maatschappelijke gevolgen kan hebben. De Leidse psycholoog drs. R.E. van Outsem legt er in het laatste nummer van het Maandblad Geestelijke Volksgezondheid de vinger op. De misvatting is dat seksueel misbruik van jongens en mannen later zou leiden tot het plegen van seksuele misdrijven door die vroegere slachtoffers. "Dit idee maakt op dit moment sterk opgang in kringen van wetenschappelijke onderzoekers en hulpverleners," schrijft hij. Hij noemt het ook "een verleidelijk idee": "hulpverlening aan mannelijke slachtoffers zou dan immers meteen preventie van pleggedrag inhouden. Door deze twee vliegen in één klap te slaan zou men het maatschappelijk probleem van seksueel misbruik effectief kunnen bestrijden." Hoe verleidelijk voor hulpverleners misschien ook: het is een misvatting. Er is geen enkel bewijs voor. Met een schijn van logica kan men beweren, dat het voor de hand

Kees Wiese
over

Opbloeiende misvatting

ligt dat slachtoffers van seksueel misbruik hun ervaring verwerken of zich wreken door later dezelfde misdrijven te plegen. Maar dat is borreltafellogica. Het tegenovergestelde - juist slachtoffers zullen nooit zelf zoiets doen - is even logisch.

Cijfermatig klopt er ook niets van. Drs. Van Outsem: "In ogenschouw genomen dat naar schatting twee tot vijf procent van de mannelijke Nederlandse bevolking seksueel misbruik heeft meegemaakt en het feit dat in het algemeen iedere plegger meerdere slachtoffers maakt, zou dit immers betekenen dat seksueel misbruik zich allang had moeten ontwikkelen tot een

epidemie van reusachtige proporties." Er is geen epidemie. Het is, kortom, een misvatting. Een eenvoudig te weerleggen misvatting, maar wel een hoogst gevaarlijke. Zouden een groot aantal mensen, zouden hulpverleners en ook de slachtoffers van seksueel misbruik er toch in gaan geloven, dan versterkt dat het taboe rondom dat seksueel misbruik en dreigen mannelijke slachtoffers te worden gebrandmerkt als mogelijke of toekomstige daders. Hun sociaal isolement zal groeien, de hulpverlening wordt er ernstig door bemoeilijkt en als algemeen van slachtoffers wordt verwacht dat zij zelf daders zullen worden, kan dat

er toe leiden dat zij aan die verwachting gaan voldoen. Ook misvattingen kunnen zichzelf waarmaken.

"Het suggereren van een direct oorzakelijk verband tussen slachtofferschap en plegerschap ligt erg dicht bij het bij voorbaat beschuldigen van het slachtoffer van een daad die hij (nog) niet gepleegd heeft en die hij naar alle waarschijnlijkheid ook nooit zal plegen. Hoewel binnen wetenschappelijke kringen deze beschuldiging waarschijnlijk nooit zal worden bedoeld of geuit, is het mijns inziens onontkoombaar dat in brede maatschappelijke kringen de koppeling tussen slachtofferschap en pleggedrag wel degelijk als een dergelijke beschuldiging wordt vertaald en begrepen," aldus drs. Van Outsem, zijn collega's manend tot voorzichtigheid in hun uitlatingen. De waarschuwing is terecht. En daar tekent zich het merkwaardige probleem af, dat het waarschuwen en het signaleren mogelijk de opbloei van de misvatting bevorderen. Dan maar liever het idee doodgezwegen? Het risico daarvan lijkt mij groter.

N° 15-9-90

Persbericht

Ministerie van
Onderwijs en Wetenschappen

13 september 1990

Nummer
131

Centrale directie
Bibliotheek en Internationaal
Betrokkeningen

Europaweg 4
Postbus 25000
2700 LZ Zoetermeer
Telefoon 079-53 34 13
Telex 32635 MINOW
Telefax 079-51 26 51
Viditel 2534

Rapportage vertrouwensinspecteurs

ONDERWIJSINSPECTIE BESPREEKT ONGEWENSTE INTIMITEITEN MET SCHOLEN

Bij de vertrouwensinspecteurs, die eind 1987 door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen zijn aangesteld, werden in 1989 zeventig klachten gemeld van ongewenste intimiteiten. De onderwijsinspectie heeft met ongeveer 25 procent van alle scholen en onderwijsinstellingen gesproken over ongewenste intimiteiten. Dit blijkt uit het rapport van de vertrouwensinspecteurs.

Opvallend vinden de vertrouwensinspecteurs dat in geen van de categorieën onderwijsrechtstreeks klachten van leerlingen werden ontvangen. Een verklaring kan zijn dat er nog onvoldoende bekendheid is bij ouders en leerlingen over het bestaan van vertrouwensinspecteurs. Het grootste gedeelte van de klachten betrof handtastelijkheden en andere ongewenste lichamelijke contacten. Vijftien procent van de klachten werd getypeerd als 'sexueel misbruik' (ontucht, aanranding, verkrachting) en 21 procent valt binnen de categorie ongewenst vrij gedrag of verbale ongewenste intimiteiten. Het aantal klachten bij de vertrouwensinspecteurs mag niet worden verward met het totaal aantal meldingen van ongewenste intimiteiten in het onderwijs. Daarover bestaan nog geen betrouwbare cijfers.

De vier vertrouwensinspecteurs doen in hun rapport de nodige aanbevelingen. Zo zou de minister van onderwijs en wetenschappen een beperkte betrokkenheid moeten krijgen bij het vervolgingsbeleid met betrekking tot zedendelicten in het onderwijs. Het verlies van de onderwijsbevoegdheid kan nu alleen via een rechterlijke veroordeling worden bereikt. Een juridische procedure blijft echter vaak achterwege omdat het slachtoffer zo'n procedure voor zichzelf schadelijk acht.

De onderwijsverzorgingsinstellingen zouden volgens de vertrouwensinspecteurs voorlichting aan leerlingen, docenten en schoolbesturen moeten geven.

Beleid van de scholen

De inspectie van het onderwijs heeft in 1989 een onderzoek gedaan naar het beleid van de scholen. Hieruit blijkt dat met ongeveer 25 procent van het totaal aantal scholen dit onderwerp is besproken. In de eerste instantie reageerden de scholen verbaasd of onwennig, maar later werd er positief gereageerd. Veelal werd het belang van het onderwerp erkend en werd een procedure toegezegd.

In het algemeen voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs bleek een gedeelte van de scholen van mening te zijn dat de 'gewone kanalen' van mentoren en klasseleraars voldoende moeten zijn voor een zorgvuldige behandeling van ongewenste intimiteiten. De inspectie plaatst een vraagteken bij deze opvatting gezien de ervaringen. Voorts bleek uit dit onderzoek dat de naam van de vertrouwensinspecteur bij leerlingen en docenten niet of nauwelijks bekend is.

Noot voor de redactie, niet voor publikatie:

nader informatie bij Marian Bestelink, telefoonnummer 079 532219.

Persexemplaren van het inspectierapport bij Karin Doijenburgh, telefoonnummer 079 532834.

Vertrouwensgroep

TR 26

Hoe zet een school een vertrouwensgroep op? Welke ethische vragen komen op zo'n groep af? Over welke vaardigheden moeten vertrouwenspersonen beschikken? Antwoorden op dit soort vragen staan in de handleiding 'Vertrouwensgroep kindermishandeling en seksueel misbruik' die maandag wordt aangeboden aan staatssecretaris Wallage van onderwijs. Deze handleiding voor het basis- en voortgezet onderwijs is samengesteld in opdracht van het ministerie van onderwijs. Er worden situaties geschetst die zich hebben voorgedaan op de vijf scholen die deelnamen aan het project Vertrouwensgroep. Het feit dat een leerling zich tot een vertrouwenspersoon kon wenden, heeft op deze scholen nogal eens geleid tot doorverwijzing naar het Riagg of een bureau Vertrouwensarts. De samenstellers van de handleiding zijn bij hun werk ondersteund door onder andere prof. dr. H. Baartman van de Vrije Universiteit en F. Wafelbakker, geneeskundig inspecteur jeugdgezondheidszorg. Een vertrouwensgroep zou ideaal gesproken moeten bestaan uit een aantal geschoolde leerlingbegeleiders. Deze mensen moeten een relatief onafhankelijke rol binnen de school spelen. Volgens de samenstellers is een groep beter dan één vertrouwenspersoon, omdat anders bij ziekte of ontslag de continuïteit in de begeleiding wegvalt. Bovendien kun-

nen ze voor elkaar als praatpaal fungeren en elkaar steunen in hun beslissingen en activiteiten. Dat betekent wel dat geheimhouding aan een leerling niet gegarandeerd kan worden. Maar volgens de handleiding is geheimhouding ook onmogelijk omdat er dan nooit gehandeld kan worden. De vertrouwensgroep heeft vaste contacten met mensen uit de jeugdhulpverlening, het Riagg en met de bureaus Vertrouwensartsen. De handleiding geeft ook aan hoe een hulpverleningsnetwerk kan worden opgezet. Ook wordt uitgebreid aandacht besteed aan het signaleren van mishandeling en seksueel misbruik. Door de leerlingen bepaalde opdrachten te geven, bij voorbeeld het schrijven van een opstel over 'geheimen', krijgen de leerkrachten meer instrumenten in handen om mishandeling of misbruik op het spoor te komen. Een ander idee is het schrijven van een boze brief naar een krant, naar aanleiding van een artikel waarin wordt gesuggereerd dat men niet zo moeilijk moet doen over incest. Voorwaarden bij het toepassen van deze methoden zijn wel dat de leerlingen weten dat de school hen veiligheid wil bieden en dat er een vertrouwensgroep is waar ze met hun problemen terecht kunnen.

De handleiding 'Vertrouwensgroep Kindermishandeling en seksueel misbruik' kost f 28,85 en kan worden besteld bij uitgeverij Segers, antwoordnummer 132, 3100 VB Schiedam.

School moet volgens werkgroep misbruikte leerlingen bijstaan

Van onze verslaggeefster VK 25

MARIA HENDRIKS

AMSTERDAM — Als de school te maken krijgt met leerlingen die worden mishandeld of die seksueel worden misbruikt, heeft de school de ethische plicht die leerlingen te helpen. De school is mede-verantwoordelijk voor het welzijn van de leerlingen, want de taak van de school is altijd meer geweest dan het aanleren van kennis.

Deze geloofsbelijdenis staat, een beetje verstopt, in de *Handleiding Vertrouwensgroep Kindermishandeling en Seksueel Misbruik* die zojuist is verschenen. De handleiding wordt volgende maand aangeboden aan staatssecretaris Wallage van Onderwijs. Het boek is op verzoek van het ministerie gemaakt door het Katholiek Pedagogisch Centrum in Den Bosch en het is bedoeld voor het basis- en voortgezet onderwijs.

De opmerking dat de school een ethische plicht heeft bij kindermishandeling, haakt in op de onzekerheid waarmee veel scholen kampen. Dat bleek tijdens een project dat vorig schooljaar in Gelderland is gehouden. Daar kregen de scholen een pakket over incest, bestaande uit een cursus voor leraren, een aantal lessen, een toneelstuk voor leerlingen en een ouderavond.

De cursus voor leraren vond gretig aftrek, al wisten veel leraren ook ernstig niet of zij iets zouden ondernemen voor een leerling die thuis wordt misbruikt. De meeste scholen schrokken er helemaal voor terug het onderwerp incest in de klas te behandelen. Nog geen twintig van de ruim duizend benaderde scholen lieten het toneelstuk opvoeren.

De schrijvers van de handleiding vinden dat kindermishandeling wel in de klas moet worden besproken en ook dat de school moet inspelen op mishandeling thuis, maar dan moet de school wel eerst aan een aantal voorwaarden voldoen. Voordat het onderwerp aan de orde wordt gesteld, moet het lerarenteam een vertrouwenspersoon hebben aangewezen of beter nog een vertrouwensgroep hebben geformeerd, vindt het Pedagogisch Centrum.

Het zou verkeerd zijn een onderwerp als mishandeling te bespreken, zonder dat de leerlingen die zich erdoor voelen aangesproken ergens terecht kunnen. De handleiding geeft voorts als tip kindermishandeling niet in de hele school tegelijk te behandelen, want dan bestaat de kans dat de vertrouwenspersonen het werk niet aankunnen. De schrijvers van de handleiding vinden verder dat geweld in het gezin geen onderwerp apart moet zijn, maar in een groter kader aan de orde moet worden gesteld.

Dat kan, aldus de handleiding, door het onderwerp macht en machtsmisbruik regelmatig te laten terugkeren tijdens de lessen. Ook die aanbeveling sluit aan bij de ervaringen in Gelderland, waar de meeste scholen te kennen gaven het onderwerp kindermishandeling alleen in een groter geheel te willen behandelen. De handleiding ziet de behandeling van het onderwerp macht en machtsmisbruik als een vorm van preventie.

In die context kunnen ook oorlog, geweld en pesten aan de orde worden gesteld. Juist door die persoonlijke onderwerpen in een breder kader te plaatsen kan worden voorkomen dat de leerlingen louter schrik wordt aangejaagd. Het geïsoleerd behandelen van kindermishandeling leidt volgens het Pedagogisch Centrum makkelijk tot wilde fantasieën.

De handleiding geeft aan hoe kindermishandeling op een indirecte manier kan worden aangepakt door de leerlingen bijvoorbeeld een sociogram af te nemen waarop duidelijk wordt hoe geliefd elk kind is bij zijn klasgenoten. Mishandelde kinderen springen er dan vaak uit. Volgens incestdeskundige Francien Lamers zijn veel incest-slachtoffers niet populair bij andere kinderen. „Je weet niet waarom dat zo is, maar de anderen vinden het toch geen leuke kinderen.”

Het kan ook wat directer door de leerlingen te laten opschrijven wie zij een geheim zouden toevertrouwen, door een toneelstuk of een opstel, door affiches op te hangen of door een schooltelefoon in te stellen die werkt als de kindertelefoon. In dat kader is ook van belang dat de Nederlandse Onderwijs Televisie binnenkort begint met drie verschillende series uitzendingen over incest, bestemd voor alle leerlingen van de basisschool.

Bij een project over macht en machtsmisbruik kunnen de mensenrechten en de rechten van het kind worden behandeld en kan zo worden toegewerkt naar de situatie in het gezin. Het kan ook andersom door vanuit een specifiek probleem in de klas terecht te komen op kindermishandeling en andere vormen van schendingen als vervolging of racisme.

Ongewenste intimiteit op scholen levert VK 15 zeventig klachten op

Van onze verslaggeefster

ZOETERMEER — In 1989 zijn bij de vertrouwensinspecteurs zeventig klachten binnengekomen over ongewenste intimiteiten. De onderwijsinspectie heeft met ongeveer een kwart van de betrokken scholen contact gehad, aldus een rapport van de inspecteurs.

De inspecteurs, die sinds 1987 door het ministerie van Onderwijs zijn aangesteld, vinden het opvallend dat de leerlingen niet zelf hun klachten melden. Waarschijnlijk is het instituut vertrouwensinspecteur nog niet zo bekend bij leerlingen en ouders.

Het grootste deel van de klachten betrof handtastelijkheden en andere ongewenste lichamelijke contacten. Van de klachten werd 15 procent getypeerd als seksueel misbruik: ontucht, aanranding, verkrachting. 21 procent valt onder de categorie ongewenst vrij gedrag of verbaal ongewenste intimiteiten.

De motieven van een „homo-moordenaar“

DRS. FRANK VAN GEMERT
C. IJZERBOEKER WOOD
MONSTERIE VAN JUSTITIE

De afgelopen tien jaar werden in Amsterdam twintig homoseksuele mannen om het leven gebracht. In al die gevallen zou roof of afpersing het motief van de dader(s) zijn geweest. Dat denken de onderzoekers die zich met deze zaken bezighouden. Uit de persoonlijkheidsrapporten van de daders en uit interviews met potentiële slachtoffers komt een ander beeld naar voren. De dader was niet in de eerste plaats uit op roof. Het, waarom van de „homo-moord“ wordt verklaard uit de opeenstapeling van negatieve ervaringen van de dader in het prostitutie-circuit. Alles wat verkeerd ging komt op het conto van het slachtoffer.

Bij de Amsterdamse politie zijn over de periode van januari '80 tot december '88 135 gevallen bekend waarbij een persoon door een misdrijf (moord, doodslag) om het leven kwam. Onder deze 135 personen bevonden zich 18 homoseksuele mannen (Buro Misdaadanalyse '88). Vorig jaar werden er nog eens twee mannen omgebracht. Er zijn dus de laatste tien jaar (80 t/m '89) in Amsterdam 20 homoseksuele mannen vermoord.

In 1985 werden de ervaringen van de groep Ernstige Delicten van de Amsterdamse politie als volgt weergegeven: „Opvallend is het aantal delicten dat in de homoseksuele sfeer plaatsvindt. Het gaat hier om vrijwel alle gevallen om oudere homoseksuelen die om het leven gebracht worden door bij hen thuis uitgenodigde personen, die als motief roof of afpersing hadden (...) De homoseksuele man die zijn contacten op straat of in een horecagelegenheden opdoet lijkt daarmee een verhoogd risico te lopen op een tegen het leven gericht misdrijf“ (Bestuursinformatie '85, 15, 6).

Het is dus terecht dat behalve de politie ook de hoofdstedelijke homo-scene alert is. Een gay blad opende zelfs met de kop „Moord en doodslag teisteren Amsterdam“ (Fasary '89, 24). Wat is de toedracht van deze misdaden? Hoe ontmoeten slachtoffer en dader elkaar? Piet (48): „Ik vind het gewoon

spannend om zo tussen de jongens rond te struinen en hier kan ik ze voor weinig geld mee naar huis nemen. In een homo-bar loopt natuurlijk ook wel een hoop moos rond, maar dat kan ik wel vergeeten. Die zien me echt niet staan. Dus heb ik daar dan ook niets te zoeken. En iemand van mijn eigen leeftijd, daar val ik gewoon niet op.“ (Fasary '89, 25).

De slachtoffers behoren kennelijk tot een categorie oudere homoseksuele mannen die prostitutiecontacten onderhoudt. Deze groep is ongetwijfeld vele malen kleiner dan het totale aantal homomannen. De vraag die zich onmiddellijk opdringt is waarom deze moorden plaatsvinden. Wat werd er over de motieven gezegd? De politie was daar duidelijk over: roof of afpersing (zie boven).

Moord (of doodslag) en roof zijn de feiten die bij bekende zaken vastgesteld werden en deze resulteerden met haast mathematische stelligheid in een roofmoord. Maar is hiermee alles gezegd over de motieven van de dader? Met deze vraag in het achterhoofd deed ik onderzoek naar deze materie.

Van de genoemde 20 homomorden van het afgelopen decennium in Amsterdam, heb ik er 17 bestudeerd. Dat wil zeggen, ik heb van deze zaken de processen-verbaal gelezen en van een zevental daders kreeg ik bovendien de persoonlijkeheidsrapporten onder ogen. Daarnaast heb ik zeven

voorbereid en trachten kostbaarheden uit het zicht van hun bezoeker te houden.

Een van mijn respondenten had een Joegoslavische jongen mee naar huis genomen en werd geheel onverwacht bij het begin van een vrijage door de jongen gekneveld. Hierop doorzocht deze het huis, nam mee wat van zijn gading was en liet zijn slachtoffer vastgebonden achter. Ik hoorde dat hij op deze wijze meer dan honderd mannen beroofd zou hebben, zowel in als buiten Amsterdam. Homoseksuelen zijn geschikt om te beroven. Als de man ook nog op leeftijd is hebben jongens van rond de twintig een rijkstek overvloed. De slachtoffers zijn niet zelden bemiddeld en... ze doen geen aangifte. Dit zijn argumenten die ik uit de mond van meerdere potentiële slachtoffers optekende. Diegenen die werkelijk op roofuit zijn, hoeven dus beslist geen dodelijke slachtoffers te maken en zij bekijken soms een uiterst doeltreffende modus operandi te hebben, die duidelijk afwijkt van die van de onderzochte moordenaars. Bovendien mag verondersteld worden, dat een dader weet dat alles in het werk gesteld wordt om een moordeenaar in de kraag te vatten, maar dat hij vrijuit gaat wanneer zijn roofactiviteiten niet bij de politie gemeld worden. De twijfel over het roofmotief werd hiermee alleen maar groter. Wat is uit de onderzochte zaken af te leiden?

In dertien van de zeventien onderzochte moordzaken werd iets gestolen, maar de waarde ervan mag niet worden overschat. Slechts vijf keer werd geld meegenomen en het bedrag was nooit hoog (450, 450, 200, 100, 80 gulden). Wel werden er voorwerpen van waarde meegenomen: sieraden (3x ringen en 1x ketting), horloges (4x of zilver (1x). Ook kleding werd gestolen: Een keer waren dure spullen uit een modezaak maar in andere gevallen een paar schoenen en een leren jack. Een draagbare kleurentelevisie, een videorecorder en een cassette recorder werden (alle 1x) ontvreemd, alsmede twee oude camera's (samen), een klok, een paraplu, lidmaatschapsbewijzen van verenigingen en ten slotte een kist sigaretten.

Slechts één dader bleek in staat om gestolen goederen in korte tijd (via de bank van lening) in geld om te zetten. Deze dader is niet toevallig al 36 jaar kent beter de weg in het criminele milieu van de binnenstad. De jonge daders gooiden gestolen voorwerpen weg (3x), verstopten ze (3x) of namen de spullen zelf in gebruik (2x). Dit maakte het voor de politie aanzienlijk makkelijker om sluitend bewijs tegen de verdachten te verzamelen. De jongens zijn derhalve allerminst bedreven of succesvol te noemen in deze rooftak van de criminaliteit.

De daders mogen roven, en dus normen hebben die in de samenleving als deviant gelden, ik meen evenwel dat het veel te ver gaat te stellen dat zij enkel om het geldelijk gewin dodelijke slachtoffers hebben gemaakt. Daarvoor gingen zij onvoldoende efficiënt te werk en ontbrak het aan rationaliteit bij de daad.

Voor zover dat te reconstrueren is, begon de dader (in alle gevallen op één na) pas naar spullen te zoeken nádat de dodelijke worsteling had plaats gevonden. Dit geeft aan dat het dus niet om een roofpoging gaat, waarbij de dader betrapt wordt en die onbedeeld een fatale afloop krijgt. Nu rest de vraag: als roof niet het motief is, waarom wordt het delict dan wel begaan?

■ Oorzaken

Moord mag weliswaar een expressief delict zijn dat haast altijd in een impulsieve opwelling wordt gepleegd, het is nooit zonder oorzaken. Daarom wil ik de verklaring van deze misdaad niet alleen zoeken in het moment waarop de daad plaats vindt, maar richt ik de aandacht juist op hetgeen zich vóór de noodlottige dag heeft afgespeeld. Om zicht te krijgen op de motieven van de dader zal nu diens ideaaltypische ontwikkeling beschreven worden. Dat wil zeggen, dat de schets die volgt is samengesteld uit die onderdelen die in de individuele gevallen het meest voorkomen. Bij de 17 onderzochte moordzaken waren 21 verdachten betrokken. Sommige zaken kenden meer daders. Vaak is de jongen tijdens zijn ontvreemding afgeleid van waar-

loosd. Hij leeft op straat en heeft in de meeste gevallen weinig of geen contact met zijn ouders. Op het moment dat zo'n ontvreemde jongen een man tegenkomt die zich over hem ontfermt, hem verwent, met complimentjes overlaadt, te eten geeft en een slaapplek aanbiedt, heeft hij het gevoel enorme mazzel te hebben met deze „sugar daddy“.

Het onvermijdelijke seksuele voorstel kan voor de jongen weliswaar onverwacht en vreemd zijn, maar hij zal na zo'n warm onthaal in de meeste gevallen niet onmiddellijk negatief reageren. Hij wil het proberen en blijkens de gelezen documenten wordt zo'n eerste kennismaking met homoseksualiteit door de meeste jongens niet als verschrikkelijk of stuiterend ervaren. Temeer ook daar seksueel gezien meestal geen grote inspanning van de jongen gevraagd wordt. Zij spelen een actieve, mannelijke rol die hun potentiële onderstreep (ze worden gestreeld, afgetrokken of gepijpt door de man of ze neuken de man).

In deze periode voelen de jongens een sympathie voor de man, zeker wanneer zij ook nog een geldelijke beloning krijgen. De eerste belangrijke verandering komt wanneer de man na een paar dagen zegt dat de jongen maar eens naar ander onderzoek moet uitkijken. Meteen daarop doet hij het voorstel om een vriend van hem te bezoeken. Wellicht dat die nog een klus te doen heeft, in ruil waarvoor de jongen daar zou kunnen overnachten. Ook deze man blijkt jongens seksueel aantrekkelijk te vinden. De jongen komt in een circuit van homoseksuele mannen terecht, waar hij wordt verwend en betaald, maar waar hij zijn aantrekkelijke nieuwwagheid snel verliest. Uiteindelijk wordt hij niet meer naar een kennis doorverwezen, maar krijgt hij te horen dat hij het maar eens op het Centraal Station moet gaan proberen.

„Hoerjongens worden niet geboren, die worden gemaakt. Dat doen de oudere heren wel.“ (Van der Poel '89, 112).

Mannen initiëren de jongens in de wereld van de prostitutie. Omdat de beloningen aanvankelijk onverwacht hoog zijn en

de seksuïen makkelijk te vervullen, bevalt het de jongen niet slecht in de prostitutie. Hij voelt zich superieur aan de man die hem betaalt.

"Het zijn zielepoten, ik minacht ze, het zijn inferieure mensen. Het zijn geen echte mannen. Ik wil, ik sta daar boven. Maar ik heb geld nodig, dat is alles. Maar ik doe niets in bed, ik lig daar maar, ik laat ze naar me smachten en ik laat ze er goed voor betalen. Reken maar." (Bullinga '82, 153). Later, als de jongen al meerdere malen aan de kant is geschoven, niet meer goed betaald krijgt en niet iedere nacht een slaapplek heeft, merkt hij hoe betrekkelijk de eerste complimenten waren. Als hij nu bij de man aanbelt die hem als eerste onderdak bood, kan het gebeuren dat deze hem op straat laat staan omdat hij een andere jongen op bezoek heeft. De sympathie is verdwenen.

Een jongen na zes maanden prostitutie-ervaring:
"(...) ik heb nog niet één keer gehuild. Ik ben echt koud geworden, ik laat geen gevoelens meer zien. Ik heb ook minder gevoelens. Alles is veel kouder geworden." (Van de Lagemaat '89, 136). Besluit de jongen in de prostitutie te blijven (geen makkelijke keus, maar vaak ontbreken niet-criminele alternatieven), dan zal zijn houding jegens de mannen die hij als klant krijgt onherroepelijk veranderen. Hij weet dat het van nu af aan om geld gaat en niet meer om genegeheid. De vraag naar affectie van het eerste uur wordt verdrongen door de noodzaak van het geld maken.

In een aantal gevallen zal een jongen in deze fase worden "opgevangen" door een bordeelhouder, die de jongen een "thuis" biedt in zijn zaak. Het gaat hierbij meestal om homoseksuele jongens die langere tijd in een bordeel of club onderduiken en als regel de helft van de verdienste aan de baas moeten afdragen. De onderzochte daders bleken geen van allen dit pad bewandeld te hebben, daarom volg ik het spoor niet verder.

■ Street wisdom

De onervaren jongen ontbreekt het aan "Street wisdom". Hij weet inmiddels alleen dat de

seksualiteit van de jongen in twijfel zou kunnen trekken.

In dit stadium wordt seks voor de jongen een onprettige zaak. Voor een jongen in de opgroeiende leeftijd is viriliteit erg belangrijk. Hoe gemakkelijker hij aanvankelijk het spel met de mannen mee kon spelen, zo moeilijker wordt het nu voor hem om de klanten die hem tegenstaan te behagen. Hij heeft weinig of geen seksueel contact met het andere geslacht. Nog voor hij zijn eigen seksualiteit heeft ontdekt, moet hij vaststellen dat de mannen hem op een erg onaantrekkelijk zijspoor hebben gezet. Hij heeft een zeer dwingend etiket opgeplakt gekregen. Hij vreest dat men hem als homo ziet.

Dat het voor de jongen zo belangrijk is om de twijfel omtrent zijn seksuele voorkeur en positieve uit de wereld te helpen, blijkt uit het feit dat hij vrouwelijke collega's gaat bezoeken. Niet zelden gebeurt dat samen met andere hoerenjongens, meteen nadat hij zelf een klant heeft gehad. Hij kan zichzelf en anderen bewijzen dat hij nog hetero is.

De jongen die nu op het Centraal Station staat, is er op uit "geld te maken". Hij voelt zich gebruikt. Hij walgt van zijn klanten en waakt ervoor dat hij niet de dupe wordt van een wanbetaler. Hij zal een dergelijk risico trachten te ondervangen door hier en daar een klant voor te zijn en wat mee te jatten. Bovendien mag hij in geen geval het slachtoffer worden van iemand die hem seks-handelingen laat doen die zijn hetero-image aantasten. Veel jongens hebben ter verdediging een mes bij zich.

Als hij over een langere periode terugkijkt, dan ziet hij dat hij zelf in de goot zit en dat de mannen die hem deze wereld binnenloodten nog steeds hetzelfde doen met nieuwe jongens. Bij twee oudere daders blijken wraakgevoelens boven te komen. Een recidivist (43 jaar) maakt de balans op:

"Ik heb een hekel aan oude homofielen. Ze hebben alles. Ze hebben geld, een huis, enzovoorts. Ze maken misbruik van mij en anderen die om geld verlegen zitten. Het zijn profiteurs."

De ander (36 jaar) is jaren uit het vak geweest, maar wanneer zijn slachtoffer "opdringing" wordt en hem tracht te strelen,

wordt hij furieus.

"Ik dacht daar heb je weer zo'n profiteur die van de omstandigheden gebruik maakt."

■ Conclusie

Het is de dader niet te doen om geldelijk gewin. Van chantage was bij de onderzochte moorden geen enkele keer sprake en roef geschiedde vermoedelijk vooral om achteraf de daad te kunnen rationaliseren. Was roef het ware en bewust voorafgekozen motief geweest, dan was de buit groter geweest en zou de dader beslist doeltreffender te werk zijn gegaan.

Prostitutie leek aanvankelijk een aantrekkelijk circuit voor de dader, temeer ook daar zijn toetreding even geruisloos als succesvol verliep en de jongen zich niet van de impliciete stigma's van hoer en homo bewust was. De negatieve ervaringen die zich in de loop van de prostitutie loopbaan opstapelden, resulteerden in rancune. Alles wat er met de jongen verkeerd ging, kon hij gemakkelijk zijn slachtoffer in de schoenen schuiven. Door een ongewenste seksuele actie, geweigerde betaling of een andere handeling die de jongen tegen de borst stuitte, verloor hij zijn remmingen en werd hij tot moordenaar.

UN 25/5

Adviesgroep voor bestrijding van anti-homogeweld

DEN HAAG — Minister Hirsch Ballin van Justitie en Da-les van binnenlandse zaken hebben een adviesgroep ingesteld, die plannen gaat maken voor de bestrijding van anti-homoseksueel gedrag.

De adviesgroep zal onder meer de meldingen van discriminatie, mishandeling en beroving van homoseksuelen bestuderen. Ze zal adviseren over de aanpak en voorkoming van dit soort delicten en over de mogelijkheden van slachtofferhulp. Het is de bedoeling dat de groep eind volgend jaar advies uitbrengt aan de beide ministers.

De Tweede Kamer en de organisaties voor homoseksuelen hebben om de instelling van zo'n

adviesgroep gevraagd. De voorzitter van de groep is mr. A. Franken-Van Zinnigq Bergmann, advocaat-generaal in Den Bosch.

- Literatuur
- "Bestuursinformatie" 1985. Enige Trends in Misdrijven tegen het Leven behandeld door de Groep Eransge Delicten. Het Kwartalverdrag 1985-1. (4) pp. 14-16. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
 - Bullinga, M. 1982. Van de Leide kun je niet Leven. Interview met Hoeren en Hoerenjongens. Nijmegen: Stichting Publicaties SOF.
 - "Suro Misdadanalyse" 1988. Kriminalliens-beeldanalyse. E.D. Zaken 1980-1988. Amsterdam: Gemeentepolitie. Centrale Onderzoekende Recherche.
 - Fasarr, R. 1989. Moorden en Geweld Tegen Hoeren. Gay Amsterdam 38, pp. 24-5.
 - Lagemaat, G. van de 1989. Jongensprostitutie. Carrières en Levenswijzen met gepubliceerd onderzoeksverslag. Mr. de Graaf stichting.
 - Poel, S. van der 1989. De Opkomst van Professionele Jongensprostitutie in Amsterdam, in: Bovenkerk, F. & L. Brunt (red.) De Andere Stad. Achter de Facade van de Nieuwe Stedelijke Vitaliteit. Amsterdam: Centrum voor Grootschalig Onderzoek UvA.

ONDERWIJS REAGEERT OP AKKOORD

ET GELIJKE BEHANDELING SLUITSTUK
JARENLANGE DISCUSSIE

Vlak voor het zomerreces bereikte de ministerraad een akkoord over het wetsvoorstel Wet Algemene Gelijke Behandeling. Daarmee lijkt een einde gekomen te zijn aan een discussie die al meer dan zeventien jaar wordt gevoerd over de toepassing van enkele belangrijke artikelen uit de Nederlandse Grondwet.

Uitleg 12

Belangrijke grondrechten waren en zijn daar in het geding: de vrijheid van godsdienst, van vereniging en van onderwijs. Maar ook het verbod te discrimineren op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras of geslacht. Het voorliggende wetsvoorstel verbiedt bovendien discriminatie op grond van burgerlijke staat en seksuele gerichtheid. De eerste reacties op het kabinetsakkoord zijn overwegend positief, hoewel er vanuit vooral het bijzonder onderwijs ook geluiden komen dat de vrijheid van godsdienst en onderwijs weer in de verdrukking lijkt te komen. Maar anderen in de confessionele wereld zien in het voorstel de neerslag van een aanvaard maatschappelijk evenwicht. De meningen zijn over het algemeen mild en ingetogen. Het lijkt alsof het kabinetsakkoord een sluitstuk van een jarenlange discussie kan worden. Of is het de stilte voor eenzelfde discussiestorm als de afgelopen jaren in onderwijsland heeft gewoed?

Jarenlange discussie

Hoewel de wet gelijke behandeling een breed scala van grondrechten in de grondwet behandelt, spitst de discussie zich vooral toe op de vrijheid van onderwijs en van godsdienst (de artikelen 23 en 6), en het verbod van discriminatie

op grond van sekse, seksuele geaardheid en burgerlijke staat (artikel 1). Een discussie die in het begin van de jaren zeventig sterk werd beïnvloed door de actiegroep Man-Vrouw-Maatschappij die streefde naar een wet die discriminatie op grond van seksuele geaardheid of burgerlijke staat zou moeten verbieden.

In opdracht van het toenmalige kabinet Den Uyl komt de Emancipatiecommissie in 1977 met een advies. Het kabinet van Agt zegt het jaar daarop met een wetsvoorstel te zullen komen. In datzelfde jaar neemt de Tweede Kamer bijna kamerbreed een motie aan van het PvdA-lid Haas-Berger dat een dergelijk wetsontwerp nog eens ondersteunt. Drie jaar daarna dient het kabinet het voorontwerp in van een wet gelijke behandeling. Een voorontwerp (geen wetsontwerp) dat geen strafrechtelijke sancties kent.

Het voorstel om onderscheid te maken tussen personen op grond van sekse, seksuele geaardheid of burgerlijke staat doet een storm van kritiek losbarsten. Kritiek die vooral uit de hoek van christelijke instellingen afkomstig is. Zij achten het voorstel in strijd met de vrijheid van godsdienst en onderwijs. Die kritiek komt op het bordje van het inmiddels aange-treden kabinet-Lubbers.

Ook binnen dat kabinet ontstaat er, tussen de VVD en het CDA, verdeeldheid. Verdeeldheid die er toe leidt dat in 1985 het kabinet laat weten in zijn regeerperiode niet meer met een wetsontwerp te zullen komen. Voorgesteld wordt om een wet gelijke behandeling uit te breiden met een verbod op discriminatie op grond van ras, politieke keuze en godsdienst. In juli 1986 wordt bij het aantreden van het tweede kabinet-Lubbers bekend gemaakt dat er binnen een jaar een brede wet gelijke behandeling zal komen. Ruim een jaar na dato is het kabinet er nog steeds niet uit en besluit de oppositie in de persoon van de PvdA-kamerleden Haas-Berger en Van Nieuwenhoven een initiatief-wetsontwerp in te dienen. Het ontwerp beoogt discriminatie te verbieden op grond van geslacht, homoseksualiteit, burgerlijke staat of leef- en woonsituatie. Die wet moet gelden voor terreinen als arbeid, onderwijs en de woonsituatie.

Eisen aan gedrag

Nog geen maand erna verschijnt het wetsontwerp van de regering. Daarin

wordt voor levensbeschouwelijke instellingen de mogelijkheid geboden eisen te stellen aan het gedrag van hun personeel. De Raad van State adviseert evenwel negatief over het wetsvoorstel. Vooral het probleem wat te doen als grondrechten botsen, is onvoldoende uitgewerkt, meent 's lands belangrijkste adviescollege. Het PvdA-ontwerp voldoet evenmin in zijn ogen: volgens de Raad kan het gelijkheidsbeginsel bij botsing van grondrechten geen voorrang hebben. Ook 'het veld' is negatief. Zowel vanuit het bijzonder onderwijs als vanuit de linkse oppositie klinken ontevreden geluiden. Maar ook de VVD komt op haar eerder ingenomen standpunt terug en sluit zich bij de kritiek aan. Dan is voor de PvdA het moment gekomen om haar eerder ingediende initiatief-wetsvoorstel te verbreden tot een brede wet tegen discriminatie. Intussen wordt het tweede kabinet-Lubbers opgevolgd door een kabinet van CDA en PvdA, dat

beide voorstellen (van het kabinet-Lubbers II en van de PvdA) intrekt om, volgens haar regeerakkoord, met een nieuw wetsvoorstel te komen. Volgens datzelfde regeerakkoord zal het wetsontwerp onderscheid op grond van politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele gerichtheid of burgerlijke staat verbieden.

Aan werknemers mogen echter wel eisen worden gesteld die, gelet op het doel van de betrokken vereniging of stichting, nodig zijn voor het vervullen van de functie, aldus de tekst van het akkoord. Maar die eisen mogen niet zo zijn dat ze een werknemer om het enkele feit dat hij of zij bijvoorbeeld homoseksueel is diskwalificeren. Juli 1990 bereikt het kabinet-Lubbers III een akkoord over een wetsvoorstel 'Algemene Wet Gelijke Behandeling'.

Geen rangorde in grondrechten

Kern van het wetsvoorstel dat gebaseerd is op de afspraken uit het regeerakkoord is het tegengaan van discriminatie op terreinen waarop het maatschappelijk functioneren van mensen ernstig kan worden belemmerd. Daarmee wordt bedoeld op arbeid (in dienstverband of in het vrije beroep), volkshuisvesting, welzijn, gezondheidszorg, cultuur, onderwijs, school- en beroepskeuzevoorlichting, en andere vormen van openbaar aanbod van goederen en diensten.

Het wetsvoorstel verbiedt onderscheid behalve als er een wettelijke rechtvaardigingsgrond voor is. Die gronden kunnen voortvloeien uit andere grondrechten: de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, van vereniging, het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en de vrijheid van onderwijs. Binnen die grondrechten bestaat geen rangorde; met andere woorden: uit het ene grondrecht kan niet iets worden ontleend dat ten koste gaat van een ander grondrecht. Daarnaast wordt ook het indirecte onderscheid verboden als het leidt tot ongerechtvaardigd onderscheid; bedoeld wordt het onderscheid dat kan worden gemaakt op andere gronden dan die in de wet staan.

Een voorkeursbehandeling op grond van ras en geslacht is wel toegestaan als het gaat om achterstandsituaties. Het discriminatieverbod bij arbeid en de pensioenvoorzieningen is buiten het voorstel gelaten. Daarvoor zijn er worden andere richtlijnen ontworpen. Belangrijk gegeven blijft het feit dat werkgevers werknemers mogen weigeren als zij niet voldoen aan de eisen die nodig zijn voor het vervullen van een functie, gelet op de godsdienstige, levensbeschouwelijke of politieke grondslag van de instelling. Maar onderscheid op grond van ras, geslacht, seksuele geaardheid of burgerlijke staat is uit den boze. Voor werknemers of leerlingen in het bijzonder

onderwijs zijn soortgelijke bepalingen in het voorstel opgenomen.

Commissie gelijke behandeling

Voor handhaving en naleving van de wet kan natuurlijk een beroep worden gedaan op de rechterlijke macht. Maar nieuw is, dat wordt voorgesteld een commissie gelijke behandeling in te stellen die alle vormen van door de wet verboden discriminatie kan onderzoeken. Dat kan naar aanleiding van klachten, maar de commissie mag ook zelf aan de slag gaan als, zo zegt het wetsvoorstel, sprake is van structureel ongeoorloofd onderscheid. De commissie, die in het midden van het land haar standplaats zal krijgen, zal gaan beschikken over bevoegdheden om onderzoek naar discriminatie in te stellen en die zodanig aan de rechter voor te leggen. Een ambtelijke staf zal de uit negen deskundigen bestaande commissie bijstaan. Het is de bedoeling dat de nieuwe wet gelijke behandeling na advies van de Raad van State en behandeling in het parlement per 1 januari 1994 in werking treedt.

Maatschappelijk compromis

Het papier van de officiële stukken was nog niet droog, of de eerste commentaren waren al te beluisteren. Over het algemeen mild, ingetogen. Minder in zwart-wit termen zoals nogal eens het geval was in de jarenlange discussie die aan dit

wetsvoorstel voorafging. Het onderwijs, de politiek en de media reageren in hun commentaren afwachtend.

De commentaren spitsen zich toe op drie gebieden: de uitzonderingen die in het wetsontwerp worden gemaakt voor instellingen op levensbeschouwelijke grondslag, de bevoegdheden (of het ontbreken daarvan) van de commissie die het nakomen van de gelijke behandeling moet toetsen, en de rol die sekse, seksuele geaardheid en burgerlijke staat als discriminatiegrond kunnen (blijven) spelen. Zo ziet het D'66-kamerlid mevrouw Groenman in de richting van het bijzonder onderwijs sluiptwegen om toch op basis van geslacht of seksuele gerichtheid onderscheid te maken en vindt het Tweede-Kamerlid mevrouw Terpstra (VVD) dat het kabinet wel erg veel uitzonderingen toelaat. Groen Links vraagt zich af in hoeverre het bijzonder onderwijs zich mag mengen in de privé-activiteiten van homoseksuele leerkrachten. Het GPV is teleurgesteld omdat 'burgers die in het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties overeenkomstig hun geloofs-overtuiging willen handelen zich zullen moeten verdedigen tegen de beschuldiging van discriminatie'.

Het Gereformeerd Schoolonderwijs verwacht grote problemen met de commissie die wordt ingesteld en zegt telkens in het verdachtenbankje gezet te zullen worden. Het Landelijk Verbod van Gereformeerde Schoolverenigingen is ook zeer kritisch over het wetsontwerp. Afgezien van het feit dat deze organisatie vindt dat leerkrachten ook op grond van hun politieke overtuiging geweerd moeten kunnen worden, zegt de vereniging dat het praktizieren van een homoseksuele levensstijl onvereenigbaar is met de identiteit van haar scholen.

De Staatkundig Gereformeerde Partij vraagt zich af wie er in de commissie zullen worden benoemd en of haar bevoegdheden niet te ruim zullen zijn. Dat laatste stelde ook het dagblad De Telegraaf in een commentaar. Volgens de krant wordt de deur opengezet voor een ongewenst activisme van de commissie die gemakkelijk tot een heksenjacht kan leiden. Trouw heeft vertrouwen in de nieuwe commissie die zij als een goede aanvulling op de rechter ziet. De krant ziet in de waakhondfunctie van de commissie een van de belangrijkste bijdragen aan een ontwikkeling die moet helpen een evenwichtiger situatie te creëren. 'Een situatie waarin aan de ene kant wordt geaccepteerd dat er wel eens onderscheid wordt gemaakt, maar aan de andere kant niet al te gemakkelijk de vluchtweg van het eigen karakter wordt ingeslagen om iemand buiten de deur te houden', zo zegt Trouw.

Discriminatie is volgens het Algemeen Dagblad scherper geformuleerd dan voorheen, en kan daarom beter worden bestreden. Maar waterdicht is de wet niet, omdat soms een afweging moet worden gemaakt met andere fundamentele vrijheden, aldus de krant. De Volkskrant is overwegend positief maar stelt de vraag

in hoeverre de eisen van de levensbeschouwelijke organisaties zich kunnen uittrekken tot het privégedrag van hun werknemers.

Rechtvaardigheid moeten ontwikkelen, tenzij de Kamer het wetsontwerp op dit punt aanscherpt. 'Discriminatie is een dermate groot kwaad dat de politiek niet tevreden moet zijn met verdoezelende compromissen. Het wetsontwerp is een stap vooruit, maar die stap kan groter zijn', vindt De Volkskrant. Dat is ook de mening van Het Vrije Volk, dat er tevens op wijst dat gelijk behandelen ook een kwestie van moraal is. 'En een goede moraal is met geen enkele wet af te dwingen.' De regeringspartijen CDA en PvdA hebben zich tot nu toe niet in de discussie gemengd.

Verdraagzaamheid

De Katholieke Onderwijs Vakorganisatie staat positief tegenover het kabinetsvoorstel, maar vraagt zich af of de commissie niet te veel aan banden wordt gelegd. Invoering met ingang van 1 januari 1994 oordeelt ze als veel te laat en onbegrijpelijk. Ook het Centraal Bureau voor het Katholiek Onderwijs kan met de wet leven. Het gelooft dat de wet kan worden uitgevoerd zonder dat de vrijheid van onderwijs in het gedrang komt. De Nederlandse Protestants Christelijke Schoolraad zal later zijn standpunt formuleren.

De voormalig staatssecretaris drs. K. de Jong (CDA en zeer actief in de protestants-christelijke onderwijswereld) reageert gematigd positief. Natuurlijk wijst hij op de verhouding tussen het verbod om te discrimineren en de vrijheid van het bijzonder onderwijs om zijn eigen onderwijsgeven te mogen benoemen. Volgens hem is dat slechts een klein en vaak overbelicht onderdeel. De zaak is nu uitgekristalliseerd en de discussie lijkt tot een einde te komen, stelt De Jong vast. Vragen heeft hij nog bij het punt wie moet aantonen dat wel of niet gediscrimineerd wordt (de instelling die ontslaat of degene die ontslagen wordt) en bij de werkzaamheden van de commissie. Maar, zegt hij, 'nuchterheid en verdraagzaamheid lijken het gelukkig te gaan winnen'. De christelijke vakorganisatie PCO vindt het een verstandige keuze dat schoolbesturen wel rekening mogen houden met levensbeschouwing bij hun personeelsbeleid maar dat men met hele sterke argumenten moet komen om iemand niet te benoemen of te ontslaan. Ook niet als iemand uitkomt voor zijn of haar homoseksuele geaardheid. De FNV-bond ABOP is ook tevreden, maar wijst op het grote belang van de toetsingscommissie.

Het Nederlands Centrum Buitenlanders mist de discriminatie naar nationaliteit in het ontwerp en de ouderbond COSBO vindt het jammer dat het onderscheid naar leeftijd niet verboden wordt. Alles afwegende is het oordeel uit al deze commentaren toch (gematigd) positief te noemen. Enige reserve blijft overigens bestaan over de (juridische) praktijk van de wet en de rol van de commissie gelijke behandeling.

Hirsch Ballin weigert officiële erkenning van „homo-huwelijk”

VK 26 Van onze verslaggever

DEN HAAG — Minister Hirsch Ballin van Justitie voelt er niets voor het familierecht zo te wijzigen dat ook homoseksuelen kunnen trouwen. Recente oproepen om het „homo-huwelijk” een wettelijke basis te geven, leiden er niet toe dat de minister initiatieven zal ontplooiën in deze richting.

Hirsch Ballin zei dit woensdag bij gelegenheid van de installatie van de adviesgroep bestrijding anti-homoseksueel gedrag. Volgens de bewindsman is er bij notariële akte (met name bij erfrechtelijke kwesties) veel meer mogelijk dan de meeste homoseksuelen denken.

De discussie over het homo-huwelijk is de afgelopen weken opnieuw actueel geworden, nadat een Vlaardings homopaar alle gemeentebesturen aanschreef met het verzoek of er mogelijkheden zijn tot het sluiten van een huwelijk. Vrijwel alle reacties waren negatief, maar in een enkel geval toonde een gemeente zich bereid om het (onwettige) huwelijk te sluiten.

D66 is voor homohuwelijk in Alkmaar

AC
4/9

(Van onze verslaggeefster)

ALKMAAR — D66 vraagt burgemeester en wethouders van Alkmaar een voorbeeld te stellen in de kwestie van het 'homohuwelijk'. In schriftelijke vragen aan het college breken de gemeenteraadsleden A. Leek en M. Maassen namens de D66-fractie een lans voor een relatiewetgeving die niet de ene leefstijl bevoor- of benadeelt ten opzichte van de andere.

Aanleiding voor de schriftelijke vragen is het verzoek van Gerard Kuipers en Frans Stello uit Vlaardingen aan alle gemeenten in Nederland hun al achttien jaar bestaande relatie wettelijk

te willen bekrachtigen. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft haar leden aangeraden de zaak strikt juridisch te bekijken en de boot dus af te houden.

Maar er zit ook een maatschappelijke kant aan het verhaal, aldus de Alkmaarse D66-fractie. Zolang de bestaande wetgeving nog bestaat, mag die in elk geval niet discrimineren, aldus Leek en Maassen en dat zou daarom ook moeten gelden voor de bekrachtiging van een duurzame relatie tussen personen van hetzelfde geslacht. Ze zouden graag zien dat Alkmaar wat dat betreft een voorbeeld stelt.

Concreet stellen ze voor dat burgemeester en wethouders de zaak bespreken met de ambtenaren van de burgerlijke stand. „Wellicht zou dat een flinke steun in de rug kunnen betekenen voor een ambtenaar die in deze bereid is zijn of haar nek uit te steken.”

'Trouwerij' met bruidssluijer van 1,5 kilometer

WN
21

UTRECHT — Een bruidssluijer van anderhalve kilometer lengte is dinsdagmiddag in de Utrechtse binnenstad te zien, voorafgaand aan het 'huwelijk van de eeuw' in de Janskerk. Het huwelijk maakt deel uit van een manifestatie van het Landelijk Steunpunt Vrouwen in de Bijstand, die om 12 uur op het Vreeburg begint. De organisatie wil hiermee het 'discriminerende karakter' van de huwelijkswet aan de kaak stellen. Na afloop van de dienst wordt er om 14 uur op het plein rond de kerk een bruidsmarkt gehouden, opgeluisterd door kramen met romantische huwelijksartikelen.

Haagse politie start werving homoseksuelen

DEN HAAG (ANP) — Om een betere afspiegeling te zijn van de maatschappij, wil het Haagse politiekorps meer homoseksuelen in dienst nemen. Daartoe plaatst het korps deze week als eerste korps in Nederland een wervingsadvertentie in de Gaykrant.

„Uit marketingonderzoek is gebleken dat een groot deel van de Gay-krantlezers, wat betreft leeftijd en opleidingsniveau, tot onze doelgroep behoren”, verklaarde een woordvoerder van de Haagse politie gisteren. „Daarom zal de Gay-krant in de toekomst tot de tijdschriften gaan behoren waarin wij adverteren”.

Op de vraag waarom de Haagse politie dat niet eerder deed, antwoordt zij: „Dat is een kwestie van groeien. De politie heeft altijd een magere naam gehad in verband met de machosfeer die er heerst. Daarin is verandering gekomen. Een homoseksueel kan nu binnen het korps voor zijn geaardheid uitkomen. Het is eigenlijk een soortgelijk proces als met vrouwen, die waren 25 jaar geleden ook amper bij de politie te vinden”.

UNS
2/5

PAR. 12.
Discussie in Alkmaar over homohuwelijk

ALKMAAR — K. Sterken, ambtenaar van de burgerlijke stand in Alkmaar en fractievoorzitter van Groen Links in die gemeente, is bereid het homopaar Kuipers en Stello uit Vlaardingen te trouwen. Hij wil zo een juridische procedure in gang zetten die duidelijk zal maken of een homohuwelijk in Nederland rechtskracht heeft.

Het gemeentebestuur van Alkmaar beraadt zich momenteel nog over de brief die het eind juli, net als alle andere gemeenten in Nederland, van het Vlaardingse homopaar heeft ontvangen. In deze brief verzoeken Kuipers en Stello het gemeentebestuur officieel hun huwelijk te voltrekken.

Sterken verwacht dat een meerderheid van de Alkmaarse gemeenteraad er voor is: „D66 en Groen Links zijn er voor en naar ik heb vernomen neemt de PvdA ook een positief standpunt in. Of de officier van justitie het huwelijk zal gedogen, is echter afwachten.”

Als het huwelijk eenmaal is voltrokken, moeten volgens Sterken maatschappelijke en juridische instanties uitmaken of het rechtskracht heeft. „Het is afwachten of bijvoorbeeld de belasting en pensioenverzekeraars het huwelijk erkennen. Als die dat niet doen, gaan ze een juridische procedure in werking stellen om het huwelijk te laten vernietigen.”

Het COC respecteert het besluit van homo's die willen trouwen, maar ziet het huwelijk niet als de oplossing om homoseksuelen dezelfde rechten te geven als hetero's. A. van Kooten-Niekerk, directeur van het COC: „Het is ook positief dat gemeentes door de actie van Kuipers en Stello worden gedwongen om over deze kwestie na te denken. Maar we zien het homohuwelijk als laatste oplossing in plaats van als een stap vooruit. Gelijke rechten voor homoseksuelen moeten ook zonder huwelijk mogelijk zijn.”

Weigering congresruimte te verhuren beschouwd als discriminatie
COC dient klacht in tegen zalen

centrum

Van onze verslaggever VIC
GRONINGEN — De Groningse afdeling van het COC beschuldigt de bedrijfsleiding van het plaatselijke zalen-centrum Het Tehuis van discriminatie. Deze zou hebben geweigerd het COC voor een aanstaand congres zalen te verhuren omdat de organisatie „aanstootgevend” van karakter zou zijn voor de andere huurders van zalen. Bedrijfsleider K. Bleeker van Het Tehuis onthoudt zich van elk commentaar op deze beschuldiging. Het COC-bestuur heeft een klacht ingediend bij hoofdcommissaris Woltjer van de Groningse gemeentepolitie. De Groningse afdeling van de Nederlandse Vereniging tot Integratie van Homoseksualiteit COC organiseert dit jaar, op 17 november, de landelijke Vrouwendag. Daarvoor wilde het COC enkele zalen huren in Het Tehuis, dat in de stad Groningen het vergaderzalen-

centrum is. Een COC-medewerkster informeerde op 10 september bij bedrijfsleider Bleeker of er voor de Vrouwendag enkele zalen te huur waren. Dat bleek niet het geval. De Groningse COC-afdelingsvoorzitter A. Feenstra informeerde 's avonds onder een andere naam dan die van het COC eveneens naar zaalruimte op 17 november en die bleek volgens hem toen ineens voldoende aanwezig. Het tweetal ging enkele dagen later naar bedrijfsleider Bleeker om verhaal te halen. Het kreeg te horen dat hij het COC dan wel de beoogde Vrouwendag als aanstootgevend ervoer en dat het hem klanten zou kunnen gaan schelen. Volgens Feensta was Bleeker in dat gesprek niet van zijn standpunt af te brengen. „Ik vind het niet alleen heel erg maar ook heel raar, want elke organisatie die zich bij Het Tehuis meldt, kan er zaalruimte huren. Wij hebben er als

COC-afdeling in het verleden ook wel eens een zaal kunnen huren om er een ledenvergadering te houden”, aldus Feenstra.

Het COC wil proberen zoveel mogelijk instellingen en organisaties aan te schrijven die regelmatig van de zalen van Het Tehuis gebruik maken. De vereniging wil hen van deze ervaring op de hoogte stellen en hen de afwijzing bij Bleeker laten aanklaarten. Het Tehuis is een vereniging die zich met de exploitatie van het zalen-centrum bezighoudt.

In de brief van het COC aan de hoofdcommissaris wordt verwezen naar de zogenoemde Homonota die de Groningse gemeenteraad in 1989 aannam. Daarin staan ook maatregelen die kunnen worden genomen als homoseksuelen met discriminatie te maken krijgen. De meest vergaande maatregel is het intrekken van de exploitatievergunning. Een anonieme woordvoerder van Het

Tehuis liet donderdag weten dat bedrijfsleider Bleeker geen commentaar heeft op de beschuldiging.

Volgens politiewoordvoerder A. van de Leur zal de politie eerst gesprekken met beide partijen voeren om te proberen de exacte feiten boven water te krijgen. „Daarna zullen we proberen te bemiddelen en als dat geen resultaat heeft dan behoort zowel een strafrechtelijk onderzoek dan wel een bestuursrechtelijke dwangmaatregel tot de mogelijkheden. Het intrekken van de exploitatievergunning is in een scala van mogelijkheden het uiterste middel”, aldus Van de Leur. Bewijsvoering in dit soort zaken is over het algemeen niet eenvoudig te vergaren omdat tegenover het ja van de een het nee van de ander staat.

Het COC heeft voor de Vrouwendag zaalruimte kunnen huren in het complex van de Doopsgezinde Kerk.

VN-top wil levens van vijftig miljoen kinderen redden

kinderen gemarteld en vermoord omdat ze "de straten verontreinigen". Kinderen worden vaak gebruikt om de ouders te dwingen zichzelf aan te geven of bekentnissen af te leggen. Regeringsstroepen en guerrillabewegingen maken beide rijklijk gebruik van minderjarigen in hun gewapende conflicten.

Alleen als de regeringsleiders vanaf volgende week besluiten de kinderproblematiek tot prioriteit te verheffen, kan van een succes van de kindertop gesproken worden. Anders is het niet veel meer dan de zoveelste op spektakelgerichte mediastunt om het wereldgevoel te sussen.

LOUCKY CONTENT

door het aantal te redden kinderen op 50 miljoen zal kunnen worden gebracht. Hiermee zal echter een bedrag van 2,5 miljard dollar per jaar gemoeid zijn, evenveel als elk jaar wereldwijd aan wapens wordt uitgegeven.

Amnesty International heeft het initiatief om de kindertop te houden, toegelicht. De mensenrechtenorganisatie heeft aan de vooravond van de top een beroep gedaan op vele regeringen om een einde te maken aan het vermoorden, martelen en willekeurige opsluiten van kinderen.

In Brazilië en Guatemala worden

Afrika, waar deze ziekte het ergst om zich grijpt. Bovendien zullen naar schatting drie tot vijf miljoen kinderen in die landen "Aids-vezen" zijn. Unicef denkt dat alleen gezamenlijke actie deze nieuwe ramp kan voorkomen.

Slechts met de inzet van extra middelen kunnen miljoenen van de 150 miljoen ten dode opgeschreven kinderen worden gered. Dankzij technologische ontwikkelingen zal het waarschijnlijk mogelijk zijn 25 miljoen kinderen te redden. Unicef hoopt dat de "kindertop" tot initiatieven zal leiden waar-

eenvoudige medische voorzieningen voorkomen of verholpen hadden kunnen worden. Ondanks de vooruitgang in gezondheidszorg, wetenschap en voedselproductie zullen in de jaren negentig naar schatting 150 miljoen kinderen sterven.

"Als er niet meteen iets gebeurt, zal de ziekte Aids de vooruitgang die we de afgelopen tien jaar hebben geboekt, wegvagen", zei de Haitiaanse kinderarts Reginald Boulos onlangs. Unicef schat dat er tot het jaar 2000 nog eens 2,5 miljoen doden bij zullen komen in de tien landen in Oost- en Centraal-

men de regeringen er hopelijk toe worden aangezet extra fondsen ter beschikking te stellen. De activiteiten van Unicef in het verleden hebben ook bij het IMF en de Wereldbank langzaam het idee doen postvatten dat extra ontwikkelingshulp voor kinderen nodig is. We hopen nu dat de regeringen ook extra maatregelen nemen".

Dagelijks sterven nog steeds zo'n veertigduizend kinderen in de wereld aan de gevolgen van ondervoeding, het drinken van vervuild water, en aan kinderziekten die met vaccinaties of extra maatregelen kunnen worden voorkomen.

Plechtige belofte op kindertop VN

De top eindigde met de aanvaarding van een lange verklaring, waarin de betrokken landen zich ten doel stellen in de jaren negentig het leven van honderd miljoen kinderen te redden of anderszouden omkomen door ziekte of ondervoeding. Meer in het bijzonder wordt gemikt op een vermindering van de kindersterfte met minstens eenderde en een halvering van het aantal moeders dat bij de bevalling om het leven komt.

Daarnaast wordt opgeroepen tot een zodanige verbetering van het basisonderwijs, dat tenminste 80 procent van alle kinderen een lagere schoolopleiding voltooit.

Op verzoek van Koeweit was op het laatste moment aan de verklaring een passage toegevoegd waarin de ontberingen worden vermeld die het gevolg zijn van "agressie, buitenlandse overheersing en annexatie". De naam van Irak valt echter niet, zoals nergens in de verklaring specifieke gevallen worden genoemd. De emir van Koeweit woonde

De top eindigde met de aanvaarding van een lange verklaring, waarin de betrokken landen zich ten doel stellen in de jaren negentig het leven van honderd miljoen kinderen te redden of anderszouden omkomen door ziekte of ondervoeding. Meer in het bijzonder wordt gemikt op een vermindering van de kindersterfte met minstens eenderde en een halvering van het aantal moeders dat bij de bevalling om het leven komt.

Daarnaast wordt opgeroepen tot een zodanige verbetering van het basisonderwijs, dat tenminste 80 procent van alle kinderen een lagere schoolopleiding voltooit.

De Nederlandse delegatie stond onder leiding stond van minister Pronk (Ontwikkelingssamenwerking). Hij mocht niet bij de sloterklaring aanwezig zijn, omdat — mede op Nederlands aandringen — was besloten dat daartoe alleen delegaties zouden worden toegelaten die werden aangevoerd door een staatshoofd of minister-president.

De Nederlandse delegatie stond onder leiding stond van minister Pronk (Ontwikkelingssamenwerking). Hij mocht niet bij de sloterklaring aanwezig zijn, omdat — mede op Nederlands aandringen — was besloten dat daartoe alleen delegaties zouden worden toegelaten die werden aangevoerd door een staatshoofd of minister-president.

De Nederlandse delegatie stond onder leiding stond van minister Pronk (Ontwikkelingssamenwerking). Hij mocht niet bij de sloterklaring aanwezig zijn, omdat — mede op Nederlands aandringen — was besloten dat daartoe alleen delegaties zouden worden toegelaten die werden aangevoerd door een staatshoofd of minister-president.

Van onze verslaggever
AMSTERDAM — Vandaag en morgen wordt in New York de eerste "wereldtop over kinderen" gehouden. Het Kinderfonds van de Verenigde Naties (Unicef) rekent erop dat tenminste de Amerikaanse president Bush, de Britse premier Thatcher, het Franse staats-hoofd Mitterrand, en Waarschijnlijk ook Sovjet-leider Gorbatsjov acte de présence zullen geven. Nederland stuurt minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking.

De top wordt een "mijlpaal" in de geschiedenis genoemd. Voor het eerst zullen politieke leiders uit noord en zuid, oost en west gezamenlijk naar oplossingen zoeken voor de pro-

'Blijf van me af' is nu officieel

Het verdrag over de rechten van het kind is zondag eindelijk officieel geworden. In New York maakten de Verenigde Naties bekend dat nu al 31 landen het verdrag hebben ondertekend.

TR 5

Zorg voor me. Blijf van me af. Ik heb een eigen mening. De rechten van kinderen hebben allemaal met deze drie zinnen te maken. Je hebt gewoon recht op een huis, op eten en op onderwijs. En je mag niet seksueel misbruikt worden. Maar

toch gebeurt dat vaak. En in arme landen doen veel kinderen zwaar werk, om geld te verdienen voor hun families. Daar kan zo'n verdrag weinig aan verbeteren. Maar de landen die het verdrag ondertekenden, beloven wel hun uiterste best te doen om het leven voor kinderen zo goed mogelijk te maken. En als de Verenigde Naties denken dat een land het verdrag aan z'n laars lapt, dan krijgt dat land flink op zijn kop. Er wordt steeds serieuzer rekening gehouden met kinderen. Over drie weken is er in New York zelfs een wereldtop over de rechten van het kind.

Eskaders vermoorden Braziliaanse kinderen

LONDON/SAO PAULO (AP, DPA, Reuter) — In Braziliaanse steden worden honderden straatkinderen vermoord door doodseskaders. Gemiddeld doden zij een kind per dag. Een veel groter aantal kinderen wordt door de politie gemarteld. Dit staat in een rapport van de mensenrechtenorganisatie Amnesty International, dat vandaag wordt gepubliceerd in Londen.

Het aantal Braziliaanse zwerfkinderen, die in hun levensonderhoud voorzien door het plegen van misdaden, stijgt en dat heeft geleid tot een toename van het aantal moorden door doodseskaders. Deze eskaders bestaan voor een deel uit politiemensen.

"Arme kinderen worden door de Braziliaanse autoriteiten met minachting behandeld. Zij riskeren hun leven alleen al door op straat te zijn", aldus het rapport van Amnesty, dat is gebaseerd op gegevens van verschillende Braziliaanse mensenrechtenorganisaties.

Volgens het Braziliaanse Instituut voor Sociale en Economische Analyse werden vorig jaar in drie verschillende steden 457 kinderen, van wie de meesten geen strafblad hadden, gedood door de eskaders. De cijfers tonen aan dat het moorden gewoon doorgaat. Amnesty zegt in haar verslag dat de kinderen worden vermoord om "de straten op te ruimen" of om getuigen te laten verdwijnen.

Amnesty haalt een voorbeeld aan van drie jongens die in augustus in Rio de Janeiro werden gearresteerd, omdat zij probeerden in te breken in een winkel. Zij werden gedwongen tot het spelen van een spelletje Russisch roulette. Een dertienjarige jongen schoot zich hierbij door het hoofd en werd op straat bij een hotel achtergelaten. Hij overleed later in het ziekenhuis.

De politie heeft jongeren neergeschoten omdat zij weigerden gehoor te geven aan orders om hun bromfiets tot stilstand te brengen of voor vermeende beledigingen aan het adres van de politie. Kinderen die zich op straat of in politiecellen bevinden, worden regelmatig gemarteld met elektrische schokken, brandende sigaretten en knuppels.

Ook weigert de politie herhaaldelijk bijstand aan misdaden waarvan kinderen het slachtoffer zijn. Amnesty beschrijft in haar rapport een geval van twee jongens die waren meegenomen door mannen die zich hadden voorgedaan als agenten. De politie wilde geen hulp verlenen toen de moeder van de kinderen hierom vroeg. De jongens werden later dood teruggevonden.

Volgens Braziliaanse mensenrechtenorganisaties worden maar weinig gevallen van moord of marteling diepgaand onderzocht. De enkele keren dat dit wel gebeurt, duurt het vaak jaren voordat de zaak voor de rechter komt en resulteert het meestal in een lichte straf. Uit angst voor represailles worden veel klachten over martelingen door de politie niet aangegeven of na dreigementen ingetrokken.

Massagraf

Op een kerkhof in Sao Paulo is woensdag een geheim massagraf ontdekt met ongeveer 1700 lijken. De politie vermoedt dat zich onder de doden talrijke politieke gevangenen bevinden, die tijdens de militaire dictatuur tussen 1964 en 1985 spoorloos verdwenen. Het hoofd van de mensenrechtencommissie

van Sao Paulo, Paulo Sergio Pinheiro, denkt dat dit niet het enige geheime massagraf in Brazilië is, maar waarschijnlijk wel het grootste.

Bij veel skeletten waren de inslagen van kogels nog te zien. Het massagraf is vijftig meter breed, dertig meter lang en drie meter diep. Het werd ontdekt na aanwijzingen van de directeur van de begraafplaats.

Directeur Eustaqueo verklaarde voor de televisie dat verschillende functionarissen hem al in 1977 hadden verteld dat het militaire regime politieke tegenstanders op het kerkhof begroef. Hij zei dat hij uit angst voor represailles het bestaan van het massagraf heeft verzwegen.

De televisie liet zien dat de zwaar gehavende skeletten werden geborgen. Vele lichamen bleken in grote blauwe plastic zakken te zijn begraven. Werknemers op de begraafplaats deelden mee dat de lichamen eerst onder valse namen in aparte graven ter aarde werden besteld. De resten werden vervolgens na drie jaar weer opgegraven en in grote plastic zakken in een grote kuil ondergebracht.

In 1985 kwam in Brazilië een einde aan een 21 jaar durende militaire dictatuur. Vooral in de periode 1965-'75 was de repressie door het regime groot.

Brazilië onderzoekt moorden

BRASILIA — President Fernando Collor de Mello van Brazilië heeft een onderzoek gelast naar beschuldigingen van Amnesty International dat doodseskaders jaarlijks honderden Braziliaanse zwerfkinderen vermoorden. De eskaders bestaan voor een deel uit politiemensen. Volgens politieke waarnemers is het voor het eerst dat Brazilië serieus ingaat op beschuldigingen van Amnesty. Brazilië telt naar schatting zeven miljoen straatkinderen.

Leeg-nestsyndroom drijft ouders vaak tot psychische mishandeling

VK 1

DE BEKENDE Zwitserse analytica Alice Miller duidde de manier waarop ouders hun kinderen opvoeden aan met de term „zwarte pedagogiek”. De Amerikaanse therapeute Susan Forward spreekt in *Eindelijk je eigen leven leiden* — *Loskomen van een beschadigde jeugd* van „fatale ouders”, maar bedoelt in feite hetzelfde. Opvoeden is een proces van onderdrukking, waarbij het kind wordt geleerd in volle bewondering op te zien naar zijn machthebbers.

Gewoonlijk richt het gedrag van ouders niet al te veel onheil aan en kunnen kinderen gemakkelijk en zonder al te grote problemen een uitbarsting van boosheid over zich heen laten komen. Dat verandert, betoogt Forward, als ouders uitgroeien tot ware tirannen die hun kinderen seksueel of lichamelijk mishandelen en kleineren, of — subtiele en moeilijker grijpbaar — als ouders hun kinderen psychisch mishandelen, hen overladen met schuldgevoelens, vernederen, of te veel beschermen en hen daardoor het recht op een eigen leven ontnemen.

Kinderen van zulke „fatale ouders” vertonen bijna altijd hetzelfde symptoom: te weinig gevoel van eigenwaarde, hetgeen leidt tot de drang zichzelf te vernietigen.

Nadrukkelijk stelt Forward dat het mishandelen van kinderen meer omvat dan de zichtbare blauwe plekken van een uit de hand gelopen aframmeling. Met het woord „fataal” wil zij tot uitdrukking brengen dat ouders de meeste schade aanrichten juist door datgene wat ze niet doen — door het onthouden van liefde, het voortdurend krenken of

het afhankelijk houden van hun kinderen.

„Fatale” ouders beschikken over een heel arsenaal van technieken om hun kind onder de duim te houden, zoals het uitspelen van het ene kind tegenover het andere of het aanpraten van schuldcomplexen. Ouders handelen zo vaak uit vrees zelf door hun kinderen in de steek te worden gelaten, een angst die Forward treffend omschrijft als het „lege-nestsyndroom”.

Het ouderschap blijft een kwestie van natte-vingerwerk, ondanks de opvoedkundige boekjes over hoe het zou moeten, die altijd goed in de markt liggen en stevast grif aftrek vinden. Traditionele opvattingen kenmerken de wijze van opvoeden. Alice Miller heeft het tot haar levenswerk gemaakt al deze ingesleten onwisheden, zoals „wie zijn kind liefheeft, kastijde het” aan de kaak te stellen.

In zoverre brengt Forward's boek niets nieuws. Maar terwijl Miller haar voorbeelden vindt bij de schrijver Kafka, de filosoof Nietzsche, de schilder Picasso of Hitler, beperkt Forward haar verhaal tot de dichterbij staande tandarts-assistente Carla, een blonde inspectrice van een grote onderneming, Kate, en chirurg Gordon die van tijd tot tijd zijn kinderen zonder aanwijsbare redenen in elkaar slaat.

Eindelijk je eigen leven leiden bestaat uit twee delen. Het eerste deel behandelt allerlei aspecten van de „zwarte” opvoedingsmethoden van ouders, verlevendigd met voorbeelden (authentiek, zoals Forward nadrukkelijk aangeeft) uit haar eigen praktijk. Dit gedeelte vormt voor de lezer die zich in de verhalen herkennen, een middel om „los te

komen van je beschadigde jeugd”. Want, belooft Forward, pas als je dat begrijpt, kun je „eindelijk je eigen leven leiden”.

Alice Miller wendde zich vol afgrijzen af van de psychoanalyse, die in haar ogen de grootste boosdoener was van de „zwarte pedagogiek”-praktijken. Forward is en blijft therapeute. Zij verkies snelle en korte behandelingen, waarbij haar voornaamste oogmerk is het negatieve gedragspatroon van de patiënt te veranderen. Zo iets kost minder tijd en geld, voert zij als praktisch argument aan. En Forward is bovenal een praktisch ingestelde therapeute.

Eindelijk loskomen van jezelf begint met een uitgebreide vragenlijst waardoor de lezer zelf kan bepalen of hij tot de categorie mishandelde kinderen behoort of niet. Zo niet, dan kan hij het boek rustig wegleggen; zo ja, dan „beginnen [we] samen aan een belangrijke reis, een reis naar waarheid en ontdekkingen”, schrijft Forward. „Aan het eind zul je merken dat je je leven veel beter in de hand hebt dan vroeger.”

Een dergelijke belofte is niet alleen ongelofwaardig, maar zelfs bedrieglijk. Als Forward haar vak serieus neemt, weet zij dat trauma's die men in een beschadigde jeugd oploopt, niet met een simpel verhaaltje kunnen worden verholpen.

TONJA KIVITS

Susan Forward (met Craig Buck): *Eindelijk je eigen leven leiden* — *Loskomen van een beschadigde jeugd*. Kosmos, f 29,90. ISBN 90 215 1589 X.

Het belang^{TR S} van het kind

Docenten aan de Vrije Universiteit in Amsterdam houden regelmatig cursussen voor de 'geïnteresseerde leek'. Zo hielden VU-professoren als J. E. Doek en H. Baartman vorig jaar een serie lezingen over opvoeding en kinderbescherming.

Vijf lezingen zijn nu gebundeld onder de titel 'Het belang van het kind in het geding'. Deze titel geeft aan dat er botsende belangen zijn als het gaat om opvoeding van kinderen. In het eerste artikel vergelijkt historicus dr. J. C. Sturm de opvoeding in de tijd voor en na de Verlichting (18e eeuw). Hij betoogt dat ook vroeger volwassenen de belangen van kinderen probeerden te dienen.

De lezing van pedagogoog drs. W. de Haas gaat over de anti-pedagogen die een opvoedingsvrije omgang van volwassenen met kinderen propageren. Is dit in het belang van het kind of niet? Prof. dr. B. Spiecker schrijft over het belang van goede gewoonten in de opvoeding. Hij laat zien dat een belangrijk kenmerk van indoctrinatie

is dat kinderen slechte denkgewoonten aanleren. Morele opvoeding vindt hij broodnodig. Is er wat kindermishandeling betreft sprake van een groeiend probleem? Die vraag stelt prof. dr. H. Baartman aan de orde. Hij geeft aan waarom het gezin niet alleen als broedplaats van geluk, maar ook zeker als broedplaats van geweld kan worden beschouwd. En waar overspannen verwachtingen van ouders al niet toe kunnen leiden.

In het laatste artikel gaat prof. mr. J. E. Doek in op het belang van het kind in rechterlijke beslissingen. De toenemende mondigheid van het kind maakt dat de macht van ouders in discussie komt. Dat kan leiden tot ernstige conflicten. Ook de vraag welke rol de overheid heeft bij de bescherming van het kind wordt door Doek behandeld.

'Het belang van het kind in het geding' is onder vermelding van deze titel te bestellen door f 19,50 over te maken op postgiro 5110050 t.n.v. VUSA-centrum Amsterdam.

matie en hulpverlenende instanties in het materiaal opgenomen. Er zit zelfs een concepttekst bij van een brief aan de ouders, die leerkrachten vrijblijvend kunnen gebruiken als zij de ouders of opvoeders op de hoogte willen stellen van het thema.

Bij het materiaal voor de leerlingen ligt er een duidelijke scheidslijn tussen leeftijd en beleving. Voor de kleuters is er een poster, waarop de symbolische knuffels nog een keer terug komen en die zodoende voor de associatie met het programma zorgt. Voor de middenbouwleerlingen is een dagboek ontworpen, in de vorm van een vriendjesalbum. De leerling kan hierin al zijn persoonlijke gegevens kwijt, van de leeftijd van zijn vader tot zijn grootste en leukste geheim. Een eenvoudig telefoonspelletje waarmee de leerling de nummers van zijn meest dierbare juf, vriend(in) of familielid moet achterhalen leidt spelenderwijs tot het nummer van de kindertelefoon.

De laatste groep krijgt de vertrouwde Schooltv-Weekjournaalkrant met vaste rubrieken, nu alleen toegespitst op het thema. Er is een boekbespreking, een achtergrondartikel, een interview met een slachtoffer en informatie over hulpverlenende instanties.

Het succes van de serie staat of valt met de docent voor de klas. Volgens projectleidster Cathy Spierenburg zal de leerkracht goed bij zichzelf te rade moeten gaan of hij of zij het onderwerp wel of niet aankan. De projectleidster raadt iedereen

dan ook aan om de programma's van te voren op te nemen en ze met het complete team te bekijken.

Uitleg is het officiële publikatie- en voorlichtingsblad van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen.

De uitzenddata van 'Praten kan je helpen' zijn: Deel 1 op woensdag 31 oktober 1990 om 10.00 (Ned.3); herhaling is op donderdag 1 november om 9.30 uur. Deel 2: woensdag 7 november om 10.00 uur; herhaling donderdag 8 november om 9.30 uur. Deel 3: woensdag 14 november om 10.00 uur; herhaling op 15 november om 9.30 uur.

Het begeleidend materiaal is verkrijgbaar bij de afdeling Verkoop van de NOT, tel. 035-236260. Verdere informatie kunt u inwinnen bij de afdeling Voorlichting van de NOT, 035-723611 (Britte Ham of Leo Both). ■

TELEVISIEPROJECT

EKSUELE KINDERMISHANDELING

Met de veroordeling van de ex-directeur-psychiater F. van de Zettense inrichting tot zes jaar gevangenisstraf wegens ontucht, aanranding en verkrachting van zijn pupillen, lijkt de verzadiging compleet. 'We hebben het voorlopig wel gehad met seksuele kindermishandeling' verzuchten veel hulpverleners, leerkrachten, ouders en de media. De andere kant van de medaille is de maatschappelijke relevantie van en de aandacht voor dit onderwerp, die steeds meer ervaringen van jongeren aan het licht brengt.

UITLEG 12

et dit gegeven in het achterhoofd is de Nederlandse Onderwijs televisie (NOT) begonnen aan de voorbereidingen van de programma-serie met de titel 'Praten kan je helpen'. Deze serie is bestemd voor alle groepen in het basisonderwijs.

Met behulp van deskundigen heeft het NOT-team bewust gekozen voor een natuurlijke, open, klevrijde aanpak van een ogenschijnlijk 'hot item'. De serie is vanaf woensdag 31 oktober op televisie te zien. Aan de programma's van de NOT en de ABOO (basisstichting NOT voor het Algemeen). Bijzonder en Openbaar onderwijs) gaat over hetzelfde onderwerp op zondagavond 28 oktober van 22.45-23.15 uur een coproductie van de RVU vooraf.

Cathy Spierenburg is de projectleidster van de drie programma's waaruit de serie bestaat: 'De baas over je billen' (voor de kleuters), een Klokhuis Special (midden-groep, zeven tot tien jaar) en een Special van het Schooltv-Weekjournaal (tien tot en met twaalf jaar). Cathy bedenkt, schrijft en produceert al vijf jaar onderwerpen voor de NOT. Dit doet zij vanuit haar eigen ervaringen in het onderwijs.

Symboliek
Een bekende Nederlander die zeer

populair is bij kinderen en kleuters, is Edwin Rutten. Juist om deze reden heeft de NOT hem benaderd om medewerking te verlenen aan 'De baas over je billen'. Kinderen hoeven niet meer aan hem te wennen en als het goed is kunnen ze zich direct op het onderwerp concentreren.

Edwin Rutten schreef zelf het script voor de moeilijke leeftijdscategorie vier- tot zevenjarigen.

Niet iedereen is bereid de kleuters bij dit onderwerp te betrekken. Het onderwerp zou te bedreigend zijn voor kinderen in deze leeftijd. De NOT meent echter dat juist begonnen moet worden met kinderen die als eersten worden geconfronteerd met het fenomeen mishandeling. Een feit is namelijk dat er ook onder de allerkleinsten slachtoffers van seksuele mishandeling zijn.

Uitgangspunt bij het programma voor de kleuters is de symboliek. Hierbij staat zorgvuldigheid en een zeer voorzichtige aanpak voorop. Knuffels spelen een grote rol in het leven van kleuters; ze lopen dan ook als een rode draad door het verhaal. Edwin Rutten voert drie karakters op: de verlegen aap, het grote boek met de Algemene Waarheden en de Beer, die via grom-, brom- en instemmende geluiden zijn gemoedstoestand laat horen. Rutten speelt en zingt met de kinderen en praat

over de dingen die ze fijn, lekker en niet lekker vinden.

Dagelijkse situaties

De eerste onderwerpen van de Klokhuis Special liggen al op de plank. In dit programma neemt de presentatrice de jonge kijkers aan de hand om een aantal gewone, dagelijkse situaties te observeren. Situaties waarin kinderen elkaar aanraken of aangeraakt worden. Soms vinden zij dit leuk, soms ook helemaal niet.

Aangename en ook onaangename aanrakingen komen in deze aflevering aan bod. De serie onderscheidt zich duidelijk van andere produkten op dit gebied door het gevarieerde aanbod van voorbeelden, die

vaak helemaal niets met seksuele handelingen te maken hebben.

De NOT wil met haar programma's bereiken dat kinderen assertief worden wat betreft niet geweld seksueel contact. Belangrijk is dat dit niet gebeurt in de sfeer van 'wees op je hoede', maar onder het motto 'je hebt het recht om nee te zeggen'. Cijfers wijzen uit dat in het basisonderwijs de meeste kinderen gelukkig geen slachtoffer zijn. Op een klas van dertig kinderen zit gemiddeld één leerling die negatieve ervaringen achter de rug heeft op seksueel gebied. Het is niet de bedoeling van de serie om kinderen bang te maken voor seksuele mishandeling. De meerwaarde van het klassikaal gebrachte onderwerp voor het 'enige slachtoffer in de klas' is dat hij of zij zich gesteund weet, omdat de andere kinderen door middel van deze specifieke programma's in aanraking komen met het onderwerp.

Enge dromen

Het derde en laatste programma-onderdeel is de special van Schooltelevisie-weekjournaal. In dit journaal, dat veel weg heeft van een actualiteitenrubriek, wordt aandacht besteed aan landelijke cijfers op het gebied van kindermishandeling. Vier spelscènes wisselen het nieuws en een studio-gast af. In één van de gespeelde situaties worden twee meisjes opgevoerd die elkaars dagboek lezen. De één leest bij de ander dat ze 's avonds bezoek krijgt

van een inbreker, in werkelijkheid haar vader. Op de vraag 'droom je zo eng' geeft het meisje het geheim prijs aan haar vriendin.

In het vaste onderdeel 'studiogast' wordt Jellemeke Hees als deskundige opgevoerd. Als kinder- en jeugdpsychologe treedt zij vaak op als getuige-deskundige bij rechtszaken en op die manier komt ze in aanraking met zowel slachtoffers als daders. Slachtoffers, die nu in een opvangtehuis zitten, komen in het journaal ook aan het woord en zij vertellen voor de camera over hun ervaringen.

Scheidslijn

Bij deze serie is begeleidend materiaal beschikbaar voor de docent, de opvoeder en de leerling. Na een uitvoerige toelichting op het onderwerp biedt de handleiding een aantal suggesties voor activiteiten in de klas. Eveneens zijn namen en adressen voor achtergrondinfor-

„Levenshulp moet falen ouders voorkomen”

Opheffen „onzalige splitsing”
in kinderbescherming

Van onze verslaggeefster **VK**
MARIA HENDRIKS
HAMBURG — Bij de aanpak van kindermishandeling wordt het welzijn van het kind vaak geplaatst tegenover het welzijn van de ouders. Dat is een fatale fout. Het gaat om het welzijn van het gezin als geheel. Met deze en andere opmerkingen zette Rita Süsmuth zondag de toon voor het Internationale Congres over Kindermishandeling en Verwaarlozing.

Süsmuth is hoogleraar pedagogie, voorzitter van het Westduitse parlement en was CDU-minister voor Jeugdzaken, Gezin en Volksgezondheid. Ze opende het achtste congres dat deze week in Hamburg wordt gehouden en kreeg regelmatig applaus van de bijna tweeduizend deelnemers. Voor het eerst zijn er ook hulpverleners uit Oost-

bloklanden aanwezig op het congres van de Internationale Vereniging tegen Kindermishandeling en Verwaarlozing.

Süsmuth kreeg een flink applaus toen ze zei dat de aanpak van kindermishandeling via het strafrecht vraagtekens oproept. Ze vindt dat maatschappelijk werkers en andere hulpverleners vooral „levenshulp” moeten bieden aan ouders die falen bij de opvoeding van hun kind. Geen verboden, geen gevangenisstraf, maar een alternatief voor het afreageren van hun eigen ontevredenheid op de zwakste: het kind.

Hulpverleners heeft ook tijd nodig, aldus Süsmuth, want je kunt mensen pas helpen als ze je vertrouwen. Het is ook belangrijk met de ouders samen te werken en niet over hun hoofd heen over ze te beslissen. Dat betekent ook dat de kinderen zoveel mogelijk thuis

moeten blijven, anders kunnen ouders niet leren zich anders tegenover hun kind te gedragen.

Ongelijkheid

Voorzitter Reinhard Wolff noemde bij de opening van het congres vier oorzaken die bijdragen aan het geweld tegen kinderen: ongelijkheid, zowel tussen jong en oud als tussen de seksen; het feit dat geweld bij de opvoeding van kinderen geaccepteerd is in onze cultuur; het ontbreken van kennis, emotionele en materiële middelen bij veel ouders; en een gebrekkig hulpsysteem.

Over dat laatste moet het congres vooral gaan. Hoe het komt dat kinderen, ondanks alle vooruitgang en nieuwe inzichten, nog steeds niet zo beschermd worden als nodig is. Want kin-

deren worden nog steeds, overal ter wereld, in arme en in rijke gezinnen mishandeld, verwaarloosd, uitgebuit en tot slaven gemaakt.

Maar hulpverleners hebben volgens Wolff de steun nodig van partijen, parlementen en regeringen. „Het is niet voldoende als de camera loopt kinderen over het hoofd te stelen of een bos bloemen in ontvangst te nemen. De politiek moet ervoor zorgen dat over de hele wereld de regeringen de verklaringen van de rechten van het kind ratificeren; dat er geld wordt uitgetrokken voor de bescherming van kinderen; dat het slaan van kinderen als opvoedingsmiddel wordt verboden; en dat kinderen in het algemeen worden geholpen en gesteund. Elk kind heeft dat nodig, aldus Wolff, maar vooral het mishandelde en verwaarloosde kind.

Kinderbeschermers leren van bonte rij gruwelverhalen

VK }

Van onze verslaggeefster
MARIA HENDRIKS

HAMBURG — Geen straf maar hulp — dat is in het kort de conclusie van het achtste Internationale Congres tegen Kindermishandeling en Verwaarlozing dat de afgelopen week in Hamburg is gehouden. Voor de Nederlandse deelnemers geen erg opwekkende uitkomst, want in lang niet alle gevallen van kindermishandeling wordt de politie ingeschakeld, of, als dat wel gebeurt, tot strafvervolgning overgegaan.

De conclusie komt duidelijk uit Duitse koker, want de kinderbescherming in West-Duitsland is officieel verplicht mishandeling en verwaarlozing bij de politie te melden, die dan moet vervolgen. Voor het overige valt uit het congres geen eenduidige mening te distilleren; daarvoor was het te veel een grabbelton. Het congres heeft ook geen boodschap aan de Verenigde Naties gestuurd, zoals sommige deelnemers graag hadden gewild. Het hoofdthema, de verhouding tussen maatschappij en kindermishandeling, kwam alleen in de plenaire zittingen aan de orde.

Maar de deelnemers waren vooral druk met de meer dan vijfhonderd lezingen, forums, workshops en andersoortige bijeenkomsten over zulke uiteenlopende onderwerpen als de kinderbeschermingswetten in Hongarije, de zonen van drugsverslaafde moeders in Madrid en de culturele factoren die in Maleisië leiden tot mishandeling. Er werd een pleidooi gehouden om het slaan van kinderen wettelijk te verbieden, zoals in de Scandinavische landen en Oostenrijk al het geval is; er werd aandacht besteed aan alcoholisme, kinderarbeid en kinderen in oorlogsgebieden.

Zo hield Jeremy Condor van Terre des Hommes, Zwitserland, een vlammen pleidooi voor de vrijlating van krijgsgevangenen kinderen in Irak en Iran. „Nou niet speciaal de snoepjes van de week, deze kinderen,” aldus Condor cynisch. „Het zijn én jongens, én moslims én meest Iraakezen.” Om hoeveel kinderen het gaat is niet bekend; wel dat beide landen samen honderdduizend krijgsgevangenen hebben, onder wie veel jongens van tien tot veertien jaar.

De meeste kinderen zitten al jaren in kampen en er is niemand die voor ze opkomt. Het enige dat Terre des Hommes heeft kunnen bereiken is wat taalonderwijs, sport en theater. Sinds de crisis in het Midden-Oosten is helemaal niets meer van deze kinderen vernomen.

Ken Vincent, manager van een gezinscentrum in Adelaide in Australië, heeft de lezingen over verwaarlozing eruit gepikt om de nieuwe kennis in zijn werk te gebruiken: „Tot nu toe hebben we ons gericht op lichamelijk en seksueel mishandelde kinderen en de verwaarloosde kinderen verwaarloosd: kinderen die te weinig eten krijgen of geen medische zorg, of kinderen die geen liefde en aanhankelijkheid krijgen thuis.” Vincent heeft van verschillende kanten gehoord dat snelle, korte hulp voor veel gezinnen zinloos is. „Er zijn nu eenmaal gezinnen waar het nooit echt beter zal gaan en waar je al blij mag zijn dat de situatie niet verslechtert.”

Van het thema maatschappij in relatie met kindermishandeling heeft Vincent een eigen interpretatie. „Als je te veel afwijkt van wat de publieke opinie vindt, komt je alleen te staan. En we staan al zo alleen, want men vindt dat ouders het recht hebben met hun kind te doen wat ze willen.”

Akram Chowdhury uit Bangladesh was vooral in Hamburg om materiaal te verzamelen. Hij is bijvoorbeeld enthousiast over over posters waarop kindermishandeling staat afgebeeld. „Veel mensen bij ons zijn analfabeet. Door die posters kunnen ze zich bewust worden waarom het gaat.”

Christian Akiwo, psycholoog in het Mount Sinai ziekenhuis in New York, vertelt hij dat hij van Zuidafrikaanse vrouwen hoorde dat kinderen psychisch en lichamelijk ziek worden van lijden. Jeane Ware uit Groot-Brittannië was geschokt door de verhalen uit de Derde Wereld. „Een Indiase vrouw vertelde dat lucifers worden gemaakt door kleine handen. Door kinderen dus. Als je dat weet, koop je ze niet meer, of juist wel, want die kinderen moeten ook eten.”

Nederlandse congresgangers zeggen niet zoveel nieuws gehoord te hebben.

Herman Baartman, hoogleraar aan de Vrije Universiteit in Amsterdam: „Die ene therapie waarmee het hele probleem uit de wereld wordt geholpen, bestaat toch niet.” Hij vindt het wel zinvol dat informatie wordt uitgewisseld over de manier waarop in de verschillende landen de kinderbescherming is georganiseerd. De zorg voor mishandelde kinderen is per land te verschillend om er algemene conclusies uit te trekken, vindt hij.

De uiterst consequentie, verwoord door David Gil, ophouden met kinderen beschermen en het werk beter verdelen, vindt Baartman niet reëel. „Dat is een makkelijke oplossing voor heel veel problemen: verander de maatschappij. Maar het is de vraag of de mensen mee veranderen en als dat al zo is, duurt het nog heel lang.”

Ook Adri van Montfoort, werkzaam bij de Raad voor de Kinderbescherming in Rotterdam, heeft niet veel op met het centrale thema. „Een kinderbeschermers moet in de eerste plaats kinderen beschermen. Natuurlijk zijn de problemen die hij tegenkomt maatschappelijke problemen in geconcentreerde vorm. Natuurlijk moet hij politici aan hun vest trekken en zeggen, als de verpaupering van die wijk blijft doorzetten, heeft ons werk geen zin. Maar hij moet tegelijkertijd blijven werken.”

Van Montfoort is teleurgesteld over het congres: „Het was simpel en te generaliserend.” Desondanks werd hij gegrepen door verhalen uit andere landen. Zoals over driehonderd straatjongens in Rio de Janeiro die werden opgepakt en vermoord omdat ze in de weg liepen bij een congres over toerisme. Van Montfoort: „Zo'n verhaal maakt heel concreet dat kindermishandeling een politiek-maatschappelijk probleem is.”

Van onze verslaggeefster **VK**
MARIA HENDRIKS

HAMBURG — De aanpak van kindermishandeling in Nederland is verre van efficiënt. Gevallen van kindermishandeling worden gemeld bij de vertrouwensartsen, maar ook aan anderen, bijvoorbeeld de politie of de Raad voor de Kinderbescherming. Die instanties weten van elkaar vaak niet wie wat doet in welke zaak. Er wordt niet nagegaan of kinderen van wie is gemeld dat zij thuis worden mishandeld ook werkelijk zijn beschermd tegen verder geweld.

Deze kritiek werd woensdag in Hamburg geuit door A. van Montfoort, werkzaam bij de Raad voor de Kinderbescherming in Rotterdam, op het Internationale Congres over Kindermishandeling en Verwaarlozing. Volgens Van Montfoort zijn de meeste maatschappelijk werkers trots op de Nederlandse aanpak van kindermishandeling, maar kent de belangrijke tekortkomingen.

Controle is bijna onmogelijk. De positie en de rechten van ouders, kinderen en melders van kindermishandeling is onzeker, aldus Van Montfoort. De grenzen van het gezin van de vertrouwensartsen zijn onduidelijk. Het systeem is gecompliceerd en verwarrend zowel voor melders, ouders, kinderen, als voor de media. Een paar Nederlanders in de zaal waren het niet met hem eens.

Van Montfoort kwam in Hamburg met een alternatief, een plan voor een kinderbescherming-nieuwe-stijl, met elementen van de bureaus Vertrouwensartsen en de Raden voor de Kinderbescherming. Bij die nieuwe instelling moeten de rechten van ouders en kinderen duidelijk zijn vastgelegd. Van Montfoort lanceerde zijn idee tijdens een forum. Later lichtte hij zijn visie nader toe.

Dat de Raden voor de Kinderbescherming en de bureaus Vertrouwensartsen nu naast elkaar bestaan noemt Van

Montfoort een „onzalige splitsing”. De werkwijze van beide instellingen verschilt nogal. De raden zijn een verlengstuk van justitie en in de loop van hun jarenlange bestaan is steeds duidelijker vastgelegd hoe de raden te werk moeten gaan.

Zo worden ouders op de hoogte gesteld als de raad een onderzoek instelt naar eventuele kindermishandeling, en hebben de ouders het recht het rapport in te zien dat de raad opstelt. De raden verlenen geen hulp, maar hebben wel de mogelijkheid de kinderrecht te vragen het kind onder toezicht te stellen of in een tehuis te plaatsen.

De bureaus Vertrouwensartsen zijn sinds 1972 opgericht. Mensen die vermoeden dat een kind wordt mishandeld, kunnen dat anoniem bij de vertrouwensarts melden. Die gaat dan in de omgeving van het gezin (bij huisarts, school) na of de melding op waarheid berust. Op grond van de zo verkregen informatie probeert het bureau hulp voor het gezin op gang te krijgen.

Als dat niet lukt of als de vrijwillige hulp niet voldoende is, wordt de zaak aangemeld bij de Raad voor de Kinderbescherming. De ouders worden niet gekend in deze aftastende bewegingen rond het gezin en een eventueel rapport dat over hun zaak wordt gemaakt, is niet ter inzage.

Zonder het gezin

Dat verschil in werkwijze ontlokt Van Montfoort de opmerking: „De vertrouwensartsen doen dingen die de raden niet meer mogen: rond het gezin, over het gezin, zonder het gezin.” Van Montfoort is niet tegen anoniem melden zoals dat regel is bij de vertrouwensartsen, „maar het levert zo weinig op”.

De vertrouwensartsen kunnen niet ingrijpen in een gezin, dat moet de Raad voor de Kinderbescherming doen. Van Montfoort schildert een situatie die hij regelmatig bij de hand heeft gehad. De vertrouwensarts heeft contact opgenomen met de instellingen die met het gezin te maken hebben, en iedereen komt tot de conclusie dat er iets moet

gebeuren. De ouders weten nog van niets. Er volgt een bijeenkomst, waarop ook de Raad voor de Kinderbescherming is uitgenodigd.

Van Montfoort: „Dan zeggen de anderen tegen mij: de raad moet ingrijpen. Dat is goed, zeg ik dan, wie treedt op als melder? Maar de huisarts zegt: ik wil het contact met het gezin niet verbreken. En de school zegt: als ik wat zeg dan halen de ouders het kind van school en zijn we nog verder van huis. En de Riagg: de hulp die wij gaven was vrijwillig en trouwens, die ouders komen al lang niet meer.”

„Op grond waarvan moet de raad dan ingrijpen? Op grond van geruchten? Horen zeggen? Als de ouders zich daartegen verzetten, winnen ze dat altijd.”

Bereikbaar

De kinderbescherming-nieuwe-stijl die Van Montfoort voor ogen staat, moet net als de raden in alle openheid werken, met recht op inzage van de rapporten. Degene die de mishandeling meldt, moet bekend willen zijn aan de ouders. Van de bureaus Vertrouwensartsen wil Van Montfoort overnemen dat de instelling 24 uur per dag bereikbaar is, een goed registratiesysteem heeft, een goed contact met de medische wereld en een centrale rol speelt in de plaatselijke samenwerking met politie, de Riagg, de scholen, enzovoort.

Als laatste kenmerk noemt Van Montfoort de publiciteit. Door een meer open benadering van de pers zal de kinderbescherming-nieuwe-stijl een minder negatief imago moeten krijgen dan de raden nu. De vertrouwensartsen zijn veel populairder dan de Raden voor de Kinderbescherming. Van Montfoort wijt dat aan het kunstmatige onderscheid dat wordt aangebracht tussen het beschermen van kinderen aan de ene kant en het ingrijpen in gezinnen aan de andere kant.

„Als je nadenkt weet je dat het een niet kan zonder het ander, maar de vertrouwensartsen hebben een sympathiek imago omdat ze kinderen beschermen. De raden liggen ongunstig in de markt omdat ze ouders aanpakken.”

VRIJDAG 7 SEPTEMBER 1990

Zondag Dagblad

Ongewenste intimiteit

(Door Marc de Koninck)

WASHINGTON - De afwezigheid van enige erotiek in het dagelijks bestaan heeft nu in Amerika het absolute - om een bij uitstek niet toepasselijke term te gebruiken - hoogtepunt bereikt. Zeker hier in Washington is in het maatschappelijk verkeer van de geslachten de uit andere werelddelen zo bekende atmosferische trilling van het nauw verholten driftleven dermate nadrukkelijk onbestaand, dat sprake is van een onheilspellende stilte voor wat nimmer meer een storm kan worden.

Veel is het natuurlijk ook nooit geweest met het liefdelijke in de Verenigde Staten. De gemiddelde Amerikaan is nog altijd een kruising van Brits en Duits (van spits en struis dus) en de uitkomst daarvan kon natuurlijk überhaupt in de first place niet uitgesproken sexy zijn. Maar om een of meerdere redenen is het amoureuze landschap hier aan de Amerikaanse oostkust vandaag de dag zo ex-

treem dor geworden dat de Sahel er een makke weide bij is.

En dat terwijl de beide kunnen (homo's zijn er allemaal ondergronds verkwamen) intensiever en in grotere getale dan ooit met elkaar verkeren. In werkplaatsen en kantoren heeft de vrouw-manverdeling in deze zeer geëmancipeerde Amerikaanse maatschappij een welhaast hemels optimum bereikt. Maar waar elders op aarde zo'n paradijselijk evenwicht gelegenheid zou geven tot een maximum aan koortsige - en dus essentiële - nevenactiviteiten, daar lijken Amerikaanse vrouwen en mannen anno 1990 warempel de mening toegedaan, dat een werkring er is om zich te concentreren op de door de werkgever gestelde taak in plaats van op elkaar.

De absentie van elke avontuurlijkheid laat zich reeds gemakkelijk aflezen aan het straatbeeld in downtown Washington, waar de trendzettende jonge ondernemers, ambtenaren, advocaten en

computerbellebozen in hun kostuums en mantelpakken langs de limousines draven. Ik heb nog nooit zo'n jongen en zo'n meisje op een aanraking betrupt of zelfs maar afstandelijke signalen van genegenheid zien uitwisselen. Ook als ze neerstrijken op de banken in de stadsparken blijven het de akteentassen met de factsheets die hun ogen en handen bezig houden.

In de talloze lunchrestaurants gaat het er al even weinig romantisch aan toe. Ook waar collega's van beiderlei seksen aan minuscule tafeltjes rakelings tegenover elkaar zitten, komt zimmer iets

van intimiteit op gang. Het menu bestaat uit een salade met een glas water. Alcohol, toch een erkend hulpmiddel voor het creëren van een sfeer van vertrouwelijkheid, is blijkbaar volslagen uit den boze. Er lopen in Washington in dagelijks drukbezette gelegenheden omers rond die soms in drie weken tijd niet een glas wijn serveren.

Amerikanen hoor je niet gauw treuren over het ultra-steriele klimaat dat zij met elkaar hebben geschapen. Van buitenlanders hier verneem ik echter ernstige klachten. Persoonlijk ben ik toevallig voor mijn ware levensvervulling niet aangewezen op de vrije markt, maar een goede Nederlandse vriendin die hier in de buurt woont, is dat per ongeluk wel en haar is de radeloosheid soms nabij.

Ze is buitengewoon charmant, maar al werkt ze nog zo laat over teneinde met een potentiële minnaar over het alibi van een lastig dossier gebogen te kunnen blijven zitten tot ze het hele gebouw voor hen alleen hebben, meneer geeft geen krimp. Hij spreekt er hooguit zijn spijt over uit dat zijn avondlijke zes mijlen in joggingshoes er op

deze manier bij inschieten.

Menig seksuo- en socioloog heeft een verklaring proberen te vinden voor het feit dat de Amerikaan het eeuwenoude spel van de flirt in luttele jaren tijd totaal is verlerd. De een wijt het aan de emancipatiebeweging, die verzuimd heeft oude toederingensrielen, waarin iedereen zich nu ongemakkelijk voelt, te vervangen door nieuwe. Een ander ziet verband met de extreem doorgevoerde sportcultuur, die de Amerikaan van het businessuniform in de gym schoenen doet stappen teneinde zich aan een vorm van gesublimeerde lichamelijke over te geven welke geen enkele sociale vaardigheid vereist.

Een enkeling heeft in de analyse de aids-angst te berde gebracht. Maar zelf ben ik er inmiddels van overtuigd dat die ziekte dieptepsychologisch bekeken voor de doorsnee Amerikaanse man en vrouw niet de reden is van hun erotische afzijdigheid, maar eerder een welkom excuus voor de geheelonthouding van de inderdaad nogal ingewikkelde en enige fijnzinnigheid vergende verleidingskunst.

Misdadiger-romantiek

VK IS

De zondagavond is een harde televisie-avond. Het is kiezen tussen de VPRO of RTL4 (Veronique). Kijken naar deze zender is in zekere zin een misdaad. Welke smeerlap kijkt zowel naar Geraldo Rivera's talkshow als naar *Hill Street Blues* en *Columbo*? Dat betekent de volgende dag niets om op het werk over te praten. Geen kwaliteit om aan te refereren. Want het uitdrukken van de menselijke zwakheden, en alles wat daarmee samenhangt, is sterk gebonden aan bepaalde vormen en normen. Wie aan *Columbo* denkt, ziet een kleine man in een sjoefle regenjas. Wie aan *waardevolle* televisieprogramma's denkt, krijgt associaties met literatuur en muziek. Bij de een dient de open haard als plaats om naar een lijk te zoeken, bij de ander roept het knetterend haardvuur gedachten op aan de Tweede Wereldoorlog of Monty Python. Toch worden de series *Hill Street Blues* en *Columbo* ook door intellectuelen als gunstige uitzonderingen in de maalstroom van misdaadseries beschouwd. Misdaad blijkt evenals aambeien een pijnlijk onderwerp. Meestal heeft men er zelf angst of aanleg voor. In iedere dr. Jekyll schuilt wel een mr of Mrs Hyde. De kardinale vraag is: hoeveel wil men erover weten, en in welke vorm wil men het gepresenteerd krijgen? In het televisie-aanbod van de komende week is er weer een onfatsoenlijke keur van mogelijkheden.

Naast de talloze speelfilms — Bogart en Mitchum forever — is op RTL4 de eerste aflevering te zien van *Unsolved Mysteries*. Een programma dat onopgeloste politiezaken reconstrueert en alsnog probeert op te lossen. Met hulp van slachtoffers en getuigen vervaardigt men dramatiseringen van misdrijven. Het programma wordt gepresenteerd door de acteur Robert Stack (ooit hoofdrolspeler in de serie *The Untouchables*). Het is jammer dat RTL4 niet gekozen heeft voor eenzelfde, al langer bestaand programma: *America's Most Wanted*. Niet alleen een beter programma in zijn soort, maar ook een betere presentator: anti-crime kruisrider John Walsh, voor wie geen misdadiger meer veilig is sinds zijn zesjarig zoonje negen jaar geleden werd ontvoerd en vermoord. De dader werd nooit gevonden. Er is van alles tegen opsporingsprogramma's in te

brennen, de angst voor hysterische kloppachten op onschuldigen is daarbij het meest gebruikte argument (beter tien schuldigen vrij dan één onschuldige gepakt), maar in een land waar zo'n kleine 180.000 zware misdadigers on the run zijn, kan de politie de hulp van 22 miljoen kijkers wel gebruiken. *America's Most Wanted* heeft hogere kijkcijfers dan *Unsolved Mysteries*, het aantal via kijkerstips opgespoorde misdadigers is ook aanzienlijk groter (ongeveer 130 binnen tweeëneenhalf jaar). *Unsolved Mysteries* probeert zich te onderscheiden door op hele oude zaken terug te komen, maar ook door monsters als Bigfoot, half mens - half aap, en UFO's te signaleren. Dat maakt het programma er niet geloofwaardiger op.

Waar opsporingsprogramma's nooit tegenop kunnen is de romantiek rond misdadigers. In Amerika is een paar op de vlucht dat om onverklaarbare redenen de sympathie heeft van veel Amerikanen. Zij is een ex-politie-agente, en ex-Playboybunny die de ex-vrouw van haar man ombracht omdat hij te veel alimentatie moest betalen. Haar naam is Lawrenca Bambenek, maar ze kreeg de bijnaam Bambi. In juli ontsnapte ze uit de gevangenis en vluchtte met haar minnaar naar de bossen van Canada. In Milwaukee, waar ze vandaan komt, worden Bambenek-hamburgers verkocht en T-shirts met het opschrift Run, Bambi, run. Een enquête onder de inwoners wees uit dat driekwart van hen haar schuilplaats niet zou verraden. Zelfs de *New York Times* en de *Washington Post* besteedden er aandacht aan. In zekere zin blijft misdaad ongreepbaar, ook al worden de misdadigers opgepakt. Vandaar waarschijnlijk de fascinatie met het verschijnsel. In de laatste aflevering van *Opsporing Verzocht* werd verteld dat een man die een vrouw meermalen verkracht had, na afloop tegen haar had gezegd: ik krijg er toch maar zes maanden voor. Dat krijg je in een land waar men meer last van de burens zegt te hebben dan van criminelen.

INEKE VAN DEN BERGEN

Onopgeloste Mysteries, 19 sept. 22.20 uur, RTL4. Timewatch: Helping the police with their inquiries. Moderne methoden bij het oplossen van misdrijven. BBC 2, 19 sept. 21.10 uur.

Overigens zijn Amerikanen uiteraard geen geheelonthouders van seksuele activiteit in de meer strikte zin van het woord. De natuur neemt ook hier zijn loop. Maar zoals het meteorologisch meestal kalme Amerika soms wordt opgeschrikt door onverhoedse noodweers en tornado's, zo verrassen de bewoners van dit continent elkaar op de meest ongewone momenten met een seksuele oprisping.

Vaak wordt zo'n sprong ervaren als een (poging tot) verkrachting, maar gegeven de onwaarschijnlijk hoge percentages Amerikaanse vrouwen én mannen die in enquêtes vertellen ooit verkracht te zijn geworden, moet ik vermoeden dat in veel gevallen sprake is geweest van een goedbedoelde maar onbegrepen liefdesmanifestatie. De Nederlandse vriendin over wie ik het had, heeft zich mentaal reeds voorbereid op wat haar te wachten staat.

Nu de Amerikanen vrijwillig zo'n a-seksuele samenleving hebben gevormd, voelen degenen die er in principe al nooit iets van moesten hebben, zich aangemoedigd om allerlei taboes ook wette-

lijk te verankeren. Steeds vaker stappen politieagenten galeriën binnen om er kunstwerken met een vleug erotiek, op last van de rechter te verwijderen. De tv-stations was het al verboden om tijdens prime-time (voor kinderbedtijd) stevige vrijages te vertonen, maar de Amerikaanse omroepraad heeft sinds kort voor de zekerheid ook maar een verbod uitgevaardigd op nachtelijke shows die enige opgewondenheid zouden kunnen aanrichten. Verder krijgt popmuziek met vrijmoedige teksten voortaan een waarschuwinglabel op de hoes en wordt op steeds meer scholen de seksuele voorlichting afgeschaft.

In Nederland zou men een en ander nog kunnen verwelkomen als een opwindend klimaat van onderdrukking, waarin de zonde extra zoet kan zijn. Maar in de VS ontbreekt de fantasie om zo'n wulps draai te geven aan een barre tijd, waarin de Amerikanen zich keurig zullen blijven concentreren op hun werk en hun gezondheid, om zo nu en dan pardoes een noodspang naar mekaar te maken.

Meisje van elf sterft na illegale abortus

(Van onze correspondent)

MADRID — Een elfjarig Spaans meisje is gisteren in Almansa (Castilla-La Mancha) om het leven gekomen, nadat vier vrouwen op haar een illegale abortus hadden toegepast. De vrouwen — de moeder van het meisje, een tante en twee burens — zijn gearresteerd. Hen zal dood door schuld, het onbevoegd uitvoeren van een abortus en het praktiseren van duivelse riten ten laste worden gelegd.

Jaarlijks sterven er in Spanje enige tientallen vrouwen en meisjes als gevolg van een illegale abortus, al dan niet in combinatie met duistere religieuze praktijken.

Volgens de burens stond de tante bekend als iemand die over 'bijzondere gaven' beschikt. Ze werd in haar omgeving als een soort 'medicijnvrouw' en een 'duiveluitdrijver' beschouwd. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de moeder van het meisje de hulp van de tante gezocht toen ze constateerde dat haar dochter zwanger was.

De 'abortussessie' zou zaterdag zijn begonnen en tot zondagavond hebben voortgeduurd. Toen op maandagochtend

bleek, dat het meisje de ingreep niet had overleefd, werd haar levenloze lichaam overgebracht naar het hospitaal van Almansa. De artsen waarschuwden de guardia civil die de moeder, tante en de twee buurvrouwen arresteerde. De tante had bij haar arrestatie op haar lichaam zware bloeduitstortingen, die zij zelf toeschreef aan 'duistere krachten'.

Het aantal illegale abortussen in Spanje wordt door het Instituut voor de Vrouw geschat op minstens 100.000 per jaar. Empar Pineda van de Spaanse Commissie voor het Recht op Abortus schat het totale aantal abortussen jaarlijks op 200.000. De meeste daarvan worden in privé-klinieken uitgevoerd, zowel in Spanje zelf als daarbuiten, vooral in Londen en Amsterdam.

Abortus in een van de Spaanse staatsklinieken is slechts in een beperkt aantal gevallen legaal. Daarvoor moeten door minstens drie gynaecologen dwingend medische redenen worden gegeven. Rechtse en religieuze groeperingen in Spanje slagen er steeds weer in om doktoren en vrouwen voor de rechter te brengen.

SCHOTSE TIENERS (1) ^{TR} 12

Met jonge mensen gaat het tussen hun elfde en hun vijftiende in godsdienstig opzicht bergafwaarts. Dat hebben Britten (vermoedelijk sociologen) geconcludeerd uit een onderzoek onder 6.000 leerlingen van het Schotse voortgezet onderwijs.

Een op de drie dacht dat je, om christen te zijn, moet geloven dat God in zes dagen de wereld schiep. Van de 11-jarigen geloofde 22 procent (en van de 15-jarigen zelfs 29), dat de mensen dankzij de natuurwetenschappen de wereld uiteindelijk naar hun hand zullen kunnen zetten. Van de 11-jarige Schotten had bijna de helft het idee dat God hen hielp; van de 15-jarigen nog geen 30 procent.

SCHOTSE TIENERS (2)

De onderzoekers menen te hebben aangetoond, dat kritiekloos ontzag voor de natuurwetenschappen en onbekendheid met meer moderne opvattingen over de schepping het zicht van jongeren op zowel de wetenschap als het christendom verduisteren. Leraren godsdienst moeten daar wat aan doen, opperen ze in het *British Journal of Religious Education*.

KINSEY

'Amerikanen zijn seksuele analfabeten'

Er kan in Amerika geen boek over seks uitkomen, of het is een best-seller. Seks is een geliefd onderwerp van gesprek in de vele talkshows op de televisie. Iedere Amerikaan kan de namen noemen van een paar beroemde sekstherapeuten. Hollywood maakt daar dankbaar gebruik van en vraagt die therapeuten voor filmrollen. Je zou dan ook denken dat Amerikanen alles over seks weten. Niets is minder waar. Seks is in Amerika nog steeds een mythisch onderwerp, waar velen het fijne niet van weten. Dat blijkt uit een nieuw onderzoek van het gezaghebbende Kinsey Instituut. De onderzoekers hebben bijna tweeduizend volwassen Amerikanen vragen gesteld over seksualiteit en voortplanting. Die waren gebaseerd op de meest voorkomende vragen uit de tienduizenden brieven die het Kinsey Instituut jaarlijks krijgt. De achttien vragen vormden 'een test van basiskennis op het gebied van seks, feiten die mensen moeten weten voor hun lichamelijke en geestelijke gezondheid.'

De resultaten van het onderzoek, *The Kinsey Institute New Report on Sex*, waren schokkend. Er was niet één ondervraagde die op alle vragen het goede antwoord wist. Vijfenvijftig procent gaf op meer dan de helft van de vragen het verkeerde antwoord. 'Amerika is een land van seksuele analfabeten,' was de reactie van dr. June Reinisch, directeur van het Kinsey Instituut en auteur van het rapport.

De helft van de ondervraagden gelooft dat een vrouw niet zwanger kan worden als ze menstrueert. Ze denken ook dat vrouwen

nooit zwanger worden als de man zich vlak voor de zaadlozing terugtrekt. De meeste ondervraagden denken dat je aids kunt krijgen van anale seks, ook al is geen van de partners met het virus besmet. Vijftig procent van de Amerikanen wist niet dat op olie gebaseerde glijmiddelen al na één minuut geslachtsgemeenschap microscopisch kleine gaatjes in een condoom of pessarium kunnen maken, waardoor sperma en het aidsvirus kunnen ontsnappen. Uit het onderzoek bleek ook dat mannen nog steeds, ten onrechte, denken dat vrouwen een voorliefde hebben voor een meer dan gemiddeld grote penis, terwijl ze bovendien de vreemdste ideeën hebben over wat de gemiddelde grootte van een stijve penis is. Die wordt meestal zwaar overschat.

Een aantal van de vragen had een meer sociologische strekking. Bijvoorbeeld de gemiddelde leeftijd waarop een Amerikaan het voor de eerste keer doet, (zestien of zeventien jaar), hoeveel mannen tenminste één keer seks met een andere man heeft gehad (een kwart), en hoe groot het percentage vrouwen is dat masturbeert (60 à 80 procent). In de meeste gevallen zaten de antwoorden er ver naast. Opvallend was dat de meeste oudere manlijke respondenten dachten dat vrouwen na de menopauze minder zin in seks hebben, terwijl het tegenovergestelde het geval is. Onthullend zijn de denkbeelden over seks voor en buiten het huwelijk. De ondervraagden denken dat dit veel vaker voorkomt dan in werkelijkheid het geval is. 'Blijkbaar is dit soort *stout gedrag*,' schrijft June Reinisch, 'acceptabel. Ook al keurt onze cultuur het niet goed, we kunnen er toch mee leven.'

Maar van het voorkomen van 'taboegedrag' — homoseksualiteit, anale seks, masturbatie bij mannen en vrouwen — gaven de ondervraagden juist veel te lage schattingen. Hoe interessant dit nieuwste Kinsey-rapport ook is, het heeft niet de diepgang van de baanbrekende Kinsey Reports uit de jaren veertig en vijftig. Alfred Kinsey interviewde toen meer dan tienduizend mannen en vrouwen. Hij was niet zo zeer geïnteresseerd in hun kennis van seks als wel in hun *gedrag* in bed. Die onderzoeken vormen nog steeds de basis voor het werk van seksuologen, ook al richtte Kinsey zich vooral op beter geschoolde, blanke Amerikanen.

Wetenschappers dringen er al lang bij de regering op aan dat er een nationaal onderzoek moet worden uitgevoerd naar het seksuele gedrag van Amerikanen nu. Met drie miljoen ongewenste zwangerschappen per jaar, epidemieën van geslachtsziekten en tachtigduizend aidsdoden is dat geen overbodige luxe voor de planning van de volksgezondheid.

June Reinisch wees de regering er, bij de presentatie van haar onderzoek, op dat in veel andere westerse landen onderwijs in seksualiteit vanzelfsprekend is. Wordt het

niet de hoogste tijd dat ook de Amerikaanse scholen hiertoe overgaan?

Maar met George Bush in het Witte Huis hebben de conservatieve politici en de behoudende christenen tot nu toe voluit de gelegenheid gekregen de plannen voor het nationale onderzoek te dwarsbomen. Het nieuwste Kinsey-rapport en de hartekreet van Reinisch zullen daar niet veel aan veranderen.

FREKE VUIJST

15 SEPTEMBER 1990 VRIJ NEDERLAND

15

Italianen drevten handel in Braziliaanse kinderen

Van onze correspondent
JAN VAN DER PUTTEN

ROME — In de Braziliaanse stad Bahia is een organisatie ontdekt die de afgelopen jaren duizenden kinderen heeft verkocht aan Italiaanse adoptieouders. De voornaamste verdachten zijn twee hoge ambtenaren van het Italiaanse consulaat in Bahia en een naar Brazilië verhuisde Italiaanse ex-priester.

Na een lang onderzoek in eigen land zijn twee functionarissen van de Italiaanse justitie naar Bahia gereisd om te proberen de organisatie te ontrafelen, die de kinderen werft en verkoopt. Volgens hen zijn zeker drieduizend Braziliaanse kinderen de laatste jaren voor gemiddeld 23 duizend gulden per kind verkocht aan Italiaanse echtparen. Uit Bahia vertrokken dagelijks gemiddeld vijf kinderen. Voor blanke kinderen moest twee keer zoveel worden betaald als voor zwarte.

De Braziliaanse autoriteiten hebben de laatste tijd een aantal kinderrechtshouders, advocaten, politiemensen en functionarissen van de burgerlijke stand ontslagen vanwege de vervalsing van de voor adoptie vereiste documenten. Volgens de autoriteiten van Bahia was het hoofdkantoor van de kinderhandel gevestigd in het Italiaanse consulaat aldaar.

De chauffeur van de vice-consul zou de kinderen in zijn huis hebben ondergebracht, waar ze de komst van hun nieuwe ouders uit Italië moesten af-

wachten. Die werden op hun beurt ingekwartierd in een pension van de zus van de vice-consul.

Een ex-priester uit Zuid-Italië, die in Brazilië in de advocatuur was gegaan, heeft toegegeven dat hij in Italië driehonderd Braziliaanse kinderen heeft „geplaatst”. Hij is in staat van beschuldigen gesteld. Hij leidt een stichting voor bijstand aan straatkinderen. In de twee houten barakken waarin deze stichting haar levende „handelswaar” onderbracht, zijn in twee jaar tijd 150 kinderen overleden.

Sommige aspirant-adoptieparen hoefden niet eens naar Brazilië te komen. Ze maakten thuis een keus aan de hand van de fotoalbums, die ze van advocaten van de organisatie kregen voorgelegd, met de garantie dat het bestelde kind aan huis zou worden afgeleverd.

Het is opvallend dat veel adoptieouders in Campanië wonen, een regio die volkomen wordt beheerst door de camorra. Het vermoeden bestaat dat de illegale adoptiemarkt in handen is van dit mafia-genootschap. Veel camorralen, die door de Italiaanse politie worden gezocht, zijn uitgeweken naar Brazilië. Er zijn aanwijzingen dat de camorra ook handelt in organen van kinderen.

Ook in Lima, Buenos Aires en Santiago zijn de laatste weken „opslagplaatsen” ontdekt waar kinderen werden ondergebracht voordat ze in de Verenigde Staten en Europa werden verkocht.

Advocaten Paraguay helpen bij kinderhandel

(Door Jose Antonio Vera, Inter Press Service)
ASUNCION (IPS) — „Als je wil weten hoe het met de kinderhandel staat, dan ga maar naar het vliegveld vlak voordat de vliegtuigen naar Europa en de VS vertrekken”. Zo luidt het advies van de Paraguayaanse president, generaal Andres Rodriguez aan journalisten.

Zijn uitspraak is tekenend voor de houding van de Paraguayaanse overheid jegens de illegale export van kinderen. Ondanks een verbod op adoptie van kinderen worden jaarlijks honderden jonge Paraguayanen met juridische hulp verkocht aan westerse pleegouders.

De kinderhandel is opnieuw het gesprek van de dag geworden in Paraguay nadat het Hoogerechtshof in de hoofdstad Asuncion verklaarde dat er 'mogelijk af en toe iets mis gaat' bij het verbod op de adoptie van kinderen. Het hof gaf de verklaring uit aan de vooravond van de internationale kindertop eind deze maand in New York.

De verklaring van het hof is tamelijk eufemistisch. Volgens deskundigen en particuliere organisaties worden in enkele van de belangrijkste hotels in Asuncion op klaarlichte dag baby's verhandeld. Echtparen uit onder meer de Verenigde Staten, Israël, Zuid-Afrika en Australië wandelen door de salons van vier- en vijfsterrenhotels met donkere kindertjes die duidelijk afkomstig zijn van het arme Paraguayaanse platteland.

Kinderrechter Angel Campos bevestigt dat de kinderhandel doorgaat ondanks een officieel verbod op adoptie. Een jaar geleden nam de kinderhandel in Paraguay zulke ernstige vormen aan dat het Hoogge-

rechtshof besloot alle vergunningen voor adoptie in te trekken. Volgens Modesto Elizache, een van de weinige advocaten die het probleem onderzoekt, ontbreekt het echter aan instrumenten om de naleving van het verbod te controleren. Elizache schat dat er in Paraguay jaarlijks driehonderd kinderen worden verkocht aan buitenlanders. Officiële cijfers ontbreken.

Het hoofd van de Paraguayaanse kinderbescherming, Teresa Prieto, gaf toe dat er in het afgelopen jaar zeker vijftig vergunningen zijn gegeven voor het uitreizen van kinderen. Daarvoor had de dienst de volledige toestemming van het Hoogerechtshof, aldus Prieto. Nader onderzoek wees uit dat twee rechters in Villarrica, 170 kilometer ten oosten van Asuncion, deze illegale vergunningen hebben verleend met medewerking van ongeveer

tien advocaten. Verder waren er medisch personeel en diplomaten bij de transacties betrokken.

De rechters verklaarden zich niet meer precies te herinneren hoe de vergunningen tot stand waren gekomen en om hoeveel kinderen het ging. Ze schoven de verantwoordelijkheid af op het administratief personeel. Verder bleek dat informatie in de archieven van de rechters niet meer overeen komt met gegevens in de burgerlijke stand.

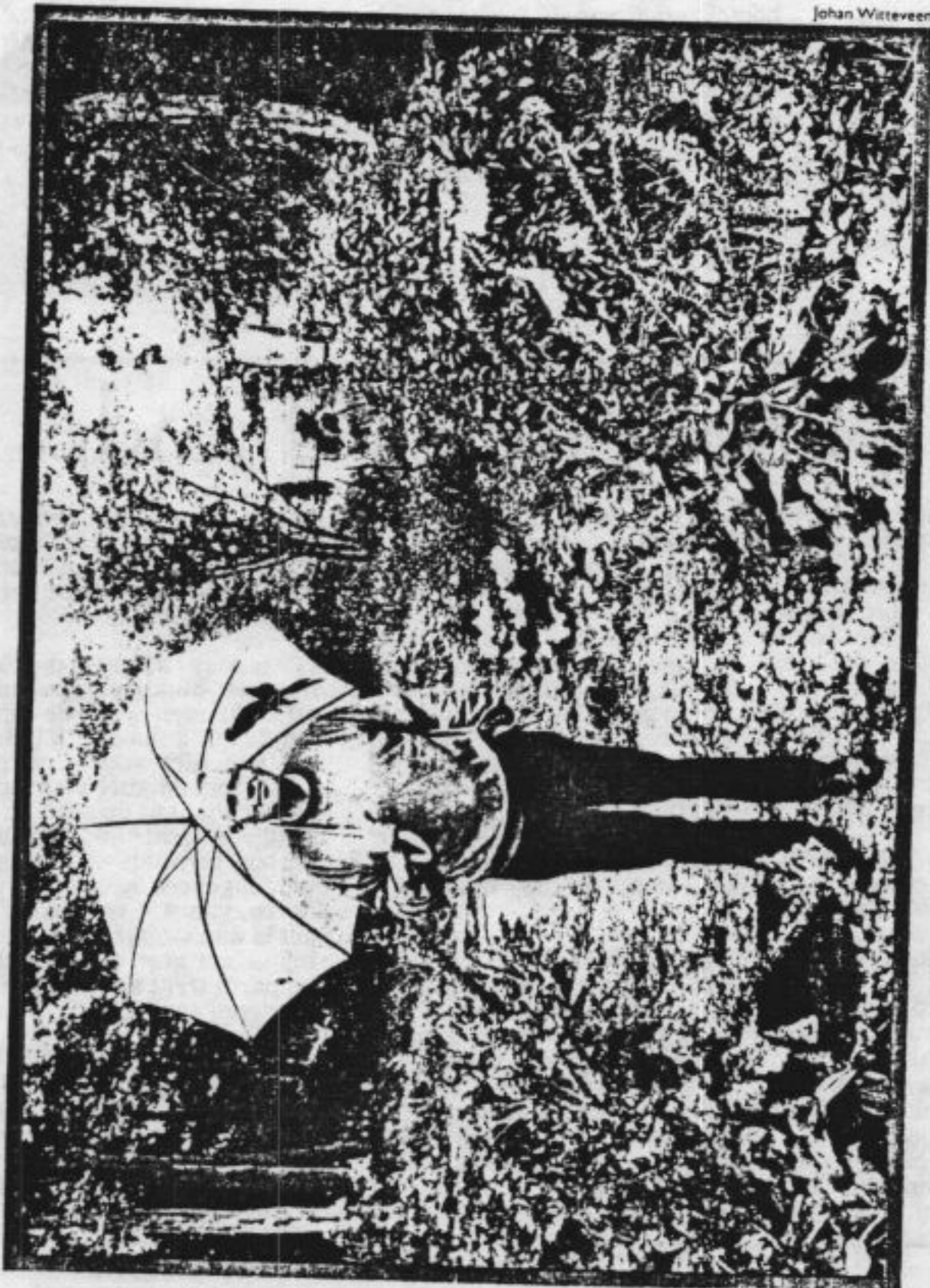
De kinderhandel in Paraguay wordt sterk vergemakkelijkt door het feit dat een groot aantal kinderen, met name op het platteland, nooit is aangegeven en dus officieel niet bestaat. Een oplossing van het probleem zal nu mede afhangen van de Verenigde Staten. Het Paraguayaanse Hoogerechtshof heeft aan het consu-

laat van de VS een verklaring gestuurd waarin wordt gewezen op de grote betrokkenheid van Amerikaanse families bij illegale adoptie.

Paraguay wil het probleem hiermee blijkbaar afschuiven op de landen waar de kopers vandaan komen. „Kinderen bestaan niet voor onze regering”, zegt Miguel Gomez, leider van het pas opgerichte particuliere Centrum voor Kinderbescherming. „Paraguay telt ongeveer 30.000 zwerfkinderen, van wie een kwart jonger is dan twaalf jaar”, vervolgt hij. „Maar geen enkele politieke partij trekt zich iets van die kinderen aan”.

De grote omvang van de handel in kinderen kwam vorig jaar aan het licht, mede als gevolg van de grotere bewegingsvrijheid van de pers na de val van dictator Alfredo Stroessner.

Kwart van veertienjarigen heeft al ervaring met seks

Johan Witteveen

TRIEFPUNT

Weekblad van het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

ele Hervorming. In die columns schrijf ik over algemene fenomenen, dus niet over persoonlijke zaken. Als zodanig krijg je ook veel te maken met seksuele opvoeding. Door AIDS blijkt opeens dat we wat in te halen hebben. Eigenlijk weten we te weinig over de seksuele gewoonten van jongeren. Te lang werd dat item vooruitgeschoven en werd het afgedaan met een opmerking als 'jongeren doen dat nog niet'. Door de AIDS-problematiek is het tegenwoordig allemaal wel bespreekbaar. Nu moeten we weten hoe vaak en hoe vroeg seksueel gedrag plaatsheeft. Momenteel vindt er door de NIPG en de NISSO (Nederlands Instituut voor Sociaal Sexuologisch Onderzoek) een onderzoek plaats dat naar alle waarschijnlijkheid zal aantonen dat er al procenten jongeren zijn die op 12/13-jarige leeftijd hun eerste geslachtelijke ervaringen opdoen: dat op de leeftijd van 14 al een kwart van de jeugdigen dat heeft en dat van de 16 en 17-jarigen al bijna de helft die ervaringen heeft opgedaan. Daaruit blijkt derhalve dat het onverantwoord is om pas op die leeftijd met voorlichting te beginnen.

De opvattingen over ondermeer AIDS, geslachtsziekten, condooms, en de opvattingen over homoseksualiteit zullen uit het onderzoek, waarvan de eerste cijfers in oktober zullen verschijnen, blijken."

Homoseksualiteit

Alhoewel door de opkomst van AIDS het seksueel gedrag in toenemende mate bespreekbaar is geworden kleef volgens Wafelbakker aan homoseksualiteit nog altijd een immens taboe.

"En dat terwijl uit vroegere onderzoeken is gebleken dat bijna 50 procent van de jongens en mannen ooit geslachtelijk contact heeft gehad met andere jongens en/of mannen. Dat gegeven is altijd weggemoffeld. Nu, vanwege AIDS, is het van groot belang want 80 procent van de mensen die in ons land aan deze ziekte lijdt is homoseksueel. Ik kom erg veel op middelbare scholen waar ik met leerlingen praat over dergelijke zaken. Seksualiteit is daar als praatonderwerp tegenwoordig geen probleem meer, maar als ik aan een docent vraag of homoseksua-

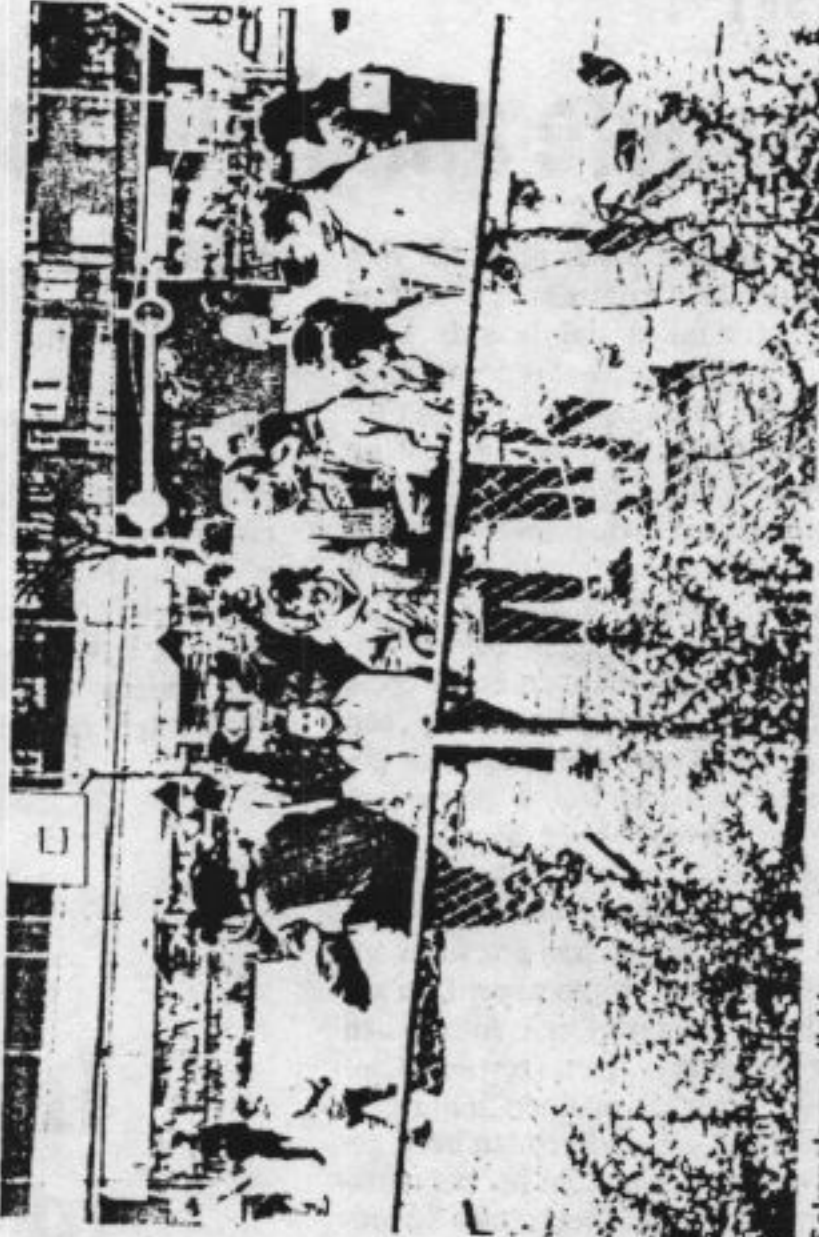
Als ik aan een docent vraag of homoseksualiteit bespreekbaar is dan worden vaak de wenkbrauwen gefronst

liteit bespreekbaar is dan worden vaak de wenkbrauwen gefronst. Als ik vervolgens vraag of ze een homoseksuele leerling kennen dan luidt het antwoord altijd 'nee'. Natuurlijk zijn ze er wel, maar ze durven er niet voor uit te komen, omdat het nog steeds onbespreekbaar is. Het komt niet zelden voor dat wanneer een leerling zegt 'homo-

seksualiteit is hartstikke vies', de leraar er nauwelijks een antwoord op heeft. Dan hoef je er dus niet op te rekenen dat anderen openlijk voor die gevoelens uitkomen. Waarom het onbespreekbaar is? Ik denk omdat mensen die op bepaalde, vaak hogere posities zitten, zoals leraren, burgemeesters, ministers, directieuren-generaal, bankdirecteuren of noem maar op, nooit voor hun homoseksualiteit durven uit te komen. Zolang deze hogere gezagsdragers niet laten zien dat ze die gevoelens kennen, zolang is het voor jongeren ook niet mogelijk om ermee naar buiten te treden. De Wet Gelijke Behandeling is al jarenlang in voorbereiding, maar schiet niet op. Die zal naar ik vrees voor de openheid niet veel teweeg brengen, alhoewel het goed is dat hij er komt."

Kindermishandeling

Het aantal meldingen van (seksuele) kindermishandeling neemt de laatste jaren gestaag toe. Zo'n vijftien jaar geleden kwamen er jaarlijks 500 à 600 klachten binnen terwijl in 1988 de bureaus Vertrouwensarts 8000

(foto Klaas Koppe)

Seksuele voorlichting op jongere leeftijd beginnen.

meldingen binnen kregen. Wafelbakker denkt echter niet dat het aantal gestegen is, maar dat de meldingsbereidheid is toegenomen. "Het 'dark-number' is te regelmatig stuiten we op gevallen waarbij gescheiden mensen elkaar een loer proberen te draaien. Als de vader een kind een week-der daar een stokje voor te steken door te zeggen dat pappa het kind misbruikt. Pappa zegt weer dat de nieuwe vriend van z'n ex zijn kinderen misbruikt. Dat zijn hele nare gevallen. Moeilijk te controleren. Nel Draayer heeft een onderzoek gedaan waaruit blijkt dat een op de zes à zeven meisjes nare ervaringen heeft opgedaan. Seksueel misbruikt. Hoeveel jongens er misbruikt worden is ook onbekend. We

schatten 1 jongen op 10 meisjes, maar het zou best eens veel hoger kunnen zijn."

Doping

Wafelbakker is een veelzijdig man. In 1984 verscheen een boekje van zijn hand over doping. Wafelbakker: "De dopingzaken worden steeds gekker. Zie het geval Theunisse. Enerzijds eisen we van de atleet dat hij aan zeer hoge lichamelijke prestaties beantwoordt, anderzijds mag hij daar niet

Wat mij betreft helemaal geen dopinglijst

op antwoorden met aangepaste mogelijkheden. Vitamines zijn wel toegestaan, een aanvulling van hormonen, dat bij zeer grote inspanningen noodzakelijk kan zijn, niet. En dat terwijl hormonen geen lichaamsvreemde stoffen zijn. Daarmee zitten we in zo'n groot schemergebied, dat het onmogelijk is om redelijk te kunnen controleren. Ik hoop in ieder geval dat het in Nederland niet zo absurd zal toegaan als in België. Daar kan

Deze zomer neemt Frits Wafelbakker afscheid van het staatstoezicht op de volksgezondheid.

De stapels papcrassen op zijn bureau verraden het op handen zijnde vertrek. Frits Wafelbakker, de inspecteur voor de jeugdgezondheidszorg, neemt op 1 augustus na ruim twintig overheidsjaren afscheid van WVC. Noodgedwongen, vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Een uitgebluste indruk maakt Wafelbakker ondanks zijn leeftijd niet. De veel besproken inspecteur blikt terug.

Voor Wafelbakker was een baan op het gebied van de jeugdgezondheidszorg beslist geen roeping. Na zijn studie geneeskunde belandde hij in het Amsterdamse Wilhelmina Gasthuis. Na een radio-diagnostische rondzwerving kwam Wafelbakker pas voor het eerst in aanraking met de jeugd toen hij met succes solliciteerde bij het NIPG (Nederlands Instituut Preventieve Gezondheidszorg).

Wafelbakker: "Acht jaar heb ik daar in de adolescentiezorg gewerkt." Na het NIPG volgde de baan bij de Geneeskundige Inspectie als inspecteur jeugdgezondheidszorg. Wafelbakker: "Destijds, ik heb het over ruim twintig jaar geleden, heet

onder de aandachtspaarplu van drugs worden we doornat van alcohol. Wat de drugs betreft denk ik dat we in Nederland op de goede weg zijn. Er ontstaat steeds meer internationale waardering voor ons drugsbeleid. Lang werd gedacht dat we een te libertijns drugsbeleid voeren maar daar komt men steeds meer op terug. Dat drugsbeleid houdt in dat Nederland een niet al te straffe attitude tegen hasjesj-gebruikers kent, omdat het gevaar van bijvoorbeeld alcohol hoger moet worden ingeschat dan het gevaar van hasjesj. Daarnaast is er nu ook veel lof voor de spuienuit, dat leidt tot betere contacten met de druggebruikers. Uit een recentelijk Peilstationsonderzoek jeugdgezondheidszorg blijkt dat in Nederland het gebruik van cannabis-producten 4 tot 5 maal lager ligt dan in de VS, waar juist een zeer repressief drugsbeleid gevoerd wordt."

Hoe staat het eigenlijk met de gezondheid van de jeugd?

Frits Wafelbakker: "Niet zo slecht als vaak beweerd wordt. Zeker in vergelijking met jeugd uit het buitenland is de Nederlandse jeugd zeer gezond te noemen, zij het ook met minder gezonde trekjes. Dan kun je denken aan roken, het gebruik van alcohol en drugs. De rookgewoonten van onze jongeren lopen gelukkig duidelijk terug. Het enige waar we ons ongerust over maken is het feit dat in de groep van 12 tot 16-jarigen meer meisjes roken dan jongens. We zien alcohol overigens als een veel grotere bedreiging voor de jeugd. Niet alleen wat betreft de gezondheid maar ook in het verkeer en inzake vandalisme. De meeste aandacht ging altijd naar drugs uit, maar niemand had door dat het wezenlijke probleem bij de alcohol ligt. Ik druk het altijd maar zo uit:

Seks

"Wat de seksuele gewoonten betreft: Ik schrijf al twintig jaar maandelijks een column in het tijdschrift 'Sekstant' een uitgave van de Nederlandse Vereniging van Seksua-

Kinderen zijn onzichtbaar

door Esther Bootsma

Met de handen geeft hij aan hoe lang zijn kinderen zijn. „Als zij over een drukke straat lopen, komen de uitlaatgassen precies in hun gezicht terecht. Er zijn geen dikke onderzoeksrapporten nodig om te weten dat dat slecht is. Ga zelf maar eens op je knieën lopen”, stelt prof. dr. Micha de Winter voor.

TR 12

Het welzijn van kinderen speelt volgens hem nauwelijks een rol in de politiek. „Pas als er files zijn en mensen te laat op hun werk komen, krijgen politici oog voor het autoverkeer.” Uitlaatgassen dringen kinderneuzen binnen, speelveldjes worden volgebouwd, kindermishandeling wordt niet structureel aangepakt. Op alle terreinen leggen kinderen het af tegenover andere belangengroepen.

Dit stelt psycholoog Micha de Winter vandaag in zijn introreede 'De kwaliteit van het kinderlijk bestaan' aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Daar is hij benoemd tot bijzonder hoogleraar aan de faculteit sociale wetenschappen. Zijn leerstoel wordt betaald door de landelijke vereniging voor thuiszorg, waar De Winter beleidsmedewerker is.

Hij wil de jeugdgezondheidszorg stimuleren een nieuwe koers te gaan varen. Medewerkers van consultatiebureau's en schoolartsen moeten uit hun veilige spreekamers komen. Ze moeten meer oog hebben voor de leefomgeving van kinderen en ouders, en waar nodig bij politiek aan de bel trekken.

„De consultatiebureau's hebben hun zaakjes op zich wel goed voor elkaar; tegenwoordig komt bijna negentig procent van alle ouders met hun kinderen op zo'n bureau. Een hoop westerse landen zijn daar jaloers op.” Door het grote bereik van vaccinaties had Nederland als een van de eerste landen polio vrijwel volledig uitgebannen. Op het gebied van lichamelijk onderzoek en opsporing van stoornissen worden indrukwekkende prestaties geleverd.

De Winter: „Maar dit soort gezondheidszorg is te beperkt. Ze concentreert zich alleen op het lichamelijk en psychisch functioneren van individuele kinderen. Onze samenleving lijkt meer belangstelling te hebben voor de gezondheid van kinderen dan voor de kinderen zelf. Maar ondertussen wordt het welzijn van kinderen door veel zaken bedreigd.”

En dat betreft niet alleen een park op giftig terrein of een woonwijk waar geen speelrek meer is. Er is veel meer aan de hand. „Al jaren wordt geconstateerd, onder andere door de Gezinsraad en het ministerie van WVC, dat ouders onzekerder worden over de opvoeding. Op consultatiebureau's worden ontzettend veel vragen gesteld over praktische dingen als problemen met eten, huilen en slapen.”

De Winter ziet daarin een bewijs

dat veel gezinnen geïsoleerd leven. „In Nederland werken weinig vrouwen. Ze zitten vaak thuis, opgesloten in hun eigen vierkantje. De manier van stedenbouw heeft het contact tussen bureaus verkleind. Er zijn weinig ontmoetingsplaatsen, de kerk is verdwenen en familiebanden worden losser. Daardoor ontstaat er een gebrek aan zekerheden. Ik constateer dat veel ouders worstelen met de vraag welke richting ze willen geven aan het leven van hun kind. Ze weten niet hoe ze het moeten opvoeden.”

De Winter vindt dat niet zo vreemd, aangezien veel mensen hun eerste ervaring met kinderen pas opdoen als zij een eigen zoon of dochter hebben. Op de universiteit geeft hij studenten soms de opdracht om spelende kinderen te observeren. Dan vragen de studenten hem: „Waar kunnen we die kinderen vinden?”

Volgens De Winter maakten kinderen vroeger veel meer deel uit van de samenleving. „Ze speelden op straat, ze waren bij het werk betrokken (geen pleidooi voor kinderarbeid), je zag ze bij ooms en tantes. Maar nu zijn kinderen vaak opgesloten in hun eigen huis. Ze zijn uit het maatschappelijke leven

„Er is alleen oog voor de kleine gezondheid”

verdwenen, voor velen onzichtbaar.” Kinderen worden door beleidsmakers te weinig gezien als een symbool voor de toekomst, zo meent de psycholoog. „In de milieu-discussie worden alleen oplossingen op korte termijn aangedragen. Over de toename van het autoverkeer wordt gezegd: radicale maatregelen zijn nu niet haalbaar en betaalbaar. Al roept een politicus weleens iets over zijn kleinkinderen, de toekomst van kinderen speelt in het milieu-debat geen enkele serieuze rol. Anders zouden toch hardere maatregelen zijn genomen?”

Ook in de debatten over de sociale vernieuwing treft De Winter weinig aandacht voor kinderen aan. „Armoede en sociale ongelijkheid hebben veel invloed op de gezondheid van kinderen. De zuigelingensterfte in achterstandswijken is groter dan elders. De jongeren eten er meer patat, leven ongezonder. Maar dat soort zaken komt in de sociale vernieuwing niet aan de orde.”

Onderzoekscijfers over kindermishandeling en incest spreken volgens De Winter klare taal. „We kunnen niet meer volhouden dat dit individuele problemen zijn binnen enkele gezinnen. Professor Baartman zei vorige week nog dat mishandeling het meest voorkomt in de lage sociaal-economische milieus. Het is een maatschappelijk probleem. Maar toch heeft de politiek het alleen over verbetering van signalering en hulpverlening. Ik vind dat maatschappelijke oorzaken

van kindermishandeling en incest onderwerp van de sociale vernieuwing moeten zijn. Maar dat gebeurt niet omdat de kwaliteit van het kinderlijk bestaan niet als een serieus thema op de politieke agenda staat.”

En wat kunnen consultatiebureau's en schoolartsen daaraan doen? „Ze kunnen constateren dat er in een bepaalde buurt dingen misgaan: vandalisme, verval, vervuiling. Ze moeten dat aanklaarten bij gemeentebesturen, scholen, wijkorganen, milieu-organisaties. Ik hoor de jeugdgezondheidszorg tot nu toe weinig praten over speelruimte en stadsplanning. Er is alleen oog voor de 'kleine gezondheid', voor het voorkomen van lichamelijk ongemak.”

De jeugdgezondheidszorg zou volgens De Winter zich ook moeten richten op de persoonlijke begeleiding van ouders die problemen hebben met de opvoeding. Hij ziet het gezin vaak als een broeikas waar vooral de moeders zelden uitkomen. Alle problemen moeten daarbinnen worden opgelost, waardoor het er behoorlijk heet kan worden. Maar ook bij progressieve relatievormen zet hij vraagtekens. Partners hebben het maar druk met elkaar. Constant voeren ze overleg, ze moeten argumenten combineren met een juiste dosis emoties, afzien van machtsuitoefening, voldoen aan criteria als intimiteit, assertiviteit, flexibiliteit enzovoort.

„Wat zal de invloed zijn van dit communicatieve bolwerk op de kinderen die erin opgroeien; zal er voor hem nog ruimte over zijn?”

Volgens De Winter voelen veel mensen zich onmachtig doordat de wereld zo complex aan het worden is. „De derde wereld, het milieu, Saddam Hoessein. Het is allemaal te moeilijk geworden om over na te denken. Om dat probleem te omzeilen vertoont men op grote schaal vluchtgedrag. We trekken ons in moreel opzicht terug van kinderen, omdat we zelf niets meer lijken te weten.”

Hierdoor is er volgens De Winter een emotionele leegte ontstaan. „Daar is de pret-industrie opgesprongen. Ik ben een keer met mijn kinderen in Denemarken naar Legoland geweest. Veel attracties, felle kleuren, een overmaat aan indrukken. Mijn kinderen wilden wel overal tegelijk in. Maar ze waren heel snel uitgekeken. De commerciële pretparken leggen de fantasie van kinderen volledig aan banden.”

De Winter kan makkelijk als een doemdenker worden beschouwd. „Nee hoor, ik ben alleen van mening dat de kwaliteit van het kinderlijk bestaan het leitmotiv zou moeten vormen voor de wijze waarop wij onze maatschappelijke zorg, ook de jeugdgezondheidszorg, inrichten. Dat lijkt voor de hand liggend, maar uit de praktijk van alledag blijkt vaak het tegendeel.”

Inspecteur jeugdhulp zet zichzelf lelijk te kijk

VK 15

IN Voetangels en klemmen doet drs H. Dijk — vroeger werkzaam in internaten voor moeilijk behandelbare kinderen, later ambtenaar bij het ministerie van Justitie en sinds enkele jaren inspecteur Jeugdhulpverlening bij het ministerie van WVC — op persoonlijke titel verslag van zijn ervaringen met geruchtmakende affaires als „De Bolderkar” en de misdragingen van psychiater F. in de Helderstichting in Zetten, en andere problemen in de jeugdhulpverlening.

Ondanks de weinig begeesterende titel heeft het boek iets onthullends. En dat niet alleen doordat het verscheen in de tijd dat F. door zijn slachtoffers voor de rechter werd gedaagd en werd veroordeeld. Dijk heeft als ambtenaar de hele affaire — de verhalen van door F. seksueel misbruikte meisjes, de onderzoeksrapporten, de laksheid van de overheid — van nabij meegemaakt. Maar wat hij met die ervaringen in zijn boek doet, is bedroevend. Een voorbeeld.

In het begin van de jaren tachtig kwam op het ministerie van Justitie een klacht binnen van de Vereniging tegen Seksuele Mishandeling. De klacht betrof seksueel misbruik door F. De datum van die klacht is niet meer te achterhalen, schrijft Dijk. Hij en een collega reisden van Den Haag naar Nijmegen (Zetten ligt daar niet ver vandaan) om met vertegenwoordigers van de vereniging te praten. Die weigerden namen te noemen van misbruikte meisjes.

Dijk: „Met nadruk hebben wij erop gewezen dat wij anonieme klachten onmogelijk konden behandelen, omdat er in een dergelijk geval direct een aanklacht wegens smaad te verwachten zou zijn.” En dan volgt een onnavolgbaar ambtelijke, angstzazige zin, die de lezer onmiddellijk duidelijk maakt waarom de overheid zo laks bleef: „Het resultaat is onzerzijds geweest dat wij in feite zonder steekhoudend materiaal vanuit Nijmegen zijn vertrokken en wederom naar 's-Gravenhage zijn afgereisd.”

De machteloosheid van Dijk en zijn collega was kennelijk groter dan de drang de zaak tot op de bodem uit te zoeken. Het doet dan wel wat hypocriet aan even verderop in het verhaal over Zetten te lezen: „Onze gedachten gaan in de eerste plaats uit naar de jongeren die aan de zorg van betrokkene waren toevertrouwd en van wie het leven is vernield.”

Dijk heeft het over een „extreme ramp”. Maar ook nu weer overheerst de machteloosheid. „Klaarblijkelijk laat de mogelijkheid van het indienen van klachten te wensen over. En dit mag ons niet loslaten. Maar hoe moet het dan? Misschien moet elk meisje en elke jongen vanaf het eerste moment dat hij of zij in de hulpverlening terecht komt, het telefoonnummer van de vertrouwensarts of een ander centraal meldingspunt aangereikt krijgen. En als dat niet voldoende is, moet er nog verder over nagedacht worden.”

Zeker. Maar, waarschuwt Dijk, niet de hele sector jeugdhulpverlening mag in een kwaad daglicht worden gesteld vanwege de „extreme ramp” in de Helderstichting. Maar onmiddellijk slingerd hij weer van zijn zonder twijfel oprechte betrokkenheid bij de jeugdhulpverleners door naar machteloosheid.

Hij signaleert de grote problemen van

weggelopen kinderen. Zij zijn „een gemakkelijke prooi” voor lieden met duistere praktijken, voor uitbuiting in welke vorm dan ook. „Ze raken verslaafd of worden door de politie opgepakt. Sommigen maken dagelijks hun gang naar de methadonbus. Ze kiezen hun eigen weg. Maar welke? Waar gaat het hier om? Om het recht van de minderjarige? Om het belang van de jongere? Maar wat is dat belang dan?”

Dijks boek biedt een redelijk overzicht van documenten, kamervragen plus de antwoorden van bewindslieden, en eigen ervaringen. Hier en daar bevat het interessante *inside information*. Een voorbeeld daarvan is de opgang en ondergang van de Stichting PIET (Particulier Initiatief En Toerusting), die in Friesland moeilijk behandelbare jongens opving in de Waddenhoeve.

Ene Piet (achternaam onbekend, een ongeschoold hulpverlener) bleek een natuurtaent in de omgang met moeilijke jongeren. Om voor subsidie van de overheid in aanmerking te komen moest Piets werk in een stichting worden ondergebracht, de Stichting PIET. Hulpverlener Piet bleek in het begin van de jaren tachtig een aantal van „zijn” jongeren seksueel te misbruiken. Hij werd door de rechter veroordeeld tot negen maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. Sindsdien heeft niemand meer iets van hem gehoord. Het werk in de Waddenhoeve wordt voortgezet. In de woorden van de ambtelijke Dijk: „Het organisatorische draagvlak zal worden verbreed.”

Dijk schrijft soms wijldopig en moraliserend. Hij is het type ouderwetse christelijk bewogen en bekrompen huisvader, die volop begaan is met het lot van kinderen die het slecht hebben getroffen, maar tegelijkertijd ook in vroomheid dankbaar is dat die wereld verre van hem is gebleven.

Zo schrijft hij in zijn epilooop: „Op zoek naar kwaliteit in de jeugdhulpverlening. Dit is geen eenvoudige zaak. Het heeft veel van voetballen op een knollenveld. De bal spat alle kanten op. (...) Onze samenleving is deze groep van werkers veel dank verschuldigd. Het zou te wensen zijn dat er geen jeugdhulpverlening nodig was. Het zou een groot goed zijn wanneer dit ideaal gerealiseerd zou kunnen worden, vooral gezien vanuit de positie van de jongere. Het is om deze reden dat de laatste zin van deze uitgave de aanbeveling zal zijn waaraan dr Fitchugh Dodson een compleet boek heeft gewijd, namelijk: Geef uw kinderen goede ouders.”

Dijk is een brave man. Hij heeft het hart op de goede plaats. Natuurlijk heeft hij *Voetangels en klemmen* op persoonlijke titel geschreven. Maar je blijft het lezen met in je achterhoofd het besef dat hij als inspecteur toezicht moet houden op de kwaliteit van de jeugdhulpverlening. In het boek wordt daarnaar ook herhaaldelijk verwezen. De onmacht waarvan Dijk zo diep is doordrongen, doet je het ergste vrezen voor de ruimte die hij zich als inspecteur probeert te bevechten. Een raar, maar ook onthullend boek.

JET BRUINSMA

Drs H. Dijk: Voetangels en klemmen
- Op zoek naar kwaliteit in de jeugdhulpverlening.
Stichting Welzijns Publikaties,
Utrecht, f 32,50.
ISBN 90 6665 051 6.

Aids bij kinderen

GENEVE (AP) — Tegen het einde van de eeuw zullen tenminste tien miljoen kinderen besmet zijn met het virus dat Aids veroorzaakt. Dit heeft de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) gisteren bekendgemaakt. In dezelfde periode zullen nog eens tien miljoen kinderen hun ouders verliezen aan de ziekte. Volgens de WHO zullen de meeste slachtoffers in de Derde Wereld vallen.

UN 26/5

Kind moet omgang met ouder kunnen weigeren

VK 4-9
De Eerste Kamer behandelt vandaag het wetsontwerp „Nadere regeling van de omgang in verband met scheiding”. Kern van het wetsontwerp is dat zowel ouder als kind recht hebben op omgang met elkaar. De ouder die niet tot voogd is benoemd, kan bij het uitspreken van de echtscheiding of op een later tijdstip de rechter verzoeken een omgangsregeling vast te stellen. Dit verzoek kan door de rechter slechts geweigerd worden wanneer er sprake is van één van de streng geformuleerde ontzeggingsgronden van het voorstel.

Voorts wordt de minderjarige van twaalf jaar of ouder de mogelijkheid gegeven om de rechter op informele wijze te vragen een omgangsregeling vast te stellen of te wijzigen. Bezien vanuit de positie van de minderjarige hebben wij een aantal ernstige bezwaren tegen dit voorstel.

Op grond van het wetsvoorstel zijn twee situaties te onderscheiden. De eerste situatie is die waarin de ouder die niet tot voogd is benoemd, de rechter om een omgangsregeling verzoekt.

De gronden waarop een verzoek van de ouder-niet-voogd kan worden geweigerd zijn:
— ernstig nadeel voor de geestelijke

of lichamenlijk gezondheid van het kind;
— de ouder is kennelijk ongeschikt of niet in staat tot omgang;
— de omgang is in strijd met zwaarwegende belangen van het kind;
— het kind van twaalf jaar of ouder heeft ernstige bezwaren tegen de omgang.

Dat er in principe een recht op omgang bestaat voor zowel het kind als de ouder-niet-voogd kunnen wij onderschrijven. De praktische uitwerking van dit voorstel komt er echter op neer dat het recht van de ouder-niet-voogd prevaleert boven het recht van het kind. Immers alleen als er sprake is van ernstige strijd met het belang van het kind wordt omgang geweigerd.

Het recht van het kind komt slechts in negatieve formulering naar voren, namelijk indien een van de ontzeggingsgronden van toepassing is. Het kind van twaalf jaar of ouder heeft weliswaar de mogelijkheid om zijn bezwaren te uiten, maar geenszins is uitgesloten dat wanneer het kind een omgangsregeling niet wenst, deze er toch komt. Het recht van

Al vanaf 1981 doet de wetgever pogingen het omgangsrecht van ouders en kinderen na echtscheiding te regelen. Begin 1981 aanvaardde de Tweede Kamer het toen aan de orde zijnde wetsvoorstel. Dit strandde. Inmiddels is er een nieuw voorstel, dat vandaag in de Eerste Kamer wordt besproken. Drie medewerkers van de Kinderrechtswinkel vinden dat hierin de rechten van kinderen onvoldoende worden gehonoreerd.

Op het eerste gezicht lijkt de informele rechtsingang het Nederlandse recht op dit punt in overeenstemming te brengen met het EVRM. Dit is echter niet het geval. De rechter is niet verplicht tot het nemen van een beslissing op het verzoek van de minderjarige. Indien hij het wenselijk acht, kan de rechter ambtshalve een beslissing nemen, maar hij kan het verzoek ook naast zich neerleggen. Derhalve kan niet gezegd worden dat de minderjarige hierdoor procespartij wordt.

Het voorgaande toont de ongelijkwaardige positie aan van ouder en kind. Beiden hebben volgens het wetsontwerp een recht op omgang met elkaar. Echter de mogelijkheid van de ouder-niet-voogd om dit recht te effectueren is veel groter dan die van het kind. Om gelijkwaardigheid tussen ouder en kind te bereiken zouden minderjarigen niet afgescheept moeten worden met een informele rechtsingang maar zonder meer toegang tot de rechter moeten hebben.

Voorts staan de te zwaar geformuleerde ontzeggingsgronden de gelijkwaardigheid tussen ouder en kind in de weg. Volstaan zou kunnen worden met de volgende weigeringsgrond: „De rechtbank ontzegt het recht op omgang indien in redelijkheid niet kan worden aangenomen dat een omgangsregeling wenselijk is.” Met name zou voor ieder kind de mogelijkheid moeten bestaan omgang op goede gronden te weigeren.

De Eerste Kamer stemt vandaag over het wetsvoorstel dat zowel ouder als kind na echtscheiding recht geeft op omgang met elkaar. De rechten van kinderen worden in het wetsvoorstel onvoldoende gehonoreerd, stelden medewerkers van de Kinderrechtswinkel in Open Forum van 4 september. Het zegenrijke van de wet is volgens P. Hoefnagels dat wederzijdse omgang vanzelfsprekend wordt. Maar het recht kan emoties niet afdwingen. In aangebrachte gevallen van gejuridiseerd conflict is toch uiteindelijk moeders wil wet.

VK 11
Uit een oogpunt van recht hebben de medewerkers van de Kinderrechtswinkel Amsterdam in hun pleidooi voor een gelijkwaardige positie van ouder en kind groot gelijk. Zeker in scheidingszaken waar ouders juridisch twisten over het kind zou de minderjarige door een eigen rechtspositie en een formele rechtsingang de vicieuze cirkel van gevechten wel eens kunnen doorbreken. Het Europese Hof liet in 1979 al weten dat minderjarigen niet mogen worden uitgesloten van toegang tot de rechter.

De staatssecretaris van Justitie antwoordde op door mij namens D66 in de Eerste Kamer gestelde vragen dat gezinsconflicten zo min mogelijk gejuridiseerd moeten worden. Dat vind ik ook, maar gaat dat nog op bij zo'n juridisch scheidingsgevecht om het kind? Terwijl de minderjarige de procedures om de oren ziet vliegen — en geloof maar dat het kind daaronder lijdt — gebruikt de staatssecretaris het argument van vermijden van juristerij rond gezinsconflicten wel erg selectief ten opzichte van de minderjarigen.

In een regen van juridische procedures, met een storm van rapporten, onder donkere wolken van toga's is er geen argument meer om het kind, voorwerp van dit alles, juridisch weerloos in de drup te laten staan.

De hoofdzaak van het wetsvoorstel waarover de Eerste Kamer vandaag stemt, is dat er een vanzelfsprekend wederzijds recht op omgang van ouder en kind ontstaat. Pas door dit wetsvoorstel zal ons omgangsrecht in de pas lopen met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, waaruit wordt afgeleid dat bestaande familierelaties ook na scheiding blijven bestaan.

Assepoester

Mensenrechten en relatierchten zijn broertjes en zusjes. Wie over mensenrechten pretenties heeft, moet er voor zorgen dat zusje in eigen land geen Assepoester is. Wezenlijk hoort het omgangsrecht tot het recht op relaties dat vrij moet zijn voor ieder mens, dus ook voor kinderen, ongeacht hun leeftijd. Zij die gezag mogen uitoefenen over kinderen, zullen gegronde redenen moeten hebben om een relatie van een minderjarige met een ander te verbieden of te frustreren. Dat werkt meestal ook wel zo in de praktijk van de opvoeding. De meeste ouders zijn veel wijzer dan de wet.

Echtscheidingen mogen ten aanzien van de omgang als relatierecht geen beperkingen brengen, dus ook niet ten aanzien van grootouders en vrienden van de kinderen. Naar maatschappelijke, nationale en internationale normen

is omgangsrecht normaal. De huidige regeling, waarbij je dat recht bij de rechter moet halen, is mallotig. De meeste mensen regelen het dan ook zelf. Hoeveel mensen eigenlijk?

Dr Carla van Wamelen sprokkelde de Nederlandse cijfers bij elkaar (onder andere uit WODC-studies) en daaruit blijkt dat ongeveer 50 procent van de gescheiden ouders met kinderen een onderlinge overeenkomst heeft over omgang, waarvan de helft door de rechter in het vonnis wordt vastgelegd. Ongeveer 45 procent van de ouders heeft niets geregeld en van deze laatste weten we niet in hoeveel gevallen er wel of geen omgang bestaat. In slechts 5 procent van de echtscheidingen met kinderen wordt het conflict over de omgang met kinderen tot een juridisch conflict gemaakt en aan de rechter voorgelegd.

Deze cijfers bieden richtlijnen. Voor de hoofdweg van het wetsvoorstel zijn de 45 procent zonder bekende omgang het interessantst. Zij zullen bestaan uit ouders en kinderen die wel contact hebben, maar ook uit ouders en kinderen die geen contact hebben omdat ze de

sores die het met zich meebrengt om elkaar te zien, uit de weg gaan. De kinderen kunnen trouwens niet eens naar de rechter. Dus laten ze het maar zo.

„Wat moest ik?” zei een zestienjarige meisje tegen mij. „Naar zo'n toga-Indiaan gaan om mijn vader te zien? En dan ook nog heisa met m'n moeder. Dan maar niet.” Zo ongeveer koekeloert en dubt een onbekend aantal kinderen en ouders in die 45 procent-categorie. Het is de categorie van afwachten, verlangen en hopen op de toekomst of ook dan maar niet meer.

Omgang van rechtswege zal dat aantal stilzwijgend verkleinen. De norm van omgang wordt vanzelfsprekend. Zonder sores, zonder conflict, zonder rechter zullen relaties tussen ouders en kinderen doorgaan vinden die nu, om de sores, worden vermeden. Dat zal de zegenrijke werking van dit wetsvoorstel zijn. Misschien wordt daardoor het kleine percentage conflictzoekers, de 5 procent, ook kleiner.

Inzake familierecht kan de wet slechts een kader scheppen waarbinnen relaties mogelijk worden, maar het familierecht kan de relaties zelf niet regelen. Het recht kan emoties niet dwingen

en evenmin kan het recht de emotionele bindingen zelf raken. Dwang en sancties kunnen een contact afdwingen, maar niet de relatie doen ontstaan. De werking van het familierecht is fundamenteel bescheiden van aard.

Het familierecht staat voor de voorkeur van het leven zelf stil. Het kan niet

het kind op omgang verwordt aldus tot een plicht.

De tweede situatie is die waarin een kind van twaalf jaar of ouder de rechter laat weten dat het omgang wenst of een vastgestelde omgangsregeling wil laten wijzigen. Dit is de zogenaamde „informele rechtsingang” die via een amendement vanuit de Tweede Kamer in het wetsontwerp is gekomen. Het kind van twaalf jaar of ouder krijgt de mogelijkheid de rechter zelfstandig te benaderen, bij voorbeeld via een brief of een

telefoontje. De rechter kan deze wens van de minderjarige beschouwen als een verzoek tot vaststelling of wijziging van een omgangsregeling.

Het Nederlandse recht biedt de minderjarige niet de mogelijkheid zich rechtstreeks tot de rechter te wenden en erkent minderjarigen niet als procespartij. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) garandeert een ieder het recht op toegang tot een onafhankelijke rechter, dus ook minderjarigen.

bij de mensen naar binnen gaan. En omdat dit niet kan en men toch nog wat wil, spitte de discussie tussen de fractie van de PvdA en de staatssecretaris zich toe op de „5 procent” van de gescheiden ouders met kinderen die hun conflict voor de rechter brengen. Het is een discussie over een klein zijpad van de hoofdweg. De staatssecretaris verdedigt sturing door de wetgever door precieze ontzeggingsgronden te formuleren. De PvdA-fractie vraagt om de algemene regel „het belang van het kind”. De staatssecretaris wil dat niet moeder, maar de wet de relatie zal sturen.

Het verschil in formulering van de ontzeggingsgronden zal weinig of niets uitmaken voor dat relatief kleine aantal ouders dat hun conflicten over de kinderen tot bij de rechter wil uitvechten. Tegen de concrete situaties kan het fa-

milierecht niet op, tenzij de wetgever met vreselijke sancties zou werken en dat wil niemand, behalve misschien de ouder en het kind die elkaar niet te zien krijgen. In de Verenigde Staten kennen sommige staten gevangenisstraf voor de ouder die bezoek weigert. Maar als er sprake is van weigering, gaat deze doorgaans in een subtiel en geraffineerd gegeven kleed gehuld.

Het frustreren van een relatie tussen ouder en kind op rancuneuze gronden kan de ongeschreven misdaad in „de Eeuw van het Kind” worden genoemd. Maar deze misdaad wordt zelden gepleegd in de vorm van weigering. Het goedwillig of kwaadwillig frustreren van de omgang vindt plaats via eindeloze huishoudelijke details, noodzakelijkheden en pseudo-noodzakelijkheden, huiswerk, schoolwerk, sportclub, noem maar op, maar bovenal door de betekenis die de verzorgende ouder aan de omgang geeft.

Die betekenisverlening wordt aan het kind zichtbaar door verbale en non-verbale uitdrukkingen, door woorden als houtsplinters, door de kleur op het gezicht van de ouder bij het weggaan, door de mondstand bij het weer thuiskomen. Daaraan weet het kind feilloos of de verzorgende ouder de relatie wil of niet.

Loyaliteit

Op den duur wordt die betekenisverlening voor de meeste kinderen, zowel jonge als oudere, in hun loyaliteit of identificatie met de verzorgende ouder, of vanwege het omzeilen van sores, beslissend. Dat wil zeggen: het kind „wil” zelf niet meer. Dat is triest, dat is droevig. Voor een deel is dat ontstaan omdat ons scheidingsprocesrecht zo polariserend is, voor een deel omdat deze ouders niet wijzer zijn dan de wet, zoals verreweg de meeste ouders wel zijn.

Wat kan in die gevallen de kinder-rechter nog? Wat wil de wetgever hier sturen? Wie stuurt er hier eigenlijk?

De staatssecretaris mag willen sturen wat hij wil, in deze aangebrachte gevallen van gejuridiseerd conflict over kinderen kan de wetgever de relatie nooit zo sturen als de verzorgende ouder dat kan. Moeders wil is wet en de rest kan met z'n blote benen naar bed.

De wetgever kan dit probleem niet oplossen, wel verkleinen door het vanzelfsprekend maken van de omgangsvorm. De grondslag van deze juridische conflicten is de verstoorte relatie tus-

sen de ouders, verstoord door ons echtscheidingsproces of doordat één of beiden niet kan of wil (willen en kunnen zijn hier zo verstrengeld dat niemand het ontwarren kan). Resultaat is wel dat de kinderen en de omgangsregeling het exercitieveld vormen van het conflict. De strijd om de kinderen functioneert hier als een symptoom van de verstoorte relatie van de man en de vrouw.

Vitale zaken als de relaties tussen mensen, de verhoudingen tussen man, vrouw en kinderen, hun liefde, hun haat, hun dromen, hun pogingen elkaar te bereiken of te verliezen, bevinden zich in de schaduw van het recht. Hoe weinig kan het recht hier als het conflict er al is. Hoe bescheiden staat het recht dan terzijde. Hoe essentieel daarentegen is het recht hier voor de grote meerderheid van de gevallen waarin nog geen conflict is, door tenminste één norm voor te schrijven: het wederzijds recht op een gewenste verhouding.

G. P. HOEFNAGELS
Hoogleraar familie- en jeugdrecht en lid van de Eerste Kamer (D66)

A. KOMPIER
H. A. POUBLON
R. QUINT

Medewerkers van de Kinderrechtswinkel Amsterdam

ROB DE NIJS: 219
Onze kerst op ZONDAG 18KMAAC
MEISJES TE KOOP!

HEEFT ROB DE NIJS VROUWEN IN DE AANBIEDING? ZET HIJ EINDELIJK ZIJN MINNARES EN TEKSTEN-MAAKSTER BELINDA MEULDIJK AAN DE KANT? NEE. NOG NIET.

ROB DE NIJS

ROB DE NIJS HEEFT EEN NIEUW LIEDJE UITGEBRACHT MET EEN ECHE BOODSCHAP: HIJ KEERT ZICH TEGEN HET THAISE SEKSTOERISME MET 'GIRLS FOR SALE', ZOALS DE ENGELSE TITEL HEET. IN HET NEDERLANDS BETEKENT DAT: MEISJES TE KOOP.

Rob de Nijs probeert de Duitse markt te veroveren met een plaatje in het Engels. Het gaat over een meisje van een jaar of veertien dat de hoer speelt om geld

voor haar familie te verdienen. Daarbij moet volgens Rob gedacht worden aan de duizenden meisjes die zich in landen als Thailand verkopen om brood op de plank van het ouderlijk huis te brengen. Voor de Duitsers die de tekst begrijpen is de tekst wel toepasselijk: uit geen land ter wereld gaan zoveel seksbeluste mannen naar Thailand om zich daar door de gewillige jonge meisjes van plezier te laten verwennen, tegen een schamele vergoeding.

VERWEGGISTAN

De afgelopen maanden is Rob druk bezig geweest met het opnemen van een Engelstalige elpee voor de buitenlandse markt. Deze dagen vertrekt hij naar 'verweggistan' om een videoclip op te nemen voor de single 'Girls for sale'. Waar het precies is, wil hij niet kwijt, waarschijnlijk omdat het niet in Thailand is. Overigens zullen zijn Nederlandse fans ook kunnen genieten van het Engelse werk: de plaat komt ook op de thuismarkt. Pas volgend jaar februari komt er weer een nieuwe Nederlandstalige elpee van Rob uit.

Ed van Keulen, nu parkwachter, werd zelf ooit als jongetje door 'parkpik' weggestuurd

Lolita en haar man spelen het kind in ons allemaal

THEATER
 Zandbak door Studio Hinderik. Regie Hinderik de Groot. Tournee tot 25 januari.

Hinderik de Groot, artistiek leider van Studio Hinderik, houdt van uitdagingen. In *Trein* liet hij een aantal treinwagons op ware grootte nabouwen en daarmee haalden zijn acteurs halsbrekende toeren uit. De mens werd nietig en moest zich onderwerpen aan de machine. Tussen de rails werd en passant het verhaal van een wanhopige liefde verteld.

In de nieuwe voorstelling *Zandbak* moet de liefde het weer ontgelden. De vijand is nu niet alleen de machinerie maar ook de mens zelf. Een al wat oudere man neemt een heel jong meisje in huis, dat hij vertroetelt. Of ze zijn Lolita is, wordt niet duidelijk, wel dat hij haar zijn leven schenkt.

Het huisje waarin ze wonen, blijkt dat prille geluk in de weg te staan. Zowel de vloer als het plafond kan bewegen. Ze schuiven regelmatig heen en weer, en daarover tijgeren steeds mannen. Die soepelheid vraagt een minutieuze voorbereiding. Het vakmanschap van De Groot is dan ook aan alles af te zien. Technisch is *Zandbak* een klein wonder van timing.

Maar door die techniek en goed getrainde lichamen heen, vraag je je toch af waar de personages het nu over hebben. Ze praten niet, maar op een band worden verdrietige brieven voorgelezen van een vrouw die kennelijk ooit de echtgenote van de man was. Zijn liefde voor het meisje is ongetwijfeld een amour fou en de wereld buiten is boos en rot. Die constatering is wel een beetje mager na twee uur beeldend theater, vooral als de betovering uitblijft.

Het slotbeeld, ja, dat zit vol poëzie. Het meisje en de man zitten dan als kleine kinderen in de zandbak met een schepje te spelen. Het beeldend theater van Studio Hinderik levert in dat slotbeeld de moraal: het kind in ons, geef dat toch een kans! Dank u, meneer Hinderik, dat wisten we nog niet.

HEIN JANSSEN

Na eis van 15 jaar 2d 9
Acht jaar voor poldermoord 2c.

ZWOLLE - De rechtbank in Zwolle heeft de 20-jarige M.A.M. uit Harderwijk veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf wegens doodslag op een 29-jarige inwoner van Emmeloord. Officier van justitie mr. I.H.B. van Zevenbergen-Joele had vijftien jaar cel gevorderd op verdenking van moord.

M. heeft vorig jaar november op de parkeerplaats van een tankstation het slachtoffer op gruwelijke wijze de keel afgesneden omdat de man zijn toenmalige vriendin als elfjarige meisje seksueel zou hebben misbruikt.

De Harderwijker heeft steeds volgehouden dat het om een 'uit de hand gelopen' steekpartij is gegaan en dat hij niet de opzet heeft gehad het slachtoffer te doden. Die voorbedachte rade acht de rechtbank ook niet bewezen.

INENLAND 3

Rechter straft boekverbrander met boete van 300 gulden

ZWOLLE (ANP) - De 48-jarige Zwolse godsdienstleraar A.J. R. is gisteren door de politierechter in zijn woonplaats wegens boekverbranding veroordeeld tot een boete van 300 gulden waarvan 200 voorwaardelijk. R. moet bovendien binnen zes weken 23 gulden schadevergoeding betalen aan de Zwolse bibliotheek, eigenaresse van het boek.

Twee jaar geleden ontdekte R. tijdens zijn vakantie in Joegoslavië dat zijn 12-jarige dochter het boek 'Scrupules' van Judith Krans uit de Zwolse bibliotheek had geleend. Krans is een internationaal goed verkopende schrijfster die in weinig verhullende taal overwegend goed gesitueerde dames op mannenjacht portretteert. Kenners beschouwen 'Scrupules' daarbij als een hoogtepunt in haar vele titels omvattende oeuvre.

De Zwolse leraar ontstak na ontdekking van deze literaire belangstelling van zijn dochter in grote woede over het uitleenbeleid van de bibliotheek en verbrandde het exemplaar op de barbecue. De kافت en een foto van de verbrandingsactie stuurde hij naar de bibliotheek.

Volgens de politierechter heeft de man belangrijke verworvenheden als vrijheid van meningsuiting en het recht op informatie met voeten getreden. „Een ouder is verantwoordelijk voor de opvoeding van zijn kind, en niet de bibliotheek“.

„Je maakt ook een hoop leuke dingen mee“, vervolgt Van Keulen. „Er groeien hier in het park wat orchideeën, niet zo heel zeldzaam, hoor, maar toch. Stond ik daar een keer bij te kijken, hoor ik ineens iemand zeggen: 'Durf jij het'. Stonden ze zich in de bosjes af te trekken, drie van die kleine jochies. Ik duik ineens op, zo van 'Wat zijn jullie aan het doen', heel hard. Ze schrokken zich natuurlijk dood, maar ze konden niet wegllopen doordat hun broeken op hun knieën hingen“.

„Toen moest ik natuurlijk alles gaan uitleggen. Dat het heel normaal was wat ze deden, dat ze zich er zeker niet voor moesten schamen. Maar dat ze het niet in het park moesten doen, niet boven mijn bloemen. Als zo iets in de wijk bekend wordt, krijgen ze er last mee. Die jongens heb ik later nog wel terug zien komen, maar me echt aankijken durfden ze toch niet“.

UN 12/9

ND/KUNST 9

Veel depressies Bredase jeugd rond tien jaar

BREDA (ANP) - In de regio Breda heeft 1,8 procent van de kinderen van 10 en 11 jaar zoveel last van depressieve klachten, dat verder onderzoek en behandeling nodig is. Omgerekend moet het in het gebied om een paar honderd kinderen gaan.

Dat is een van de conclusies van een onderzoek door het Centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie De Mark en de GGD Stadsgewest Breda. Het onderzoek werd gehouden onder 1796 kinderen van 77 basisscholen in negen gemeenten.

Beide instellingen wilden nagaan of het klassikaal door de kinderen laten invullen van een speciale vragenlijst kan helpen bij het vroegtijdig onderkennen van depressieve klachten. De GGD en De Markt wilden verder inzicht krijgen hoe zij goede hulpverlening aan kinderen met dergelijke klachten kunnen opzetten. Gebleken is dat onderzoek door een jeugdverpleegkundige en de vragenlijst van de kinderpsycholoog elkaar goed aanvullen bij een dergelijk onderzoek.

In de meeste gevallen kwamen de problemen van een kind maar bij één van de twee onderzoekers naar voren. Slechts bij 0,2 procent van de kinderen bleek zowel bij het ene als het andere onderzoek dat er problemen waren. Alle kinderen met ernstige depressieve klachten kregen het advies voor doorverwijzing naar De Markt.

Gebleken is dat er tussen deze en andere kinderen verschillen bestaan in de huiselijke omgeving en in de contacten met andere kinderen. Alle doorgezonden kinderen hadden intensieve professionele hulp nodig. De meeste problemen zijn inmiddels opgelost.

UTR. 21/9
 NIEUWSBLAD/NZC

BLADEREN

Tussen tafellaken en servet, zelden ze vroeger, en sinds het liedje van Paul van Vliet hebben ze stevast knokkige knietjes. Het gaat over meisjes van dertien, 'd'r net tussenin, te groot voor de poppen, te groot voor de merels, te klein voor de liefde, te klein voor de kerels'.

In het septembernummer van maandblad 'O' staat deze problematische groep centraal, via aantekeningen uit dagboeken van dertienjarige meisjes uit 1946, 1958, 1964, 1967, 1972, 1978, 1982 en 1985. Samensteller Pauline de Bok heeft ongetwijfeld wat geschoven en gesjoemeld met teksten om de lezer hapklare brokken te kunnen voorzetten. Maar het resultaat is heel herkenbaar. De tijdsbeelden die via de meisjesdagboeken worden opgeroepen, kloppen bovendien als een bus, voor zover ik daarover kan oordelen. Met alle verschillen die bij de diverse perioden horen, zijn er toch veel overeenkomsten. Je kunt er niet omheen: 13 jaar is een vre-se-lij-ke leeftijd voor een meisje. De gemiddelde vrouwelijke puber heeft inderdaad overal knokkige uitsteeksels (of, nog erger: is veel te dik), een bleek pukkelgezichtje, vaak een beugel en vet haar. Combineer dit

door inge van den blink

met een driftig ontwakende belangstelling voor de andere sekse, en het resultaat is een zelfvertrouwen dat zich diep beneden N.A.P. bevindt. De moeders zijn ook altijd heel erg: ze doen werkelijk alles fout. Bij de eerste menstruatie van hun dochter zeggen ze, als ze van het oude stempel zijn: 'zo, nu ben je een groot meisje', en sturen kindlief het gevaarlijke mannenbos in met een gruwelijk dik pak maandverband. Moderner is het om een klein feestje te bouwen en taart en tampax in huis te halen. Maar ook dat kan verkeerd uitpakken en door het bloedende feestvarkentje belachelijk gevonden worden. Meelijwekkender dan meisjes van dertien zijn alleen hun moeders. De vaders komen

STUDIO HINDERIK ZANDBAK

er meestal genadig vanaf. Zij lijden slechts vanaf de zijlijn. Annie, uit 1946, is leerlinge in een rooms-katholiek internaat. Ze verstoep haar dagboek voor de nonnen en verzucht over haar toekomst: 'Want ik trouw toch, wanneer ik er zin in heb of klaarden met m'n studie of niet. (...) Wat moet ik doen? Ik word gek.' Rina, in 1958, is verliefd op Hans, maar vrijt met Wim. 'Hij probeerde weer te vrijen. Het lukte hem heel aardig. (...) In z'n kamertje dee hij HET bijna weer. Maar ik verweerde me KRACHTIG. Then I went home. With the books in my hands.' In 1978 is John Travolta vrijwel alleenheerser in de harten van jonge meisjes, en in 1982 zijn het Henny en Ernst van Doe Maar. Irene ziet het niet meer zitten. Ze plakt een foto van Ernst op haar nachtkastje. 'Ik heb vanavond Ernst geschreven, geen liefdesbrief ofzo, maar gewoon een beetje vlotte brief dacht ik.' In die vlotte brief staat dat ze zo down is, en dat het misschien komt doordat ze ongesteld is. Arme meisjes, arme Ernst.

FATA MORGANA

POLITIEMAN & KINDEROPVANGER

Een uit de hand gelopen hobby VPRO ?

Iedere dag lopen er in Nederland naar schatting tachtig kinderen weg van huis. Een deel van hen keert na verloop van tijd terug, een groter deel belandt in de jeugdhulpverlening. Donderdag zendt de NOS de tweedelige documentaire Fata Morgana uit die ingaat op de achtergronden van zowel weglopers als hulpverleners. Ron Gerrits, onderzoeker bij de Haagse jeugdpolitie, is een van de mensen die in de film zijn verhaal doet. Hij trok zich het lot van deze weglopers dusdanig aan dat hij zijn eigen huis voor ze openstelde.

In de film *Fata Morgana* probeert regisseur Romano Baldi duidelijk te maken dat er aan de jeugdhulpverlening in Nederland, ondanks uitgebreide voorzieningen, wel het een en ander schort. Baldi interviewde voor dat doel een groot aantal kinderen die om uiteenlopende redenen niet meer thuis kunnen wonen alsmede een drietal 'deskundigen' die hun visie geven op de jeugdhulpverlening. De regisseur onthoudt zich daarbij van ieder commentaar en laat de verhalen voor zich spreken.

Een van die opgevoerde 'deskundigen' is Ron Gerrits. Hij is onderzoeker bij de jeugdpolitie in Den Haag waar hij een uitzonderlijke taak vervult. Samen met een collega vormt hij het zogeheten consultatieteam, een plek waar zowel weggelopen kinderen als ouders en hulpverleners terecht kunnen voor raad en vooral daad. Voor zover bekend is Den Haag de enige stad in Nederland waar een dergelijke constructie bestaat. Twee onderzoekers die zich full-time bezighouden met het regelen en organiseren van opvang voor weggelopen jongeren. Ron Gerrits: 'Het werk dat wij doen is niet echt meetbaar en dat is wel eens jammer. Je weet wel dat het zinvol is maar concrete resultaten zijn moeilijk aan te tonen. Als dingen soepel verlopen kan je niet zeggen dat dat door ons komt. Het consultatieteam draait nu vier jaar in deze vorm waarbij ik natuurlijk de luxe heb dat ik in een groot korps zit, we hebben achtien onderzoekers. Onze taak is kinderen onderdak te bezorgen, contact te leggen met opvanghuizen, de juiste

maatschappelijk werker voor het kind te zoeken, soms praten met ouders. Het team fungeert vooral als vraagbaak.'

Gerrits werkt inmiddels al geruime tijd bij de jeugdpolitie. Hij is een figuur die bij jongeren vertrouwen wekt, die ze het gevoel geeft dat hij ze niet zal verraden. Maar hij is vooral de politiemans die zo werd geraakt door het kinderleed dat hij dagelijks om zich heen ziet, dat hij besloot er actiever iets aan te gaan doen.

'Toen ik nog gewoon agent was, zat ik veel in de binnenstad, buurten als de Schilderswijk. Daar zie je dingen die niet leuk zijn, kinderen die verschrikkelijk de dupe worden van de problemen van hun ouders. Ik wist niet wat ik ermee aan moest want je kunt er op zo'n moment niks aan doen. Toen kon ik bij de jeugdpolitie komen en daar voelde ik me prima op m'n plaats. Ik ben me toen ook pas echt gaan specialiseren in de weggelopenproblematiek en zo langzamerhand is het een beetje een uit de hand gelopen hobbyisme geworden.'

Uit de hand gelopen is nog eufemistisch uitgedrukt. Ziet Ron Gerrits overdag tijdens zijn werk al voortdurend kinderrellende, als hij 's avonds thuis komt, wachten er nog eens negen kinderen op hem van wie er zeven niet van hemzelf zijn. Hij fungeert namelijk met zijn vrouw ook nog als officieel crisisopvanghuis. Wederom een uniek project in Nederland. De familie Gerrits herbergt, naast twee eigen kinderen van vier en acht, twee pleegdochters en vijf wisselende kinde-

ren die voor maximaal drie maanden onderdak krijgen in het rijtjes-huis in Zoetermeer. Tijdens die overbruggingsperiode wordt naar een definitieve oplossing gezocht. 'Ik kwam tijdens mijn werk natuurlijk voortdurend in aanraking met kinderen die niet terug naar huis konden. Vanwege capaciteitsproblemen moest je wel eens een kind ergens naar toe brengen terwijl je dacht: daar is het helemaal niet op z'n plaats. Als we echt helemaal niks kunnen vinden is de enige oplossing een nachtje in sociale bewaring, dus slapen op het bureau. Ik kwam dan wel eens thuis met een verhaal over zo'n kind met het gevoel: die had best bij ons gekund. Toen zijn we, na een officiële sollicitatieprocedure, crisisopvanggezin geworden.'

In de praktijk betekent dit dat de gemeente Zoetermeer voor een proefperiode van twee jaar subsidie geeft waarmee bijvoorbeeld het huis wordt bekostigd waarin de omvangrijke familie huist. Daarnaast krijgt echtgenote Carla voor haar werkzaamheden een vast salaris. In de praktijk komen de dagelijkse beslommeringen op haar schouders neer. Het echtpaar heeft zich nogal wat opofferingen getroost om het project te realiseren. Zo hebben ze een mooi eigen huis in Voorburg moeten verruilen voor twee doorgebroken rijtjeshuizen in een Zoetermeerse nieuwbouwwijk. Privacy is een onbekend begrip in huize Gerrits, 'maar daar hebben we blijkbaar nooit zo aan gechecht want we missen het geen seconde.'

De bewoners, alhoewel ze allemaal een eigen kamer tot hun beschikking hebben, bevallen voornamelijk de woonkamer waar het, gedurende ons gesprek dan ook een komen en gaan is van de meest uiteenlopende kinderen. Van het vierjarig dochtertje Nikita, tot de zeventienjarige Roger die net een dag tevoren is gearriveerd en de gewoonte blijkt te hebben na school een flinke stapel boterhammen weg te werken met de verzekering dat hij zich ook tijdens het avondeten niet onbetuigd zal laten.

Sinds december vonden al vijftien kinderen in dit huis een tijdelijk onderkomen. 'Ze komen hier behoorlijk verkrukkeld binnen en het is de bedoeling dat ze min of meer gladgestreken weer de deur uit gaan. Je ziet dat een normaal gezinsleven heel veel kan doen voor zo'n kind. Ze hebben allemaal een negatief zelfbeeld als

„Ga maar bij je zelf na, iemand die klaarkomt is niet agressief”

Van onze verslaggever **VK 29** WEERT SCHENK

ROTTERDAM — Miep Brons, de „ongekroonde koningin van de pornotheek” heeft van marketing geen diepgaande studie gemaakt. „Ik ga op zaterdagmorgen een volksbuurt in en dan vraag ik aan die jongens die daar onder die oude autootjes liggen: Wat vind je ervan dat je alle smaken, van soft tot hard, kan krijgen? Wat vind je van de prijs en ik zeur niet als je een dag te laat bent met terugbrengen, want ik ben klantvriendelijk. En dan hoor ik: tof meid, hardstikke tof.”

„Ma Miep” deed woensdagavond tijdens haar gastcollege aan de Rotterdamse Erasmus Universiteit voorkomen dat het aan de markt brengen van controversiële producten zo gemakkelijk is. „Ja hoor eens, ik vertel alleen maar hoe ik het doe, nou ja, in zaken dus.”

De vraag is of de studenten bedrijfskunde er veel wijzer van werden, maar leuk was het in elk geval zeker. En gezelligheid is volgens Miep Brons ook het hoogste doel op aarde. Daarbij

hoort ook het kijken naar erotische films, want de mensen moeten zich kunnen vermaken zoals ze zelf willen. „En waarom zouden vrouwen hun man niet zo'n filmpje gunnen. Dat is beter dan dat ie maandag op zijn werk de 06-lijn belt en de koffiejuftrouw in de billen knijpt.”

Miep Brons, die door het hele land videotheek bezit, zei dat werkloze mannen van boven de veertig jaar en behorend tot de laagste sociale klasse haar doelgroep vormen. „Die hebben de hele dag niets te doen en willen een filmpje opzetten als ze daar zin in hebben. Dat is niet 's morgens vroeg, maar 's middags, 's avonds en in de week-ends. In deze branche moet je de openingstijden aanpassen aan de kroeg. Dat is de enige manier om deze groep te bedienen en er zelf een centje aan over te houden.”

Ze onderstreepte dat ze de onderste laag uit de samenleving niet beledigde. „Ik kom er zelf uit vandaan. Het is er heel warm en gezellig. En ze hebben ook een soort eerlijkheid waar ik van hou. Als je hun vrouwen vraagt of ze

het erg vinden van die films, zeggen ze: ben je gek, dat houdt ze uit de kroeg. Dat is wat anders dan die dames uit sjieke buurten, die over porno zeggen: 'dat hebben wij niet nodig' en hun man daarmee de straat opjagen.”

Miep Brons pleitte voor tolerantie ten opzichte van erotische films, want: „ga maar bij jezelf na, iemand die klaarkomt, is niet agressief”. Ze erkende dat haar lezing meer weg had van een levensles dan van een college over marketing. Daarom had ze nog een goede raad voor de studenten: Als je een goed idee hebt, moet je bij de doelgroep bevestiging vinden van dat waarvan je al overtuigd bent. Weet waarvoor je kiest en laat je er door niemand van af brengen.”

En vervolgens liet ze de uitpuilende collegezaal voor alle duidelijkheid van nabij zien wat het geheim van haar succes is. Ma Miep gaf iedereen een verassingspakket met daarin twee condooms, een sekspeeltje en het erelidmaatschap van haar videotheek, dat het eenmalig recht geeft op het gratis lenen van vijf pornofilms.

ze hier komen. Je bent niks, je kunt niks en je zult wel nooit iets worden ook. Dat is ze met de paplepel ingegoten.'

Opvallend is het stijgende aantal meisjes uit islamitische en hindoeïstische gezinnen dat wegloupt vanwege een dreigende uithuwelijking. In de film vertelt een meisje: 'Ik werd geslagen maar dat vond ik normaal. Toen ik hoorde dat ik uithuwelijkt zou worden, werd het me te veel. Ik kon twee dingen doen: trouwen of weglopen. Op school was ik een beetje vrij, maar thuis was ik weer een vogeltje in een kooitje. Ik weet dat ik nooit meer terug kan en dat wil ik ook niet. Ik geef alleen nog om mijn geloof.'

Het lijkt voor Ron Gerrits een onmogelijke taak om werk en privéleven strikt gescheiden te houden. Bij iemand die zo betrokken is als hij, kan makkelijk het gevoel het verstand gaan overheersen. Zo worden er regelmatig kinderen binnengebracht op het Haagse bureau omdat ze iets hebben uitgevoerd, terwijl hij die uit heel andere omstandigheden kent.

'Als ze binnenkomen voor een strafbaar feit weten ze dat ze dat bij mij ook niet moeten flikken. Mijn deur is in principe altijd open om over problemen te praten maar als ze eenmaal doelbewust dingen voor de kont gaan schoppen, houdt het bij mij ook op. Soms begeleid ik wel eens kinderen zelf, wat feitelijk niet mijn taak is. Maar als zo'n kind zegt: ik kan het met jou prima vinden, dan kan ik geen nee zeggen.

Als hier een jongen komt die van alles geflikt heeft maar nu oprecht een nieuw leven wil beginnen, probeer ik wel iets voor hem uit het vuur te slepen in de vorm van een

alternatieve straf of zoiets. Het beleid van de jeugdpolitie wijkt natuurlijk al af van dat van de normale politie. Onze werkwijze is erop gericht jongeren zo lang mogelijk uit het juridische circuit te houden want we zijn ons er inmiddels allemaal van bewust dat een jongere die eenmaal opgesloten gaat worden, hetzij in een gesloten inrichting, hetzij in een jeugdgevangenis, er over het algemeen niet veel beter uitkomt dan hij erin kwam.'

Maar wat te doen als het sterke vermoeden bestaat dat een jongen zijn hart bij hem uitstort maar daarbij overduidelijk zijn criminele activiteiten verzwijgt.

'Daar vraag ik eigenlijk niet verder op door. Ik laat de keus aan henzelf

en dat doorkruist elkaar inderdaad wel eens. Soms is dat een hele lastige positie. Er zijn natuurlijk ook best figuren die al helemaal zijn opgegeven door de hulpverlening, die hebben zoveel meegemaakt dat ze geen hulp meer kunnen accepteren. Anderzijds ben ik van mening dat je iemand nooit te vroeg moet opgeven. Ik ken het geval van een meisje dat tippelde, zwaar aan de heroïne was. Over haar is ook ooit een film gemaakt. Iedereen had haar al opgegeven. Verspilde moeite, over en sluiten. Na een tijdje zijn die makers gaan kijken hoe het met haar ging. En het is dus ontzettend goed met haar gegaan. Ze zag er geweldig uit, ongelofelijk. En dan zijn er nog mensen die zo'n film zien en zeggen: ze belazert de kluit, ze gebruikt nog steeds. Kijk, daar kan ik niet tegen.'

Tot nog toe hebben zich geen situaties voorgedaan waarbij de curieuze combinatie van werk en privé-leven voor echte moeilijkheden heeft gezorgd in het

WN 22

„Ach porno...Ik heb na die Bolderkar-affaire en andere berichten over kinderporno in de kranten alle borden 'pornotheek' van mijn zaken laten vervangen door erotheek. Echte smerige porno hebben we nooit verhuurd. Met van die ziekelijke afwijkingen en zo. Kinderporno is mij nooit aangeboden, met de hand op mijn hart. Ik leg in onze advertenties ook niet meer zo de nadruk op de erotiek. De Jumbo's gaan veel meer de kant op van gezinsvideotheek”.

leven van Ron Gerrits.

'Het sluipt bij mij aan alle kanten door elkaar heen, maar ik kan het toch wel heel strikt scheiden als het moet. Bovendien kent mijn politiewerk een heel bewuste taakafbakening om je tegen jezelf te beschermen. Ik kan echt niet zomaar een zielig kind dat op het bureau komt mee naar huis nemen. Dan zou je de situatie krijgen waarin je een officieel opvangproject hebt terwijl je ze zelf loopt uit te zoeken. Dat gebeurt dus niet. Ik heb er nooit over gedacht om er om die reden mee te stoppen. Je ziet een hoop ellende maar je krijgt er zoveel voor terug. Ik kan maar één echte reden bedenken om er mee te stoppen en dat is als mijn eigen kinderen er onder zouden lijden. Het lijkt me afschuwelijk als ik op een dag een telefoonje krijg dat mijn eigen zoon in een opvanghuis zit en niet meer terug wil. Dat is duidelijk niet de bedoeling.'

Katja de Bruin

DONDERDAG, NEDERLAND 3, 17.45 UUR

Poort tot Schengen staat open

Dankert: Italië, Spanje en Portugal kunnen binnenkort aansluiten TR 11

Van onze *parlementsredactie*
DEN HAAG — Staatssecretaris Dankert (EG-zaken) voorziet een spoedige toetreding van Italië, Spanje en Portugal tot het omstreden verdrag van Schengen, waarin het opheffen van grensbelemmeringen tussen de Bondsrepubliek, de Benelux en Frankrijk is geregeld.

Italië zou in november kunnen toetreden; Spanje en Portugal volgend jaar, zei de PvdA-bewindsman gisteren na afloop van een overleg in de Bondsrepubliek. Het overleg heeft volgens de bewindsman geleid tot een sterke mate van overeenstemming over een aantal zaken. Men was het erover eens dat de regels van Schengen moeten worden inge-

bracht in het communautaire kader, zeg maar het EG-recht, zodat parlementaire controle beter is gewaarborgd.

Maar tegelijk beseften de gesprekspartners dat een aantal van de twaalf EG-landen niet zo snel te bewegen is tot het opheffen van de binnengrenzen. Volgens Dankert zijn Nederland en de Bondsrepubliek het ook eens over een versterking van de rol van het Europees Parlement en de Commissie.

Verder wordt volgens Dankert „in sterke mate gelijk gedacht” over de toekomstige structuur van de EG, waarbij hij vooral positief was over Duitse voorstellen om op het gebied van de sociale zekerheid de besluit-

vorming bij unanimititeit te doorbreken.

Dankert loopt hiermee vooruit op de besluitvorming in de Tweede Kamer. Zijn geestverwante fractie in de Kamer, die van de PvdA, heeft grote moeite met het gesloten verdrag. Ook coalitiegenoot, het CDA en de VVD, hebben bezwaren tegen de inhoud van het Schengen-akkoord. De kritiek richt zich vooral tegen de justitie- en politieparagraaf in het verdrag.

De grote partijen, met de PvdA voorop, vinden dat er duidelijker afspraken gemaakt moeten worden over de opvang van vreemdelingen. Daarnaast maken zij zich zorgen over het verschillende drugs- en wa-

penbeleid. Ook zijn zij er niet gerust op dat het verdrag garandeert dat er werkelijk een vrij verkeer van goederen en diensten komt. De recente plannen van de Bondrepubliek om toch tot te heffen, heeft de Kamer wakker geschud.

De Tweede Kamer, maar ook de andere parlementen van de vijf huidige deelnemers aan Schengen, vindt dat een verdrag zoals dit voortaan anders tot stand moet komen. Inderdaad, zoals Dankert al met de Duitse delegatie besprak, moet volgens de Kamer het parlement volledig bij het tot stand komen worden betrokken. En niet, zoals nu, binnenkort alleen maar ja of nee kunnen zeggen tegen het hele verdrag.